

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการผลกระทบของครอบครัวข้ามรุ่นที่มีต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์
ของเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

โดย สุนณี ศุภกรโกศัย และคณะ

มีนาคม 2562

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการผลกระทบของครอบครัวข้ามรุ่นที่มีต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์
ของเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

คณะผู้วิจัย

1. ดร.สุเมณี ศุภกรโกศัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภเจตน์ จันทร์สาส์น
3. ดร.กาญจนา ส่องวัฒนา
4. ดร.วิลาสินี ตูจันดา

สังกัด

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้วิเคราะห์อิทธิพลของครอบครัวข้ามรุ่นที่มีต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์สูงและมักมีปัญหาด้านอารมณ์และความรู้สึกได้โดยง่าย โดยถือเป็นช่วงวัยที่สำคัญในการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาภาวะความฉลาดทางเชาว์ปัญญาต่อไป

งานวิจัยเรื่องนี้จึงได้ทำการประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีอายุระหว่าง 12 – 15 ปี จำนวนทั้งหมด 639 คน ในจังหวัดที่มีปัญหาครอบครัวข้ามรุ่นสูง 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ หนองบัวลำภู เพชรบูรณ์ และสระแก้ว โดยอาศัยแบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล และอาศัยวิธีการวิเคราะห์แบบ Binary Logistic Regression และ Multiple Linear Regression ในการวิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งมีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มต่อนักเรียน ผู้ปกครอง ครู และผู้บริหารของโรงเรียน เพื่อค้นหาปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กที่ได้ครอบคลุมในแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์พบว่าเด็กนักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นที่มีการติดต่อกับบิดามารดาอย่างสม่ำเสมอมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างจากเด็กนักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีบิดามารดาอยู่ด้วยกัน สืบเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารทำให้การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและเด็กสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้าม เด็กนักเรียนในครอบครัวข้ามรุ่นกลับมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในบางมิติต่ำกว่าครอบครัวลักษณะอื่นๆ สะท้อนว่าในยุคปัจจุบัน บิดามารดามีแนวโน้มที่จะละเลยคุณลักษณะที่ส่งผลต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กด้านการควบคุมตนเองและความรับผิดชอบ ดังนั้นความเข้าใจ ความเอาใจใส่ และการสื่อสารระหว่างเด็กกับบิดามารดา จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก

ทั้งนี้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เสาหลักทั้ง 3 เสาหลัก อันได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และภาครัฐ จะต้องมีการดำเนินการอย่างเหมาะสมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก และควรจะเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของเด็ก โดยผู้ปกครองและครอบครัวต้องทำความเข้าใจเด็กและสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเด็ก ทำกิจกรรมร่วมกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ และเลี้ยงดูเด็กอย่างมีเหตุผล โรงเรียนต้องกำหนดให้การพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์เป็นนโยบายของโรงเรียน พร้อมสร้าง Ecosystem เพื่อจัดกิจกรรมที่พัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ และจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความผิดปกติ ในขณะที่ภาครัฐควรกำหนดให้การพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์เป็นนโยบายหลักของสถานศึกษาและต้องส่งเสริมการเรียนรู้สายวิชาชีพอย่างจริงจังและต่อเนื่อง มีการให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุเกี่ยวกับการดูแลบุตรหลาน และต้องเร่งสร้างงานในระดับภูมิภาค พัฒนาศักยภาพให้แก่เกษตรกรและวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ผู้ปกครองไม่ต้องทำงานไกลบ้าน และมีเวลาดูแลบุตรมากขึ้น

คำสำคัญ: ครอบครัวข้ามรุ่น, ภาวะความฉลาดทางอารมณ์, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ABSTRACT

This research aimed to examine the impact of skipped generation families and factors influencing the emotional quotient (EQ) of junior high school students who are in a crucial age of rapid mood swings, and often endure emotional problems. They are also under the age of which their emotional intelligence can lead to general intelligence development.

The research, therefore, evaluated the emotional quotient of 639 junior high school students from 12 to 15 years old living in Surin, Nong Bua Lamphu, Phetchabun and Sa Kaeo; four provinces in Thailand that exhibited the highest number of skipped generation households. After collecting the primary data by questionnaires, Binary Logistic Regression and Multiple Linear Regression were used to analyze the effects of the possible factors on the emotional quotient of targeted group of students. Moreover, In-depth interviews and focus group discussions with students, parents, teachers and school administrators were conducted further in order to cover issues beyond information from questionnaires that may have also affected the emotional quotient.

The results showed that students living in the skipped generation families with a regular contact from father and/or mother had similar EQ scores as students living with both father and mother. Due to the advancement of technology and communication, the long distance relationship between parents and children can be effectively done. On the other hand, students living in the three-generation families turned out to have lower EQ scores in some dimensions. It may imply that parents nowadays have a tendency to neglect the important attributes that affect children's emotional intelligence, self-control and responsibility. The understanding and caring as well as communication between children and parents, therefore, are significant factors affecting children's emotional intelligence.

Hence, it is imperative that the three pillars of the family, school and government are properly implemented to promote the development of children's emotional intelligence, beginning with changing their attitudes toward the assessment of children' achievement. Parents and families need to understand children, to build good relationships with them, to make the effort to do regular activities with them, and to raise them reasonably. Furthermore, schools have to enact the EQ development policy, to create an ecosystem for activities that improve emotional intelligence, and to organize the learning process that is suitable for students with problems. Finally, the government should make the development of children's EQ priority, and promote the professional education seriously and continuously as well as educate the elderly about child care. More importantly, the government should stimulate the regional work, enhance potential of local farmers and community enterprises, for parents do not have to work far from home, and have more time to care for their children.

Keywords: Skipped Generation Family, Emotional Quotient, Junior High School Student

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	i
บทที่ 1 บทนำ	1 - 1
ที่มาและความสำคัญของโครงการวิจัย	1 - 1
วัตถุประสงค์ของโครงการ	1 - 2
ขอบเขตของการศึกษา	1 - 2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	1 - 3
การนำผลการวิจัยไปสู่ภาคปฏิบัติ	1 - 4
นิยามศัพท์เชิงเทคนิค	1 - 4
ระเบียบวิธีวิจัย	1 - 5
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	2 - 1
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	2 - 1
1. ความฉลาดทางอารมณ์	2 - 1
2. โครงสร้างครอบครัว	2 - 6
3. ครอบครัวข้ามรุ่น	2 - 11
4. ครอบครัวเข้มแข็ง	2 - 22
5. สังคมสูงวัย	2 - 29
6. การย้ายถิ่น	2 - 33
7. การขยายตัวของความเป็นเมือง	2 - 39
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	2 - 43
ช่องว่างการวิจัย	2 - 55
กรอบแนวคิดในการวิจัย	2 - 56
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	3 - 1
ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	3 - 1
กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา	3 - 4
เครื่องมือในการเก็บข้อมูล	3 - 7
กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล	3 - 15
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์	4 - 1
สถิติเบื้องต้นของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 1
ปัจจัยส่วนบุคคล	4 - 1
ปัจจัยด้านลักษณะครอบครัว	4 - 8
ปัจจัยด้านผู้ปกครองและการอยู่อาศัย	4 - 11
ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 16
ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 21
จำแนกตามโครงสร้างครอบครัว	
ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคุณลักษณะ	4 - 22

		หน้า
	บทสรุป	4 - 23
บทที่ 5	ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์	5 - 1
	ผลการวิเคราะห์ Binary Logistic Regression	5 - 1
	กรณีที่ 1: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี	5 - 1
	กรณีที่ 2: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง	5 - 3
	กรณีที่ 3: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข	5 - 5
	กรณีที่ 4: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์	5 - 6
	ผลการวิเคราะห์ Multiple Linear Regression	5 - 7
	กรณีที่ 1: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี	5 - 7
	กรณีที่ 2: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง	5 - 9
	กรณีที่ 3: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข	5 - 11
	กรณีที่ 4: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์	5 - 12
	บทสรุป	5 - 14
บทที่ 6	ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ	6 - 1
	กลุ่มตัวอย่างที่ทำการเก็บข้อมูล	6 - 1
	สรุปผลการสนทนากลุ่มกับนักเรียน	6 - 2
	สรุปผลการสนทนากลุ่มกับผู้ปกครอง	6 - 5
	สรุปผลการสนทนากลุ่มกับครูประจำชั้นหรือครูผู้ดูแลเด็กนักเรียน	6 - 6
	สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อผู้บริหารของโรงเรียน	6 - 7
	บทสรุป	6 - 10
บทที่ 7	บทสรุปและอภิปรายผลการวิจัย	7 - 1
	ข้อสรุปจากการวิจัย	7 - 1
	อภิปรายผลการวิจัย	7 - 4
	ผลการวิเคราะห์ความฉลาดทางอารมณ์	7 - 4
	ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์	7 - 5
	ผลการวิจัยเชิงปริมาณ	7 - 5
	ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ	7 - 13
	สรุปปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์	7 - 17
บทที่ 8	ข้อเสนอแนะ	8 - 1
	ข้อเสนอแนะเพื่อการยกระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก	8 - 1
	ข้อเสนอแนะสำหรับครอบครัว	8 - 3
	ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียน	8 - 5
	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับภาครัฐ	8 - 8
	บทสรุป	8 - 10
บรรณานุกรม		9 - 1
ภาคผนวก 1	แบบสอบถามโครงการวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของครอบครัวข้ามรุ่นที่มีต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น”	ผ - 1

	หน้า
ภาคผนวก 2 ผลการวิเคราะห์ Binary Logistic Regression และ Multiple Linear Regression	ผ - 13
ตัวแปรตามและตัวแปรอิสระในการวิเคราะห์	ผ - 14
ผลการวิเคราะห์ Binary Logistic Regression	ผ - 19
กรณีที่ 1: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี	ผ - 19
กรณีที่ 2: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง	ผ - 21
กรณีที่ 3: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข	ผ - 24
กรณีที่ 4: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์	ผ - 27
ผลการวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์แบบ Multiple Linear Regression	ผ - 29
กรณีที่ 1: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี	ผ - 29
กรณีที่ 2: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง	ผ - 32
กรณีที่ 3: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข	ผ - 35
กรณีที่ 4: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์	ผ - 38
ภาคผนวก 3 รายละเอียดจากการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึก	ผ - 42
รายละเอียดการสนทนากลุ่มกับนักเรียน	ผ - 43
1. กลุ่มที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ	ผ - 43
2. กลุ่มที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติและสูงกว่าเกณฑ์ปกติ	ผ - 44
ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์	ผ - 45
รายละเอียดการสนทนากลุ่มกับผู้ปกครอง	ผ - 47
1. กลุ่มที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ	ผ - 47
2. กลุ่มที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติและสูงกว่าเกณฑ์ปกติ	ผ - 48
รายละเอียดการสนทนากลุ่มกับครูประจำชั้นหรือผู้ดูแลเด็กนักเรียน	ผ - 48
รายละเอียดการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อผู้บริหารของโรงเรียน	ผ - 49

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 2.1	สถิติครอบครัวข้ามรุ่นในประเทศไทย	2 - 12
ตารางที่ 2.2	สถิติการย้ายถิ่นในประเทศไทยรายภูมิภาค	2 - 14
ตารางที่ 2.3	การจัดอันดับจังหวัดตามสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นปี พ.ศ. 2556	2 - 15
ตารางที่ 2.4	การจัดอันดับจังหวัดตามสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นปี พ.ศ. 2556 (กรุงเทพและ ปริมณฑล)	2 - 18
ตารางที่ 2.5	การจัดอันดับจังหวัดตามสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นปี พ.ศ. 2556 (ภาคกลาง)	2 - 19
ตารางที่ 2.6	การจัดอันดับจังหวัดตามสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นปี พ.ศ. 2556 (ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ)	2 - 20
ตารางที่ 2.7	การจัดอันดับจังหวัดตามสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นปี พ.ศ. 2556 (ภาคเหนือ)	2 - 21
ตารางที่ 2.8	การจัดอันดับจังหวัดตามสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นปี พ.ศ. 2556 (ภาคใต้)	2 - 22
ตารางที่ 2.9	ร้อยละของครอบครัวที่มีความเข้มแข็งในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2554 - 2560	2 - 28
ตารางที่ 2.10	ร้อยละของครอบครัวที่มีความเข้มแข็งในประเทศไทยในระดับภูมิภาคในปี พ.ศ. 2560	2- 29
ตารางที่ 2.11	สัดส่วนประชากรไทยตามกลุ่มอายุ	2 - 32
ตารางที่ 2.12	จำนวนผู้ย้ายถิ่นจำแนกตามประเภทของการย้ายถิ่น	2 - 38
ตารางที่ 2.13	จำนวนประชากรในประเทศไทยปี พ.ศ. 2553	2 - 41
ตารางที่ 2.14	ความหนาแน่นของประชากรในประเทศไทยปี พ.ศ. 2553	2 - 41
ตารางที่ 2.15	สถิติประชากรในเขตเมืองของประเทศไทย	2 - 42
ตารางที่ 3.1	จังหวัดที่มีร้อยละของครอบครัวข้ามรุ่นสูงสุด 5 จังหวัดแรก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	3 - 3
ตารางที่ 3.2	จังหวัดที่มีร้อยละของครอบครัวข้ามรุ่นสูงสุด 5 จังหวัดแรกในภาคเหนือ	3 - 3
ตารางที่ 3.3	จังหวัดที่มีร้อยละของครอบครัวข้ามรุ่นสูงสุด 5 จังหวัดแรกในภาคกลาง	3 - 3
ตารางที่ 3.4	โรงเรียนที่ทำการเก็บตัวอย่าง	3 - 4
ตารางที่ 3.5	ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการทดสอบความเชื่อมั่น	3 - 7
ตารางที่ 4.1	ข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 1
ตารางที่ 4.2	ความสามารถพิเศษของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 2
ตารางที่ 4.3	ผลการเรียนและกิจกรรมยามว่างของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 3
ตารางที่ 4.4	การช่วยงานบ้านและการทำงานพิเศษของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 3
ตารางที่ 4.5	พฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถือของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 4
ตารางที่ 4.6	เป้าหมายหลังจบการศึกษาของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 5
ตารางที่ 4.7	ภาวะสุขภาพของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 5
ตารางที่ 4.8	ภาวะน้ำหนักตัวของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 6
ตารางที่ 4.9	ประวัติการเจ็บป่วยของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 7
ตารางที่ 4.10	เขตที่อยู่อาศัยของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 7

		หน้า
ตารางที่ 4.11	ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 8
ตารางที่ 4.12	ลักษณะของครอบครัวที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 9
ตารางที่ 4.13	คุณลักษณะของครอบครัวของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 10
ตารางที่ 4.14	คุณลักษณะของผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 11
ตารางที่ 4.15	ระดับความสัมพันธ์กับผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 12
ตารางที่ 4.16	ความสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 13
ตารางที่ 4.17	กิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 14
ตารางที่ 4.18	ทักษะด้านไอทีของผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 14
ตารางที่ 4.19	ระดับความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 15
ตารางที่ 4.20	ลักษณะการเลี้ยงดูและการอยู่อาศัยของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 15
ตารางที่ 4.21	คะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 16
ตารางที่ 4.22	ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 17
ตารางที่ 4.23	ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 17
ตารางที่ 4.24	ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุขของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 18
ตารางที่ 4.25	ภาวะความฉลาดทางอารมณ์จำแนกตามด้านย่อยของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 19
ตารางที่ 4.26	ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	4 - 19
ตารางที่ 4.27	คะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประเมินโดยครู	4 - 20
ตารางที่ 4.28	ภาวะความฉลาดทางอารมณ์จำแนกตามด้านย่อยของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประเมินโดยครู	4 - 20
ตารางที่ 4.29	ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างซึ่งประเมินโดยครู	4 - 20
ตารางที่ 4.30	สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนน EQ ที่ประเมินโดยนักเรียนและครู	4 - 21
ตารางที่ 4.31	การเปรียบเทียบคะแนน EQ ที่ประเมินโดยนักเรียนและครู	4 - 21
ตารางที่ 4.32	ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะครอบครัว	4 - 22
ตารางที่ 4.33	ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะระดับชั้นเรียน	4 - 23
ตารางที่ 4.34	ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ	4 - 23
ตารางที่ 4.35	ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ	4 - 23
ตารางที่ 5.1	ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีด้วย Binary Logistic Regression	5 - 2
ตารางที่ 5.2	ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งด้วย Binary Logistic Regression	5 - 4
ตารางที่ 5.3	ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุขด้วย Binary Logistic Regression	5 - 5
ตารางที่ 5.4	ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้วย Binary Logistic Regression	5 - 7

		หน้า
ตารางที่ 5.5	ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีด้วย Multiple Linear Regression	5 - 8
ตารางที่ 5.6	ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งด้วย Multiple Linear Regression	5 - 10
ตารางที่ 5.7	ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุขด้วย Multiple Linear Regression	5 - 12
ตารางที่ 5.8	ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้วย Multiple Linear Regression	5 - 13
ตารางที่ 7.1	สรุปปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี	7 - 6
ตารางที่ 7.2	สรุปปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง	7 - 8
ตารางที่ 7.3	สรุปปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข	7 - 10
ตารางที่ 7.4	สรุปปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์	7 - 12
ตารางที่ 2ก	ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีด้วย Binary Logistic Regression	ผ - 19
ตารางที่ 2ข	ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งด้วย Binary Logistic Regression	ผ - 21
ตารางที่ 2ค	ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุขด้วย Binary Logistic Regression	ผ - 24
ตารางที่ 2ง	ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้วย Binary Logistic Regression	ผ - 27
ตารางที่ 2จ	ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีด้วย Multiple Linear Regression	ผ - 29
ตารางที่ 2ฉ	ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งด้วย Multiple Linear Regression	ผ - 32
ตารางที่ 2ช	ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุขด้วย Multiple Linear Regression	ผ - 35
ตารางที่ 2ซ	ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้วย Multiple Linear Regression	ผ - 38

สารบัญรูปรภาพ

	หน้า
รูปที่ 1.1	กรอบแนวคิดในการวิจัยเบื้องต้น 1 - 6
รูปที่ 2.1	ร้อยละของครัวเรือนจำแนกตามประเภทของครัวเรือน 2 - 10
รูปที่ 2.2	ร้อยละของครัวเรือนจำแนกตามประเภทย่อยของครัวเรือน 2 - 11
รูปที่ 2.3	ร้อยละของหัวหน้าครอบครัวข้ามรุ่นจำแนกตามกลุ่มอายุ 2 - 12
รูปที่ 2.4	ร้อยละของครอบครัวข้ามรุ่นจำแนกตามภูมิภาค 2 - 13
รูปที่ 2.5	ร้อยละของเด็กอายุ 0-18 ปี จำแนกตามผู้ที่อาศัยอยู่ด้วย 2 - 14
รูปที่ 2.6	การเปลี่ยนผ่านทางประชากร 2 - 30
รูปที่ 2.7	การเปลี่ยนผ่านทางประชากรของประเทศไทย 2 - 31
รูปที่ 2.8	การเปลี่ยนแปลงสัดส่วนประชากรไทย 2 - 33
รูปที่ 2.9	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นตามแนวคิดของ Everett S. Lee 2 - 35
รูปที่ 2.10	จำนวนผู้ย้ายถิ่นและอัตราการย้ายถิ่นจำแนกตามภูมิภาค 2 - 36
รูปที่ 2.11	อัตราการย้ายถิ่นจำแนกตามเพศ 2 - 36
รูปที่ 2.12	จำนวนผู้ย้ายถิ่นและอัตราการย้ายถิ่นจำแนกตามกลุ่มอายุ 2 - 37
รูปที่ 2.13	จำนวนผู้ย้ายถิ่นและอัตราการย้ายถิ่นจำแนกตามระดับการศึกษา 2 - 38
รูปที่ 2.14	ร้อยละของผู้ย้ายถิ่นจำแนกตามสาเหตุของการย้ายถิ่น 2 - 39
รูปที่ 2.15	จังหวัดที่มีประชากรหนาแน่นที่สุด 10 อันดับ ปี พ.ศ.2553 2 - 42
รูปที่ 2.16	สถิติประชากรในเขตเมืองของประเทศไทย ค.ศ.1960-2016 2 - 43
รูปที่ 2.17	กรอบแนวคิดในการวิจัย 2 - 56
รูปที่ 3.1	สัดส่วนของครอบครัวข้ามรุ่นในประเทศไทย ปี พ.ศ.2530 2550 และ 2556 3 - 1
รูปที่ 8.1	มาตรการเพื่อยกระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก 8 - 2

บทสรุปผู้บริหาร

งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กซึ่งอาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นและวิเคราะห์อิทธิพลของครอบครัวข้ามรุ่นที่มีต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ตลอดจนวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ทั้งนี้เพื่อนำไปพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กต่อไป ทั้งนี้ งานวิจัยนี้ได้เลือกศึกษาเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งมีอายุระหว่าง 12 - 15 ปี เนื่องจากเล็งเห็นว่าช่วงอายุดังกล่าวเป็นวัยเริ่มต้นของการก้าวไปสู่การเป็นวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์สูงและมักมีปัญหาด้านอารมณ์และความรู้สึกได้โดยง่าย โดยถือเป็นช่วงวัยที่สำคัญในการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่อไป

งานวิจัยเรื่องนี้ได้ทำการประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3) ที่มีอายุระหว่าง 12 - 15 ปี ในจังหวัดที่มีปัญหาครอบครัวข้ามรุ่นสูง 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ หนองบัวลำภู เพชรบูรณ์ และสระแก้ว โดยอาศัยแบบประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งประกอบไปด้วยชุดคำถามรวม 52 ข้อ ทั้งนี้ ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวคิดของกรมสุขภาพจิตแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข เมื่อประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนได้เป็นที่เรียบร้อย ก็จะทำการวิเคราะห์ผลกระทบของโครงสร้างครอบครัว ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มย่อย ได้แก่ ครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาย้ายถิ่น ครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาขาดการติดต่อ ครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่กับบิดามารดา ครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่กับทั้งบิดามารดาและปู่ย่าตายาย และครอบครัวลักษณะอื่นๆ ที่มีต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ อีก 3 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน ปัจจัยด้านโครงสร้างและลักษณะของครอบครัว และปัจจัยด้านผู้ปกครองและการอยู่อาศัย

งานวิจัยเรื่องนี้อาศัยแบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลจากเด็กนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 639 คน จาก 4 โรงเรียนใน 4 จังหวัดข้างต้น และอาศัยวิธีการวิเคราะห์แบบ Binary Logistic Regression และ Multiple Linear Regression ในการวิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งจะอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ นั่นคือ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มต่อนักเรียน ผู้ปกครอง ครู และผู้บริหารของโรงเรียน เพื่อค้นหาปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กที่ได้ครอบคลุมในแบบสอบถาม จากนั้นจะนำเอาข้อค้นพบทั้งหมดมาพัฒนาเป็นแนวทางในการยกระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนต่อไป

จากการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ทั้งด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข ในระดับปกติ โดยนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 77.78 ร้อยละ 67.61 และ ร้อยละ 76.84 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีสูงสุดที่สุด เห็นได้จากการที่มีนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีสูงกว่าเกณฑ์ปกติมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 7.67 และต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ร้อยละ 14.55 ในขณะที่มีนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุขสูงกว่าเกณฑ์ปกติมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 3.44 และต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ร้อยละ 19.72 นอกจากนี้พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งต่ำกว่าด้านอื่นๆ กล่าวคือ มีนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งต่ำกว่าเกณฑ์ปกติคิดเป็นร้อยละ 31.14 และสูงกว่าเกณฑ์ปกติเพียง ร้อยละ 1.25 เท่านั้น โดยสรุปแล้ว พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภาวะความฉลาด

ทางอารมณ์ในระดับปกติ คิดเป็นร้อยละ 77.31 และมีนักเรียนร้อยละ 20.81 ที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ในขณะที่มีนักเรียนเพียง ร้อยละ 1.88 ที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเกณฑ์ปกติ

เมื่อพิจารณาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนจำแนกตามโครงสร้างครอบครัว พบว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวพ่อแม่ลูก (นั่นคือมีทั้งบิดาและมารดา) และครอบครัวข้ามรุ่นที่บิดามารดาย้ายถิ่น มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ใกล้เคียงกันเป็นอย่างมาก ในขณะที่นักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวสามรุ่น (นั่นคือมีทั้งบิดามารดาและปู่ย่าตายาย) กลับมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่านักเรียนสองกลุ่มข้างต้น อย่างไรก็ตาม พบว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นที่บิดามารดาขาดการติดต่อเป็นกลุ่มที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวลักษณะอื่นๆ ทั้งครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว (นั่นคือมีเพียงบิดาหรือมารดา) ครอบครัวที่มีแต่ญาติดูแล ครอบครัวที่ไม่ใช่ญาติ และครอบครัวลักษณะอื่นๆ ล้วนมีคะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนในครอบครัวพ่อแม่ลูก ครอบครัวข้ามรุ่น และครอบครัวสามรุ่น ทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังพบว่าภาวะความฉลาดทางอารมณ์แปรผันตามระดับชั้นเรียนและอายุ โดยนักเรียนหญิงมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนชายอย่างเห็นได้ชัด

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอายุ 12 – 15 ปี ด้วยวิธี Binary Logistic Regression และ Multiple Linear Regression พบว่าการอาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นจะส่งผลทำให้เด็กมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำในทุกๆ มิติ ทั้งด้านดี ด้านเก่ง ด้านสุข และในภาพรวม เฉพาะกรณีของครอบครัวข้ามรุ่นที่บิดามารดาขาดการติดต่อ ในขณะที่การอาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นที่บิดามารดาย้ายถิ่นไม่ได้ส่งผลกระทบเชิงลบใดๆ ต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ซึ่งมีสาเหตุมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารทำให้การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและเด็กสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้าม เด็กในครอบครัวพ่อแม่ลูกกลับมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีต่ำกว่าครอบครัวลักษณะอื่นๆ สะท้อนว่าในยุคปัจจุบัน บิดามารดามีแนวโน้มละเลยคุณลักษณะที่ส่งผลต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีของเด็ก นั่นคือ การควบคุมตนเองและความรับผิดชอบ

นอกจากนี้ยังพบว่าการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง การมีกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครอง และพูดคุยกับผู้ปกครอง จะช่วยให้เด็กมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นทั้งสิ้น ไม่ว่าผู้ปกครองจะเป็นผู้ใดก็ตาม นอกจากนี้ยังพบว่าการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน ครู และพื้นที่อาศัย ล้วนทำให้ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กสูงขึ้นด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ ปัจจัยอื่นๆ ที่ช่วยให้เด็กมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น ได้แก่ การให้การเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล การส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถพิเศษอย่างน้อย 1 ด้าน การส่งเสริมเด็กให้เล่นกีฬาและอ่านหนังสือเป็นงานอดิเรก การฝึกให้เด็กช่วยงานบ้าน การส่งเสริมให้เด็กทำงานพิเศษ การดูแลให้เด็กใช้งานโทรศัพท์มือถือในระยะเวลาที่เหมาะสม (ประมาณ 1 – 3 ชั่วโมงต่อวัน) และการกำกับดูแลให้เด็กติดเกมหรือเล่นเกมมากเกินไปจนขาดการทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในครอบครัว

จากการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึกต่อผู้เกี่ยวข้องกับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นพบว่าผลลัพธ์ที่ได้สอดคล้องกับการวิเคราะห์ด้วยวิธี Binary Logistic Regression และ Multiple Linear Regression ในหลายประเด็น และนำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับสถานการณ์และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กในครอบครัวข้ามรุ่น นั่นคือ เด็กในครอบครัวข้ามรุ่นที่บิดามารดาขาดการติดต่อโดยสิ้นเชิง จะมีปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์มากที่สุด อันเป็นผลมาจากความไม่เข้าใจกับผู้ปกครองข้ามรุ่น ทำให้ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ส่งผลทำให้เด็กขาดที่ปรึกษา ขาดคนคอยให้คำแนะนำและดูแลเอาใจใส่ ทำให้เกิดปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ อย่างไรก็ตาม เด็กที่อาศัยในครอบครัวข้ามรุ่นที่บิดามารดาย้ายไปทำงานต่างถิ่นจำนวนมาก ก็มีปัญหาภาวะความ

ฉลาดทางอารมณ์เช่นเดียวกัน หากมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับบิดามารดาและไม่ได้ติดต่อกับบิดามารดาอย่างสม่ำเสมอ

อย่างไรก็ตาม เด็กในครอบครัวรูปแบบอื่นๆ ก็จะมีปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์เช่นเดียวกับกลุ่มครอบครัวข้ามรุ่น หากไม่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองและขาดการดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครอง เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์จะพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กคือความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง กิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง การติดต่อกับบิดามารดา และรูปแบบการเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล นอกจากนี้ การส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถพิเศษ ช่วยทำงานบ้าน และทำงานพิเศษ ตลอดจนส่งเสริมให้เด็กสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อน ครู และพื้นที่อาศัย ก็จะช่วยให้เด็กมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้ ผลจากการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึกทำให้ได้ข้อสรุปว่า การใช้โทรศัพท์มือถือหรือการเล่นเกมไม่ใช่สาเหตุหลักที่ทำให้เด็กมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ แต่เป็นการไม่ได้ใช้เวลาร่วมกับผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัว กล่าวคือ แม้เด็กจะมีพฤติกรรมชอบเล่นโทรศัพท์มือถือหรือชอบเล่นเกม แต่เด็กยังคงมีการพูดคุยหรือทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ เด็กก็อาจไม่มีปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์แต่อย่างใด

จากการวิเคราะห์สถานการณ์และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอายุ 12 – 15 ปี ได้กำหนดให้เป้าหมายสูงสุดของแผนยุทธศาสตร์เพื่อการยกระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กคือ “นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอายุ 12 – 15 ปี มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติ” ซึ่งการที่จะสามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุดดังกล่าวได้นั้นจำเป็นต้องบรรลุเป้าหมายชั้นกลาง 3 ประการ นั่นคือ นักเรียนมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุขในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติ ทั้งนี้ การที่จะสามารถบรรลุเป้าหมายชั้นกลางทั้ง 3 ประการ และบรรลุเป้าหมายสูงสุดได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่เสาหลักทั้ง 3 เสาหลัก อันได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และภาครัฐ จะต้องมีการดำเนินการอย่างเหมาะสมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก

โดยผู้ปกครองและครอบครัวต้องทำความเข้าใจเด็กและสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเด็ก เปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของเด็ก ทำความเข้าใจความผิดปกติที่ส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถพิเศษ ส่งเสริมให้เด็กช่วยงานบ้าน ส่งเสริมให้เด็กทำงานพิเศษ ชี้แนะแนวทางและเป้าหมายชีวิตให้แก่เด็ก ส่งเสริมให้เด็กสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน ครู และคนรอบข้าง ทำกิจกรรมร่วมกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ และเลี้ยงดูเด็กอย่างมีเหตุผล ในขณะที่บิดามารดาที่ไม่ได้อยู่กับเด็กต้องติดต่อกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ

ในกรณีของโรงเรียน โรงเรียนต้องกำหนดให้การพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์เป็นนโยบายของโรงเรียน สร้าง Ecosystem เพื่อจัดกิจกรรมที่พัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ จัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความผิดปกติ เปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ควบคู่กับกิจกรรมพัฒนาภาวะความฉลาดทางเชาว์ปัญญา ส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมที่ชอบ ปลุกฝังให้นักเรียนรับผิดชอบงานส่วนกลางของโรงเรียน ในขณะที่ครูต้องเข้าใจและสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียน ต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีกับคนรอบข้าง ควรให้การอบรมสั่งสอนนักเรียนแบบใช้เหตุผล และต้องชี้แนะแนวทางชีวิตในอนาคตให้แก่เด็ก

สำหรับหน่วยงานภาครัฐ กระทรวงศึกษาธิการต้องกำหนดให้การพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์เป็นนโยบายหลักของสถานศึกษาและต้องส่งเสริมการเรียนรู้สายวิชาชีพอย่างจริงจังและต่อเนื่อง กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต้องให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุเกี่ยวกับการดูแลเด็ก กระทรวงสาธารณสุขต้องสนับสนุนโรงเรียนในการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก กระทรวงแรงงานต้องเร่งสร้างงานใน

ระดับภูมิภาคและเมืองรอง และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ต้องเร่งพัฒนาศักยภาพให้แก่เกษตรกรและ
วิสาหกิจชุมชน

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของโครงการวิจัย

ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย (Ageing Society) มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2543 เมื่อสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) มีมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด และกำลังจะก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย (Aged Society) ในอีกไม่ช้า นั่นคือ ประมาณปี พ.ศ.2563 (UN, 2016) โดยจะมีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเกินกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และคาดการณ์ว่าสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุจะเพิ่มเป็นกว่าร้อยละ 26.9 ในปี พ.ศ.2573 ในทางตรงกันข้ามสัดส่วนประชากรวัยแรงงาน (15 – 59 ปี) ของประเทศไทยกลับมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยคาดว่าจะลดลงจากร้อยละ 66.5 ของประชากรทั้งหมดในปี พ.ศ.2558 เหลือร้อยละ 64.3 ในปี พ.ศ.2563 และลดลงเหลือเพียงร้อยละ 59.1 ในปี พ.ศ.2573 ทั้งนี้ การลดลงของสัดส่วนประชากรวัยแรงงานดังกล่าวเกิดขึ้นจากการลดลงอย่างต่อเนื่องของภาวะเจริญพันธุ์ (Fertility) ซึ่งทำให้สัดส่วนประชากรวัยเด็ก (0 – 14 ปี) ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ.2558 สัดส่วนประชากรวัยเด็กมีร้อยละ 17.7 ของจำนวนประชากรทั้งหมด และจะลดลงเหลือร้อยละ 16.4 และ 14.0 ในปี พ.ศ.2563 และ พ.ศ.2573 ตามลำดับ (UN, 2016)

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าวบ่งบอกเป็นนัยว่าการพัฒนาศักยภาพและการสะสมทุนมนุษย์ให้แก่ประชากรวัยเด็กถือเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เพื่อให้ประชากรวัยเด็กเติบโตขึ้นเป็นประชากรวัยแรงงานที่มีศักยภาพและมีระดับทุนมนุษย์สูง ถึงแม้ว่าประชากรวัยแรงงานจะมีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่ก็จะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคมได้สูงขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ประเทศไทยสามารถสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างยั่งยืนต่อไป อย่างไรก็ตาม การที่ประชากรวัยเด็กจะสามารถเติบโตไปเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าได้นั้น การพัฒนาภาวะความฉลาดทางเชาว์ปัญญา (Intellectual Quotient: IQ) เพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ กล่าวคือ ประชากรวัยเด็กต้องได้รับการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient: EQ) ควบคู่กันไปด้วย

ความฉลาดทางอารมณ์ หรือ EQ หมายถึง ความสามารถของมนุษย์ในด้านอารมณ์และจิตใจ รวมทั้งทักษะการเข้าสังคม หรืออีกนัยหนึ่งคืออู่อารมณ์หรือทักษะชีวิต โดยสามารถแบ่งได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข ทั้งนี้ Goleman (1995) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสำคัญมากกว่าความฉลาดทางเชาว์ปัญญา นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนที่มีภาวะความฉลาดทางเชาว์ปัญญาธรรมดาประสบความสำเร็จสูงกว่าคนที่มีภาวะความฉลาดทางเชาว์ปัญญาสูง ซึ่งความฉลาดทางอารมณ์จะช่วยจัดการและตรวจสอบอารมณ์ของตนเองทุกนาที จูงใจตนเองไปยังเป้าหมาย เข้าใจผู้อื่น และจัดการกับความขัดแย้งและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ Goleman (1995) ยังกล่าวว่าบุคคลที่ขาดความฉลาดทางอารมณ์ก็จะนำไปสู่การเกิดปัญหาด้านสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจได้ ก่อให้เกิดผลเสียต่อบุคคลและประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กรอีกด้วย นอกจากนี้ กรมสุขภาพจิต (2546) ยังได้ระบุว่าการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์จะช่วยคนสามารถพัฒนาชีวิตให้ก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมีความสุข โดยเชาว์ปัญญาเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในชีวิตเพียงร้อยละ 20 เท่านั้น

จากการศึกษางานในอดีตที่เกี่ยวข้องกับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ พบว่าครอบครัวและการดูแลของบิดามารดาเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก (Ozabaci, 2006 ; Bhatia, 2012 ; Lekaviciene and Antiniene, 2016) กล่าวคือ การอยู่ร่วมกับบิดามารดาและได้รับการเลี้ยงดูโดยบิดามารดาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กและวัยรุ่น

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในปัจจุบันทำให้หลายจังหวัดในประเทศไทยกำลังเผชิญกับสถานการณ์ครอบครัวข้ามรุ่น (Skipped Generation Family) อันเกิดจากการที่บิดามารดาย้ายไปทำงานในกรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่ต่างๆ ทำให้เด็กต้องอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย ซึ่งถือเป็นสถานการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กได้

จากความสำคัญของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ที่มีต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ในเด็กและสถานการณ์ครอบครัวข้ามรุ่นในประเทศไทยที่มีแนวโน้มมากขึ้น ทำให้งานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กซึ่งอาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่น และศึกษาอิทธิพลของครอบครัวข้ามรุ่นที่มีต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ตลอดจนศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ทั้งนี้เพื่อนำไปพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กต่อไป ทั้งนี้ งานวิจัยนี้ได้เลือกศึกษาเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งมีอายุระหว่าง 12 - 15 ปี เนื่องจากเล็งเห็นว่าช่วงอายุดังกล่าวเป็นวัยเริ่มต้นของการก้าวไปสู่การเป็นวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์สูง และมักมีปัญหาด้านอารมณ์และความรู้สึกได้โดยง่าย โดยถือเป็นช่วงวัยที่สำคัญในการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยจำนวน 4 ประการ ได้แก่

1. เพื่อประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่อยู่ในครอบครัวข้ามรุ่น
2. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของครอบครัวข้ามรุ่นที่มีต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
3. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัยอื่นๆ ที่มีต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
4. เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะในการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งในเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบาย

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตของงานวิจัยเรื่องนี้มีรายละเอียดดังนี้

1. งานวิจัยเรื่องนี้ครอบคลุมเฉพาะเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งมีอายุระหว่าง 12 – 15 ปี เท่านั้น ทั้งนี้ งานวิจัยเรื่องนี้มุ่งเน้นศึกษาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นหลัก กล่าวคือ งานวิจัยได้แบ่งเด็กตามระดับการศึกษา มิได้แบ่งตามกลุ่มอายุ เนื่องจากระดับการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปจะทำให้สภาวะแวดล้อมทางสังคมของเด็กเปลี่ยนแปลงไป และย่อมมีผลต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก

งานวิจัยเรื่องนี้เล็งเห็นว่า ช่วงมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านที่สำคัญของเด็กเนื่องจากเป็นช่วงเวลารอต่อการก้าวไปสู่การเป็นวัยรุ่น กล่าวคือ ในช่วงระดับประถมศึกษา เด็กมักยังมีความเป็นเด็กสูงและยังคงยินยอมอยู่ภายใต้การชี้นำของผู้ปกครองและครูอาจารย์ค่อนข้างมาก อีกทั้งการเรียนในระดับประถมศึกษา ก็ยังมีการดูแลแบบเด็กเล็กมากกว่า ทำให้ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กอาจไม่มีความแปรผันมากนัก ในทางตรงกันข้าม ในช่วงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เด็กจะก้าวเข้าสู่ภาวะวัยรุ่น เริ่มรู้สึกเป็นตัวของตัวเองสูงขึ้นอย่างมาก ต้องการอิสระมากขึ้น และมักปฏิเสธที่จะอยู่ภายใต้การชี้นำของผู้ปกครอง ผิดกับการดูแลในสถานศึกษาซึ่งมักมีได้

มีการดูแลแบบใกล้ชิดเหมือนกับช่วงประถมศึกษา จึงมักทำให้มีความแปรผันของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กเป็นอย่างมาก และภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมักส่งผลต่อเนื่องไปสู่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต่อไป ทั้งนี้ งานวิจัยเรื่องนี้เล็งเห็นว่าการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กในระดับมัธยมศึกษาต้นมีความเป็นไปได้มากกว่าเด็กในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความเป็นผู้ใหญ่สูงนั่นเอง

งานวิจัยนี้เน้นศึกษาเฉพาะเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งมีอายุ 12 – 15 ปีเท่านั้น เนื่องจากต้องการควบคุมมิให้ความแตกต่างระหว่างอายุของเด็กนักเรียนมีมากเกินไป ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความถูกต้องในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้ โดยทั่วไปแล้ว เด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจะมีอายุระหว่าง 12 – 15 ปี

2. งานวิจัยเรื่องนี้ครอบคลุมเฉพาะเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งมีอายุระหว่าง 12 – 15 ปี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลาง เท่านั้น เนื่องจากพบว่า จำนวนครอบครัวข้ามรุ่นในสามภูมิภาคดังกล่าวมีสัดส่วนสูงที่สุดสามอันดับแรกของประเทศไทย ทั้งนี้ จากรายงานของ United Nations Population Fund (UNFPA) ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า สัดส่วนของครอบครัวข้ามรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลาง ในปี พ.ศ.2556 มีค่าเท่ากับร้อยละ 47.1 21.5 และ 20.5 ตามลำดับ (UNFPA, 2015) ซึ่งสูงกว่าสัดส่วนของครอบครัวข้ามรุ่นในกรุงเทพมหานครและภาคใต้เป็นอย่างมาก (นั่นคือ ร้อยละ 2.7 และ 8.2 ตามลำดับ) ทำให้งานวิจัยนี้ไม่รวมเด็กนักเรียนในกรุงเทพมหานครและภาคใต้

3. งานวิจัยเรื่องนี้เน้นศึกษาผลกระทบของโครงสร้างครอบครัว ซึ่งแบ่งเป็น ครอบครัวข้ามรุ่นที่เด็กอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย ครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่กับบิดามารดา ครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่กับทั้งบิดามารดาและปู่ย่าตายาย และครอบครัวลักษณะอื่นๆ ที่มีต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ รวมทั้งครอบคลุมปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ 3 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน ปัจจัยด้านโครงสร้างและลักษณะของครอบครัว และปัจจัยด้านผู้ปกครองและการอยู่อาศัย

4. งานวิจัยเรื่องนี้อาศัยแบบประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของกรมส่งเสริมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขในการวัดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้สามารถเทียบเคียงภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างกับภาพรวมของประเทศไทยได้ ดังนั้น งานวิจัยเรื่องนี้จึงอ้างอิงนิยามของคำว่า “ภาวะความฉลาดทางอารมณ์” ตามนิยามของกรมสุขภาพจิต ซึ่งหมายถึง ความสามารถของมนุษย์ในด้านอารมณ์และจิตใจ รวมทั้งทักษะการเข้าสังคม หรืออีกนัยหนึ่งคือ วุฒิภาวะทางอารมณ์หรือทักษะชีวิต โดยสามารถแบ่งได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการวิจัยเรื่องนี้ ได้แก่

1. ข้อมูลสถานการณ์เกี่ยวกับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอายุ 12 – 15 ปี
2. ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบของครอบครัวข้ามรุ่นที่มีต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอายุ 12 – 15 ปี
3. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอายุ 12 – 15 ปี
4. ข้อเสนอแนะทั้งเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบายเพื่อการยกระดับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอายุ 12 – 15 ปี

การนำผลการวิจัยไปสู่ภาคปฏิบัติ

งานวิจัยเรื่องนี้ตั้งเป้าหมายในการนำผลการวิจัยไปสู่ภาคปฏิบัติ โดยกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยเรื่องนี้คือผู้เกี่ยวข้องกับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กซึ่งประกอบด้วยบุคคล สถาบัน และองค์กรต่างๆ ดังนี้

1. ครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครอบครัวข้ามรุ่น สามารถนำเอาองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดีจากงานวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของบุตรหลาน

2. สถาบันการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรงเรียนที่มีการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสามารถนำเอาองค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ที่ได้จากงานวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโรงเรียน รวมทั้งสร้างความร่วมมือกับครอบครัวของนักเรียนในการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน

3. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และกระทรวงมหาดไทย สามารถนำเอาข้อค้นพบ องค์ความรู้ ตลอดจนแนวปฏิบัติที่ดีที่ได้จากงานวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ในการวางนโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กในขอบเขตงานและพื้นที่รับผิดชอบของหน่วยงานแต่ละแห่ง โดยอาศัยความร่วมมือจากครอบครัวและโรงเรียน

4. ภาคประชาสังคม ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัคร องค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐ (Non Governmental Organization: NGO) ภาครัฐกิจ นักศึกษา และประชาชนทั่วไป สามารถใช้ประโยชน์จากข้อค้นพบในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กและเยาวชน หรือเพื่อขึ้นำสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครอบครัวและโรงเรียน ในการร่วมกันแก้ไขปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กและเยาวชน

5. นักวิชาการและนักศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องเช่น สาขาจิตวิทยา สาขาสังคมวิทยา สาขาเศรษฐศาสตร์และศึกษาศาสตร์ ฯลฯ สามารถใช้ประโยชน์จากข้อค้นพบและองค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ไปต่อยอดการวิจัยเพื่อให้องค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

นิยามศัพท์เชิงเทคนิค

1. ครอบครัวข้ามรุ่น (Skipped Generation Family) ในงานวิจัยเรื่องนี้ หมายถึง ครอบครัวที่มีเฉพาะคนรุ่นปู่ย่า-ตายาย และรุ่นหลาน ส่วนคนรุ่นลูก (นั่นคือบิดามารดาของหลาน) ได้ย้ายถิ่นที่อยู่ไปที่อื่นหรือขาดการติดต่อ โดยไม่ได้อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน หรืออีกนัยหนึ่งคือ ครอบครัวซึ่งมีเด็กอาศัยอยู่กับปู่ย่าหรือตายายโดยไม่มีบิดามารดาอาศัยอยู่ด้วย เนื่องจากย้ายถิ่นที่อยู่ไปที่อื่นหรือขาดการติดต่อ โดยปู่ย่าหรือตายายทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็ก

2. ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient: EQ) ในงานวิจัยเรื่องนี้ หมายถึง ความสามารถของมนุษย์ในด้านอารมณ์และจิตใจ รวมทั้งทักษะการเข้าสังคม หรืออีกนัยหนึ่งคือ วุฒิภาวะทางอารมณ์หรือทักษะชีวิต โดยสามารถแบ่งได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข

3. ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี (EQ Dimension - Virtue) ในงานวิจัยเรื่องนี้ หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

4. ความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง (EQ Dimension - Ability) ในงานวิจัยเรื่องนี้ หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหา และแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
5. ความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข (EQ Dimension - Happiness) ในงานวิจัยเรื่องนี้ หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข โดยมีความภูมิใจในตนเอง มีความพอใจในชีวิต และมีความสุขสงบทางใจ
6. ครอบครัว (Family) ในงานวิจัยเรื่องนี้ หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องผูกพันกันทางสายโลหิต หรือโดยการรับเป็นบุตรบุญธรรม หรือโดยการสมรส ซึ่งโดยทั่วไปแล้วประกอบด้วยคู่สมรส บุตร พ่อแม่ และ พี่น้องเป็นหลัก
7. โครงสร้างครอบครัว (Family Structure) ในงานวิจัยเรื่องนี้ หมายถึง องค์ประกอบและรูปแบบความสัมพันธ์ของครอบครัว ซึ่งแบ่งเป็นครอบครัวข้ามรุ่น ครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่กับบิดาและ/หรือมารดา ครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่กับมีปิตามารดาและปู่ย่าตายาย และครอบครัวลักษณะอื่นๆ เช่น ครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่กับญาติ ครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่กับคนรู้จัก และครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่คนเดียว
8. ครัวเรือน (Household) ในงานวิจัยเรื่องนี้ หมายถึง หน่วยการอยู่อาศัย ซึ่งประกอบด้วยที่อยู่อาศัยและบุคคลผู้อาศัยอยู่รวมกัน โดยเป็นอิสระจากความเกี่ยวข้องผูกพันกันทางสายโลหิตหรือจากการสมรส
9. สังคมสูงวัย (Ageing Society) ในงานวิจัยเรื่องนี้ หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด (หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 7)
10. สังคมสูงอายุ (Aged Society) ในงานวิจัยเรื่องนี้ หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 14)
11. สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ (Super-aged Society) ในงานวิจัยเรื่องนี้ หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด (หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20)
12. การย้ายถิ่น (Migration) ในงานวิจัยเรื่องนี้ หมายถึง การที่ประชากรเคลื่อนย้ายข้ามเขตพื้นที่หนึ่ง ไปอยู่อาศัยในพื้นที่อื่นเป็นระยะเวลานานพอสมควร ซึ่งมีผลกระทบทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ต่อพื้นที่ต้นทางและปลายทาง
13. การขยายตัวของความเป็นเมือง (Urbanization) ในงานวิจัยเรื่องนี้ หมายถึง การเพิ่มขึ้นของสัดส่วนประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง (Urban Area)
14. เขตเมือง (Urban Area) ในงานวิจัยเรื่องนี้ หมายถึง เขตเทศบาลซึ่งประกอบไปด้วย เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร โดยมีคำนิยามตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496
15. ลักษณะของการเลี้ยงดู (Parenting Style) ในงานวิจัยเรื่องนี้ หมายถึง รูปแบบที่ผู้ปกครองข้ามรุ่นให้การเลี้ยงดูเด็ก โดยแบ่งเป็น การเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล การเลี้ยงดูแบบเข้มงวด การเลี้ยงดูแบบตามใจ และการเลี้ยงดูแบบใช้ความรุนแรง

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้มุ่งเน้นประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3) ที่มีอายุระหว่าง 12 – 15 ปี ในจังหวัดที่มีปัญหาครอบครัวข้ามรุ่นสูง โดยใช้แบบประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งประกอบไปด้วยชุดคำถามรวม 52 ข้อ ทั้งนี้ ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวคิดของกรมสุขภาพจิตแบ่งออกเป็น 3 ด้าน

ได้แก่ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข เมื่อประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนได้เป็นที่เรียบร้อย ก็จะทำการวิเคราะห์ผลกระทบของโครงสร้างครอบครัว ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มย่อย ได้แก่ ครอบครัวข้ามรุ่นที่เด็กอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย ครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่กับบิดามารดา ครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่กับทั้งบิดามารดาและปู่ย่าตายาย และครอบครัวลักษณะอื่นๆ ที่มีต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ อีก 3 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน ปัจจัยด้านโครงสร้างและลักษณะของครอบครัว และปัจจัยด้านผู้ปกครองและการอยู่อาศัย โดยสามารถแสดงเป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้นของการวิจัยได้ดังรูปที่ 1.1

รูปที่ 1.1: กรอบแนวคิดในการวิจัยเบื้องต้น

งานวิจัยเรื่องนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลจากเด็กนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และใช้วิธีการวิเคราะห์แบบ Binary Logistic Regression และ Multiple Linear Regression ในการวิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งจะใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ นั่นคือ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ต่อนักเรียน ผู้ปกครอง และครู เพื่อค้นหาปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กที่มีได้ครอบคลุมในแบบสอบถาม จากนั้นจะนำเอาข้อค้นพบทั้งหมดมาพัฒนาเป็นแนวทางในการยกระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนต่อไป

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ โครงสร้างครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัว และลักษณะการเลี้ยงดูเด็ก ทำให้สามารถแบ่งการนำเสนอผลการทบทวนวรรณกรรมออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ช่องว่างการวิจัย และกรอบแนวคิดในการวิจัย รายละเอียดมีดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีหลายประการ โดยที่สำคัญได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ โครงสร้างครอบครัว ภาวะครอบครัวเข้มแข็ง สังคมสูงวัย การย้ายถิ่น และการขยายตัวของความเป็นเมือง รายละเอียดมีดังนี้

1. ความฉลาดทางอารมณ์

นิยามของความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์ หรือ Emotional Quotient (EQ) หมายถึง ความสามารถของมนุษย์ในด้านอารมณ์และจิตใจ รวมทั้งทักษะการเข้าสังคม หรืออีกนัยหนึ่งคืออรรถภาวะทางอารมณ์หรือทักษะชีวิต โดยสามารถแบ่งได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข (กรมสุขภาพจิต, 2546) นั่นคือ

ด้านดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง การรู้จักเห็นใจ เข้าใจ ยอมรับผู้อื่น และการแสดงความเห็นใจอย่างเหมาะสม รวมถึงความสามารถในการรับผิดชอบ คือการรู้จักการให้ รู้จักการรับ รู้จักรับผิดชอบ รู้จักให้อภัย และการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม (คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2554)

ด้านเก่ง หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ศักยภาพของตนเองและมีความมุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงเป้าหมาย ความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น มีความกล้าในการแสดงออกอย่างเหมาะสม และการแสดงความเห็นที่ขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์ (คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2554)

ด้านสุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข การมีความภูมิใจและเชื่อมั่นในตนเอง การมองโลกในแง่ดีมีอารมณ์ขัน การรู้จักผ่อนคลาย และการมีความพอใจในชีวิต รวมถึงการมีกิจกรรมเพื่อสร้างความสงบสุขทางใจ (คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2554)

ทั้งนี้ อีกนัยหนึ่งอาจสรุปได้ว่า

ความฉลาดทางอารมณ์ = การเข้าใจตนเอง การเข้าใจผู้อื่น และสามารถแก้ไขความขัดแย้งได้

การเข้าใจตนเอง = เข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก และความต้องการในชีวิตของตนเอง

การเข้าใจผู้อื่น = เข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น และสามารถแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

สามารถแก้ไขความขัดแย้งได้ = เมื่อมีปัญหาสามารถแก้ไขและจัดการให้ผ่านพ้นไปได้อย่างเหมาะสม ทั้งปัญหาความเครียดในใจและปัญหาที่เกิดจากการขัดแย้งกับผู้อื่น

นอกจากนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมจะพบว่า คำว่า “ความฉลาดทางอารมณ์” ยังถูกกล่าวถึงในคำศัพท์ภาษาอังกฤษอีกหนึ่งคำคือคำว่า “Emotional Intelligence” โดย Daniel Goleman ได้ให้คำนิยามแก่คำว่า Emotional Intelligence ไว้ในหนังสือชื่อ Emotional Intelligence (Goleman, 1995) ว่า

“ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence: EQ) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ ประเมิน และควบคุมอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง ของผู้อื่น และของกลุ่ม (Ability to identify, assess, and control one's own emotions, the emotions of others, and that of groups)”

ทั้งนี้ จากการศึกษาภาวะความฉลาดทางอารมณ์และประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้พบว่าในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ภาวะความฉลาด (Intelligence) ของบุคคลจะเน้นหนักไปที่ความฉลาดทางสติปัญญา (Intellectual Quotient: IQ) โดยเน้นเรื่องทักษะปัญญา ความสามารถในการจดจำ และความสามารถในการแก้ไขปัญหาเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาดังกล่าวได้มีนักวิชาการจำนวนไม่น้อยที่ให้ความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญของภาวะความฉลาดในด้านอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากภาวะความฉลาดทางด้านสติปัญญา ตัวอย่างเช่น ในช่วงต้นศตวรรษที่ 1930 Thorndike (1932) ได้ระบุว่า ภาวะความฉลาดทางสังคม (Social Intelligence) หมายถึง ทักษะในการทำความเข้าใจและบริหารจัดการผู้อื่น ในขณะที่ Gardner (1983) ได้บรรยายถึงแนวคิดที่เรียกว่า ภาวะความฉลาดเชิงพหุ (Multiple Intelligences) ซึ่งประกอบด้วย ความฉลาดระหว่างบุคคล (Interpersonal Intelligence) หมายถึง ความสามารถในการทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ แรงจูงใจ และความต้องการของผู้อื่น และความฉลาดภายในตัวบุคคล (Intrapersonal Intelligence) หมายถึง ความสามารถในการทำความเข้าใจตนเองและการตระหนักรู้ความรู้สึก ความกลัว และแรงจูงใจของตนเอง โดยภาวะความฉลาดทั้งสองแบบเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดผลการดำเนินงานในเรื่องต่างๆ ของบุคคล

ทั้งนี้ คำว่า “Emotional Intelligence” ถูกเริ่มต้นกล่าวถึงในงานวิจัยของ Leuner (1966) และได้รับการอ้างอิงในวงกว้างมากขึ้นจากงานวิจัยเรื่อง “A Study of Emotion: Developing Emotional Intelligence, Self-integration, Relating to Fear, Pain and Desire” ในปี ค.ศ.1985 โดย Wayne Payne (Payne, 1985) จากนั้นก็เริ่มมีนักวิจัยจำนวนมากที่ทำการศึกษาศาสนาความฉลาดทางอารมณ์อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ Greenspan (1989), Salovey and Mayer (1990) และ Goleman (1995) ทั้งนี้ Goleman (1998) ได้สร้างแบบจำลองของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ขึ้น โดยกำหนดให้ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วยสมรรถนะและทักษะ 5 ด้าน ซึ่งเป็นปัจจัยขับเคลื่อนภาวะความเป็นผู้นำ รายละเอียดมีดังนี้

1. **ความตระหนักในตนเอง (Self-Awareness):** หมายถึง การรับรู้อารมณ์และความรู้สึก จุดแข็ง จุดอ่อน แรงขับเคลื่อน ค่านิยม และเป้าหมายของตนเอง ตลอดจนการตระหนักถึงผลกระทบจากการตัดสินใจของตนเองที่อาจมีต่อผู้อื่น
2. **การควบคุมตนเอง (Self-Regulation):** หมายถึง การจัดการและควบคุมอารมณ์และความรู้สึก และการปรับตัวเข้ากับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป
3. **ทักษะทางสังคม (Social Skill):** การจัดการและควบคุมอารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่น เพื่อให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ
4. **การเอาใจใส่ (Empathy):** การตระหนักรู้ การทำความเข้าใจ และการพิจารณาความรู้สึกของผู้อื่น เมื่อมีการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ
5. **แรงจูงใจ (Motivation):** การสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเองเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์

ทั้งนี้ ความฉลาดทางอารมณ์ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตมนุษย์ กล่าวคือ ความฉลาดทางอารมณ์มีความสำคัญมากกว่าความฉลาดทางเชาว์ปัญญา โดยเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนที่มีความฉลาดทาง

เชาว์ปัญญาธรรมชาติประสบความสำเร็จสูงกว่าคนที่มีความฉลาดทางเชาว์ปัญญาสูง เนื่องจากความฉลาดทางอารมณ์จะเป็นกลไกช่วยจัดการและตรวจสอบอารมณ์ของตนเอง จูงใจตนเองไปยังเป้าหมาย เข้าใจผู้อื่น และจัดการกับความขัดแย้งและสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ บุคคลที่ขาดความฉลาดทางอารมณ์ก็จะนำไปสู่การเกิดปัญหาด้านสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจได้ โดยเกิดผลเสียต่อบุคคลและประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กรอีกด้วย (Goleman, 1995) กรมสุขภาพจิตกล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีประโยชน์หลายประการ (คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2554) ได้แก่

1. **ประโยชน์ต่อการทำงาน:** นักจิตวิทยาพบว่าบุคคลที่มีอารมณ์ดีจะมีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ง่าย ตลอดจนมีทักษะอารมณ์ที่ดีในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ทั้งที่บ้านและที่ทำงานหรือในเวลาที่ต้องออกสังคม ขณะเดียวกันความฉลาดทางอารมณ์ก็จะช่วยให้บุคคลมองโลกในแง่ดี ทำให้มีพลังในการต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆ ได้อย่างไม่ท้อถอย สามารถสร้างกำลังใจให้กับตนเองในยามล้มเหลวหรือมีปัญหาได้ ในทางตรงกันข้าม บุคคลที่มองโลกในแง่ร้าย มักจะมองเห็นแต่ปัญหาและความยุ่งยาก ทำให้ขาดกำลังใจที่จะผลักดันให้ฟันฝ่าอุปสรรคไปได้ด้วยดี

2. **ประโยชน์ต่อความรักและครอบครัว:** การที่ครอบครัวจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขต้องอาศัยความรัก ความเข้าใจ และยอมรับได้ในข้อบกพร่องของผู้อื่น ความฉลาดทางอารมณ์จึงมีผลอย่างมากต่อความสงบสุขในบ้านหรือในชีวิตคู่ ทั้งนี้ ปัญหาความแตกแยกของครอบครัวและการหย่าร้างมักเกิดจากการที่บุคคลยอมรับข้อบกพร่องของอีกฝ่ายไม่ได้ ทำให้เมื่อมีปัญหาก็ไม่หันหน้าคุยกันดีๆ หรือบางทีก็ใช้ความรุนแรง

3. **ประโยชน์ต่อการเรียน:** การที่เด็กจะเรียนรู้ได้ดี มีอนาคตที่ดี นอกจากจะต้องมีความสามารถทางวิชาการแล้ว ยังต้องอาศัยปัจจัยอื่นๆ อีกมากมาย โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยสิ่งยั่วยุ ซึ่งส่งผลทำให้เด็กจำนวนไม่น้อยต้องเผชิญปัญหาทางด้านอารมณ์และความรู้สึก จนทำให้เสียโอกาสทางการศึกษาไปอย่างน่าเสียดาย ตัวอย่างเช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยเรียน หรือปัญหาด้านพฤติกรรมอื่นๆ ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้มีที่มาจากความอ่อนแอทางเชาว์ปัญญา แต่มาจากความอ่อนแอทางอารมณ์ ที่ไม่สามารถรู้เท่าทันและจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกทั้งของตนเองและผู้อื่นได้

4. **ประโยชน์ต่อตัวเอง:** สุขภาพจิตมีผลกระทบต่อสุขภาพกาย และความเครียดคือสาเหตุสำคัญของโรคภัยไข้เจ็บหลายชนิด ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น โรคแผลในกระเพาะอาหาร ไมเกรน ความดันโลหิตสูง ไปจนถึงโรคร้ายแรงอย่างมะเร็งและโรคหัวใจ ดังนั้นเมื่อบุคคลมีอารมณ์ดี ก็จะส่งผลดีทำให้ร่างกายแข็งแรงตามไปด้วย ในทางตรงกันข้าม เมื่อบุคคลมีความเครียด วิถีกังวล หดหู่ เคร่งเครียด ภูมิคุ้มกันในร่างกายก็จะลดระดับลง ทำให้ง่ายที่จะติดเชื้อ หรือเจ็บไข้ไม่สบาย

วิธีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

กรมสุขภาพจิต (2548) ให้นิยามวิธีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ไว้ดังนี้

1. **รู้ทัน:** ฝึกรู้เท่าทันอารมณ์ตนเองว่ากำลังรู้สึกอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์หรือไม่ ซื่อสัตย์ต่อความรู้สึกของตนเอง ยอมรับข้อบกพร่องของตนเองได้ แม้เมื่อผู้อื่นพูดถึง ก็สามารถเปิดใจรับมาพิจารณา เพื่อที่จะหาโอกาสปรับปรุงหรือใช้เป็นข้อเตือนใจที่จะระมัดระวังการแสดงอารมณ์มากขึ้น

2. **รับผิดชอบ:** เมื่อเกิดความหงุดหงิด ไม่พอใจ ท้อแท้ ให้ฝึกคิดอยู่เสมอว่า อารมณ์ที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่เราสร้างขึ้นเองจากการกระตุ้นของปัจจัยภายนอก เพราะฉะนั้นจึงควรรับผิดชอบต่ออารมณ์ที่เกิดขึ้น และควรหัดแยกแยะ วิเคราะห์สถานการณ์ด้วยเหตุผล ไม่คิดเอาเองด้วยอคติหรือประสบการณ์เดิมๆ ที่มีอยู่ เพราะอาจทำให้การตีความในปัจจุบันผิดพลาดได้

3. จัดการได้: อารมณ์ไม่ดีที่เกิดขึ้นสามารถคลี่คลายสลายให้หมดไปด้วยการรู้เท่าทันและหาวิธีจัดการที่เหมาะสม เช่น ไม่จมอยู่กับอารมณ์นั้น พยายามเบี่ยงเบนความสนใจ โดยหางานหรือกิจกรรมทำเพื่อให้ใจจดจ่ออยู่กับงานนั้น เป็นการสร้างความเพลิดเพลินใจขึ้นมาแทนที่อารมณ์ไม่ดีที่มีอยู่

4. ใช้ให้เป็นประโยชน์: ฝึกใช้อารมณ์ส่งเสริมความคิด ให้อารมณ์ช่วยปรับแต่งและปรุงความคิดให้เป็นไปในทางที่มีประโยชน์ ฝึกคิดในด้านบวกเมื่อเผชิญกับเหตุการณ์ในการทำงาน

5. เต็มใจให้ตนเอง: มองโลกในแง่บวกที่สวยงาม รื่นรมย์ มองหาข้อดีในงานที่ทำ ชื่นชมด้านดีของเพื่อนร่วมงานเพื่อลดอคติและความเครียดในจิตใจ ทำให้ทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขมากขึ้น

6. ฝึกสมาธิ: รู้ตัวว่ากำลังทำอะไรอยู่ รู้ว่าปัจจุบันกำลังเป็นสุขหรือเป็นทุกข์ อาจเป็นการทำสมาธิอย่างง่ายๆ ที่กำหนดจิตใจไว้ที่ลมหายใจเข้าออก การทำสมาธิช่วยให้จิตใจสงบ และมีกำลังใจในการพิจารณาสิ่งต่างๆ ได้ดีขึ้น

7. ตั้งใจให้ชัดเจน: โปรแกรมจิตใจตนเอง ด้วยการกำหนดว่าต่อไปนี้จะพยายามควบคุมอารมณ์ให้ได้ และตั้งเป้าหมายในชีวิตหรือการทำงานให้ชัดเจน

8. เชื่อมั่นในตนเอง: จากงานวิจัยหลายชิ้นแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า คนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จะมีความสำเร็จในการทำงานและการเรียนมากกว่าคนที่ไม่เชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง

9. กล้าลองเพื่อรู้: ถ้าที่จะลองทำในสิ่งที่ยากกว่าในระดับที่คิดว่าน่าจะทำได้ จะช่วยเพิ่มความมั่นใจให้ตนเอง และเป็นโอกาสสำคัญที่จะได้เรียนรู้อะไรใหม่ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความสามารถให้มากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ กรมสุขภาพจิต (2548) ได้สรุปไว้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วย ฉลาดคิด ฉลาดพูด และฉลาดทำ นั่นคือ

ความฉลาดทางอารมณ์ = ฉลาดคิด + ฉลาดพูด + ฉลาดทำ

โดย

ฉลาดคิด หมายถึง ควบคุมความคิดได้ คิดในทางที่ดี คิดในทางสร้างสรรค์

ฉลาดพูด หมายถึง เลือกพูดแต่สิ่งที่ดี มีประโยชน์ หลีกเลี่ยงคำพูดที่จะทำให้ตนเองและบุคคลอื่นเดือดร้อน

ฉลาดทำ หมายถึง "ทำเป็น" ไม่ใช่แค่ "ทำได้" และมีความรู้ความเชี่ยวชาญในงานนั้นๆ

นอกจากนี้ กรมสุขภาพจิต (2548) ยังได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความรักและครอบครัว กล่าวคือ ครอบครัวที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ต้องอาศัยความรัก ความเข้าใจ และยอมรับได้ในข้อบกพร่องของผู้อื่น ความฉลาดทางอารมณ์จึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างมากต่อความสงบสุขในบ้านหรือในชีวิตคู่ ปัญหาความแตกแยกและการหย่าร้างที่เกิดขึ้นในปัจจุบันล้วนมีต้นตอมาจากการไม่พยายามทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน หรือยอมรับข้อบกพร่องของอีกฝ่ายไม่ได้ เมื่อมีปัญหาก็ไม่หันหน้าคุยกันดีๆ หรือบางทีก็ใช้ความรุนแรง ดังนั้น ความฉลาดทางอารมณ์จึงไม่ใช่ปัจจัยที่จะทำให้คนสองคนสามารถมีชีวิตครอบครัวที่มีความสุขได้ ในทางตรงกันข้าม ถ้าคนเก่งสองคนอยู่ด้วยกันแต่ไม่พยายามทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน ก็มีโอกาสที่จะต้องหย่าร้างในอนาคต ด้วยสาเหตุนี้ คนเก่งๆ จำนวนไม่น้อยที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานจึงล้มเหลวในชีวิตคู่ตนเอง ในทางจิตวิทยา การสร้างความอบอุ่นในครอบครัวทำได้ดังนี้

1. ให้ความสนใจและเข้าใจในความกังวลของคนในครอบครัว
2. รับรู้และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของคนในครอบครัวได้ดี
3. รับรู้และเข้าใจศักยภาพ ส่งเสริมความรู้ความสามารถของสมาชิกในครอบครัวให้ถูกทาง
4. ให้ความจริงใจต่อกัน เป็นรากฐานของความผูกพันทางอารมณ์ที่ลึกซึ้ง

แบบประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้สร้างแบบประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งมีจำนวนคำถามทั้งสิ้น 52 ข้อ (กรมสุขภาพจิต, 2559) ดังนี้

1. เวลาโกรธหรือไม่สบายใจ ฉันรับรู้ได้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับฉัน
2. ฉันบอกไม่ได้ว่าอะไรทำให้ฉันรู้สึกโกรธ
3. เมื่อถูกขัดใจ ฉันมักรู้สึกหงุดหงิดจนควบคุมอารมณ์ไม่ได้
4. ฉันสามารถคอยเพื่อให้บรรลุปาหมายที่พอใจ
5. ฉันมักมีปฏิกิริยาโต้ตอบรุนแรงต่อปัญหาเพียงเล็กน้อย
6. เมื่อถูกบังคับให้ทำในสิ่งที่ไม่ชอบ ฉันจะอธิบายเหตุผลจนผู้อื่นยอมรับได้
7. ฉันสังเกตได้เมื่อคนใกล้ชิดมีอารมณ์เปลี่ยนแปลง
8. ฉันไม่สนใจกับความทุกข์ของผู้อื่นที่ฉันไม่รู้จัก
9. ฉันไม่ยอมรับในสิ่งที่ผู้อื่นทำต่างจากที่ฉันคิด
10. ฉันยอมรับได้ว่าผู้อื่นก็อาจมีเหตุผลที่จะไม่พอใจการกระทำของฉัน
11. ฉันรู้สึกว่าผู้อื่นชอบเรียกร้องความสนใจมากเกินไป
12. แม้จะมีภาระมากที่ต้องทำ ฉันก็ยินดีรับฟังความทุกข์ของผู้อื่นที่ต้องการความช่วยเหลือ
13. เป็นเรื่องธรรมดาที่จะเอาเปรียบผู้อื่นเมื่อมีโอกาส
14. ฉันเห็นคุณค่าในน้ำใจที่ผู้อื่นมีต่อฉัน
15. เมื่อทำผิดฉันสามารถกล่าวคำ “ขอโทษ” ผู้อื่นได้
16. ฉันยอมรับข้อผิดพลาดของผู้อื่นได้ยาก
17. ถึงแม้จะต้องเสียประโยชน์ส่วนตัวไปบ้าง ฉันก็ยินดีที่จะทำเพื่อส่วนรวม
18. ฉันรู้สึกลำบากใจในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อผู้อื่น
19. ฉันไม่รู้ว่าฉันเก่งเรื่องอะไร
20. แม้จะเป็นงานยาก ฉันก็มั่นใจว่าสามารถทำได้
21. เมื่อทำสิ่งใดไม่สำเร็จ ฉันรู้สึกหมดกำลังใจ
22. ฉันรู้สึกมีคุณค่าเมื่อได้ทำสิ่งต่างๆ อย่างเต็มความสามารถ
23. เมื่อต้องเผชิญกับอุปสรรคและความผิดหวัง ฉันก็จะไม่ยอมแพ้
24. เมื่อเริ่มทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ฉันมักทำต่อไปไม่สำเร็จ
25. ฉันพยายามหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาโดยไม่คิดเอาเองตามใจชอบ
26. บ่อยครั้งที่ฉันไม่รู้ว่าจะอะไรทำให้ฉันไม่มีความสุข
27. ฉันรู้สึกว่า การตัดสินใจแก้ปัญหาเป็นเรื่องยากสำหรับฉัน
28. เมื่อต้องทำอะไรหลายอย่างในเวลาเดียวกันฉันตัดสินใจได้ว่าจะทำอะไรก่อนหลัง
29. ฉันลำบากใจเมื่อต้องอยู่กับคนแปลกหน้าหรือคนที่ไม่คุ้นเคย
30. ฉันทนไม่ได้เมื่อต้องอยู่ในสังคมที่มีกฎระเบียบขัดกับความเคยชินของฉัน
31. ฉันทำความรู้จักผู้อื่นได้ง่าย
32. ฉันมีเพื่อนสนิทหลายคนที่คบกันมานาน
33. ฉันไม่กล้าบอกความต้องการของฉันให้ผู้อื่นรู้
34. ฉันทำในสิ่งที่ต้องการโดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน
35. เป็นการยากสำหรับฉันที่จะโต้แย้งกับผู้อื่น แม้จะมีเหตุผลเพียงพอ

36. เมื่อไม่เห็นด้วยกับผู้อื่น ฉันสามารถอธิบายเหตุผลที่เขายอมรับได้
37. ฉันรู้สึกด้อยกว่าผู้อื่น
38. ฉันทำหน้าที่ได้ดี ไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทใด
39. ฉันสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ดีที่สุด
40. ฉันไม่มั่นใจในการทำงานที่ยากลำบาก
41. แม้สถานการณ์จะเลวร้าย ฉันก็มีความหวังว่าจะดีขึ้น
42. ทุกปัญหามักมีทางออกเสมอ
43. เมื่อมีเรื่องที่ทำให้เครียด ฉันมักปรับเปลี่ยนให้เป็นเรื่องผ่อนคลายหรือสนุกสนานได้
44. ฉันสนุกสนานทุกครั้งกับกิจกรรมในวันสุดสัปดาห์และวันหยุดพักผ่อน
45. ฉันรู้สึกไม่พอใจที่ผู้อื่นได้รับสิ่งดีๆ มากกว่าฉัน
46. ฉันพอใจกับสิ่งที่ฉันเป็นอยู่
47. ฉันไม่รู้ว่าทำอะไรทำ เมื่อรู้สึกเบื่อหน่าย
48. เมื่อว่างเว้นจากภาระหน้าที่ ฉันจะทำในสิ่งที่ฉันชอบ
49. เมื่อรู้สึกไม่สบายใจ ฉันมีวิธีผ่อนคลายอารมณ์ได้
50. ฉันสามารถผ่อนคลายตนเองได้ แม้จะเหน็ดเหนื่อยจากภาระหน้าที่
51. ฉันไม่สามารถทำให้เป็นสุขได้จนกว่าจะได้ทุกสิ่งที่ต้องการ
52. ฉันมักทุกข์ร้อนกับเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ที่เกิดขึ้นเสมอ

2. โครงสร้างครอบครัว

นิยามของครอบครัว

UN Statistics Division (2015 อ้างถึงใน สศช. และ UNFPA, 2558) ได้ให้คำนิยามแก่ว่า “ครอบครัว” และ “ครัวเรือน” ไว้ดังนี้

“ครอบครัว (Family) หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องผูกพันกันทางสายโลหิต หรือโดยการรับเป็นบุตรบุญธรรม หรือโดยการสมรส ซึ่งโดยทั่วไปแล้วประกอบด้วยคู่สมรส บุตร พ่อแม่ และ พี่น้องเป็นหลัก”

โดยแตกต่างไปจากนิยามของคำว่า “ครัวเรือน (Household)” ซึ่งหมายถึง “หน่วยการอยู่อาศัยซึ่งประกอบด้วยที่อยู่อาศัยและบุคคลผู้อาศัยอยู่ร่วมกัน โดยเป็นอิสระจากความเกี่ยวข้องผูกพันกันทางสายโลหิต หรือจากการสมรส ทั้งนี้ จำแนกประเภทเป็นครัวเรือนคนเดียวและครัวเรือนหลายคน”

จากคำนิยามข้างต้น จะเห็นได้ว่าครัวเรือนจึงถูกจำกัดอยู่แต่ในสถานที่แห่งเดียว ส่วนครอบครัวนั้น อาจจะขยายออกไป ยังสถานที่ต่างๆ และมักจะเป็นหลายแห่งอีกด้วย สำหรับความแตกต่างในแง่มโนทัศน์นั้น จะเห็นได้ว่าครัวเรือนอาจมีบุคคลเพียงคนเดียว แต่ครอบครัวต้องมีสมาชิกอย่างน้อยสองคนขึ้นไป ส่วนสมาชิกของครัวเรือนหลายคนก็ไม่จำเป็นจะต้องมีความเกี่ยวข้องผูกพันกัน ในขณะที่สมาชิกในครอบครัวนั้นต้องเกี่ยวข้องผูกพันกันทางใดทางหนึ่ง อย่างไรก็ตาม แม้ครอบครัวและครัวเรือนจะมีความหมายแตกต่างกัน แต่ความต่างนั้นก็ไม่ชัดเจน นอกจากนี้ ทั้งสองคำยังจำแนกออกจากกันได้ยากในทางปฏิบัติ เนื่องจากบุคคลที่ไม่ได้เป็นญาติกันอาจอาศัยอยู่ร่วมกันในครัวเรือนและสร้างหน่วยทางสังคมที่มีลักษณะคล้ายครอบครัวขึ้นมาได้ และบางครัวเรือนก็อาจมีหลายครอบครัวอาศัยอยู่ร่วมกันในสถานที่แห่งเดียวกันได้เช่นกัน (สศช. และ UNFPA, 2558)

การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างครอบครัวในประเทศไทย

โครงสร้างครอบครัวในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างครอบครัวในประเทศไทยมี 7 ประการ (สศช. และ UNFPA, 2558) ได้แก่ (1) อัตราการเกิดลดลง เนื่องจากคนโสดที่มีจำนวนมากขึ้น อายุเฉลี่ยเมื่อแรกสมรสสูงขึ้น และคู่สามีภรรยาที่มีบุตรน้อยหรือไม่ต้องการมีบุตรมีจำนวนมากขึ้น (2) การมีอายุยืนยาวขึ้น ซึ่งทำให้สัดส่วนประชากรสูงอายุสูงขึ้น (3) การเปลี่ยนแปลงทางองค์ประกอบประชากรไทยรายกลุ่มอายุและรายภาค (4) การย้ายถิ่นของแรงงานในประเทศจากเขตชนบทเข้าสู่เขตเมืองเป็นจำนวนมาก (5) สถานการณ์เศรษฐกิจที่คาดการณ์ได้ยากขึ้น และการเตรียมความพร้อมในระดับบุคคลและระดับชาติด้านเงินออมและสวัสดิการสังคมที่ยังมีจำกัด (6) การที่ผู้หญิงเข้าสู่ตลาดแรงงานและมีการศึกษาในระดับสูงขึ้น และ (7) การที่คนรุ่นเยาว์มีวิถีชีวิตและการตัดสินใจที่เปลี่ยนไปจากเดิม โดยมีรายละเอียดดังนี้ (สำมะโนประชากร และเคหะ, 2553; สำนักงานทะเบียนราษฎร, 2557 (อ้างถึงใน สศช. และ UNFPA, 2558))

1. อัตราการเกิดลดลง: ประเทศไทยประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูงในการลดภาวะเจริญพันธุ์และอัตราการเพิ่มของประชากรของประเทศ โดยอาศัยการวางแผนครอบครัวและการคุมกำเนิด ภายใต้นโยบายประชากร ซึ่งประกาศใช้ในปี พ.ศ.2513 ความสำเร็จของนโยบายดังกล่าวทำให้ภาวะเจริญพันธุ์ของประเทศไทยลดต่ำลงอย่างต่อเนื่อง โดยทำให้อัตราเจริญพันธุ์รวม (Total Fertility Rate: TFR) ลดลงจาก 6.3 คนต่อสตรีวัยเจริญพันธุ์ (15-49 ปี) 1 คน ในปี พ.ศ.2507 เหลือเพียง 1.6 คนต่อสตรีวัยเจริญพันธุ์ 1 คน ในปี พ.ศ. 2557 ส่งผลทำให้ขนาดของครอบครัวไทยโดยเฉลี่ยลดลงไปเกือบครึ่งหนึ่ง กล่าวคือ ในปี พ.ศ.2523 ครอบครัวไทยมีขนาดเฉลี่ย 5.2 คน ต่อมาในปี พ.ศ.2533 ลดลงไปเป็น 4.4 คน และในปี พ.ศ.2543 ลดลงอีกเป็น 3.1 คน และล่าสุดในปี พ.ศ.2557 พบว่าขนาดครอบครัวไทยโดยเฉลี่ยเท่ากับ 2.7 คน เท่านั้น

2. อายุยืนขึ้น: อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด (Life Expectancy at Birth) ของประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม พบว่าอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของประชากรเพศหญิงสูงกว่าเพศชายอย่างชัดเจน ทั้งนี้พบว่าในปี พ.ศ.2518 อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของประชากรเพศชายและหญิงเท่ากับ 58 และ 63.8 ปี ตามลำดับ และเพิ่มสูงขึ้นเป็น 71.6 และ 78.4 ปี ในปี พ.ศ.2558 ตามลำดับ ส่งผลทำให้ครอบครัวไทยมีสัดส่วนผู้สูงอายุมากขึ้นและมีสัดส่วนประชากรเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย

3. การเปลี่ยนแปลงทางองค์ประกอบประชากรไทย: ผลของการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ของประเทศไทยในช่วงแรกส่งผลทำให้สัดส่วนประชากรวัยเด็ก (0-14 ปี) ลดลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ทำให้สัดส่วนประชากรวัยแรงงาน (15-59 ปี) ของประเทศเพิ่มสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม การลดลงอย่างต่อเนื่องของภาวะเจริญพันธุ์ทำให้สัดส่วนวัยแรงงานของประเทศกลับลดต่ำลงในที่สุด ซึ่งสวนทางกับสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) ที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้พบว่าในปี พ.ศ.2523 สัดส่วนประชากรวัยเด็ก วัยแรงงาน และวัยสูงอายุ มีค่าเท่ากับร้อยละ 38.3 56.2 และ 5.5 ของประชากรทั้งหมด ตามลำดับ จากนั้นเปลี่ยนแปลงเป็นร้อยละ 19.2 67.9 และ 12.9 ในปี พ.ศ.2553 ตามลำดับ นอกจากนี้ในปี พ.ศ.2583 คาดการณ์ว่าสัดส่วนประชากรวัยเด็ก วัยแรงงาน และวัยสูงอายุ จะมีค่าเท่ากับร้อยละ 16 52 และ 32 ของประชากรทั้งหมด ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่า สัดส่วนเด็กในครอบครัวไทยจะลดลงในขณะที่สัดส่วนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้น นอกจากนี้เมื่อพิจารณาโครงสร้างประชากรจำแนกตามภูมิภาค จะพบว่าสัดส่วนประชากรวัยแรงงานในเขตกรุงเทพมหานครจะสูงที่สุดเนื่องจากมีประชากรวัยแรงงานจากภูมิภาคอื่นย้ายเข้ามาหางานทำเป็นจำนวนมาก ในทางตรงกันข้าม สัดส่วนประชากรวัยแรงงานในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะต่ำกว่าภูมิภาคอื่นๆ อันเนื่องมาจากการย้ายถิ่นออกนั่นเอง

4. **การจ้างงานกับการขยายเขตเมือง:** ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตที่เน้นภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคบริการ โดยพบว่าสัดส่วนกำลังแรงงานที่อยู่ในภาคเกษตรกรรมลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 65.4 ในปี พ.ศ.2533 เหลือเพียงร้อยละ 41.1 ในปี พ.ศ.2554 สวนทางกับสัดส่วนกำลังแรงงานที่อยู่ในภาคบริการที่เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 23 ในปี พ.ศ.2533 เป็นร้อยละ 39.6 ในปี พ.ศ.2554 ส่งผลทำให้เกิดการย้ายถิ่นจากเขตชนบทไปสู่เขตเมืองเป็นจำนวนมาก โดยพบว่าสัดส่วนประชากรที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในจังหวัดภูมิลำเนาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 14.4 ในปี พ.ศ.2513 เป็นร้อยละ 21.8 ในปี พ.ศ.2553 ในขณะที่ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองนั้นเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 26.4 ในปี พ.ศ. 2523 เป็นร้อยละ 44.2 ในปี พ.ศ. 2553 ผลของการย้ายถิ่นทำให้โครงสร้างครอบครัวไทยเปลี่ยนแปลงไป โดยทำให้ผู้คนมีแนวโน้มอยู่เป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น หรือทำให้เกิดครอบครัวข้ามรุ่นมากขึ้น

5. **ครอบครัวกับเศรษฐกิจ:** อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยลดลงอย่างต่อเนื่องจากอัตราสูงกว่าร้อยละ 8 ในช่วงก่อนปี พ.ศ.2540 เหลืออัตราเฉลี่ยประมาณร้อยละ 5 ในช่วงปี พ.ศ.2543-2552 จากนั้นลดลงเหลืออัตราเฉลี่ยประมาณร้อยละ 3 ในช่วงปี พ.ศ.2542-2557 และยังคงลดลงอย่างต่อเนื่อง ในทางตรงกันข้าม หนี้สินภาคครัวเรือนของประเทศไทยกลับเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเติบโตในอัตราที่เร็วกว่าอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ สัดส่วนหนี้ภาคครัวเรือนต่อ GDP เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 59.3 ในปี พ.ศ.2553 เป็นร้อยละ 79.9 ในปี พ.ศ.2557 คิดเป็นมูลค่า 10.49 ล้านล้านบาท อีกทั้งหนี้สินเพื่อการบริโภคที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นจาก 56,583 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2555 เป็น 95,082 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2558 การเปลี่ยนทางเศรษฐกิจดังกล่าวส่งผลต่อการตัดสินใจของบุคคลในการสมรสและมีบุตร ทำให้โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป

6. **ผู้หญิงมีการศึกษาสูงขึ้นและเข้าสู่กำลังแรงงานมากขึ้น:** ในปี พ.ศ.2553 สัดส่วนผู้ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีระหว่างเพศหญิงและเพศชายในประเทศไทยมีค่าประมาณ 2 ต่อ 1 เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากจากปี พ.ศ.2513 ซึ่งมีสัดส่วนประมาณ 2 ต่อ 3 สถิติดังกล่าวสะท้อนว่าอุปสรรคทางด้านโอกาสในการได้รับการศึกษาของเพศหญิงในประเทศไทยได้หมดไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ดังกล่าวก็ส่งผลต่อการสมรสและการสร้างครอบครัว เนื่องจากด้วยค่านิยมในประเทศไทยผู้หญิงยังคงไม่นิยมที่จะสมรสและสร้างครอบครัวกับผู้ชายที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจุบันสัดส่วนของประชากรเพศหญิงอายุ 15 ปีขึ้นไปที่อยู่ในกำลังแรงงานเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 60 สะท้อนโอกาสในการประกอบอาชีพและสร้างรายได้ที่สูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อการสมรสและการสร้างครอบครัว รวมทั้งภาวะเจริญพันธุ์และขนาดครอบครัว

7. **วิถีชีวิตคนไทยที่เปลี่ยนไป:** เนื่องด้วยคนในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะรับการศึกษาสูงขึ้น มีระยะเวลาในการศึกษายาวนานขึ้น และมีความต้องการทำงานสร้างรายได้และความก้าวหน้าในอาชีพการงานมากขึ้น ส่งผลทำให้อายุเฉลี่ยแรกสมรสของทั้งเพศชายและเพศหญิงสูงขึ้น โดยได้พบว่าอายุเฉลี่ยแรกสมรสของเพศชายและเพศหญิงเพิ่มขึ้นจาก 25 และ 22.1 ปี ในปี พ.ศ.2503 เป็น 28.3 และ 23.7 ปี ในปี พ.ศ.2553 ตามลำดับ นอกจากนี้ แม้มีการสมรสแล้วคนในปัจจุบันจำนวนมากก็ไม่มีบุตร ซึ่งมีสาเหตุมาจากทั้งภาวะมีบุตรยากและเลือกที่ไม่มีบุตร การเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวส่งผลทำให้ขนาดครอบครัวเล็กลงอย่างต่อเนื่อง

ประเภทของครอบครัวในประเทศไทย

ในปี พ.ศ.2556 ครัวเรือนในประเทศไทยมีจำนวนประมาณ 19.5 ล้านครัวเรือน โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ (สศช. และ UNFPA, 2558)

1. **ครอบครัวเดี่ยว:** หมายถึง คู่ที่อยู่กินด้วยกันฉันสามีภรรยา ทั้งที่จดทะเบียนและไม่จดทะเบียน มีบุตรและไม่มีบุตร อาจรวมถึงคู่ที่มีเพศเดียวกัน

ครอบครัวเดี่ยวแบ่งเป็น 3 ประเภทย่อย ได้แก่

1.1. คู่สามี-ภรรยา ไม่มีบุตร หมายถึง คู่ที่อยู่กินด้วยกันฉันสามีภรรยาอย่างเปิดเผยที่ไม่มีบุตร โดยจดทะเบียนสมรสหรือไม่ก็ตาม

1.2. ครอบครัวพ่อ แม่ และลูก หมายถึง คู่ที่อยู่กินด้วยกันฉันสามีภรรยาที่มีบุตร โดยจดทะเบียนสมรสหรือไม่ก็ตาม

1.3. ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว (พ่อหรือแม่ และลูก) หมายถึง ครอบครัวที่มีเพียงพ่อหรือแม่อยู่กับลูก ตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป

2. ครอบครัวขยาย: หมายถึง ครอบครัวที่มีรุ่นปู่ย่าตายายอาศัยอยู่กับรุ่นลูกวัยแรงงานและรุ่นหลาน และครอบครัวที่มีรุ่นปู่ย่าตายายอาศัยอยู่กับรุ่นหลานโดยไม่มีรุ่นลูกวัยแรงงานอาศัยอยู่ด้วยในครัวเรือน

ครอบครัวขยายแบ่งเป็น 2 ประเภทย่อย ได้แก่

2.1. ครอบครัวสามรุ่น (ปู่ย่า/ตายาย ลูก และหลาน) หมายถึง ครอบครัวที่มีรุ่นปู่ย่าตายายอาศัยอยู่กับรุ่นลูกวัยแรงงานและรุ่นหลาน

2.2. ครอบครัวข้ามรุ่น (ปู่ย่า/ตายาย และหลาน) หมายถึง ครอบครัวที่มีรุ่นปู่ย่าตายายอาศัยอยู่กับรุ่นหลานโดยไม่มีรุ่นลูกวัยแรงงานอาศัยอยู่ด้วยในครัวเรือน

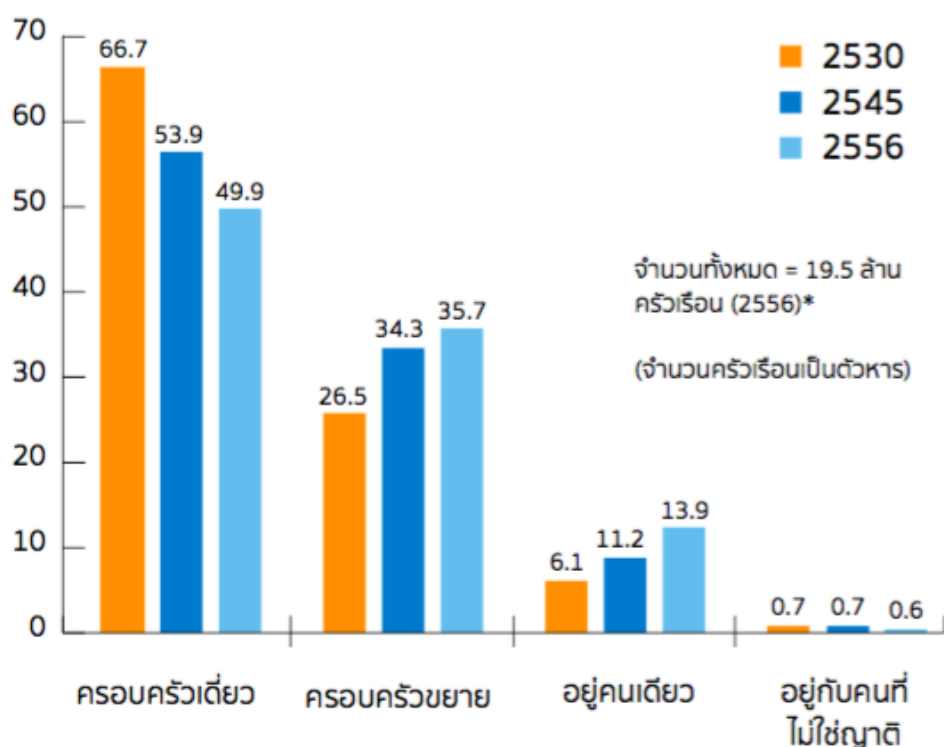
3. ครัวเรือนคนเดียว: หมายถึง การอาศัยอยู่เพียงคนเดียวในครัวเรือน โดยไม่มีบุคคลอื่นอาศัยร่วมด้วย

4. ครัวเรือนที่ไม่ใช่ญาติ: หมายถึง ครัวเรือนที่ประกอบด้วยสมาชิกที่ไม่มีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติที่อาศัยอยู่ร่วมกัน

สถานการณ์ครอบครัวในประเทศไทย

สถานการณ์ครอบครัวในประเทศไทย ดังที่แสดงในรูป 2.1 พบว่าจากครัวเรือนทั้งหมด 19.5 ล้านครัวเรือนในประเทศไทย ครอบครัวเดี่ยวมีสัดส่วนสูงที่สุดในปี พ.ศ.2556 โดยคิดเป็นร้อยละ 49.9 ของครัวเรือนทั้งหมด ตามด้วยครอบครัวขยายซึ่งมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 35.7 และครัวเรือนที่อยู่คนเดียวและครัวเรือนที่ไม่ใช่ญาติ ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 13.9 และ 0.6 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาสถิติครอบครัวไทยในช่วงปี พ.ศ.2530-2556 พบว่า สัดส่วนครอบครัวเดี่ยวแม้จะสูงที่สุดแต่ก็ลดลงอย่างต่อเนื่อง นั่นคือ เดิมในปี พ.ศ.2530 มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 66.7 ในขณะที่ครอบครัวขยายมีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 26.5 ในปี พ.ศ.2530 นอกจากนี้พบว่าสัดส่วนของครัวเรือนที่อยู่คนเดียวก็เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน โดยเพิ่มขึ้นมาจากร้อยละ 6.1 ในปี พ.ศ.2530

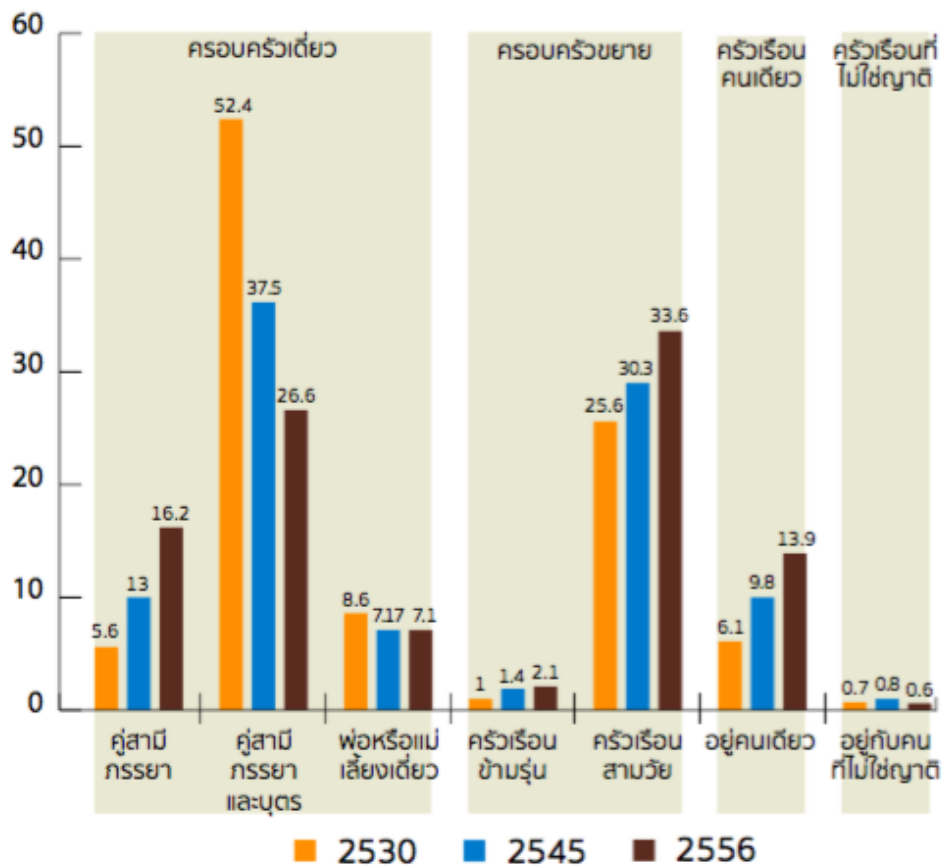
รูปที่ 2.1: ร้อยละของครัวเรือนจำแนกตามประเภทของครัวเรือน

ที่มา: สศช. และ UNFPA (2558)

เมื่อพิจารณาครอบครัวไทยจำแนกตามประเภทย่อย ดังรูปที่ 2.2 พบว่าในปี พ.ศ.2556 ครอบครัวสามรุ่นซึ่งประกอบด้วยปู่ย่าตายาย รุ่นลูกในวัยแรงงาน และรุ่นหลาน อาศัยอยู่ด้วยกันในครัวเรือนมีสัดส่วนสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 33.6 โดยครอบครัวประเภทนี้มีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 25.6 ในปี พ.ศ. 2530 ครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบด้วยพ่อ แม่ และลูก มีมากเป็นอันดับสอง โดยมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 26.6 อย่างไรก็ตาม ครอบครัวประเภทนี้มีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยลดลงจากร้อยละ 52.4 ในปี พ.ศ.2530 ในทางตรงกันข้าม ครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบด้วยสามีและภรรยาแต่ไม่มีบุตรซึ่งอยู่ในอันดับที่ 3 กลับมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 5.6 ในปี พ.ศ.2530 เป็นร้อยละ 16.2 ในปี พ.ศ.2556 นอกจากนี้ยังพบว่าครอบครัวเดี่ยวประเภทพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวมีสัดส่วนลดลงเล็กน้อยจากร้อยละ 8.6 ในปี พ.ศ. 2530 เป็นร้อยละ 7.1 ในปี พ.ศ.2556 ในทางตรงกันข้าม ครอบครัวข้ามรุ่นแม้จะมีสัดส่วนน้อยมากแต่กลับเพิ่มขึ้นมากกว่า 2 เท่าระหว่างปี พ.ศ.2530-2556 จากร้อยละ 1 เป็นร้อยละ 2.1 ในขณะที่สัดส่วนครัวเรือนที่อยู่คนเดียวก็เพิ่มขึ้นมากกว่า 2 เท่าระหว่างปี พ.ศ.2530-2556 เช่นเดียวกัน

รูปที่ 2.2: ร้อยละของครัวเรือนจำแนกตามประเภทย่อยของครัวเรือน

ที่มา: สศช. และ UNFPA (2558)

3. ครอบครัวข้ามรุ่น

ครอบครัวข้ามรุ่น (Skipped Generation Family) หรือ ครอบครัวแห่วงกลาง หมายถึง ครอบครัวที่คนในรุ่นปู่ย่าตายายอาศัยอยู่กับคนรุ่นหลาน ในขณะที่คนวัยแรงงานหรือคนรุ่นกลางไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมด้วย โดยส่วนใหญ่มักจะย้ายไปอยู่ที่อื่น ไม่ว่าจะเป็นการย้ายไปอยู่ที่ยื่นอย่างถาวรหรือกึ่งถาวร เพื่อทำงานหรือการศึกษา จากการศึกษาสถิติครอบครัวข้ามรุ่นของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ.2530-2560 (สศช. และ UNFPA, 2558) พบว่าครอบครัวข้ามรุ่นในประเทศไทยมีจำนวนไม่มากนัก นั่นคือ จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 19.5 ล้านครัวเรือนในปี พ.ศ.2556 มีจำนวนครอบครัวข้ามรุ่นเพียง 406,615 ครอบครัว คิดเป็นประมาณร้อยละ 2.07 โดยพบว่าร้อยละ 76.1 ของจำนวนครอบครัวข้ามรุ่นทั้งหมดอาศัยอยู่ในเขตชนบท อย่างไรก็ตาม แม้จำนวนครอบครัวข้ามรุ่นในประเทศไทยจะมีจำนวนค่อนข้างน้อย แต่ก็นับเป็นปัญหาที่ไม่อาจมองข้ามได้ เนื่องจากจำนวนครอบครัวข้ามรุ่นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในระหว่างปี พ.ศ.2530-2556 โดยพบว่าในปี พ.ศ.2530 จำนวนครอบครัวข้ามรุ่นมีเพียง 107,494 ครอบครัว คิดเป็นเพียงร้อยละ 0.95 เท่านั้น แต่ในปี พ.ศ.2550 เพิ่มขึ้นเป็น 359,092 ครอบครัว (ร้อยละ 1.97) และ 406,615 ครอบครัว (ร้อยละ 2.07) ในปี พ.ศ. 2556

นอกจากนี้ยังพบว่า หัวหน้าครอบครัวข้ามรุ่นส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 60-69 ปี โดยในปี พ.ศ.2556 หัวหน้าครอบครัวข้ามรุ่นอายุระหว่าง 60-69 ปี มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 34.6 ตามมาด้วยกลุ่มอายุ 70-79 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.8 ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าหัวหน้าครอบครัวที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

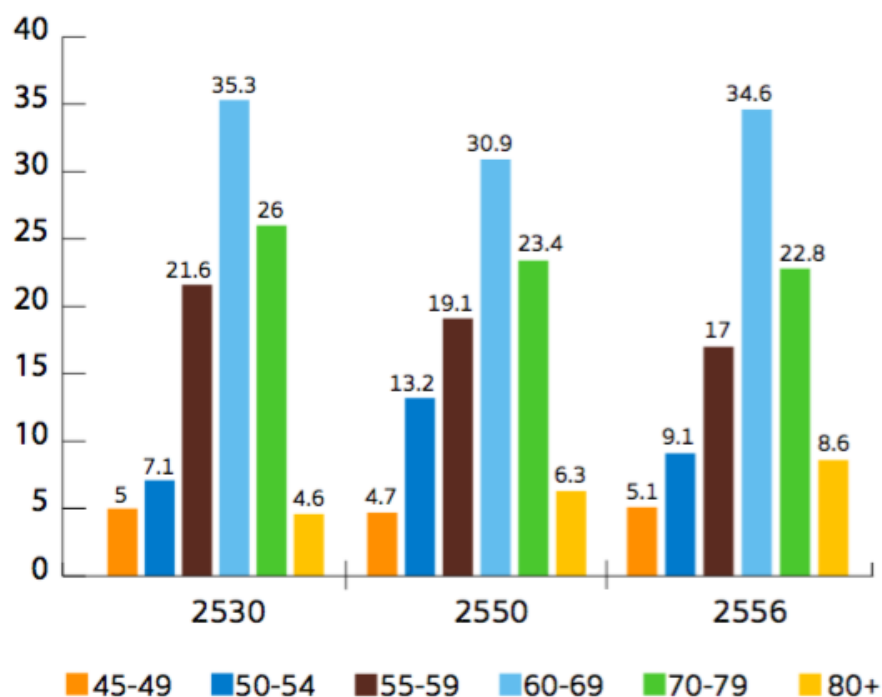
จากร้อยละ 4.6 ในปี พ.ศ.2530 เป็นร้อยละ 6.3 ในปี พ.ศ.2550 และเป็นร้อยละ 8.6 ในปี พ.ศ.2556 ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่น่ากังวล เนื่องจากประชากรกลุ่มอายุ 80 ปีขึ้นไปส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ ย่อมเป็นการยากที่จะสามารถดูแลรุ่นหลานได้

ตารางที่ 2.1: สถิติครอบครัวข้ามรุ่นในประเทศไทย

ปี	จำนวนของครอบครัวข้ามรุ่น	ร้อยละของครอบครัวข้ามรุ่น	ร้อยละของพื้นที่ชนบท
จำแนกตามจำนวนครัวเรือน (จำนวนครัวเรือนทั้งหมด = 19.5 ล้านครัวเรือนในปี พ.ศ. 2556)			
2530	107,494	0.95%	86.0%
2540	168,396	0.01%	98.8%
2550	359,092	1.97%	83.4%
2556	405,615	2.07%	76.1%
จำแนกตามจำนวนประชากร (จำนวนประชากรทั้งหมด = 67.5 ล้านคนในปี พ.ศ. 2556)			
2530	353,250	0.7%	85.1%
2540	598,932	1.0%	89.6%
2550	1,224,758	1.7%	75.8%
2556	1,241,635	1.8%	75.5%

ที่มา: สศช. และ UNFPA (2558)

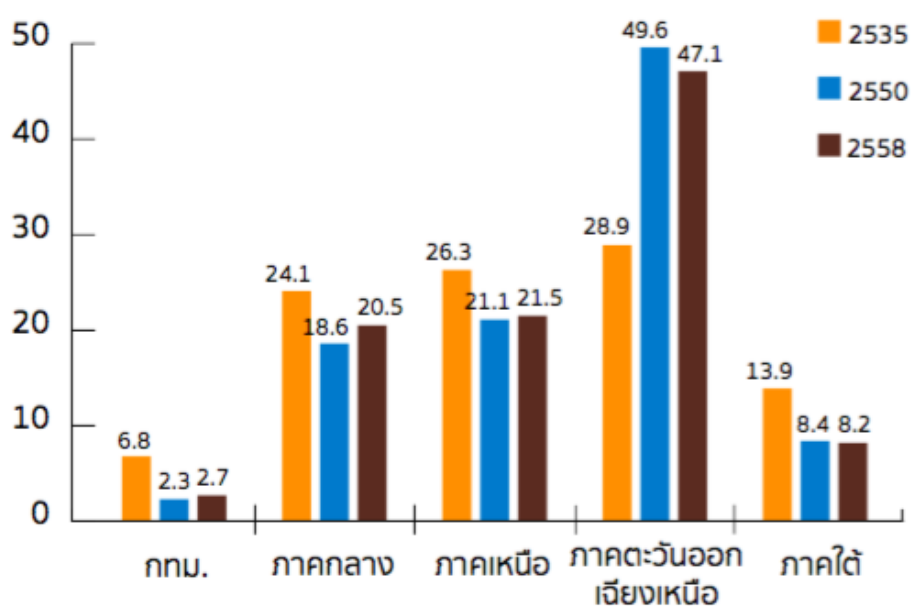
รูปที่ 2.3: ร้อยละของหัวหน้าครอบครัวข้ามรุ่นจำแนกตามกลุ่มอายุ

ที่มา: สศช. และ UNFPA (2558)

รูปที่ 2.4 แสดงร้อยละของครอบครัวข้ามรุ่นในประเทศไทยจำแนกตามภูมิภาค พบว่าสัดส่วนของครอบครัวข้ามรุ่นในแต่ละภูมิภาคมีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยในช่วงปี พ.ศ.2530-2556 แต่สถานการณ์ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด กล่าวคือ ภูมิภาคที่มีปัญหาครอบครัวข้ามรุ่นมากที่สุดในประเทศไทยคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยในปี พ.ศ.2556 ครอบครัวข้ามรุ่นร้อยละ 47.1 อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อีกสองภูมิภาคที่มีปัญหาครอบครัวข้ามรุ่น ได้แก่ ภาคเหนือและภาคกลาง ทั้งนี้พบว่าทั้งสองภูมิภาคมีปัญหาครอบครัวข้ามรุ่นใกล้เคียงกัน โดยภาคเหนือมีครอบครัวข้ามรุ่นคิดเป็นร้อยละ 21.5 ในขณะที่ภาคกลางมีครอบครัวข้ามรุ่นคิดเป็นร้อยละ 20.5 สำหรับภาคใต้ มีสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นเท่ากับร้อยละ 8.2 ซึ่งถือว่าค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคทั้งสามดังกล่าวข้างต้น และในกรุงเทพมหานคร มีสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นเพียงร้อยละ 2.7 เท่านั้น

รูปที่ 2.4: ร้อยละของครอบครัวข้ามรุ่นจำแนกตามภูมิภาค

ที่มา: สศช. และ UNFPA (2558)

การย้ายถิ่นคือสาเหตุสำคัญของการเกิดครอบครัวข้ามรุ่น กล่าวคือ คนรุ่นกลาง (รุ่นพ่อแม่) มีการย้ายถิ่นไปยังพื้นที่อื่นเพื่อหางานทำ ทำให้รุ่นลูกต้องอาศัยอยู่กับรุ่นปู่ย่าตายายแทน จากตารางที่ 2.2 จะเห็นได้ชัดเจนว่า อัตราการย้ายถิ่นสุทธิของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือมีค่าเท่ากับ -3.45 และ -1.76 แสดงให้เห็นว่ามีการย้ายถิ่นออกมากกว่าการย้ายถิ่นเข้าอย่างชัดเจน และทำให้เกิดครอบครัวข้ามรุ่นจำนวนมากในภูมิภาคดังกล่าว ในกรณีของภาคกลาง อัตราการย้ายถิ่นสุทธิของภาคกลางมีค่าเท่ากับ 3.97 แสดงว่ามีการย้ายถิ่นเข้ามากกว่าการย้ายถิ่นออก บอกเป็นนัยว่าคนภาคกลางมีการย้ายถิ่นภายในภูมิภาค แต่ก็ล้วนเป็นการย้ายออกจากภูมิลำเนา ทำให้เกิดครอบครัวข้ามรุ่นจำนวนมากในภาคกลางเช่นเดียวกัน ในกรณีของกรุงเทพมหานคร การย้ายถิ่นที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นการย้ายเข้ามาสู่กรุงเทพมหานคร จึงไม่น่าแปลกใจที่ครอบครัวข้ามรุ่นในกรุงเทพมหานครมีจำนวนน้อยมาก ในขณะที่จะเห็นได้ว่า การย้ายถิ่นในภาคใต้มีอัตราค่อนข้างต่ำ โดยมีอัตราการย้ายถิ่นสุทธิเพียงร้อยละ -0.6 ทำให้มีสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นต่ำเช่นเดียวกัน

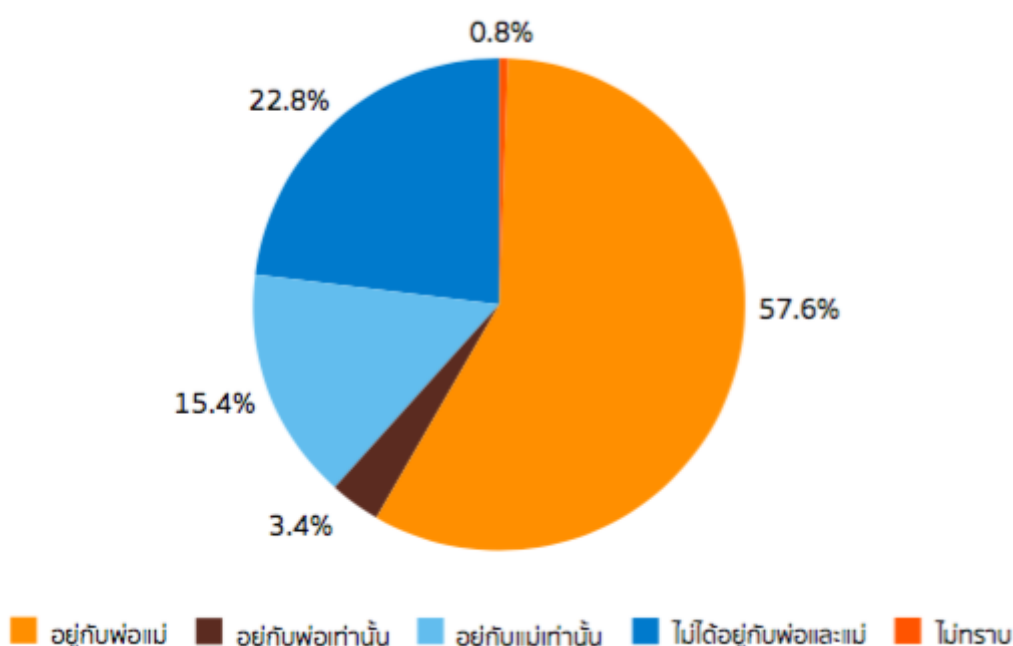
ตารางที่ 2.2: สถิติการย้ายถิ่นในประเทศไทยรายภูมิภาค

ภาค	% การย้ายถิ่นเข้า	% การย้ายถิ่นออก	% การย้ายถิ่นสุทธิ
กรุงเทพมหานคร	7.51	5.15	2.36
ภาคกลาง	5.79	1.83	3.97
ภาคเหนือ	1.27	3.07	-1.79
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	0.08	4.27	-3.45
ภาคใต้	1.14	1.75	-0.6

ที่มา: สศช. และ UNFPA (2558)

รูปที่ 2.5 แสดงร้อยละของเด็กอายุ 0-18 ปี จำแนกตามผู้ที่อาศัยอยู่ด้วยในปี พ.ศ.2556 โดยพบว่าเด็กส่วนใหญ่ในประเทศไทยกว่าร้อยละ 57.6 ยังคงอยู่อาศัยกับบิดามารดา อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่น่ากังวลสำหรับประเทศไทยคือการที่มีเด็กร้อยละ 22.8 ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา ซึ่งถือเป็นประเด็นปัญหาทางด้านครอบครัวในมิติหนึ่ง นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวก็มีจำนวนไม่น้อย โดยร้อยละ 15.4 อาศัยอยู่กับมารดาเท่านั้น และร้อยละ 3.4 อาศัยอยู่กับบิดาเท่านั้น ทั้งนี้ สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนปัญหาความไม่มั่นคงของสถาบันครอบครัวด้วยเช่นกัน

รูปที่ 2.5: ร้อยละของเด็กอายุ 0-18 ปี จำแนกตามผู้ที่อาศัยอยู่ด้วย

ที่มา: สศช. และ UNFPA (2558)

ตารางที่ 2.3 นำเสนอสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นของแต่ละจังหวัดในประเทศไทยในปี พ.ศ.2556 จากสัดส่วนสูงสุดไปถึงสัดส่วนต่ำสุด โดยได้พบว่าจังหวัดที่มีสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นสูงที่สุด 14 อันดับแรกของประเทศล้วนเป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือทั้งสิ้น โดยมีจังหวัดที่มีสัดส่วนครอบครัว

ข้ามรุ่นร้อยละ 4 ขึ้นไปจำนวน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ หนองบัวลำภู เพชรบูรณ์ และร้อยเอ็ด ในขณะที่มี 10 จังหวัดที่มีสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นร้อยละ 3.5 ขึ้นไป และมี 6 จังหวัดที่มีสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นร้อยละ 3 ขึ้นไป ในทางตรงกันข้ามพบว่าไม่มีจังหวัดที่มีสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นต่ำกว่าร้อยละ 1 เป็นจำนวน 13 จังหวัด ทั้งนี้ จังหวัดยะลาเป็นจังหวัดที่มีครอบครัวข้ามรุ่นน้อยที่สุด โดยมีสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นเพียงร้อยละ 0.2 ตามมาด้วยจังหวัดภูเก็ตและกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีร้อยละ 0.3 และ 0.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 2.3: การจัดอันดับจังหวัดตามสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นปี พ.ศ. 2556

ที่	จังหวัด	ภาพรวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
1	สุรินทร์	4.1	3.2	4.1
2	หนองบัวลำภู	4.1	2.8	4.4
3	เพชรบูรณ์	4.1	2.5	4.4
4	ร้อยเอ็ด	4.0	3.1	4.2
5	ยโสธร	3.9	1.7	4.2
6	พิจิตร	3.9	3.0	4.2
7	ศรีสะเกษ	3.8	1.6	4.2
8	ชัยภูมิ	3.8	3.8	3.8
9	อำนาจเจริญ	3.7	3.9	3.7
10	กำแพงเพชร	3.7	2.6	4.1
11	มหาสารคาม	3.6	1.7	4.0
12	นครราชสีมา	3.5	3.3	3.5
13	กาฬสินธุ์	3.5	2.8	3.8
14	สกลนคร	3.5	2.4	3.8
15	สระแก้ว	3.3	3.2	3.3
16	หนองคาย	3.3	1.7	3.8
17	พิษณุโลก	3.3	1.6	3.8
18	อุทัยธานี	3.2	2.4	3.4
19	อ่างทอง	3.1	1.9	3.6
20	บุรีรัมย์	3.0	2.6	3.1
21	ตราด	2.9	2.1	3.2
22	อุดรธานี	2.9	2.1	3.3
23	ตาก	2.9	1.7	3.2
24	ลพบุรี	2.7	1.2	3.3
25	ชัยนาท	2.7	2.8	2.7

ที่	จังหวัด	ภาพรวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
26	อุดรดิตถ์	2.7	3.2	2.5
27	นครนายก	2.5	1.2	2.6
28	น่าน	2.5	0.5	2.8
29	สุโขทัย	2.5	1.1	2.9
30	สิงห์บุรี	2.4	2.7	2.4
31	บึงกาฬ	2.4	3.4	2.2
32	ขอนแก่น	2.4	1.7	2.7
33	สุพรรณบุรี	2.4	1.9	2.5
34	ราชบุรี	2.3	2.0	2.4
35	เพชรบุรี	2.3	2.2	2.4
36	ฉะเชิงเทรา	2.2	1.3	2.5
37	นครพนม	2.2	2.9	2.1
38	พะเยา	2.2	2.0	2.4
39	กาญจนบุรี	2.2	1.6	2.5
40	พัทลุง	2.2	2.1	2.2
41	อุบลราชธานี	2.0	1.0	2.2
42	แพร่	2.0	2.4	1.8
43	ปราจีนบุรี	1.9	1.6	1.9
44	มุกดาหาร	1.9	1.7	2.0
45	จันทบุรี	1.8	2.0	1.7
46	เชียงใหม่	1.8	2.3	1.4
47	นครปฐม	1.8	1.7	1.8
48	ประจวบคีรีขันธ์	1.8	1.4	2.0
49	นครศรีธรรมราช	1.8	1.4	1.9
50	สระบุรี	1.7	2.0	1.5
51	ปัตตานี	1.7	1.1	1.9
52	สมุทรสงคราม	1.6	1.3	1.6
53	ระนอง	1.6	1.3	1.7
54	นครสวรรค์	1.5	2.6	1.2
55	เชียงราย	1.4	1.8	1.3
56	พระนครศรีอยุธยา	1.3	2.0	0.9

ที่	จังหวัด	ภาพรวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
57	ลำพูน	1.3	1.2	1.4
58	สุราษฎร์ธานี	1.3	0.7	1.7
59	เลย	1.2	1.5	1.1
60	ลำปาง	1.2	1.2	1.2
61	นราธิวาส	1.2	1.0	1.2
62	พังงา	1.1	1.3	1.1
63	ชุมพร	1.0	1.0	1.0
64	สงขลา	1.0	0.5	1.4
65	ระยอง	0.9	0.8	0.9
66	กระบี่	0.9	1.1	0.9
67	สตูล	0.9	1.6	0.7
68	สมุทรปราการ	0.8	0.9	0.8
69	ปทุมธานี	0.8	1.0	0.6
70	แม่ฮ่องสอน	0.8	1.2	0.7
71	สมุทรสาคร	0.7	0.9	0.4
72	นนทบุรี	0.6	0.3	1.0
73	ชลบุรี	0.6	0.8	0.3
74	ตรัง	0.6	0.5	0.7
75	กรุงเทพมหานคร	0.5	0.5	0.0
76	ภูเก็ต	0.3	0.8	0.3
77	ยะลา	0.2	0.1	0.2

ที่มา: สศช. และ UNFPA (2558)

ตารางที่ 2.4-2.8 นำเสนออันดับของจังหวัดตามสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นในปี พ.ศ.2556 ของเขตกรุงเทพและปริมณฑล ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉยเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ ตามลำดับ กรณีของเขตกรุงเทพและปริมณฑล พบว่าสัดส่วนของครอบครัวข้ามรุ่นมีค่าต่ำ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ผู้คนย้ายเข้ามาหางานทำ ทำให้มีจำนวนครอบครัวข้ามรุ่นเกิดขึ้นน้อย ทั้งนี้ จังหวัดนครปฐมมีสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นสูงที่สุด คือร้อยละ 1.8 แต่ก็ถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในระดับประเทศค่อนข้างชัดเจน ในกรณีของภาคกลาง พบว่าจังหวัดระยองและชลบุรีมีสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นต่ำกว่าร้อยละ 1 เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ผู้คนย้ายถิ่นเข้ามาหางานทำในทางตรงกันข้าม พบว่าจังหวัดสระแก้วและอ่างทองคือสองจังหวัดภาคกลางที่มีครอบครัวข้ามรุ่นมากที่สุด นั่นคือมีสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นสูงกว่าร้อยละ 3 เมื่อพิจารณาภาคตะวันออกเฉยเหนือ พบว่าจากจังหวัดทั้งหมด 20 จังหวัด มีถึง 17 จังหวัดที่มีสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นสูงกว่าค่าเฉลี่ยในระดับประเทศ (ร้อยละ 2.1)

และมีเพียง 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเลย มุกดาหาร และอุบลราชธานี ที่มีสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นต่ำกว่าร้อยละ 2.1 ในขณะที่ 13 จังหวัดมีสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นร้อยละ 3 ขึ้นไปทั้งสิ้น

สถานการณ์ในภาคเหนือดีกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือเล็กน้อย เนื่องจากพบว่าจากจังหวัดทั้งหมด 17 จังหวัด มี 10 จังหวัดที่มีสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นสูงกว่าค่าเฉลี่ยในระดับประเทศ (ร้อยละ 2.1) และมี 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน เชียงราย นครสวรรค์ เชียงใหม่ และแพร่ ที่มีสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นต่ำกว่าร้อยละ 2.1 ทั้งนี้ จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นต่ำกว่าในภูมิภาคเท่ากับร้อยละ 0.8 ในทางตรงกันข้าม จากจังหวัดภาคใต้ทั้งหมด 14 จังหวัด มีเพียง 1 จังหวัดที่มีสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นสูงกว่าค่าเฉลี่ยในระดับประเทศ นั่นคือ จังหวัดพัทลุง ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 2.2 ในขณะที่ 7 จังหวัดภาคใต้มีสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นเพียงไม่เกินร้อยละ 1 เท่านั้น

ตารางที่ 2.4: การจัดอันดับจังหวัดตามสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นปี พ.ศ.2556 (กรุงเทพและปริมณฑล)

ที่	จังหวัด	ภาพรวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
1	นครปฐม	1.8	1.7	1.8
2	สมุทรปราการ	0.8	0.9	0.8
3	ปทุมธานี	0.8	1.0	0.6
4	สมุทรสาคร	0.7	0.9	0.4
5	นนทบุรี	0.6	0.3	1.0
6	กรุงเทพมหานคร	0.5	0.5	0.0

ที่มา: สศช. และ UNFPA (2558)

ตารางที่ 2.5: การจัดอันดับจังหวัดตามสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นปี พ.ศ.2556 (ภาคกลาง)

ที่	จังหวัด	ภาพรวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
1	สระแก้ว	3.3	3.2	3.3
2	อ่างทอง	3.1	1.9	3.6
3	ตราด	2.9	2.1	3.2
4	ลพบุรี	2.7	1.2	3.3
5	ชัยนาท	2.7	2.8	2.7
6	นครนายก	2.5	1.2	2.6
7	สิงห์บุรี	2.4	2.7	2.4
8	สุพรรณบุรี	2.4	1.9	2.5
9	ราชบุรี	2.3	2.0	2.4
10	เพชรบุรี	2.3	2.2	2.4
11	ฉะเชิงเทรา	2.2	1.3	2.5
12	กาญจนบุรี	2.2	1.6	2.5
13	ปราจีนบุรี	1.9	1.6	1.9
14	จันทบุรี	1.8	2.0	1.7
15	ประจวบคีรีขันธ์	1.8	1.4	2.0
16	สระบุรี	1.7	2.0	1.5
17	สมุทรสงคราม	1.6	1.3	1.6
18	พระนครศรีอยุธยา	1.3	2.0	0.9
19	ระยอง	0.9	0.8	0.9
20	ชลบุรี	0.6	0.8	0.3

ที่มา: สศช. และ UNFPA (2558)

ตารางที่ 2.6: การจัดอันดับจังหวัดตามสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นปี พ.ศ.2556 (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

ที่	จังหวัด	ภาพรวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
1	สุรินทร์	4.1	3.2	4.1
2	หนองบัวลำภู	4.1	2.8	4.4
3	ร้อยเอ็ด	4.0	3.1	4.2
4	ยโสธร	3.9	1.7	4.2
5	ศรีสะเกษ	3.8	1.6	4.2
6	ชัยภูมิ	3.8	3.8	3.8
7	อำนาจเจริญ	3.7	3.9	3.7
8	มหาสารคาม	3.6	1.7	4.0
9	นครราชสีมา	3.5	3.3	3.5
10	กาฬสินธุ์	3.5	2.8	3.8
11	สกลนคร	3.5	2.4	3.8
12	หนองคาย	3.3	1.7	3.8
13	บุรีรัมย์	3.0	2.6	3.1
14	อุดรธานี	2.9	2.1	3.3
15	บึงกาฬ	2.4	3.4	2.2
16	ขอนแก่น	2.4	1.7	2.7
17	นครพนม	2.2	2.9	2.1
18	อุบลราชธานี	2.0	1.0	2.2
19	มุกดาหาร	1.9	1.7	2.0
20	เลย	1.2	1.5	1.1

ที่มา: สศช. และ UNFPA (2558)

ตารางที่ 2.7: การจัดอันดับจังหวัดตามสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นปี พ.ศ.2556 (ภาคเหนือ)

ที่	จังหวัด	ภาพรวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
1	เพชรบูรณ์	4.1	2.5	4.4
2	พิจิตร	3.9	3.0	4.2
3	กำแพงเพชร	3.7	2.6	4.1
4	พิษณุโลก	3.3	1.6	3.8
5	อุทัยธานี	3.2	2.4	3.4
6	ตาก	2.9	1.7	3.2
7	อุตรดิตถ์	2.7	3.2	2.5
8	น่าน	2.5	0.5	2.8
9	สุโขทัย	2.5	1.1	2.9
10	พะเยา	2.2	2.0	2.4
11	แพร่	2.0	2.4	1.8
12	เชียงใหม่	1.8	2.3	1.4
13	นครสวรรค์	1.5	2.6	1.2
14	เชียงราย	1.4	1.8	1.3
15	ลำพูน	1.3	1.2	1.4
16	ลำปาง	1.2	1.2	1.2
17	แม่ฮ่องสอน	0.8	1.2	0.7

ที่มา: สศช. และ UNFPA (2558)

ตารางที่ 2.8: การจัดอันดับจังหวัดตามสัดส่วนครอบครัวข้ามรุ่นปี พ.ศ.2556 (ภาคใต้)

ที่	จังหวัด	ภาพรวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
1	พัทลุง	2.2	2.1	2.2
2	นครศรีธรรมราช	1.8	1.4	1.9
3	ปัตตานี	1.7	1.1	1.9
4	ระนอง	1.6	1.3	1.7
5	สุราษฎร์ธานี	1.3	0.7	1.7
6	นราธิวาส	1.2	1.0	1.2
7	พังงา	1.1	1.3	1.1
8	ชุมพร	1.0	1.0	1.0
9	สงขลา	1.0	0.5	1.4
10	กระบี่	0.9	1.1	0.9
11	สตูล	0.9	1.6	0.7
12	ตรัง	0.6	0.5	0.7
13	ภูเก็ต	0.3	0.8	0.3
14	ยะลา	0.2	0.1	0.2

ที่มา: สศช. และ UNFPA (2558)

4. ครอบครัวเข้มแข็ง

Acquilano (2009 อ้างถึงใน จรวยพร สุภาพ, 2559) ระบุว่า “ครอบครัวที่มีความสุข ความเข้มแข็ง” คือ “ครอบครัวที่สมาชิกมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน เข้าใจห่วงใยกัน รักกัน มีการทำกิจกรรมในครอบครัว ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ สมาชิกในครอบครัวสามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาได้เหมาะสมเมื่อมีปัญหา มีพฤติกรรมที่สร้างสรรค์ ทำให้มีการปรับตัวไปในทิศทางส่งเสริมให้ครอบครัวมีความสุขและความเข้มแข็ง นอกจากนี้ สมาชิกครอบครัวที่มีความสุขมักมองข้ามความบกพร่องของสมาชิกอื่นในครอบครัว ไม่จ้องจับผิดกัน มีความรู้สึกอยากช่วยเหลือกัน อยากทำให้ผู้อื่นพึงพอใจ และมีความสุข และสิ่งสำคัญ คือ สมาชิกครอบครัวมีการกำหนดเป้าหมายในชีวิตร่วมกัน” ในขณะที่ สำนักพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตและสำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา (2546 อ้างถึงใน จรวยพร สุภาพ, 2559) ได้กล่าวว่า “ครอบครัวที่พึงประสงค์” หมายถึง “ครอบครัวที่มีความรักใคร่กลมเกลียว ทำกิจกรรมร่วมกัน มีความรับผิดชอบต่อกันในครอบครัว ประกอบอาชีพสุจริต มีความมั่นคงและพื้นฐานที่พึ่งพาตนเอง สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาต่อรุ่นเยาว์ได้ มีภาวะสุขภาพแข็งแรง สามารถจุนเจือสังคม และมีความเป็นประชาธิปไตย”

จากการทบทวนงานวิจัยของ วิชัย เทียนถาวร, ประสิทธิ์ สิริพันธ์, เพ็ญประภา ศิวิโรจน์, วรลักษณ์ คงหนู และทัศนภรณ์ ขาปัญญา (2542 อ้างถึงใน จรวยพร สุภาพ, 2559) พบว่าครอบครัวที่พึงประสงค์มีองค์ประกอบหลักที่เป็นกลไกสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่

1. **สังคมครอบครัว:** สังคมครอบครัวเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างครอบครัวที่มีความรักและความอบอุ่น ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

1.1. ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว – สมาชิกในครอบครัวได้ร่วมกันรับผิดชอบภารกิจในครอบครัว ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน รักและห่วงใยกันทั้งยามสุขและยามทุกข์ สมาชิกในครอบครัวไม่ทะเลาะกัน ไม่มีการใช้ความรุนแรง ไม่มีเด็กถูกทอดทิ้ง เด็กในครัวเรือนไม่มีการหนีออกจากบ้าน สมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันพร้อมหน้าเป็นการถาวร

1.2. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวต่อชุมชน – สมาชิกในครอบครัวได้ใช้บริการพื้นฐานทางด้านสุขภาพ การศึกษา อาชีพ และสาธารณูปโภคในชุมชน มีการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนในด้านศาสนา วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ครอบครัวได้ให้และได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้าน วัด และชุมชน

1.3. การขัดเกลาและการเรียนรู้ทางสังคม – สมาชิกเด็กในครอบครัวได้รับการศึกษาจนจบการศึกษาภาคบังคับและได้เข้าเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ส่วนเด็กที่ไม่ได้ศึกษาต่อได้รับการฝึกอบรมด้านวิชาชีพต่างๆ มีการให้การศึกษอบรมแก่สมาชิกอย่างเท่าเทียมกัน สมาชิกอายุ 14-50 ปี สามารถอ่านออกเขียนได้ทุกคน สมาชิกในครอบครัวให้ความร่วมมือ สนับสนุนในการพัฒนาและถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาในด้านต่างๆ เพื่อนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

2. สุขภาพครอบครัว: การมีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ เป็นต้นทุนที่ดีในการพัฒนาศักยภาพของคนและครอบครัว ตลอดจนสังคมโดยรวม องค์ประกอบด้านสุขภาพครอบครัวที่สำคัญ ได้แก่

2.1. ครอบครัวปราศจากโรคและความเจ็บป่วยเรื้อรัง – ไม่มีสมาชิกที่พิการทางร่างกาย ทางจิต หรือทางสติปัญญา หรือสมาชิกที่เจ็บป่วยเรื้อรังจนช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ผู้สูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่ สมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพดี รู้จักดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง รวมทั้งสถานที่อยู่อาศัย ให้สะอาดและถูกสุขลักษณะและเป็นระเบียบเรียบร้อย

2.2. ครอบครัวมีการดูแลสุขภาพของตนเอง – คู่สมรสอายุ 15-44 ปี มีการคุมกำเนิดอย่างเหมาะสม สมาชิกในครอบครัวรู้วิธีการป้องกันและรักษาสุขภาพอนามัย และครัวเรือนมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคติดต่อต่างๆ อย่างถูกต้อง

2.3. ครอบครัวมีหลักประกันสุขภาพ – สมาชิกในครอบครัวมีความสามารถไปรับบริการตามสิทธิขั้นพื้นฐานและรู้แหล่งบริการทางสุขภาพ สมาชิกมีการใช้บัตรประกันสุขภาพและบัตรประกันสังคม เด็กอายุ 2-5 ปีได้รับการสาธารณสุขอย่างถูกต้อง ผู้สูงอายุและผู้พิการได้รับการดูแลจากสมาชิกในครอบครัว และชุมชน และสมาชิกในครอบครัวทุกกลุ่มอายุได้รับการดูแลสุขภาพอย่างเหมาะสมตามวัย

3. เศรษฐกิจครอบครัว: เศรษฐกิจครอบครัวเป็นตัวชี้วัดพื้นฐานที่แสดงถึงความมั่นคงของครอบครัว เพราะครอบครัวที่มีรายได้เพียงพอ ย่อมทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่เป็นสุข มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

3.1. ที่พักอาศัย – มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง สภาพแวดล้อมถูกสุขลักษณะ ปลอดภัยและมีความมั่นคง บ้านใช้วัสดุถาวร มีและใช้สุขาที่ถูกหลักสุขาภิบาล มีน้ำสะอาดเพียงพอสำหรับการบริโภคตลอดปี ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากเสียงและความสั่นสะเทือน ฝุ่นละออง กลิ่นเหม็น หรือมลพิษทางอากาศ น้ำเสียขยะ และสารพิษ ครัวเรือนมีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุและมีการป้องกันอย่างถูกวิธี

3.2. อาชีพและรายได้ที่ไม่เดือดร้อน – มีสมาชิกในวัยแรงงานเลี้ยงดูครอบครัว มีการประกอบอาชีพสุจริตและมีรายได้พอเพียง รู้จักใช้จ่ายตามความจำเป็น รู้จักอดออมประหยัด มีการวางแผนการใช้จ่ายเงิน รู้จักนำเอาวัสดุเหลือใช้มาใช้ประโยชน์

3.3. ภาวะและความรับผิดชอบ – ผู้ใหญ่ในครอบครัวร่วมกันรับผิดชอบภารกิจ ไม่แบ่งแยกเพศ ในการดูแลเด็ก สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติต่อกันด้วยความรัก มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาชีวิตและ ความเป็นอยู่

4. **วัฒนธรรมครอบครัว:** วัฒนธรรมครอบครัวเปรียบเสมือนเข็มทิศในการชี้นำครอบครัวให้ดำเนิน ไปในทิศทางที่ถูกต้อง มีศีลธรรมและจริยธรรมซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเสริมสร้างความสุข และความ แข็งแรงให้กับครอบครัว มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

4.1. คุณค่าชีวิต ครอบครัว และสังคม – สมาชิกในครอบครัวไม่ติดสุรา บุหรี่ ได้รับสิทธิฐานะ เป็นพลเมืองไทยตามกฎหมาย สมาชิกครอบครัวมีการปฏิบัติศาสนกิจอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง และมีการเข้า ร่วมกิจกรรมตามประเพณีศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น

4.2. การอนุรักษ์พลังงาน สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมไทย – สมาชิกในครอบครัวได้ทำกิจกรรม เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้ทำกิจกรรมป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อม และมีการถ่ายทอด ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เยาวชน

5. **การเกื้อหนุนสังคม:** การช่วยเหลือหรือเกื้อหนุนสังคมเปรียบเสมือนการสร้างร่มเงาให้ครอบครัว เป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับตนเอง ครอบครัว และสังคม มีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่

5.1. จิตสำนึกสาธารณะ – สมาชิกในครอบครัวรู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ขั้นพื้นฐาน มีจิตสำนึกที่จะ บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม รักและหวงแหนทรัพยากรท้องถิ่นและสาธารณะสมบัติของชุมชน

5.2. พฤติกรรมสาธารณะ – สมาชิกในครอบครัวเป็นสมาชิกของกลุ่มที่ตั้งขึ้นในชุมชน มีการใช้ สิทธิเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย ได้เข้าร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและการบำรุงรักษาสาธารณะสมบัติ และกิจกรรมการพัฒนาอื่นๆ

นอกจากนี้ สำนักส่งเสริมสุขภาพ (2549 อ้างถึงใน จรวยพร สุภาพ, 2559) ได้ระบุคุณลักษณะของ “ครอบครัวแข็งแรง” ได้ดังนี้

1. สมาชิกในครอบครัวงดดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สูบบุหรี่ เสพสิ่งเสพติด หรือเล่นการพนันอย่าง น้อยในวันอาทิตย์ (วันอาทิตย์เป็นวันครอบครัวแข็งแรง)

2. ครอบครัวมีสัมมาอาชีพ มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพในครอบครัว

3. ไม่มีความรุนแรงในครอบครัว

4. สมาชิกในครอบครัวมีการรับประทานอาหารร่วมกันอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 มื้อ

5. มีบ้านมั่นคง แข็งแรง และสะอาด

6. สมาชิกในครอบครัวมีการช่วยเหลืองานบ้านสม่ำเสมอ

7. สมาชิกในครอบครัวมีโอกาสทำกิจกรรมนอกบ้านอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

8. สมาชิกในครอบครัวมีโอกาสประกอบศาสนกิจร่วมกันอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

9. องค์ประกอบของสมาชิกในครอบครัวประกอบด้วย สามี ภรรยา หรือ พ่อ แม่ และลูกที่ยังไม่ บรรลุนิติภาวะ

10. สมาชิกในครอบครัวเป็นที่ยอมรับของชุมชน

11. สมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันทั้ง 3 วัยในบ้านเดียวกัน หรือบริเวณเดียวกัน

12. ครอบครัวที่มีเด็กปฐมวัย จะต้องมีกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ ร้องเพลงกล่อมลูก/เด็ก อย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 ครั้ง เล่านิทานให้ลูก/เด็ก ฟังอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 ครั้ง เล่นกับลูก/เด็ก อย่างน้อย สัปดาห์ละ 3 ครั้ง หรือทารกได้รับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างน้อย 6 เดือน

จากความสำคัญของครอบครัวที่มีความเข้มแข็ง กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ทำหน้าที่สำรวจสถานการณ์ครอบครัวเข้มแข็งในประเทศไทยมาตั้งแต่ พ.ศ.2554 จนถึงปัจจุบัน โดยการสำรวจสถานการณ์ครอบครัวเข้มแข็งดังกล่าวได้แบ่งภาวะความเข้มแข็งของครอบครัวออกเป็น 5 มิติ ได้แก่ ด้านสัมพันธภาพ ด้านบทบาทหน้าที่ของครอบครัว ด้านการพึ่งพาตนเอง ด้านทุนทางสังคม และด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยง รายละเอียดตัวชี้วัดของภาวะครอบครัวเข้มแข็งแต่ละมิติมีรายละเอียดดังนี้ (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2560)

มิติที่ 1: ด้านสัมพันธภาพ

มิติด้านสัมพันธภาพแบ่งออกเป็น 4 มิตีย่อย ซึ่งแต่ละมิตีย่อยมีตัวชี้วัดดังนี้

การแสดงความรักและความเอาใจใส่ระหว่างกัน: มีจำนวน 3 ตัวชี้วัด ได้แก่

1. สมาชิกในครอบครัวมีการแสดงออกที่สื่อถึงความรักและความเอาใจใส่ในชีวิตประจำวัน เช่น สัมผัส ให้กำลังใจ โทรศัพท์ จดหมาย เป็นต้น
2. สมาชิกในครอบครัวมีการช่วยเหลือแบ่งเบางานบ้านซึ่งกันและกัน เช่น การทำอาหาร การทำความสะอาด เป็นต้น
3. สมาชิกในครอบครัวมีการทำกิจกรรมประจำวันร่วมกัน เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อนหย่อนใจ ออกกำลังกาย เป็นต้น

การยอมรับและเคารพความคิดเห็นกัน: มีจำนวน 3 ตัวชี้วัด ได้แก่

1. สมาชิกในครอบครัวมีการพูดคุยและ/หรือรับฟังซึ่งกันและกัน
2. สมาชิกในครอบครัวไม่ว่า เพศ อายุ การศึกษา หรืออาชีพใด สามารถยอมรับความคิดเห็นของแต่ละคน ซึ่งอาจจะแตกต่างกันได้
3. สมาชิกในครอบครัวเคารพความเป็นส่วนตัวของแต่ละคน

การสื่อสารกันอย่างมีคุณภาพ: มีจำนวน 8 ตัวชี้วัด ได้แก่

1. สมาชิกในครอบครัวมีการพูดจาต่อกันด้วยดีและ/หรือใช้เหตุผล
2. สมาชิกในครอบครัวมีโอกาสท้วงติง แสดงความคิดเห็น และให้คำแนะนำต่อกัน
3. สมาชิกในครอบครัวมีการแสดงความชื่นชมและเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน
4. สมาชิกในครอบครัวต่างดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน
5. เมื่อประสบปัญหา สมาชิกในครอบครัวสามารถหาทางออกได้
6. สมาชิกในครอบครัวทำร้ายจิตใจ เมื่อมีความขัดแย้งต่อกัน เช่น ละเลย เพิกเฉย ทอดทิ้ง เป็นต้น
7. สมาชิกในครอบครัวเชื่อใจหรือไว้วางใจที่จะเล่าเรื่องต่างๆ ที่มีปัญหาหรือไม่สบายใจให้คนในครอบครัวฟัง
8. สมาชิกในครอบครัวใช้อำนาจเหนือกันและกัน เช่น บังคับ ชู ออกคำสั่ง เป็นต้น

การแก้ความขัดแย้งอย่างมีเหตุผล: มีจำนวน 3 ตัวชี้วัด ได้แก่

1. สมาชิกในครอบครัวร่วมตัดสินใจเรื่องสำคัญต่างๆ ด้วยกัน
2. สมาชิกในครอบครัวร่วมกันแก้ปัญหาข้อขัดแย้งด้วยเหตุผล
3. สมาชิกในครอบครัวมีการทำร้ายร่างกายกันหรือกระทำการที่รุนแรงในลักษณะอื่นๆ

มิติที่ 2: ด้านบทบาทหน้าที่ของครอบครัว

มิติด้านบทบาทหน้าที่ของครอบครัวมีตัวชี้วัดดังนี้

1. สมาชิกในครอบครัวสามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของตนอย่างเหมาะสม
2. ในครอบครัวมีการดูแลใส่ใจความปลอดภัยของสมาชิกทุกคน
3. ในครอบครัวมีการใช้คุณธรรมสำคัญในการดำเนินชีวิต คือ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ความพอเพียง ความมีวินัย และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
4. ในครอบครัวมีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสมาชิกในครอบครัว

มิติที่ 3: ด้านการพึ่งพาตนเอง

มิติด้านการพึ่งพาตนเองแบ่งออกเป็น 3 มิติย่อย ซึ่งแต่ละมิติย่อยมีตัวชี้วัดดังนี้

การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ: มีจำนวน 5 ตัวชี้วัด ได้แก่

1. ครอบครัวมีสมาชิกที่สามารถหารายได้มาเลี้ยงดูครอบครัวได้
2. ครอบครัวมีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย
3. ครอบครัวมีการออมในรูปแบบต่างๆ
4. สมาชิกในครอบครัวมีการกู้ยืมเงินจากหน่วยงานต่างๆ หรือจากนายทุนเงินกู้ทั้งใน/นอกระบบ
5. ครอบครัวของท่านมีบ้านอยู่อาศัยเป็นของตนเอง

การพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพ: มีจำนวน 6 ตัวชี้วัด ได้แก่

1. สมาชิกในครอบครัวมีสิทธิได้รับหลักประกันสุขภาพ เช่น หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ประกันสังคม ประกันสุขภาพ สิทธิการรักษาพยาบาล เป็นต้น
2. ครอบครัวสามารถดูแลสุขภาพเบื้องต้นทั้งทางร่างกายและจิตใจของสมาชิกในครอบครัว
3. ครอบครัวมีความรู้และเข้าถึงบริการด้านสุขภาพในสถานพยาบาลเมื่อจำเป็น
4. โดยรวมครอบครัวสามารถหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงของสมาชิกในครอบครัว เช่น ยาเสพติด เพศสัมพันธ์ เป็นต้น
5. ครอบครัวมีการป้องกันความเสี่ยงจากการมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม
6. ครอบครัว สามารถดูแลสมาชิกที่เจ็บป่วย สมาชิกที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเอง ให้ดำเนินชีวิตไปได้ด้วยดี

การพึ่งพาตนเองด้านข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้: มีจำนวน 4 ตัวชี้วัด ได้แก่

1. สมาชิกในครอบครัวมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างครอบครัวและชุมชน
2. สมาชิกในครอบครัวมีการนำข้อมูลข่าวสาร/ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันของตนเอง และครอบครัว
3. สมาชิกในครอบครัวได้รับทราบและเรียนรู้เรื่องสำคัญที่เกี่ยวกับครอบครัว
4. ระดับการศึกษาในระบบของสมาชิกในครอบครัวที่มีอายุตั้งแต่ 16 – 25 ปี

มิติที่ 4: ด้านทุนทางสังคม

มิติด้านทุนทางสังคมมีตัวชี้วัดดังนี้

1. สมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีและการได้รับการยอมรับจากเพื่อนบ้าน
2. สมาชิกในครอบครัวมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างเครือญาติ
3. สมาชิกในครอบครัวมีความรู้สึกปลอดภัยและไว้วางใจกัน
4. สมาชิกในครอบครัวเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม เช่น กลุ่มออมทรัพย์ อสม. อส. อพม. อพส. อพมก. ฯลฯ

5. สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน เช่น ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ ร่วมกำกับดูแล ร่วมประเมินผล เป็นต้น
6. ครอบครัวมีการอบรมให้สมาชิกในครอบครัวใช้บริการพื้นที่สาธารณะในชุมชนอย่างรับผิดชอบ

มติที่ 5: ด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยง

มติด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงมีตัวชี้วัดดังนี้

1. ครอบครัวมีการเตรียมความพร้อมในการรองรับภาวะยากลำบากในด้านต่างๆ เช่น การหลีกเลี่ยงอบายมุข การดูแลสุขภาพของตนเอง การหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้ชีวิต เป็นต้น
2. ครอบครัวร่วมมือกันแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดภาวะวิกฤติ
3. ครอบครัวสามารถปรับตัวและฟื้นตัวได้เมื่อเกิดภาวะวิกฤติ
4. ครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการป้องกันปัญหาสังคม เช่น การรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด การตั้งครมในวัยเรียน เป็นต้น
5. ครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการป้องกันปัญหายาเสพติดต่างๆ

ทั้งนี้ ตัวชี้วัดแต่ละตัวของมติที่ 1 (ด้านสัมพันธภาพ) และมติที่ 2 (ด้านบทบาทหน้าที่ของครอบครัว) ของภาวะครอบครัวเข้มแข็งจะวัดเป็นระดับความถี่ของการปฏิบัติใน 1 สัปดาห์ โดยแบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ทุกวัน เกือบทุกวัน (4-6 วันต่อสัปดาห์) มีบ้างนานๆ ครั้ง (1-3 วันต่อสัปดาห์) และไม่มี สำหรับตัวชี้วัดของมติที่ 3 – 5 ส่วนใหญ่จะวัดเป็น 2 ระดับ ได้แก่ มีและไม่มี / ทราบและไม่ทราบ / ได้และไม่ได้ ในขณะที่ตัวชี้วัด “ระดับการศึกษาในระบบของสมาชิกในครอบครัวที่มีอายุตั้งแต่ 16 – 25 ปี” ในมติที่ 3 มิตีย่อย “**การพึ่งพาตนเองด้านข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้**” จะวัดจากจำนวนสมาชิกในครอบครัวในแต่ละระดับการศึกษา จากนั้นจะทำการวิเคราะห์สถานการณ์ครอบครัวเข้มแข็งในรูปของร้อยละของครอบครัวที่มีความเข้มแข็งทั้งในภาพรวมและในแต่ละมิติ (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2560)

จากการสำรวจและประเมินสถานการณ์ครอบครัวเข้มแข็งในช่วงปี พ.ศ.2554-2560 (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2560) สามารถนำเสนอสถานการณ์ครอบครัวเข้มแข็งในประเทศไทยได้ดังตารางที่ 2.9 โดยในช่วงปี พ.ศ.2554-2557 สถานการณ์ครอบครัวเข้มแข็งจะมีเพียง 4 มิติแรก โดยยังไม่มีมติที่ 5 ด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยง นอกจากนี้ ในมติที่ 1 ด้านสัมพันธภาพ ก็ยังไม่ได้จำแนกเป็นมิตีย่อยแต่อย่างใด จากข้อมูลสถานการณ์ครอบครัวเข้มแข็งดังที่แสดงในตารางที่ 2.9 พบว่าข้อมูลมีความแตกต่างกันค่อนข้างชัดเจนระหว่างช่วงปี พ.ศ.2554-2557 และช่วงปี พ.ศ.2559-2560 ซึ่งคาดว่าสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงแบบสอบถามและรายละเอียดของมิติของครอบครัวเข้มแข็ง เมื่อพิจารณาช่วงปี พ.ศ.2554-2557 จะเห็นได้ชัดเจนว่าร้อยละของครอบครัวที่มีความเข้มแข็งในประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยจากร้อยละ 75.04 ในปี พ.ศ.2554 เป็นร้อยละ 74.23 ในปี พ.ศ.2557 ในขณะที่ร้อยละของครอบครัวที่มีความเข้มแข็งด้านสัมพันธภาพก็มีแนวโน้มลดลงเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม กลับพบว่าร้อยละของครอบครัวที่มีความเข้มแข็งด้านบทบาทหน้าที่ของครอบครัวมีแนวโน้มสูงขึ้นระหว่างช่วงปี พ.ศ.2554-2557

สถานการณ์ครอบครัวเข้มแข็งในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมากในช่วงปี พ.ศ.2558-2560 โดยได้พบว่าแม้สัดส่วนของครอบครัวที่มีความเข้มแข็งในภาพรวม ด้านสัมพันธภาพ และด้านบทบาทหน้าที่ของครอบครัวจะมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยคิดเป็นร้อยละ 90.30 74.95 และ 88.61 ตามลำดับ ในปี พ.ศ.2560 แต่ก็ไม่สามารถสรุปได้ว่าครอบครัวไทยมีความเข้มแข็งมากขึ้น เนื่องจากเมื่อพิจารณาไปในรายละเอียดของมิตีย่อยของด้านสัมพันธภาพ จะเห็นได้ว่าครอบครัวที่มีความเข้มแข็งด้านการแสดงความเอาใจใส่ระหว่างกันและการ

สื่อสารกันอย่างมีคุณภาพกลับมีสัดส่วนที่ค่อนข้างต่ำ นั่นคือ คิดเป็นร้อยละ 52.65 และ 62.80 ตามลำดับ ในปี พ.ศ.2560 และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความเข้มแข็งด้านสัมพันธภาพของครอบครัวไทยต่ำกว่าด้านอื่นๆ ค่อนข้างมาก ซึ่งบอกเป็นนัยว่า แม้ครอบครัวไทยจะยังคงทำหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของครอบครัวได้เป็นอย่างดี สามารถพึ่งพาตนเองได้เป็นอย่างดี มีต้นทุนทางสังคมสูง และสามารถหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงได้เป็นอย่างดี แต่สัมพันธภาพภายในครอบครัว โดยเฉพาะการแสดงความรักเอาใจใส่ระหว่างกันและการสื่อสารระหว่างกัน กลับมีปัญหา อาจมีสาเหตุมาจากแรงกดดันทางด้านเศรษฐกิจที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้ใหญ่ต้องทำงานนอกบ้านมากขึ้น มีเวลาให้กับสมาชิกในครอบครัวน้อยลง หรืออาจต้องย้ายถิ่นเพื่อหางานทำ ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัวที่เป็นวัยเด็กได้

ตารางที่ 2.9: ร้อยละของครอบครัวที่มีความเข้มแข็งในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ.2554-2560

มิติของความเข้มแข็ง	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560
ความเข้มแข็งภาพรวม	75.04	75.40	74.45	74.23	88.22	88.82	90.30
มิติที่ 1: ด้านสัมพันธภาพ	83.37	82.39	81.47	80.83	73.03	72.18	74.95
การแสดงความรักเอาใจใส่ระหว่างกัน					48.75	51.83	52.65
การยอมรับและเคารพความคิดเห็นกัน					85.00	84.91	86.79
การสื่อสารกันอย่างมีคุณภาพ					58.81	59.78	62.80
การแก้ความขัดแย้งอย่างมีเหตุผล					81.29	79.86	82.66
มิติที่ 2: ด้านบทบาทหน้าที่ของครอบครัว	77.60	78.51	78.99	79.31	85.59	87.22	88.61
มิติที่ 3: ด้านการพึ่งพาตนเอง	83.64	83.63	81.55	81.28	97.58	97.54	98.28
การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ	57.47	59.64	58.89	59.20	66.31	66.88	66.11
การพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพ	95.30	96.49	95.85	96.39	98.43	98.30	98.41
การพึ่งพาตนเองด้านข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้	80.02	79.39	82.24	82.35	95.03	94.43	97.49
มิติที่ 4: ด้านทุนทางสังคม	55.54	57.07	55.77	55.49	95.18	94.46	96.34
มิติที่ 5: ด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยง					90.94	87.70	88.34

ที่มา: กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2560)

จากตารางที่ 2.9 ข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า ครอบครัวในประเทศไทยยังมีปัญหาด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัวค่อนข้างมาก ซึ่งเป็นปัญหาที่มักเกิดขึ้นพร้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจที่ผลักดันสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรวัยแรงงานให้มีความจำเป็นต้องเลือกที่จะใช้เวลาเพื่อทำงานนอกบ้านมากขึ้นและให้เวลากับสมาชิกในครอบครัวน้อยลง หรืออาจต้องมีการย้ายถิ่นเพื่อหางานทำในพื้นที่หรือจังหวัดที่มีโอกาสทางเศรษฐกิจมากกว่า เมื่อพิจารณาเฉพาะร้อยละของครอบครัวที่มีความเข้มแข็งในระดับภูมิภาคในปี พ.ศ. 2560 ดังแสดงในตารางที่ 2.10 พบว่าภาคใต้เป็นภูมิภาคที่มีปัญหาด้านความเข้มแข็งของครอบครัวในภาพรวมมากที่สุด โดยมีครอบครัวที่มีความเข้มแข็งเพียงร้อยละ 85.45 นอกจากนี้ยังพบว่าภาคใต้มีร้อยละของครอบครัวที่มีความเข้มแข็งด้านสัมพันธภาพเพียงร้อยละ 69.65 ซึ่งต่ำที่สุดในประเทศอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ครอบครัวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเข้มแข็งในภาพรวมสูงที่สุด โดยมีร้อยละของครอบครัวที่มีความเข้มแข็งในภาพรวมคิดเป็นร้อยละ 92.56 และครอบครัวในภาคเหนือมีความเข้มแข็งด้านสัมพันธภาพสูงที่สุด โดยมีร้อยละของครอบครัวที่มีความเข้มแข็งด้านสัมพันธภาพคิดเป็นร้อยละ 77.76

เมื่อพิจารณาด้านการแสดงความเอาใจใส่ระหว่างกัน พบว่าครอบครัวในภาคกลางและภาคใต้ที่มีความเข้มแข็งในด้านนี้มีเพียงร้อยละ 46.57 และ 44.71 ตามลำดับ ในขณะที่ครอบครัวในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็มีสถานการณ์ดีกว่าเพียงเล็กน้อย กล่าวคือ ครอบครัวในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความเข้มแข็งในด้านนี้มีเพียงร้อยละ 57.44 และ 59.74 ตามลำดับ สำหรับด้านการสื่อสารกันอย่างมีคุณภาพ พบว่าครอบครัวในภาคเหนือมีความเข้มแข็งในด้านดังกล่าวมากที่สุด ตามด้วยครอบครัวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ โดยมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 70.23 62.29 61.74 และ 58.01 ตามลำดับ

ตารางที่ 2.10: ร้อยละของครอบครัวที่มีความเข้มแข็งในประเทศไทยในระดับภูมิภาคในปี พ.ศ.2560

มิติของความเข้มแข็ง	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคอีสาน	ภาคใต้
ความเข้มแข็งภาพรวม	90.50	91.82	92.56	85.45
มิติที่ 1: ด้านสัมพันธภาพ	75.17	77.76	76.69	69.65
<i>การแสดงความเอาใจใส่ระหว่างกัน</i>	46.57	57.44	59.74	44.71
<i>การยอมรับเคารพความคิดเห็นกัน</i>	87.69	88.75	87.54	82.94
<i>การสื่อสารกันอย่างมีคุณภาพ</i>	61.74	70.23	62.29	58.01
<i>การแก้ความขัดแย้งอย่างมีเหตุผล</i>	82.15	84.02	85.59	77.76
มิติที่ 2: ด้านบทบาทหน้าที่ของครอบครัว	88.47	89.33	90.11	85.90
มิติที่ 3: ด้านการพึ่งพาตนเอง	98.15	98.94	98.87	96.98
<i>การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ</i>	67.26	68.89	69.38	57.64
<i>การพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพ</i>	98.64	98.74	98.49	97.74
<i>การพึ่งพาตนเองด้านข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้</i>	96.98	98.58	98.57	95.50
มิติที่ 4: ด้านทุนทางสังคม	95.66	98.20	97.98	93.07
มิติที่ 5: ด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยง	79.93	95.03	94.47	82.64

ที่มา: กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2560)

5. สังคมสูงวัย

คำนิยามของสังคมสูงวัย

จากรายงาน “สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2559” ซึ่งจัดทำโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย “ผู้สูงอายุ (Elderly Person)” ตามคำนิยามของสหประชาชาติ (United Nations: UN) หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เช่นเดียวกันกับประเทศไทยที่ได้กำหนดนิยาม “ผู้สูงอายุ” ไว้ใน พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 มาตรา 3 หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย ในขณะที่ประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่ใช้อายุ 65 ปีขึ้นไปเป็นเกณฑ์ในการเรียก “ผู้สูงอายุ” และจากนิยามของคำว่าผู้สูงอายุดังกล่าวข้างต้น ทำให้สามารถให้คำนิยามแก่คำว่าสังคมสูงวัย ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับ ได้ดังนี้ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2559)

สังคมสูงวัย (Ageing Society): หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด (หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 7)

สังคมสูงอายุ (Aged Society): หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 14)

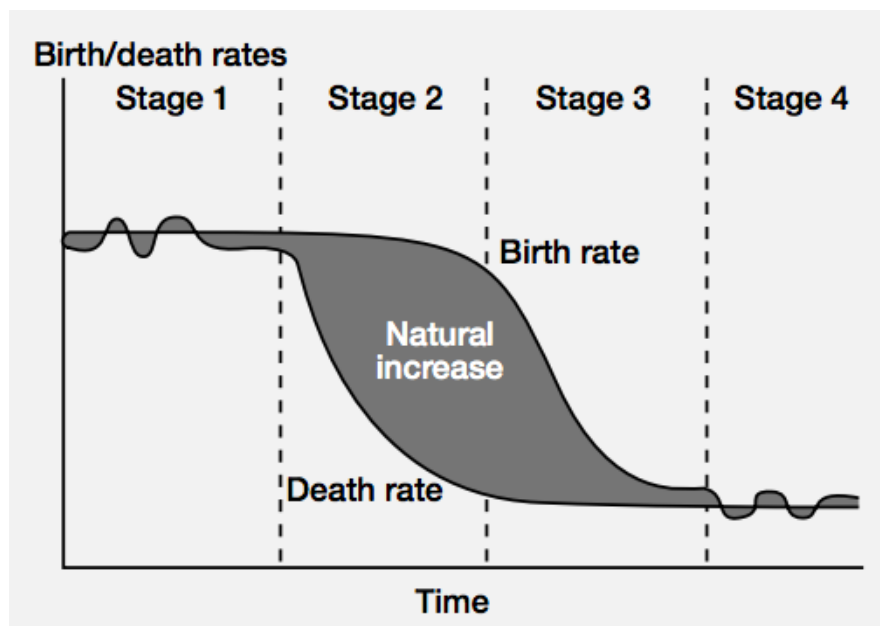
สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ (Super-aged Society): หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด (หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20)

อีกนัยหนึ่ง สังคมสูงวัย (Ageing society) มีความหมายอีกอย่างหนึ่งคือ หมายถึง สังคมที่ประชากร กำลังมีอายุสูงขึ้น ซึ่งสังเกตได้จากสัดส่วนของประชากรสูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ นั่นเอง

การเปลี่ยนผ่านทางประชากร

สังคมสูงวัยเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุของประชากร (Population Age Structure) อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนผ่านทางประชากร (Demographic Transition) ซึ่งหมายถึง การเปลี่ยนผ่านจากสังคมเกษตรกรรมชนบทซึ่งมีภาวะเจริญพันธุ์และภาวะการตายสูงไปเป็นสังคมอุตสาหกรรมในเขตเมืองซึ่งมีภาวะเจริญพันธุ์และภาวะการตายต่ำ (Lee and Mason, 2006) ทั้งนี้ การเปลี่ยนผ่านทางประชากรแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังรูปที่ 2.6 โดยมีรายละเอียดของแต่ละระยะดังนี้ (Population Reference Bureau, 2004)

รูปที่ 2.6: การเปลี่ยนผ่านทางประชากร

ที่มา: Population Reference Bureau (2004)

ระยะที่ 1: เป็นระยะที่สังคมมีภาวะเจริญพันธุ์และภาวะการตายสูง ทำให้มีประชากรมีอัตราการเจริญเติบโตต่ำ การเปลี่ยนผ่านทางประชากรระยะที่ 1 เกิดขึ้นในช่วงก่อนปฏิวัติอุตสาหกรรม ซึ่งผู้คนมีการตายสูงเนื่องจากโรคระบาดและการขาดแคลนอาหาร ในขณะที่ผู้คนยังคงมีบุตรเป็นจำนวนมากเพื่อเป็นกำลังแรงงานในภาคเกษตรกรรม

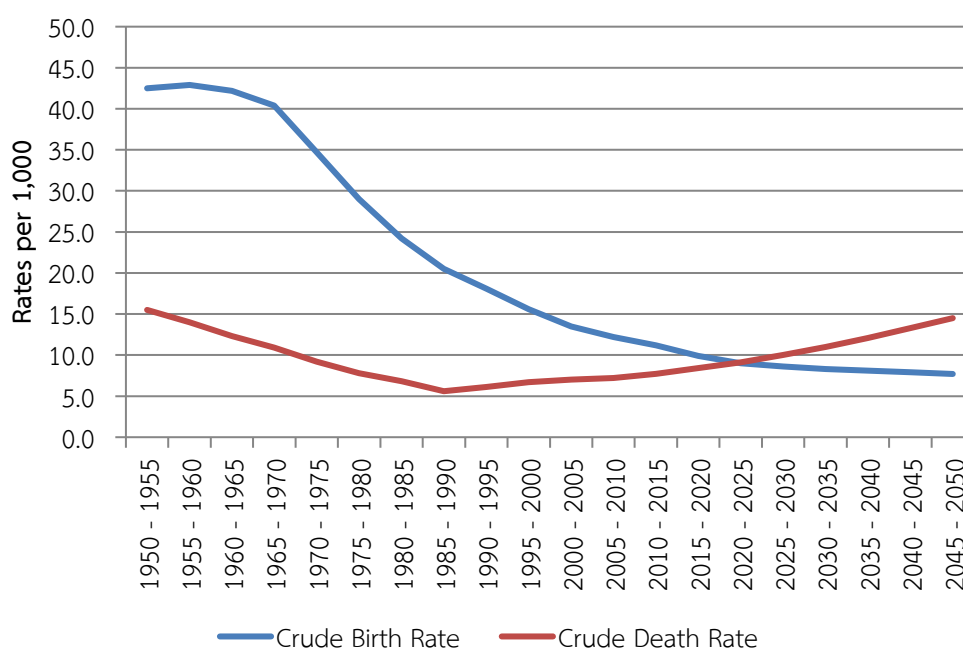
ระยะที่ 2: การเปลี่ยนผ่านทางประชากรระยะที่ 2 เกิดขึ้นในช่วงหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรม เป็นระยะที่ภาวะการตายเริ่มลดต่ำลง ซึ่งเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางการแพทย์และสาธารณสุข และความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมที่ทำให้ผลิตอาหารได้มากขึ้น อย่างไรก็ตามภาวะเจริญพันธุ์ยังอยู่ในระดับสูงเนื่องจากผู้คนยังไม่เปลี่ยนพฤติกรรมในการมีบุตรและยังคงต้องการแรงงานในภาคเกษตรกรรม ส่งผลทำให้ในช่วงนี้ประชากรมีอัตราการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและสัดส่วนประชากรวัยเด็กเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

ระยะที่ 3: ในการเปลี่ยนผ่านทางประชากรระยะที่ 3 ภาวะการตายอยู่ในระดับต่ำต่อเนื่องมาตั้งแต่ระยะที่ 2 ในขณะที่ภาวะเจริญพันธุ์เริ่มลดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการพัฒนาอุตสาหกรรมและการเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้ผู้คนตัดสินใจมีบุตรน้อยลงหรือตัดสินใจไม่มีบุตรเพื่อมิให้สูญเสียโอกาสในการก้าวหน้าในการทำงานและการสร้างผลได้ทางเศรษฐกิจ ส่งผลทำให้ในช่วงนี้ประชากรมีอัตราการเจริญเติบโตต่ำลง สัดส่วนประชากรวัยเด็กลดลง และสัดส่วนประชากรวัยแรงงานเพิ่มขึ้น

ระยะที่ 4: เป็นระยะที่สังคมมีภาวะเจริญพันธุ์และภาวะการตายต่ำ ทำให้มีประชากรมีอัตราการเจริญเติบโตต่ำ ทั้งนี้ ภาวะเจริญพันธุ์ที่ลดต่ำลงอย่างต่อเนื่องส่งผลทำให้สัดส่วนประชากรวัยแรงงานลดลง ในขณะที่ภาวะการตายในระดับต่ำ ทำให้ประชากรมีอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดสูงขึ้น สัดส่วนประชากรวัยสูงอายุเพิ่มสูงขึ้น และในท้ายที่สุดจะทำให้สังคมมีจำนวนประชากรลดลง

รูปที่ 2.7 แสดงการเปลี่ยนผ่านทางประชากรของประเทศไทยระหว่างปี ค.ศ. 1950-2050 ในปี ค.ศ. 1950 ประเทศไทยอยู่ในการเปลี่ยนผ่านทางประชากรระยะที่ 3 โดยภาวะเจริญพันธุ์ซึ่งวัดโดยอัตราเกิดอย่างหยาบลดต่ำลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ภาวะการตายซึ่งวัดโดยอัตราตายอย่างหยาบอยู่ในระดับต่ำมาตั้งแต่ ค.ศ. 1950 ทั้งนี้ ภาวะเจริญพันธุ์ของประเทศไทยได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประเทศไทยเข้าสู่การเปลี่ยนผ่านทางประชากรระยะที่ 4 ในช่วงปี ค.ศ. 2020

รูปที่ 2.7: การเปลี่ยนผ่านทางประชากรของประเทศไทย

ที่มา: ผู้วิจัย โดยอาศัยข้อมูลจาก World Population Prospect (2017)

สถานการณ์สังคมสูงวัยของประเทศไทย

ในปี ค.ศ. 1970 ประเทศไทยประกาศใช้นโยบายประชากร เนื่องจากสัดส่วนประชากรวัยเด็ก (0-14 ปี) สูงถึงร้อยละ 44 โดยมีสัดส่วนประชากรวัยแรงงาน (15-59 ปี) เท่ากับร้อยละ 50.6 และมีสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุเพียงร้อยละ 5.4 จากนั้นสัดส่วนประชากรวัยเด็กได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่สัดส่วนประชากรวัยแรงงานได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีค่าสูงสุดที่ร้อยละ 67.8 ในปี ค.ศ. 2010 และเริ่มลดลงนับตั้งแต่นั้น ในทางตรงกันข้าม สัดส่วนประชากรวัยสูงอายุได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจากและทำให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่

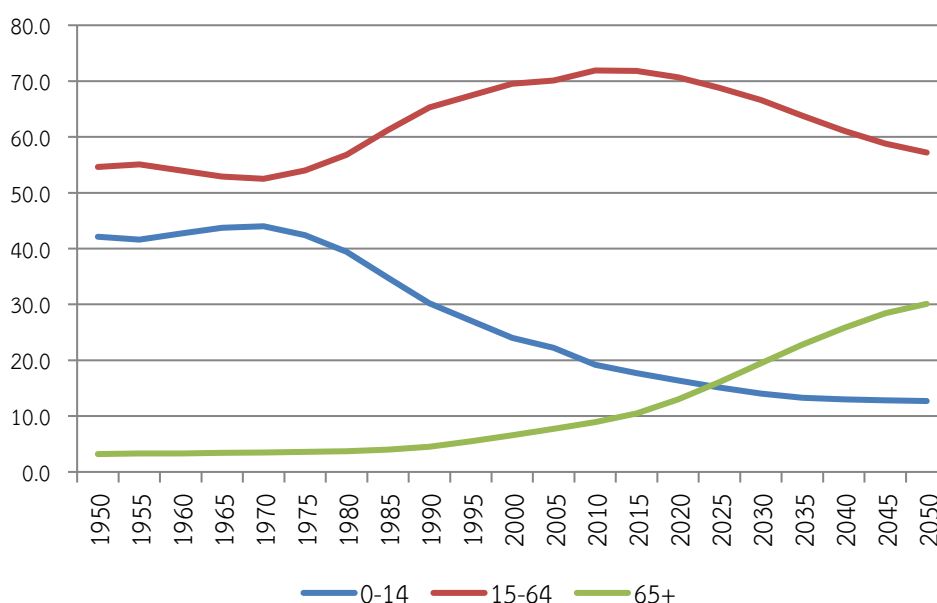
สังคมสูงวัยในช่วงปี ค.ศ.2000 นอกจากนี้ ในปี ค.ศ.2025 ประเทศไทยจะก้าวสู่สังคมสูงอายุซึ่งมีสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุเท่ากับร้อยละ 23.1 และในปี ค.ศ.2035 จะก้าวสู่สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ซึ่งมีสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุเท่ากับร้อยละ 30.4 (World Population Prospect, 2017)

ตารางที่ 2.11: สัดส่วนประชากรไทยตามกลุ่มอายุ

ปี	0-14	0-24	15-59	15-64	25-64	60+	65+	80+
1950	42.1	62.3	52.8	54.6	34.5	5.0	3.2	0.4
1955	41.6	61.7	53.3	55.1	35.0	5.1	3.3	0.5
1960	42.7	61.4	52.0	54.0	35.3	5.3	3.3	0.5
1965	43.7	61.4	51.0	52.9	35.1	5.4	3.4	0.5
1970	44.0	62.2	50.6	52.5	34.3	5.4	3.5	0.5
1975	42.4	62.1	52.1	54.0	34.3	5.4	3.6	0.5
1980	39.4	60.3	54.9	56.8	36.0	5.6	3.7	0.6
1985	34.8	56.4	59.1	61.2	39.6	6.1	4.0	0.6
1990	30.2	51.4	62.6	65.3	44.1	7.2	4.5	0.7
1995	27.1	47.0	64.4	67.4	47.5	8.5	5.5	0.8
2000	24.0	41.2	66.1	69.5	52.3	9.9	6.6	1.0
2005	22.2	38.2	66.8	70.1	54.1	11.0	7.7	1.2
2010	19.2	33.4	67.8	71.9	57.7	13.0	8.9	1.6
2015	17.7	30.9	66.5	71.8	58.6	15.8	10.5	2.1
2020	16.4	28.5	64.3	70.7	58.6	19.3	13.0	2.6
2025	15.1	26.4	61.9	68.8	57.5	23.1	16.1	3.1
2030	14.0	24.7	59.1	66.6	55.8	26.9	19.5	3.8
2035	13.3	23.4	56.3	63.8	53.8	30.4	22.8	5.1
2040	13.0	22.3	53.6	61.1	51.9	33.4	25.8	6.7
2045	12.8	21.7	51.7	58.8	50.0	35.5	28.4	8.3
2050	12.7	21.4	50.2	57.2	48.5	37.1	30.1	9.9

ที่มา: World Population Prospect (2017)

รูปที่ 2.8: การเปลี่ยนแปลงสัดส่วนประชากรไทย

ที่มา: ผู้วิจัย โดยอาศัยข้อมูลจาก World Population Prospect (2017)

6. การย้ายถิ่น

การย้ายถิ่น (Migration) เป็นอีกหนึ่งสาเหตุสำคัญของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร (Population Structure Change) ร่วมกับการเกิด (Fertility) และการตาย (Mortality) อย่างไรก็ตาม การย้ายถิ่นแตกต่างไปจากการเกิดและการตายตรงที่ไม่ได้เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ กล่าวคือ การย้ายถิ่นมักเกิดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น การย้ายถิ่นเพื่อเข้ามาหางานทำในเขตเมือง ปัจจัยทางสังคม เช่น การย้ายถิ่นเนื่องจากภาวะความไม่สงบ และปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การย้ายถิ่นเนื่องจากภัยธรรมชาติ ทั้งนี้ การย้ายถิ่นถือเป็นหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวในประเทศไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การย้ายถิ่นของประชากรวัยแรงงานจากเขตชนบทมาสู่เขตเมืองหรือจากต่างจังหวัดมาสู่เมืองใหญ่หรือเมืองหลวงเพื่อหางานทำ ทำให้สัดส่วนของครอบครัวข้ามรุ่นที่คนรุ่นหลานต้องอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายายเพิ่มสูงขึ้น

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่น

คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นที่สำคัญ ได้แก่ (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2560)

1. การย้ายถิ่น (Migration) หมายถึง การที่ประชากรเคลื่อนย้ายข้ามเขตพื้นที่หนึ่งไปอยู่อาศัยในอีกพื้นที่อื่นเป็นระยะเวลานานพอสมควร ซึ่งมีผลกระทบทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ต่อพื้นที่ต้นทางและปลายทาง
2. การย้ายถิ่นภายในประเทศ (Internal Migration) หมายถึง การเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่ของประชากรภายในประเทศหนึ่ง
3. การย้ายถิ่นระหว่างประเทศ (International Migration) หมายถึง การเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่ของประชากรข้ามเขตแดนประเทศหนึ่ง เพื่อตั้งหลักแหล่งอย่างถาวรในอีกประเทศหนึ่ง
4. การย้ายถิ่นเข้าประเทศ (Immigration) หมายถึง การเคลื่อนย้ายของประชากรจากประเทศอื่นเข้ามายังประเทศหนึ่งโดยสมัครใจ ประเทศที่คนจะย้ายถิ่นเข้ามักมีปัจจัยดึงดูดสูง เช่น มีโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า มีเสรีภาพทางการเมืองและการนับถือศาสนาดีกว่า เป็นต้น

5. การย้ายถิ่นจากชนบทสู่เมือง (Rural-Urban Migration) หมายถึง การย้ายถิ่นจากพื้นที่ต้นทางซึ่งเป็นเขตชนบทสู่พื้นที่ปลายทางซึ่งเป็นเขตเมือง
6. การย้ายถิ่นจากชนบทสู่ชนบท (Rural-Rural Migration) หมายถึง การย้ายถิ่นระหว่างเขตพื้นที่ชนบทด้วยกัน ทั้งพื้นที่ต้นทางและปลายทาง
7. การย้ายถิ่นจากเมืองสู่ชนบท (Urban-Rural Migration) หมายถึง การย้ายถิ่นจากพื้นที่ต้นทางซึ่งเป็นเขตเมืองสู่พื้นที่ปลายทางซึ่งเป็นเขตชนบท
8. การย้ายถิ่นจากเมืองสู่เมือง (Urban-Urban Migration) หมายถึง การย้ายถิ่นที่ทั้งถิ่นต้นทางและปลายทางต่างก็เป็นเขตเมืองหรือการย้ายถิ่นจากเมืองหนึ่งไปยังอีกเมืองหนึ่ง
9. การย้ายถิ่นออก (Out Migration) หมายถึง การย้ายถิ่นภายในประเทศจากถิ่นที่อยู่อาศัยเดิมไปอยู่ในถิ่นอื่น

ทฤษฎีการย้ายถิ่นของ Everett Lee

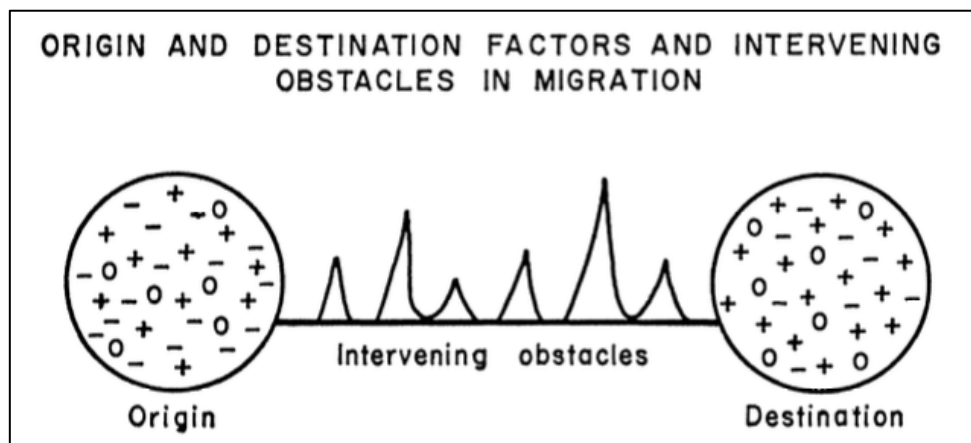
หนึ่งในทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นที่สำคัญและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางมากที่สุดคือ ทฤษฎีการย้ายถิ่น (Theory of Migration) โดย Everett S. Lee ซึ่งตีพิมพ์ในวารสาร Demography ในปี ค.ศ.1966 (Lee, 1966) สารสำคัญของทฤษฎีสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การย้ายถิ่น (Migration) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงถิ่นที่อยู่โดยถาวรหรือกึ่งถาวร (“a permanent of semipermanent change of residence”)
2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่น ประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่
 - 2.1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ต้นทาง (Factors Associated with the Area of Origin) หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวกับพื้นที่ต้นทางซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่น ประกอบด้วยปัจจัยเชิงบวกซึ่งทำให้คนอยากอยู่ในพื้นที่ ซึ่งเรียกว่า ปัจจัยดึง (Pull Factor) และปัจจัยผลักเชิงลบซึ่งทำให้คนอยากย้ายออกจากพื้นที่ ซึ่งเรียกว่า ปัจจัยผลัก (Push Factor)
 - 2.2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ปลายทาง (Factors Associated with the Area of Destination) หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวกับพื้นที่ปลายทางซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่น ประกอบด้วยปัจจัยเชิงบวกซึ่งทำให้คนอยากย้ายเข้ามาในพื้นที่ ซึ่งเรียกว่า ปัจจัยดึง (Pull Factor) และปัจจัยผลักเชิงลบซึ่งทำให้คนไม่อย้ายเข้ามาในพื้นที่ ซึ่งเรียกว่า ปัจจัยผลัก (Push Factor)
 - 2.3. อุปสรรคแทรกกลาง (Intervening Obstacles) หมายถึง อุปสรรคที่ทำให้การย้ายถิ่นเป็นไปได้ยาก ตัวอย่างเช่น ระยะทาง ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง กฎระเบียบข้อบังคับ และภาระต่างๆ เป็นต้น อุปสรรคแทรกกลางจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลตัดสินใจไม่ย้ายถิ่นแม้ปัจจัยดึงของพื้นที่ปลายทางแรงกว่าปัจจัยดึงของพื้นที่ต้นทางก็ตาม
 - 2.4. ปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Factors) หมายถึง คุณลักษณะส่วนบุคคล เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ระดับการศึกษา ค่านิยม ความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจย้ายถิ่น ทั้งนี้ ผลกระทบของปัจจัยส่วนบุคคลดังกล่าวอาจเปลี่ยนแปลงไปเมื่อบุคคลมีอายุหรือมีสถานภาพเปลี่ยนแปลงไปได้
3. ตัวอย่างของปัจจัยดึง ได้แก่ มีงานทำ มีโอกาสทางเศรษฐกิจ มีมาตรฐานการครองชีพสูง มีเสรีภาพในการใช้ชีวิต มีโอกาสทางการศึกษา มีบริการสาธารณสุขที่ดี มีบริการทางสังคมที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ไม่มีภัยธรรมชาติ สภาพแวดล้อมเหมาะสมกับการอยู่อาศัย ฯลฯ
4. ตัวอย่างของปัจจัยผลัก ได้แก่ ไม่มีงานทำ ขาดโอกาสทางเศรษฐกิจ ขาดเสรีภาพ สภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม ความอดอยาก ความแห้งแล้ง ปัญหาความไม่สงบ ขาดแคลนบริการสาธารณสุข ขาดความ

ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ภัยธรรมชาติ ปัญหามลภาวะ ขาดแคลนที่อยู่อาศัย มีการเลือกปฏิบัติในสังคม สงคราม ฯลฯ

5. รูปที่ 2.9 แสดงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทางและอุปสรรคแทรกกลาง โดยกำหนดให้เครื่องหมาย + แสดงปัจจัยดึงดูด และเครื่องหมาย - แสดงปัจจัยผลัก ในขณะที่ เครื่องหมาย 0 แสดงปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการย้ายถิ่นของบุคคล

รูปที่ 2.9: ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นตามแนวคิดของ Everett S. Lee

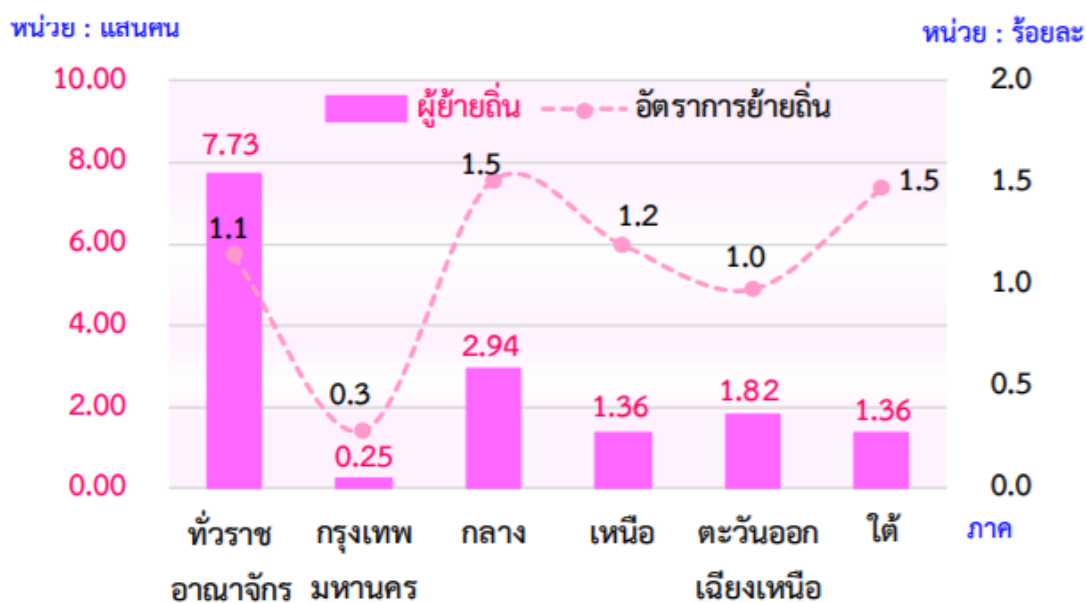
ที่มา: Lee (1966)

สถานการณ์การย้ายถิ่นของประเทศไทย

จากการสำรวจการย้ายถิ่นของประชากรในปี พ.ศ. 2559 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2559) พบว่ามีผู้ย้ายถิ่นประมาณ 773,000 คน คิดเป็นร้อยละ 1.1 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ (ดังรูปที่ 2.10) เมื่อพิจารณาการย้ายถิ่นในแต่ละภูมิภาค จะเห็นว่าภาคกลางมีจำนวนผู้ย้ายถิ่นมากที่สุดในประเทศ โดยมีจำนวนประมาณ 294,000 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 ของประชากรในพื้นที่ภาคกลาง ตามด้วยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีจำนวนผู้ย้ายถิ่นเท่ากับ 182,000 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 ของประชากรในพื้นที่ ในขณะที่กรุงเทพมหานคร มีจำนวนผู้ย้ายถิ่นน้อยที่สุดเพียง 25,000 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3 ของประชากรในพื้นที่

รูปที่ 2.11 นำเสนออัตราการย้ายถิ่นจำแนกตามเพศระหว่างปี พ.ศ.2555-2559 ในเบื้องต้นจะเห็นว่า การย้ายถิ่นมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ.2555 โดยอัตราการย้ายถิ่นได้ลดลงจากร้อยละ 2.1 ในปี พ.ศ.2555 เหลือเพียงร้อยละ 1.1 ในปี พ.ศ.2559 อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาอัตราการย้ายถิ่นของแต่ละเพศ จะเห็นได้ว่า ประชากรเพศชายมีอัตราการย้ายถิ่นสูงกว่าประชากรเพศหญิงในทุกปี อย่างไรก็ตาม ในช่วงปี พ.ศ.2555-2557 จะเห็นว่าอัตราการย้ายถิ่นของประชากรเพศชายสูงกว่าประชากรเพศหญิงค่อนข้างมาก นั่นคือ ประมาณร้อยละ 0.3 แต่หลังจากนั้น ความแตกต่างระหว่างอัตราการย้ายถิ่นของประชากรเพศชายและเพศหญิงน้อยลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ.2559 อัตราการย้ายถิ่นของประชากรเพศชายมีค่าเท่ากับ 1.2 ในขณะที่อัตราการย้ายถิ่นของประชากรเพศหญิงมีค่าเท่ากับ 1.1

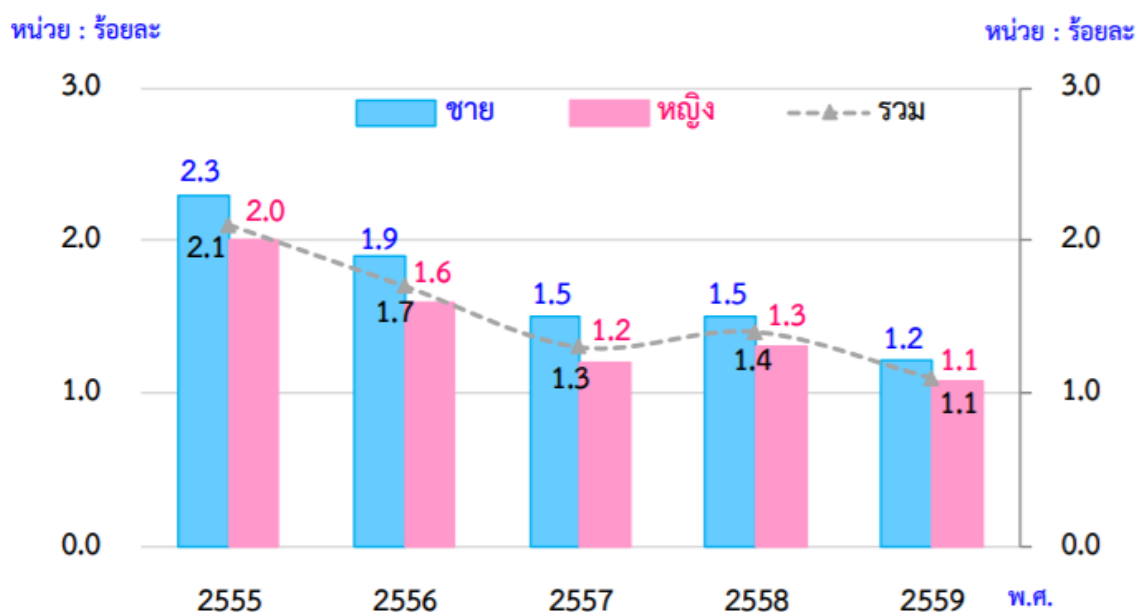
รูปที่ 2.10: จำนวนผู้ย้ายถิ่นและอัตราการย้ายถิ่นจำแนกตามภูมิภาค

หมายเหตุ : อัตราการย้ายถิ่นตามพื้นที่ = $\frac{\text{จำนวนผู้ย้ายถิ่นในแต่ละพื้นที่} \times 100}{\text{ประชากรทั้งสิ้นในแต่ละพื้นที่}}$

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2559)

รูปที่ 2.11: อัตราการย้ายถิ่นจำแนกตามเพศ

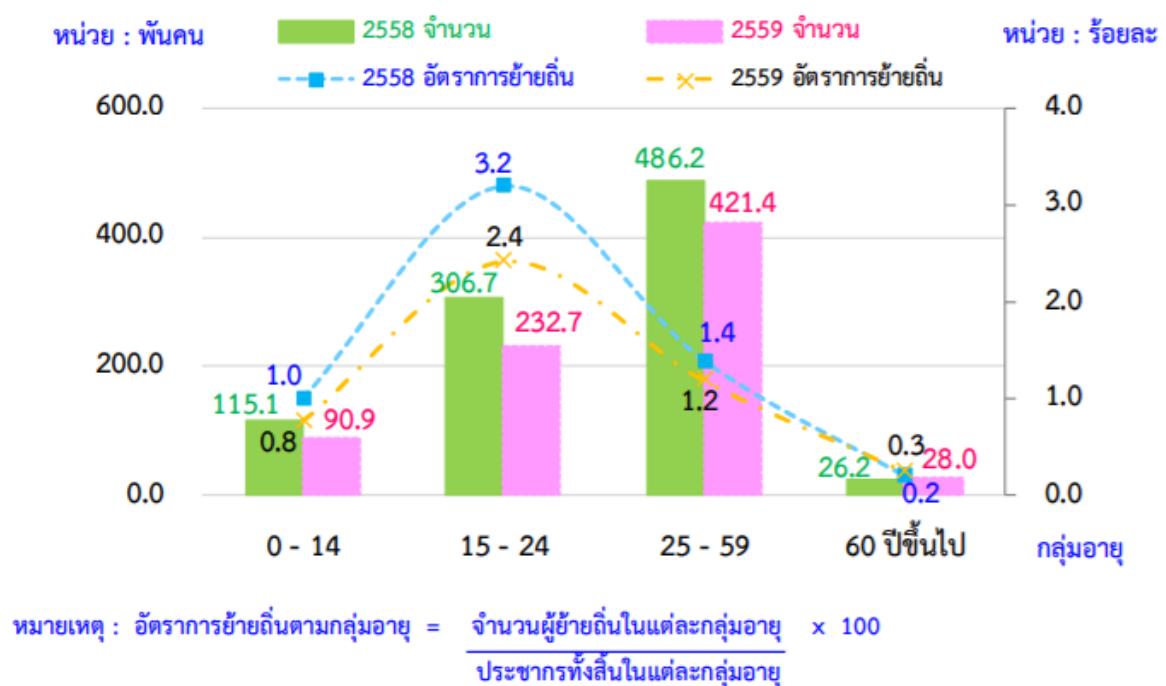

หมายเหตุ : อัตราการย้ายถิ่นตามเพศ = $\frac{\text{จำนวนผู้ย้ายถิ่นแต่ละเพศ} \times 100}{\text{ประชากรทั้งสิ้นแต่ละเพศ}}$

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2559)

รูปที่ 2.12 แสดงจำนวนผู้ย้ายถิ่นและอัตราการย้ายถิ่นจำแนกตามกลุ่มอายุระหว่างปี พ.ศ.2558-2559 จะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2559 ผู้ย้ายถิ่นวัยแรงงานอายุ 15-59 ปี มีจำนวนประมาณ 421,400 คน คิดเป็นอัตราการย้ายถิ่นร้อยละ 1.2 ในขณะที่ผู้ย้ายถิ่นอายุ 15-24 ปี มีจำนวน 232,700 คน แต่คิดเป็นอัตราการย้ายถิ่นสูงถึงร้อยละ 2.4 สำหรับผู้ย้ายถิ่นวัยเด็กอายุ 0-14 ปี ซึ่งมักเป็นการย้ายถิ่นตามบิดามารดา มีจำนวน 90,900 คน คิดเป็นอัตราการย้ายถิ่นร้อยละ 0.8 และผู้ย้ายถิ่นวัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) มีจำนวน 28,000 คน คิดเป็นอัตราการย้ายถิ่นร้อยละ 0.2 ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ.2558 จะเห็นได้ว่าจำนวนผู้ย้ายถิ่นทุกกลุ่มอายุมีแนวโน้มลดลง ยกเว้นกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย อย่างไรก็ตาม อัตราการย้ายถิ่นของทุกกลุ่มอายุล้วนมีแนวโน้มลดลง

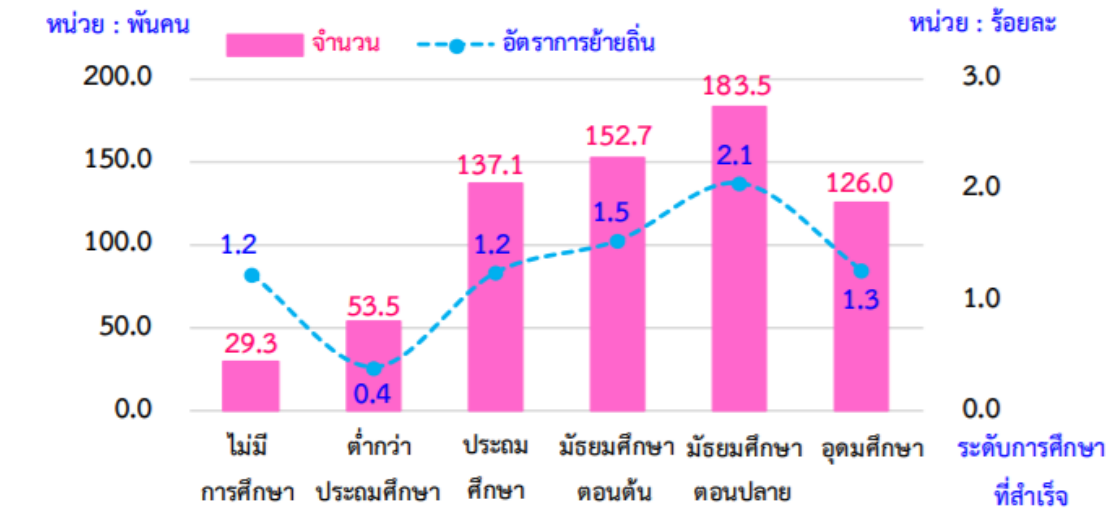
รูปที่ 2.12: จำนวนผู้ย้ายถิ่นและอัตราการย้ายถิ่นจำแนกตามกลุ่มอายุ

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2559)

เมื่อพิจารณาจำนวนผู้ย้ายถิ่นและอัตราการย้ายถิ่นจำแนกตามระดับการศึกษา (รูปที่ 2.13) พบว่าในปี พ.ศ. 2559 ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีจำนวนถึง 183,500 คน คิดเป็นอัตราการย้ายถิ่นร้อยละ 2.1 ตามด้วยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับประถมศึกษา และระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีจำนวนผู้ย้ายถิ่นเท่ากับ 152,700, 137,100 และ 126,000 คน คิดเป็นอัตราการย้ายถิ่นร้อยละ 1.5, 1.2 และ 1.3 ตามลำดับ สำหรับผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษาและที่ไม่มีการศึกษามีจำนวนเท่ากับ 53,500 และ 29,300 คน คิดเป็นอัตราการย้ายถิ่นร้อยละ 0.4 และ 1.2 ตามลำดับ

รูปที่ 2.13: จำนวนผู้ย้ายถิ่นและอัตราการย้ายถิ่นจำแนกตามระดับการศึกษา

หมายเหตุ : อัตราการย้ายถิ่นตามระดับการศึกษาที่สำเร็จ = $\frac{\text{จำนวนผู้ย้ายถิ่นในแต่ละระดับการศึกษาที่สำเร็จ}}{\text{จำนวนประชากรทั้งสิ้นในแต่ละระดับการศึกษาที่สำเร็จ}} \times 100$

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2559)

ตารางที่ 2.12 นำเสนอจำนวนผู้ย้ายถิ่นจำแนกตามประเภทของการย้ายถิ่น โดยพบว่าผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีการย้ายถิ่นภายในภาคเดียวกัน กล่าวคือ จากผู้ย้ายถิ่นจำนวน 773,009 คนในปี พ.ศ.2599 มีผู้ย้ายถิ่นในภาคเดียวกันเป็นจำนวนถึง 520,902 คน แบ่งเป็นย้ายระหว่างจังหวัดจำนวน 151,850 คน และย้ายภายในจังหวัดจำนวน 369,052 คน สำหรับผู้ย้ายถิ่นระหว่างภาคมีจำนวนเท่ากับ 232,103 คน และผู้ที่ย้ายมาจากต่างประเทศมีจำนวน 20,004 คน

ตารางที่ 2.12: จำนวนผู้ย้ายถิ่นจำแนกตามประเภทของการย้ายถิ่น

ประเภทของการย้ายถิ่น	พ.ศ.				
	2555	2556	2557	2558	2559
ยอดรวม	1,462,048	1,181,036	898,697	934,215	773,009
ย้ายภายในภาคเดียวกัน	725,729	635,002	503,054	540,697	520,902
ย้ายระหว่างจังหวัด	269,048	241,239	157,111	159,290	151,850
ย้ายภายในจังหวัด	456,681	393,764	345,943	381,407	369,052
ย้ายระหว่างภาค	692,926	504,990	350,216	335,588	232,103
ย้ายมาจากต่างประเทศ	43,393	41,044	45,427	57,930	20,004

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2559)

รูปที่ 2.14 นำเสนอร้อยละของผู้ย้ายถิ่นจำแนกตามสาเหตุของการย้ายถิ่น โดยพบว่าส่วนใหญ่การย้ายถิ่นในประเทศไทยเกิดขึ้นด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ ร้อยละ 34.7 ของผู้ย้ายถิ่นทั้งหมดมีการย้ายเพื่อการทำงาน รองลงมาร้อยละ 33.2 เป็นการย้ายถิ่นด้วยเหตุผลด้านครอบครัว ซึ่งคาดเดาได้ว่าเป็นการย้ายตามสามีหรือภรรยาที่ต้องย้ายไปทำงาน นอกจากนี้ยังพบว่ามีผู้ย้ายถิ่นเนื่องจากย้ายที่อยู่และเพื่อการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 17.5 และ 6.4 ตามลำดับ

รูปที่ 2.14: ร้อยละของผู้ย้ายถิ่นจำแนกตามสาเหตุของการย้ายถิ่น

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2559)

7. การขยายตัวของความเป็นเมือง

นิยามของการขยายตัวของความเป็นเมือง

Organization for Economic Co-operation and Development หรือ OECD ได้ให้คำนิยามแก่คำว่า “การขยายตัวของความเป็นเมือง (Urbanization)” ไว้ว่า “การขยายตัวของความเป็นเมือง หมายถึง การเพิ่มขึ้นของสัดส่วนประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง (Urban Area) หรืออีกนัยหนึ่งคือ กระบวนการซึ่งประชาชนจำนวนมากมารวมกันอยู่ในพื้นที่ขนาดเล็กเป็นการถาวรและสร้างให้เกิดเขตเมือง” (OECD, 2017) จากนิยามของการขยายตัวของความเป็นเมืองข้างต้น จะเห็นได้ชัดว่า ปัจจัยสำคัญที่กำหนดระดับของการขยายตัวของความเป็นเมืองในแต่ละประเทศคือนิยามของคำว่า “เมือง (Urban)” โดยได้พบว่าหลายประเทศในโลกให้คำนิยามแก่คำว่าเมืองไว้แตกต่างกัน Population Reference Bureau (2017) ได้ยกตัวอย่างไว้ เช่น

- ประเทศอาร์เจนตินา: เขตเมือง คือ พื้นที่ศูนย์กลางที่มีประชากรตั้งแต่ 2,000 คนขึ้นไป
- ประเทศแคนาดา: เขตเมือง คือ พื้นที่ที่มีประชากรตั้งแต่ 1,000 คนขึ้นไป
- ประเทศจีน: เขตเมือง คือ เมืองที่ถูกกำหนดโดยสภาของรัฐ และพื้นที่อื่นที่มีความหนาแน่นของประชากรมากกว่า 1,500 คนต่อตารางกิโลเมตร

- ประเทศอินเดีย: เขตเมือง คือ เมืองที่ถูกกำหนดโดยรัฐบาล และพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรตั้งแต่ 5,000 คนขึ้นไป ซึ่งประชากรชายไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ไม่ได้อยู่ในภาคเกษตรกรรม

- ประเทศญี่ปุ่น: เขตเมือง คือ เมืองที่มีประชากรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป

- ประเทศมัลดีฟส์: เขตเมือง คือ เมืองหลวงของประเทศ นั่นคือ กรุง Male

ประเทศเม็กซิโก: เขตเมือง คือ เมืองที่มีประชากรตั้งแต่ 2,500 คนขึ้นไป
ประเทศนิวซีแลนด์: เขตเมือง คือ เมืองหรือพื้นที่ที่มีประชากรตั้งแต่ 1,000 คนขึ้นไป
ประเทศไนเจอร์: เขตเมือง คือ เมืองหลวงของประเทศและเขตการปกครองของเมืองหลวง
ประเทศนอร์เวย์: เขตเมือง คือ เมืองที่มีประชากรตั้งแต่ 200 คนขึ้นไป
ประเทศเปรู: เขตเมือง คือ พื้นที่ศูนย์กลางที่มีตั้งแต่ 100 ครั้วเรือนขึ้นไป
ประเทศเซเนกัล: เขตเมือง คือ การรวมตัวกันของประชากรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป
ประเทศสหรัฐอเมริกา: เขตเมือง คือ พื้นที่ที่มีประชากรตั้งแต่ 2,500 คนขึ้นไป และเมืองที่มีประชากรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป

ในกรณีของประเทศไทย เขตเมือง หมายถึง เขตเทศบาลซึ่งประกอบไปด้วย เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร โดยมีคํานิยามตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 ดังนี้

เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล ประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นให้ระบุชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วย (พรบ. เทศบาล พ.ศ.2496 มาตรา 9)

เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด หรือท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่หนึ่งหมื่นคนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ และซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง ประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นระบุชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วย (พรบ. เทศบาล พ.ศ.2496 มาตรา 10)

เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมนุมที่มีราษฎรตั้งแต่ห้าหมื่นคนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ และซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะเป็นเทศบาลนคร ประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นระบุชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วย (พรบ. เทศบาล พ.ศ.2496 มาตรา 11)

ดังนั้น ความเป็นเมืองในกรณีของประเทศไทยจึงวัดจากสัดส่วนของประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร นั่นเอง

สถานการณ์ความเป็นเมืองของประเทศไทย

สถานการณ์ความเป็นเมืองของประเทศไทยจากสำมะโนประชากรและเคหะปี พ.ศ.2553 แสดงดังตารางที่ 2.13 พบว่า ในปี พ.ศ.2553 จากประชากรในประเทศไทยทั้งหมดจำนวน 65.5 ล้านคน มีประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง (นั่นคือ ในเขตเทศบาล) จำนวน 28.9 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 44.1 และมีครัวเรือนในเขตเมืองจำนวน 9.6 ล้านครัวเรือน จากทั้งหมดจำนวน 20.3 ล้านครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 47.5 นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาตารางที่ 2.14 พบว่าขนาดครัวเรือนโดยเฉลี่ยในเขตเมืองมีค่าเท่ากับ 3 คน เล็กกว่าขนาดครัวเรือนโดยเฉลี่ยนอกเขตเมืองเล็กน้อย (เท่ากับ 3.4 คน) และเมื่อพิจารณาความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ย จะเห็นได้ชัดว่า ในเขตเมืองมีความหนาแน่นของประชากรสูงกว่านอกเขตเมืองเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ความหนาแน่นของประชากรในเขตเมืองมีค่าเท่ากับ 402.1 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร ในขณะที่ความหนาแน่นของประชากรนอกเขตเมืองมีค่าเพียง 83.0 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตรเท่านั้น และเมื่อพิจารณาจังหวัดที่มีประชากรหนาแน่นที่สุด 10 อันดับ ในปี พ.ศ.2553 พบว่ากรุงเทพมหานครมีความหนาแน่นของประชากรสูงที่สุด นั่นคือมากกว่า 5,200 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร ตามด้วยจังหวัดนนทบุรี สมุทรปราการ และสมุทรสาคร ซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรเท่ากับ 2,143.1 1,820.6 และ 1,015.2 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร ตามลำดับ

ตารางที่ 2.13: จำนวนประชากรในประเทศไทยปี พ.ศ.2553

(จำนวน : ล้าน)								
ภาค และเขตการปกครอง	ครัวเรือน		ประชากร					ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน					
			รวม	ชาย	หญิง	สัญชาติ ไทย	สัญชาติ อื่น	
ทั่วราชอาณาจักร	20.3	100.0	65.5	32.1	33.4	62.3	3.2	100.0
ในเขตเทศบาล	9.6	47.5	28.9	14.0	14.9	27.2	1.7	44.1
นอกเขตเทศบาล	10.7	52.5	36.6	18.1	18.5	35.1	1.5	55.9
ภาค								
กรุงเทพมหานคร	2.8	14.0	8.2	4.0	4.2	7.4	0.8	12.6
กลาง	6.0	29.4	18.1	8.9	9.2	17.0	1.1	27.7
เหนือ	3.7	18.1	11.5	5.6	5.9	10.9	0.6	17.5
ตะวันออกเฉียงเหนือ	5.3	26.2	18.8	9.2	9.6	18.6	0.2	28.7
ใต้	2.5	12.3	8.9	4.4	4.5	8.4	0.5	13.5

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2553)

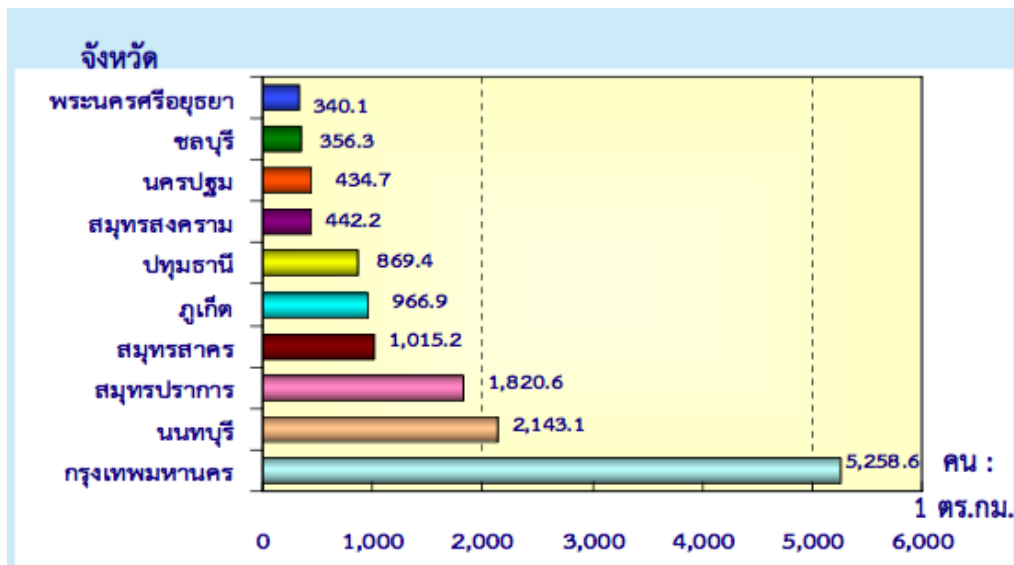
ตารางที่ 2.14: ความหนาแน่นของประชากรในประเทศไทยปี พ.ศ.2553

ภาค	ขนาดครัวเรือนเฉลี่ย	อัตราส่วนเพศ ^{1/}	ความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ย ^{2/}
ทั่วราชอาณาจักร	3.2	96.2	127.6
ในเขตเทศบาล	3.0	94.1	402.1
นอกเขตเทศบาล	3.4	98.0	83.0
ภาค			
กรุงเทพมหานคร	2.9	94.6	5,258.6
กลาง	3.0	96.6	177.3
เหนือ	3.1	96.2	67.4
ตะวันออกเฉียงเหนือ	3.5	95.9	111.4
ใต้	3.5	98.0	125.0

1/ ชาย ต่อ หญิง 100 คน
2/ คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2553)

รูปที่ 2.15: จังหวัดที่มีประชากรหนาแน่นที่สุด 10 อันดับ ปี พ.ศ.2553

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2553)

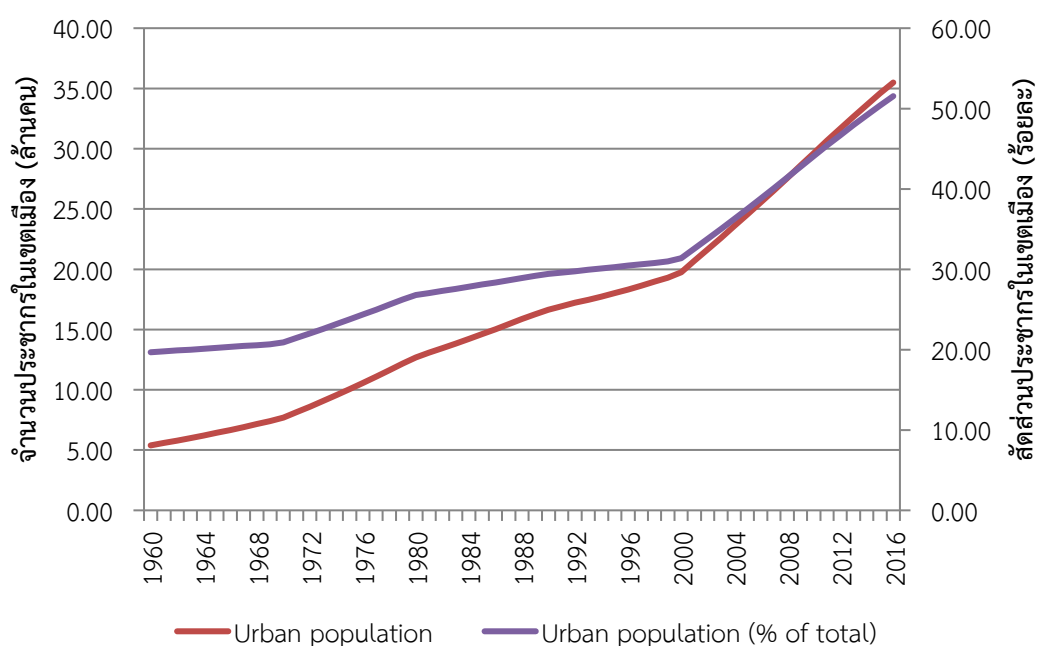
สถิติประชากรในเขตเมืองของประเทศไทยตั้งแต่ ค.ศ.1960-2016 แสดงดังตารางที่ 2.15 และรูปที่ 2.16 พบว่าจำนวนประชากรในเขตเมืองของประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากประมาณ 5.4 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 19.67 ในปี ค.ศ.1960 เป็นจำนวนประมาณ 19.8 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 31.39 ในปี ค.ศ.2000 ทั้งนี้ในปีล่าสุดคือ ปี ค.ศ.2016 ประเทศไทยมีประชากรอาศัยอยู่ในเขตเมืองเป็นจำนวนกว่า 35.5 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 51.54 ของจำนวนประชากรทั้งหมด

ตารางที่ 2.15: สถิติประชากรในเขตเมืองของประเทศไทย

ปี	จำนวนประชากรในเขตเมือง	จำนวนประชากรทั้งหมด	สัดส่วนประชากรในเขตเมือง
1960	5,389,572	27,397,175	19.67
1970	7,704,889	36,884,913	20.89
1980	12,695,002	47,385,323	26.79
1990	16,648,929	56,582,821	29.42
2000	19,763,152	62,958,021	31.39
2010	29,625,643	67,208,808	44.08
2011	30,654,627	67,530,130	45.39
2012	31,670,926	67,843,979	46.68
2013	32,669,830	68,143,065	47.94
2014	33,643,263	68,416,772	49.17
2015	34,585,579	68,657,600	50.37
2016	35,492,255	68,863,514	51.54

ที่มา: World Bank (2017)

รูปที่ 2.16: สถิติประชากรในเขตเมืองของประเทศไทย ค.ศ.1960-2016

ที่มา: World Bank (2017)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าปัญหาครอบครัวข้ามรุ่นได้รับความสนใจศึกษาอย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในอดีตส่วนใหญ่มุ่งเน้นศึกษาผลกระทบของครอบครัวข้ามรุ่นที่มีต่อผู้สูงอายุซึ่งต้องรับภาระเลี้ยงดูหลาน ตัวอย่างเช่น Hughes, Waite, LaPierre and Luo (2007) ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากการเลี้ยงดูหลานของผู้สูงอายุ (ปู่ย่าตายาย) ในครอบครัวข้ามรุ่นในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยได้เน้นไปที่ผลกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่าการต้องรับภาระเลี้ยงดูหลานโดยปราศจากบิดามารดาของเด็กในครอบครัวส่งผลเสียต่อภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต โดยทำให้สุขภาพแย่ลงและมีปัญหาภาวะซึมเศร้า ผลการวิจัยข้างต้นสอดคล้องกับ Toremann (2009) ซึ่งได้ทำการศึกษาผลกระทบของการรับภาระเลี้ยงดูหลานของผู้สูงอายุในครอบครัวข้ามรุ่นของประเทศไทย โดยได้พบว่าผู้สูงอายุที่ต้องรับภาระเลี้ยงดูเด็กต้องประสบปัญหาหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสุขภาพ ความลำบากในการเลี้ยงดูเด็ก การมีข้อจำกัดทางการเงิน การที่บิดามารดาของหลานไม่รับผิดชอบและไม่ช่วยเหลือ และการมีข้อจำกัดในการพัฒนาเด็กทางด้านการเรียนและพฤติกรรม

นอกจากนี้ยังพบงานของ Shakya, Usita, Eisenberg, Weston and Liles (2012) ซึ่งทำการศึกษาผลกระทบของการเลี้ยงดูหลานที่มีต่อผู้สูงอายุ (ปู่ย่าตายาย) ในครอบครัวข้ามรุ่นในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยได้พบประเด็นปัญหาเกิดขึ้นหลายประการ ได้แก่ ผู้สูงอายุต้องเผชิญกับปัญหาสุขภาพเนื่องจากการเลี้ยงดูหลานเป็นภาระที่หนักในขณะที่ตนเองมีอายุมากขึ้นเรื่อยๆ ประสบความยากลำบากในการเลี้ยงดูเด็ก โดยเฉพาะในเรื่องสุขภาพและการเจ็บป่วย เกิดปัญหาความไม่เข้าใจกับหลานเนื่องด้วยความแตกต่างของอายุ ประสบปัญหาด้านความสัมพันธ์กับลูกซึ่งเป็นบิดามารดาของหลาน เกิดความกังวลกับอนาคตของตนเอง มีปัญหาในการจัดการการศึกษาให้แก่หลาน และมีปัญหาทางด้านการเงิน อย่างไรก็ตาม Komjakraphan and Chansawang (2015) กลับพบผลลัพธ์ที่แตกต่างออกไปเล็กน้อยในกรณีของผู้สูงอายุซึ่งต้องเลี้ยงดูหลานในครอบครัวข้ามรุ่นในประเทศไทย โดยงานวิจัยดังกล่าวพบว่าแม้จะเผชิญปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาสุขภาพ

และปัญหาความยากลำบากในการเลี้ยงดูหลาน แต่ผู้สูงอายุในประเทศไทยกลับมองชีวิตในเชิงบวกและมีความสุขกับชีวิตมากกว่ากรณีที่พบในประเทศสหรัฐอเมริกา

ผลกระทบเชิงลบของครอบครัวข้ามรุ่นที่มีต่อผู้สูงอายุในงานวิจัยข้างต้นบอกเป็นนัยว่าการอาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นส่งผลกระทบเชิงลบต่อเด็กอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่ต้องรับภาระเลี้ยงดูหลานโดยปราศจากบิดามารดาของหลานมักประสบปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิต มีปัญหาในการเลี้ยงดูหลาน เกิดปัญหาทางด้านการเงิน อีกทั้งยังมักมีปัญหาไม่เข้าใจกันกับหลานอันเนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างวัย ผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุดังกล่าวย่อมถูกส่งผ่านไปยังเด็ก ส่งผลทำให้เด็กมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาภาวะความฉลาดทางสติปัญญาและภาวะความฉลาดทางอารมณ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้เด็กได้รับการดูแลอย่างไม่เหมาะสม ขาดทั้งที่พึ่งและที่ปรึกษาที่เข้าใจ ขาดการสนับสนุนและส่งเสริมในด้านต่างๆ ขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพอย่างเหมาะสมตามช่วงวัย ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการอาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นส่งผลเสียต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก และส่งผลเสียต่อตัวเด็กในด้านอื่นๆ ตามไปด้วย

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีงานวิจัยในอดีตจำนวนมากที่ให้ความสนใจศึกษาบทบาทของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ตลอดจนผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานด้านต่างๆ Fallahzadeh (2011) ได้ทำการประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาวิทยาศาสตร์การแพทย์จำนวน 223 คน ในประเทศอิหร่าน โดยได้แบ่งภาวะความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การเข้าใจตนเอง การเข้าใจผู้อื่น การควบคุมความเครียด ความสามารถในการปรับตัว และภาวะอารมณ์ และได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะความฉลาดทางอารมณ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาซึ่งวัดโดย GPA ของ 3 ภาคการศึกษาที่ผ่านมา จากการศึกษาค้นพบว่า ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในภาพรวมมีอิทธิพลเชิงบวกในระดับต่ำต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาทุกกลุ่มตัวอย่าง และเมื่อพิจารณาแยกตามด้านต่างๆ ของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ พบว่าการควบคุมความเครียดและความสามารถในการปรับตัวมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้ ยังมีงานของ Saeedi, Pazvari, Masouleh and Mousavian (2012) ซึ่งได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะความฉลาดทางอารมณ์และความสำเร็จในอาชีพของผู้จัดการในระดับกลางและระดับสูงจำนวน 174 คน ในประเทศอิหร่าน โดยได้แบ่งภาวะความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การเข้าใจตนเอง การควบคุมตนเอง การกระตุ้นตัวเอง การเอาใจใส่ และทักษะทางสังคม จากการศึกษาค้นพบว่า ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ทั้งในภาพรวมและทั้ง 5 ด้าน ล้วนมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อความสำเร็จในอาชีพของผู้จัดการกลุ่มตัวอย่าง โดยการเข้าใจตนเองมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพสูงที่สุด ตามมาด้วยการกระตุ้นตนเอง การควบคุมตนเอง ทักษะทางสังคม และการเอาใจใส่ ตามลำดับ ในขณะที่ Yahaya, Ee, Bachok, Yahaya, Boon, Hashim and Lee (2012) ที่ได้ทำการประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 370 คนในประเทศมาเลเซีย และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะความฉลาดทางอารมณ์และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยงานวิจัยเรื่องนี้ได้แบ่งภาวะความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การรู้จักตัวเอง ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การควบคุมอารมณ์ การกระตุ้นตัวเอง และความเอาใจใส่ โดยงานวิจัยเรื่องนี้พบว่าภาวะความฉลาดทางอารมณ์มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างใดก็ตาม มีเพียงภาวะความฉลาดทางอารมณ์ 3 ด้านที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา นั่นคือ การรู้จักตัวเอง การกระตุ้นตัวเอง และความเอาใจใส่

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า Mohzan, Hassan and Halil (2013) ได้ทำการประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์และวิเคราะห์อิทธิพลของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

ของนักศึกษาด้านศึกษาศาสตร์จำนวน 265 คน ในรัฐ Selangor ประเทศมาเลเซีย โดยได้แบ่งภาวะความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การประเมินอารมณ์ของตนเอง การประเมินอารมณ์ของผู้อื่น การทำความเข้าใจอารมณ์ของตนเอง และการควบคุมอารมณ์ของตนเอง ทั้งนี้ พวกเขาได้ค้นพบว่าการประเมินอารมณ์ของตนเอง และการทำความเข้าใจอารมณ์ของตนเองมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลการศึกษาในวิชาฝึกสอน นอกจากนี้ ยังมีงานของ Mustaffa, Nasir, Aziz and Mahmood (2013) ที่ได้ทำการประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของครูแนะแนวในระดับมัธยมศึกษาจำนวน 60 คน ในรัฐ Johor ประเทศมาเลเซีย โดยได้แบ่งภาวะความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การรู้จักตัวเอง การควบคุมตัวเอง การกระตุ้นตัวเอง การเอาใจใส่ และทักษะทางสังคม และได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะความฉลาดทางอารมณ์กับสมรรถนะ ทักษะ และการพัฒนาตนเอง โดยงานวิจัยเรื่องนี้ได้ค้นพบว่าภาวะความฉลาดทางอารมณ์มีอิทธิพลในเชิงบวกค่อนข้างสูงต่อสมรรถนะ ทักษะ และการพัฒนาตนเองของครูแนะแนวกลุ่มตัวอย่าง

นอกจากนี้ Boda (2016) ยังได้ใช้กระบวนการเชิงคุณภาพเพื่อการศึกษาอิทธิพลของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ที่มีต่อภาวะผู้นำ โดยได้พบว่า ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ที่สูง โดยภาวะความฉลาดทางอารมณ์ที่สูงจะทำให้ผู้นำมีแรงจูงใจ ความกระตือรือร้น ความยืดหยุ่น และความมุ่งมั่นสูง ช่วยในการสร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ทีมงานมีความสามารถในการปรับตัวได้เป็นอย่างดี ยิ่งไปกว่านี้ Buzdar, Ali and Tariq (2016) ได้ทำการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างภาวะความฉลาดทางอารมณ์และความพร้อมในการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาจำนวน 432 คนในประเทศปากีสถาน โดยงานวิจัยดังกล่าวได้แบ่งภาวะความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การรับรู้อารมณ์ของตนเอง การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น การแสดงอารมณ์ และการควบคุมอารมณ์ และได้แบ่งความพร้อมในการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต การเรียนรู้ด้วยตนเอง การควบคุมตนเองในการเรียน แรงจูงใจการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ และความสามารถในการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า การรับรู้อารมณ์ของตนเอง การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น และการแสดงอารมณ์มีผลกระทบในเชิงบวกต่อความพร้อมในการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง

จากความสำคัญของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและความสำเร็จในอนาคต ทำให้มีงานวิจัยจำนวนมากที่เน้นศึกษาปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ ตัวอย่างเช่น Rauf, Tarmidi, Omar, Yaaziz and Zubir (2013) พบว่าระดับการศึกษาและรายได้ของครอบครัวมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาสาขาวิชาการบัญชีในประเทศมาเลเซีย Saygili (2015) พบว่าพฤติกรรมการเล่นเกมคอมพิวเตอร์ส่งผลกระทบในเชิงลบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนอายุ 8 – 13 ปี ในประเทศตุรกี ในขณะที่ Kumar and Muniandy (2012) ได้พบว่าอายุ ประสบการณ์ในการทำงาน ผลการเรียนรู้ และระดับการศึกษา มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของอาจารย์ในวิทยาลัยเทคนิคในประเทศมาเลเซียจำนวน 162 คน อย่างไรก็ตาม จากการศึกษางานในอดีตที่เกี่ยวข้องกับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ พบว่าครอบครัวและการดูแลของบิดามารดาเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก (Ozabaci, 2006; Bhatia, 2012; Lekaviciene and Antiniene, 2016) กล่าวคือ การอยู่ร่วมกับบิดามารดาและได้รับการเลี้ยงดูโดยบิดามารดาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กและวัยรุ่น

จากงานวิจัยของ Bahtia (2012) ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะความฉลาดทางอารมณ์และความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของเด็กนักเรียนอายุ 14 – 18 ปี ทั้งนี้ ภาวะความฉลาดทางอารมณ์แบ่ง

ออกเป็น 10 ด้าน ได้แก่ การเข้าใจตนเอง การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น การกระตุ้นตัวเอง ความมั่นคงทางอารมณ์ การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความหนักแน่นมั่นคง การพัฒนาตนเอง การยึดถือคุณค่า การยึดถือพันธสัญญา และความสามารถในการปรับตัว ในขณะที่ความสัมพันธ์ภายในครอบครัววัดจากการยอมรับทัศนคติของผู้ปกครอง การให้อำนาจในการตัดสินใจ และการหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้ง โดยงานวิจัยเรื่องนี้พบว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวมีผลกระทบในเชิงบวกต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ในขณะที่ Preeti (2013) พบว่าการชี้แนะโดยผู้ปกครองเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ทั้งนี้ ช่วงอายุ 3 – 15 ปีถือเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดในการส่งเสริมภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ในขณะที่ช่วงอายุตั้งแต่ 18 – 24 ปี จะเป็นไปได้ยากมากที่จะแก้ไขปัญหภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของบุคคลได้ ทั้งนี้ หากผู้ปกครองขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลและชี้นำเด็ก หรือมีปัญหาในการควบคุมอารมณ์ มักจะทำให้เด็กภายใต้การปกครองมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ

นอกจากนี้ Lekaviciene and Antiniene (2016) ได้ทำการศึกษาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,430 คนในประเทศลิทัวเนีย และได้พบว่าครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ บรรยายกาศภายในครอบครัว ความสัมพันธ์กับบิดามารดา และมุมมองต่อสถานภาพทางการเงินของครอบครัว ในขณะที่ Mirzahoseini, Beiki and Shahroudi (2016) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะความฉลาดทางอารมณ์และความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของเด็กนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในประเทศอิหร่าน จำนวน 188 คน โดยได้พบว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญได้แก่ การชื่นชม การเอาใจใส่ การยอมรับความคิดเห็น การแบ่งปันประสบการณ์ การให้การสนับสนุน การให้ความเชื่อใจ และการปกป้องคุ้มครอง ในขณะที่การให้ของขวัญหรือของรางวัลไม่มีผลใดๆ ต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ อย่างไรก็ตาม Afzal and Afzal (2016) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะความฉลาดทางอารมณ์และโครงสร้างครอบครัว ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย ของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในประเทศปากีสถาน โดยได้แบ่งภาวะความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ความเข้าใจตนเอง ความเข้าใจผู้อื่น ความสามารถในการปรับตัว การจัดการกับความเครียดและอารมณ์โดยทั่วไป อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเรื่องนี้กลับพบว่าโครงสร้างครอบครัวไม่มีผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่างแต่อย่างใด

นอกจากปัจจัยครอบครัวแล้ว งานวิจัยในอดีตยังพบว่าภาวะความฉลาดทางอารมณ์ถูกกำหนดโดยปัจจัยอื่นๆ อีกหลายประการ ตัวอย่างเช่น Malekar and Mohanty (2008) ได้ทำการวิเคราะห์ผลกระทบของความสามารถภายในตัวบุคคล ความสามารถระหว่างบุคคล การจัดการความเครียด ความสามารถในการปรับตัว และภาวะทางอารมณ์โดยทั่วไปที่มีต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษามัธยมศึกษา และอุดมศึกษาจำนวน 1,062 คน ในประเทศอินเดียในปี ค.ศ.2005 โดยในงานวิจัยดังกล่าวได้ประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์โดยอาศัยแบบประเมิน Bar-On Emotional Quotient Inventory Youth Version (EQi YV) สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กและเยาวชน และแบบประเมิน Bar-On Emotional Quotient Inventory (EQi) สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่บรรลุนิติภาวะแล้ว ทั้งนี้ ได้พบว่าปัจจัยทั้ง 5 ปัจจัยข้างต้นมีผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด ได้แก่ ความสามารถภายในตัวบุคคลซึ่งวัดจากความสามารถในการเข้าใจตนเอง การรับรู้จุดแข็งจุดอ่อนของตนเอง และการวางแผนเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ตามมาด้วยภาวะทางอารมณ์โดยทั่วไปและการจัดการความเครียด ตามลำดับ

นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยของ Raul, Omar, Taaziz and Zubir (2013) ซึ่งได้ทำการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยครอบครัว และปัจจัยด้านการศึกษาที่มีต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาหลักสูตรการบัญชีจำนวน 215 คน ซึ่งอายุระหว่าง 19-21 ปี ของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศมาเลเซีย ในปี ค.ศ.2012 ทั้งนี้ ปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วย เพศ เชื้อชาติ ภูมิลำเนา และเขตที่อยู่อาศัย ปัจจัยครอบครัวประกอบด้วย รายได้ของครอบครัว สถานการณ์ทำงานของผู้ปกครอง และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ในขณะที่ปัจจัยด้านการศึกษาประกอบด้วย ชั้นปีที่กำลังศึกษา ผลการศึกษา ลักษณะของโรงเรียนมัธยมที่สำเร็จการศึกษา และระดับการศึกษาก่อนเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย โดยได้ค้นพบว่าไม่มีเพียงรายได้ของครอบครัวและชั้นปีที่กำลังศึกษาเท่านั้นที่มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่าง

Anju and Kubendran (2015) ได้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์โดยอาศัยกระบวนการเชิงคุณภาพ และได้ค้นพบว่าปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ ได้แก่ องค์ประกอบส่วนบุคคลซึ่งประกอบด้วย การรับรู้ตนเอง การรับรู้อารมณ์ของตนเอง การแสดงอารมณ์ และการพึ่งพาตนเอง องค์ประกอบระหว่างบุคคลซึ่งประกอบด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเอาใจใส่ และการเข้าสังคม การตัดสินใจซึ่งประกอบด้วย การตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อเท็จจริง และการจัดการความเครียดซึ่งประกอบด้วย การควบคุมอารมณ์ ความยืดหยุ่น และความอดทน นอกจากนี้ Saygili (2015) ได้ศึกษาปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนจำนวน 103 คน ซึ่งอายุระหว่าง 8-13 ปี ในประเทศตุรกีในปี ค.ศ.2013 โดยได้แบ่งภาวะความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 3 ด้านย่อย ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากอารมณ์ การแสดงอารมณ์ และการมองโลกในแง่ดี ทั้งนี้ จากการศึกษพบว่าเพศ อายุ ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และการเล่นเกมไม่มีผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา อย่างไรก็ตาม Saygili (2015) ได้พบว่าเด็กที่เล่นเกมคอมพิวเตอร์มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเด็กที่ไม่ได้เล่นเกมคอมพิวเตอร์อย่างมีนัยสำคัญ

Joseph et al. (2015) ได้ทำการวัดประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะความฉลาดทางอารมณ์และการควบคุมความเครียดของนักศึกษาแพทย์ในประเทศอินเดียจำนวน 406 คน ในปี ค.ศ.2012 ซึ่งแบ่งออกเป็นนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 1 จำนวน 198 คน และชั้นปีที่ 2 จำนวน 208 คน จากการศึกษพบว่า ภาวะความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอายุและชั้นปีของศึกษานั้นคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 จะมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 และนักศึกษาจะมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น อย่างไรก็ตามงานวิจัยเรื่องนี้ได้ค้นพบว่า เพศหญิงจะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเพศชาย นักศึกษาต่างชาติมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักศึกษาอินเดีย และนักศึกษาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักศึกษาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ นอกจากนี้ยังค้นพบว่าภาวะความฉลาดทางอารมณ์และการควบคุมความเครียดมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก นั่นคือ นักศึกษาจะควบคุมความเครียดได้ดีขึ้นหากมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น

นอกจากนี้ ยังพบงานวิจัยของ Silva and Soukiazis (2016) ซึ่งได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของผู้มีงานทำจำนวน 519 คน ในประเทศโปรตุเกส ในปี ค.ศ.2015 โดยได้พบว่า แรงจูงใจและความสำเร็จส่วนบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของผู้มีงานทำในกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้ยังพบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาในการทำงาน ความมีคุณธรรมจริยธรรม และภาวะผู้นำ ล้วนมีผลกระทบในเชิงบวกต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ปัจจัยที่น่าสนใจได้แก่อายุ โดยงานวิจัยได้พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในเชิงเส้นโค้ง (Curvilinear Relationship) กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้น ภาวะความฉลาดทางอารมณ์จะเพิ่มขึ้น แต่จะเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง

ในประเทศไทย สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต ได้ทำการสำรวจสถานการณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กไทยทั่วประเทศไทยในปี พ.ศ.2454 พ.ศ.2550 และ พ.ศ.2554 โดยแบบสำรวจได้แบ่งภาวะความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข แต่ละด้านประกอบด้วย 3 ด้านย่อย ด้านดี ประกอบด้วย การควบคุมอารมณ์ ความใส่ใจและเข้าใจ และการยอมรับถูกผิด ด้านเก่ง ประกอบด้วย ความมุ่งมั่นพยายาม การปรับตัวต่อปัญหา และความกล้าแสดงออก และด้านสุข ประกอบด้วย ความพอใจในตนเอง การรู้จักปรับใจ และความรื่นเริงเบิกบาน โดยแบ่งระดับคะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 3 ระดับ นั่นคือ คะแนนต่ำกว่า 40 หมายถึง จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ คะแนนระหว่าง 40 – 49 หมายถึง ควรได้รับการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ และคะแนน 50 – 100 หมายถึง ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติ (อัมพร เบญจพลพิทักษ์, 2558) ผลการสำรวจในกรณีเด็กอายุ 6 – 11 ปี พบว่า คะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กไทยอายุ 6 – 11 ปี ลดลงอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด โดยในปี พ.ศ.2554 คะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์เฉลี่ยของเด็กไทยอายุ 6 – 11 ปี มีค่าเท่ากับ 45.12 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ

อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ.2559 สถาบันราชานุกูล ได้ทำการสำรวจสถานการณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กไทยเฉพาะในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 23,274 คน (สถาบันราชานุกูล, 2559) และได้เปลี่ยนเครื่องมือสำรวจ โดยใช้แบบประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์สำหรับเด็กอายุ 6 – 12 (ฉบับย่อ) สำหรับครูของกรมสุขภาพจิต แทนแบบประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ที่ใช้สำรวจในปี พ.ศ.2454 – 2554 ที่ผ่าน มา จากการสำรวจพบว่า เด็กไทยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 22.9 มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ร้อยละ 64.1 มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติ และร้อยละ 13.0 มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเกณฑ์ปกติ เมื่อพิจารณาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 3 ด้านย่อย ได้แก่ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข พบว่า กรณีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี เด็กที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ปกติ และสูงกว่าเกณฑ์ปกติ มีสัดส่วนร้อยละ 19.7 72.2 และ 8.1 ตามลำดับ กรณีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง เด็กที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ปกติ และสูงกว่าเกณฑ์ปกติ มีสัดส่วนร้อยละ 24.2 62.2 และ 13.6 ตามลำดับ และภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข เด็กที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ปกติ และสูงกว่าเกณฑ์ปกติ มีสัดส่วนร้อยละ 18.1 62.4 และ 19.5 ตามลำดับ ผลจากการสำรวจสะท้อนว่าเด็กไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งมากกว่าอีก 2 ด้านที่เหลือ อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยมีการเปลี่ยนแปลงเครื่องมือที่ใช้ประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ ทำให้ไม่สามารถเปรียบเทียบภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กไทยระหว่างปี พ.ศ.2559 และปีก่อนหน้านั้นได้

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าเด็กไทยจำนวนไม่น้อยมีปัญหาทางด้านสุขภาพจิตซึ่งส่งผลต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ โดย พนม เกตุมาน (2550) จากคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่าเด็กมัธยมอายุระหว่าง 12 – 18 ปี มักประสบปัญหาทางด้านสุขภาพจิตหลายประการ ซึ่งส่งผลเสียต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการขาดแรงจูงใจ การหลีกเลี่ยงปัญหา ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง การยอมทำในสิ่งผิดเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากเพื่อนหรือคนรอบข้าง การขาดความรับผิดชอบ การมองโลกในแง่ร้าย ไม่สามารถควบคุมอารมณ์และความรู้สึกของตนเองได้ ขาดความยับยั้งชั่งใจ ไม่ภูมิใจในตนเอง ไม่มั่นใจในตนเอง ไม่มีความสุข ไม่รู้สึกพึงพอใจในชีวิต เป็นโรคเครียด โรควิตกกังวล และโรคซึมเศร้า และการขาดทักษะทางสังคมและการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น อย่างไรก็ตาม ในกรณีเด็กประถมอายุระหว่าง 6 – 12 ปี พนม เกตุมาน (2550) พบว่ามีปัญหาทางด้านสุขภาพจิตน้อยกว่าเด็กอายุ 12 – 18 ปี เป็นอย่างมาก กล่าวคือ ส่วนใหญ่จะไม่มีปัญหาการมองโลกในแง่ร้าย ไม่ภูมิใจในตนเอง ไม่รู้สึกพึงพอใจในชีวิต เป็นโรคเครียด

โรควิตกกังวล และโรคซึมเศร้า ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนว่าปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กอายุระหว่าง 12 – 18 เป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน

นอกจากนี้ยังพบว่ามีงานวิจัยจำนวนไม่น้อยที่เน้นศึกษาสาเหตุและผลกระทบของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในกรณีของประเทศไทย ตัวอย่างเช่น สุขุมมาลย์ สมสุขเจริญ และ ไฉไล ศักดิวิรพงศ์ (2555) ได้ทำการศึกษาสถานภาพของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และการป้องกันการฆ่าตัวตายของสมาชิกในโครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโครงการหนึ่ง จำนวน 318 คน รวมทั้งทำการเปรียบเทียบการป้องกันการฆ่าตัวตายของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจำแนกโดยปัจจัยส่วนบุคคล ทำการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างภาวะความฉลาดทางอารมณ์และการป้องกันการฆ่าตัวตายของกลุ่มตัวอย่าง และทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะความฉลาดทางอารมณ์และการป้องกันการฆ่าตัวตายของกลุ่มตัวอย่าง จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และการป้องกันการฆ่าตัวตายในระดับสูง กลุ่มตัวอย่างที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีภาวะการป้องกันการฆ่าตัวตายไม่แตกต่างกัน รวมทั้งพบว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและการป้องกันการฆ่าตัวตายมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก

นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยของ ประภาศ ปานเจียง (2558) ซึ่งได้ศึกษาปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย โดยได้อาศัยนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ในจังหวัดหนึ่งทางภาคใต้ 5 สถาบัน จำนวน 380 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง จากการศึกษาพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความฉลาดทางอารมณ์โดยภาพรวม อยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยพบว่าเพศ ระดับชั้นปี และระดับเกรดเฉลี่ยมีผลกระทบต่อระดับความฉลาดทางอารมณ์ ในขณะที่อาชีพผู้ปกครอง รายได้รวมต่อเดือนของผู้ปกครอง และรายจ่ายต่อเดือนไม่มีผลกระทบต่อระดับความฉลาดทางอารมณ์ นอกจากนี้ยังพบว่าสภาพการเลี้ยงดูของครอบครัวและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของนักศึกษามีผลกระทบต่อระดับความฉลาดทางอารมณ์ ในขณะที่สภาพการเรียนเป็นปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษา

อรัญญา กุญจอมศรี, สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ และคมเพชร ฉัตรศุภกุล (2557) ได้ได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ SMILE โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5-6 ปี จำนวน 50 คน ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ SMILE 25 คน และได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ 25 คน และมีระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง จำนวน 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 45 นาที สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ SMILE จากการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบ SMILE เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยแบ่งการจัดการเรียนรู้เป็น 5 ขั้นตอน คือ ขั้นร้องเพลง (S) ขั้นกระตุ้นความรู้ (M) ขั้นปฏิสัมพันธ์ (I) ขั้นเรียนรู้ร่วมกัน (L) และ ขั้นประเมินผล (E) โดยได้พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบ SMILE ทำให้เด็กมีพัฒนาการความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งรายด้านทุกด้าน คือด้านความฉลาดทางอารมณ์ภายในตนเอง และด้านความฉลาดทางอารมณ์ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม

ในขณะที่ พรวลี นิมศิริสุวรรณ, ปิยะธิดา ขจรชัยกุล, ศุภชัย ปิตกุลตัง และ สุพร อภินันทเวช (2558) ได้ศึกษาประสิทธิผลของการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยอายุ 4 – 5 ปี ด้วยกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 4-5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบกลุ่มละ 30 คน ได้รับกิจกรรมการจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์จำนวน 8 กิจกรรม เป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ ทั้งนี้กลุ่มเปรียบเทียบจะได้รับการเรียนการสอนตามหลักสูตรปกติที่โรงเรียนจัดให้ และดำเนินการเก็บ

รวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี จากการศึกษาพบว่าหลังการทดลอง เด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองมีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อารี จำปากลาง, ปัทมา ว่าพัฒนางศ์, กาญจนา ตั้งชลทิพย์ แคร่ ริกเตอร์, นิพัทธ์ พันภัย และ ชาริต้า ประสิทธิหิมะ (2556) ซึ่งได้ทำการศึกษาผลกระทบของการย้ายถิ่นของบิดามารดา แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ บิดามารดาย้ายถิ่นทั้งคู่ บิดาหรือมารดาย้ายถิ่นคนเดียว และบิดามารดาไม่มีการย้ายถิ่น ที่มีต่อความอยู่ดีมีสุข (Well-Being) ของเด็ก โดยได้ทำการเก็บข้อมูลจากเด็กอายุ 8 – 15 ปี จากผู้ปกครองเด็ก และผู้ดูแลเด็ก จำนวน 1,456 ครอบครัว ในจังหวัดพิษณุโลกและขอนแก่น ซึ่งเป็นสองจังหวัดที่มีการย้ายถิ่นเป็นอันดับต้นของประเทศไทย จากการศึกษาพบว่า การย้ายถิ่นส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากสาเหตุทางเศรษฐกิจ นั่นคือ ย้ายถิ่นเพื่อไปหางานทำ โดยการย้ายถิ่นมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน กล่าวคือ ครัวเรือนที่บิดามารดามีการย้ายถิ่นจะได้รับเงินส่งกลับอย่างน้อยเดือนละครั้ง อย่างไรก็ตาม พบว่าครัวเรือนที่บิดาหรือมารดาคนเดียวได้รับเงินส่งกลับบ่อยครั้งและเป็นจำนวนที่มากกว่าครัวเรือนที่บิดาและมารดาไม่มีการย้ายถิ่นทั้งคู่

นอกจากนี้ อารี จำปากลาง และคณะ (2556) ยังพบว่าการย้ายถิ่นของทั้งบิดาและมารดาส่งผลกระทบต่อความอยู่ดีมีสุขของเด็ก กล่าวคือ เด็กในครัวเรือนที่ทั้งบิดาและมารดาไม่มีการย้ายถิ่นมีปัญหาด้านจิตใจมากกว่าและมีความสุขน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ ในขณะที่เด็กในครัวเรือนที่บิดามารดาไม่มีการย้ายถิ่นมีความสุขพอใจต่อที่อยู่อาศัยน้อยกว่าเด็กในครัวเรือนที่บิดามารดาไม่ได้ย้ายถิ่น อย่างไรก็ตาม งานวิจัยพบว่าเมื่อครัวเรือนได้รับเงินส่งกลับจากบิดามารดาที่ย้ายถิ่นมากขึ้น จะทำให้อารมณ์ทางเศรษฐกิจดีขึ้น ส่งผลทำให้เด็กรวมทั้งผู้ดูแลเด็กมีความสุขมากขึ้น นอกจากนี้ จากมุมมองทั้งของเด็กและผู้ดูแลเด็กพบว่า เด็กในครัวเรือนที่บิดามารดาไม่มีการย้ายถิ่นมองว่าตนเองสามารถพึ่งพาตนเองได้และมีความรับผิดชอบมากกว่าเด็กในครัวเรือนที่บิดามารดาไม่มีการย้ายถิ่น

จากการทบทวนวรรณกรรม ยังพบงานของ Adhikari, Jampaklay, Chamrathirong, Richter, Pattaravanich and Vapattanawong (2014) ซึ่งได้ทำการศึกษาผลกระทบของการย้ายถิ่นระหว่างประเทศของบิดามารดาที่มีต่อสุขภาพจิตของเด็กจำนวน 1,030 คนในประเทศไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มอายุ ได้แก่ อายุ 3-5 ปี และอายุ 9-11 ปี โดยได้แบ่งลักษณะของการย้ายถิ่นเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ บิดาหรือมารดาไม่มีการย้ายถิ่นในปัจจุบัน บิดามีประวัติเคยย้ายถิ่น และมารดามีประวัติเคยย้ายถิ่น และได้ทำการประเมินสุขภาพจิตของเด็กจาก 5 มิติ ได้แก่ อาการป่วยทางจิต ปัญหาด้านพฤติกรรม อาการไฮเปอร์ การเก็บงำปัญหา และพฤติกรรมเอื้อสังคม จากการศึกษาพบว่า การย้ายถิ่นของบิดามารดาในปัจจุบันและการย้ายถิ่นในอดีตของบิดาไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อภาวะสุขภาพจิตของเด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ในขณะที่การย้ายถิ่นในอดีตของมารดาส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพจิตของเด็ก นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กหญิงมีปัญหาสุขภาพจิตน้อยกว่าเด็กชาย และปัญหาสุขภาพกายจะส่งผลทำให้เด็กมีปัญหาสุขภาพจิตสูงขึ้นอีกด้วย

ข้อค้นพบจากงานวิจัยทั้งสองเรื่องข้างต้นบ่งชี้ว่า การย้ายถิ่นส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของเด็ก สะท้อนให้เห็นว่าโครงสร้างครอบครัวย่อมมีผลกระทบต่อสุขภาพจิต รวมทั้งภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก เนื่องจากการย้ายถิ่นคือสาเหตุสำคัญที่ทำให้โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ งานวิจัยของอารี จำปากลาง และคณะ (2556) ยังสะท้อนให้เห็นว่าการย้ายถิ่นอาจไม่ใช่ปัจจัยที่กำหนดความสุขของเด็กโดยตรง แต่เป็นฐานะทางเศรษฐกิจที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลเชิงบวกต่อสภาพจิตใจและความสุขของเด็ก กล่าวคือ เด็กในครอบครัวที่บิดามารดาไม่มีการย้ายถิ่นอาจมีความสุขและมีสภาพจิตใจดีได้หากได้รับเงินส่งกลับจากบิดามารดาเป็นจำนวนมากพอ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ไม่พบในงานวิจัยทั้งสองเรื่องข้างต้นคือผลกระทบของ

บทบาทของผู้ปกครองและลักษณะการเลี้ยงดูที่มีต่อสภาพจิตใจและความสุขของเด็ก ทำให้ยังไม่มีหลักฐานชัดเจนที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทั้งสองซึ่งจำเป็นต้องทำการศึกษาเพิ่มเติมต่อไป

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ถือเป็นหนึ่งในนโยบายของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข โดยได้พบว่านโยบายกรมสุขภาพจิต ประจำปี 2560 – 2561 ได้กำหนดให้การพัฒนาสุขภาพจิตตามกลุ่มวัยเป็นนโยบายอันดับหนึ่งของกรม โดยมีนโยบายในการพัฒนาสุขภาพจิตของเด็กวัยเรียนและวัยรุ่น ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2560)

เด็กวัยเรียน: เน้นการเฝ้าระวัง และดูแลช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ โดยสร้างความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่องให้กับระบบการดูแลสุขภาพจิตเด็กวัยเรียนที่เชื่อมต่อกันระหว่างสาธารณสุขและโรงเรียน พัฒนาโปรแกรมเตรียมความพร้อมด้านทักษะชีวิตเพื่อก้าวสู่วัยรุ่นคุณภาพ ส่งเสริมการเลี้ยงดูของพ่อ-แม่/ผู้ปกครอง เพื่อให้เด็กมีความฉลาดทางสติปัญญาและอารมณ์อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานสากล ตลอดจนสื่อสารและสร้างความตระหนักในสถานการณ์ IQ/EQ ของเด็กไทย

เด็กวัยรุ่น: เน้นการดูแลช่วยเหลือวัยรุ่นที่มีปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ ทั้งในและนอกระบบการศึกษา โดยการเฝ้าระวัง ป้องกัน ดูแลช่วยเหลือ และเฝ้าระวังวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเสี่ยงเรื่องเพศ ความรุนแรง และสารเสพติด พัฒนามาตรฐานการดูแลสุขภาพจิตวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงทั้งในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา และในชุมชน สร้างความต่อเนื่องในการพัฒนาทีมนักจัดการสุขภาพวัยรุ่น (Teen Manager) ให้มีศักยภาพในการขับเคลื่อนการดำเนินสุขภาพจิตในพื้นที่ครอบคลุมทุกจังหวัด รวมทั้งส่งเสริมให้วัยรุ่นสามารถสร้างทักษะชีวิตเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตได้อย่างเข้มแข็ง

ทั้งนี้ กรมสุขภาพจิตได้จัดทำคู่มือจัดกิจกรรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 เพื่อเป็นคู่มือสำหรับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (กรมสุขภาพจิต, 2560) โดยคู่มือดังกล่าวจะครอบคลุมกิจกรรมเพื่อพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในทุกมิติ ทั้งภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข

นอกจากนี้ ยังพบว่าแผนยุทธศาสตร์กรมสุขภาพจิตในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564) ได้กำหนดให้การส่งเสริมสุขภาพจิตและป้องกันปัญหาสุขภาพจิตของประชาชนทุกกลุ่มวัยเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ของแผน โดยมีเป้าหมายเพื่อประชาชนทุกกลุ่มวัยได้รับการส่งเสริมสุขภาพจิตและป้องกันปัญหาสุขภาพจิต (กรมสุขภาพจิต, 2560) และมีกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนประเด็นยุทธศาสตร์ 3 ประการ ได้แก่

1. พัฒนาองค์ความรู้และรูปแบบงานส่งเสริมสุขภาพจิตและป้องกันปัญหาสุขภาพจิตของประชาชนทุกกลุ่มวัย

โครงการเชิงกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ได้แก่

- พัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตในการดูแลตนเองทุกกลุ่มวัย
- พัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพจิตครอบครัว
- พัฒนาโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพทุกกลุ่มวัย
- พัฒนาโปรแกรมสร้างเสริมความฉลาดทางสติปัญญาและอารมณ์
- พัฒนางานวิจัย/นวัตกรรม ด้านส่งเสริมสุขภาพจิตและป้องกันปัญหาสุขภาพจิตที่มีมาตรฐาน และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนางานแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตให้เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย
- พัฒนาชุดบริการ (Package) การส่งเสริมสุขภาพจิตและป้องกันปัญหาสุขภาพจิตทุกกลุ่มวัย โดยบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- ขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพจิต และป้องกันปัญหาสุขภาพจิตของประชาชนทุกกลุ่มวัยร่วมกับภาคีเครือข่าย

2. สร้างการมีส่วนร่วมในงานส่งเสริมสุขภาพจิตและป้องกันปัญหาสุขภาพจิตของประชาชนทุกกลุ่มวัย

โครงการเชิงกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ได้แก่

- พัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายทุกภาคส่วนในการส่งเสริมสุขภาพจิตและป้องกันปัญหาสุขภาพจิต
- สนับสนุนให้เครือข่ายที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาสุขภาพจิต
- สนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินงานดูแลทางสังคมและจิตใจในประชาชนทุกกลุ่มวัยและกลุ่มเสี่ยงในระบบบริการปฐมภูมิ
- พัฒนาระบบติดตาม การเสริมพลัง (Coaching, Mentoring, Regulate) เพื่อพัฒนาคุณภาพบริการส่งเสริมสุขภาพจิต/ป้องกันปัญหาสุขภาพจิต และพัฒนาฐานข้อมูลด้านการส่งเสริมสุขภาพจิตและป้องกันปัญหาสุขภาพจิต
- จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายด้านสุขภาพจิตที่สามารถผลักดันให้เป็นนโยบายสาธารณะในพื้นที่

3. พัฒนาสู่การเป็นศูนย์สุขภาพจิตที่ได้มาตรฐานด้านการส่งเสริมสุขภาพจิตและป้องกันปัญหาสุขภาพจิต

โครงการเชิงกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ได้แก่

- สนับสนุนให้ศูนย์สุขภาพจิตพัฒนาองค์กร ระบบ การบริหารจัดการ และมาตรฐานทางด้านวิชาการสุขภาพจิตให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนด
- ประเมิน กำกับ ติดตามการพัฒนาและการรักษา ระดับคุณภาพมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์สุขภาพจิตด้านส่งเสริมสุขภาพจิตและป้องกันปัญหาสุขภาพจิต โดยมีหน่วยงานกลาง (Certification Body) รับรอง

อีกหนึ่งหน่วยงานภาครัฐของประเทศไทยที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กและเยาวชน ได้แก่ กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) โดยกรมกิจการเด็กและเยาวชนมีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชน การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน การส่งเสริมสวัสดิการเด็กและครอบครัว โดยการกำหนดนโยบาย มาตรการ กลไก ส่งเสริมและสนับสนุนภาครัฐและภาคเอกชน ติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามนโยบายและมาตรการที่กำหนด เพื่อให้เด็กและเยาวชน มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2561) ทั้งนี้ กรมกิจการเด็กและเยาวชนมุ่งหวังให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต เติบโตเข้าสู่วัยของการทำงานอย่างมีคุณภาพ โดยดำเนินการกิจอย่างบูรณาการใน 4 มิติ ได้แก่

1. มิติการเสริมสร้างศักยภาพ: เพื่อเติมเต็มความสามารถบนพื้นฐานศักยภาพของเด็กและเยาวชนตามช่วงวัย โดยมุ่งหวังให้เด็กและเยาวชนมีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัย รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ตามสมควรแก่วัย มีจริยธรรมและคุณภาพ รู้จักป้องกันตนเองจากโรคและสิ่งเสพติด มีทักษะและเจตคติที่ดีต่อการทำงาน และรู้จักช่วยเหลือผู้อื่นโดยมีจิตสำนึกในการให้และการอาสาสมัคร

2. มิติการจัดสวัสดิการ: เพื่อจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัวในรูปแบบความมั่นคงทางสังคม ในรูปแบบการช่วยเหลือ/สงเคราะห์ และการสงเคราะห์ครอบครัว

3. **มิติด้านการคุ้มครอง:** เพื่อป้องกันและจัดการเด็ก เยาวชน และสภาพแวดล้อม เพื่อให้เด็กและเยาวชนหลุดจากสภาพการณ์หรือภัยอันตราย ที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่ดีมีสุข

4. **มิติด้านนโยบายและยุทธศาสตร์:** เพื่อศึกษา ค้นคว้า และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรฐาน และมาตรการทางกฎหมาย พร้อมทั้งผลักดัน ติดตาม กำกับ และประเมินผลการนำไปปฏิบัติในระดับประเทศ

ทั้งนี้ กรมกิจการเด็กและเยาวชนได้จัดทำแผนกลยุทธ์กรมกิจการเด็กและเยาวชน ฉบับที่ 1 พ.ศ.2560 – 2564 โดยมีเป้าหมายสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่

1. **ความเป็นพลเมืองที่สร้างสรรค์:** เพื่อวางรากฐานด้านทักษะความเป็นพลเมืองที่สร้างสรรค์ให้แก่เด็กและเยาวชนตามช่วงวัย เพื่อให้สามารถแสดงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคมต่อรัฐ เศรษฐกิจ สังคม เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมที่มีสิทธิเสรีภาพควบคู่กับหน้าที่ ยอมรับความแตกต่างและเคารพกติกาในการอยู่ร่วมกัน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของสังคม

2. **ความเก่ง:** เพื่อเสริมสร้างให้เด็กและเยาวชนไทยมีความสามารถในการรู้จักตนเอง มีความรอบรู้ในเรื่องของสังคมไทยและสากล ทักษะ ทักษะการคิดค้น เทคโนโลยี มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถพิเศษเฉพาะทางและพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหา และแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

3. **ความดี:** เพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีความเป็นผู้มีจิตใจดีงาม มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย เอื้อเฟื้อเกื้อกูลผู้อื่น มีเหตุผล รับผิดชอบต่อหน้าที่ ซื่อสัตย์ มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

4. **ความสุข:** เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเป็นคนที่มีความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข บรรลุวิสัยทัศน์ทุกด้าน มีสุขภาพดี ทั้งกายและจิต ร่าเริงแจ่มใส รู้จักและเข้าใจตนเอง ภูมิใจในตนเอง พึงพอใจในชีวิต และมีความสุขสบายใจ

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าเป้าหมายของแผนกลยุทธ์กรมกิจการเด็กและเยาวชนในด้านความเก่ง ความดี และความสุข ข้างต้นคือภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง ด้านดี และด้านสุข ตามกรอบแนวคิดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าแผนกลยุทธ์กรมกิจการเด็กและเยาวชน ฉบับที่ 1 พ.ศ.2560 – 2564 มีเป้าหมายเพื่อยกระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ให้แก่เด็กและเยาวชนนั่นเอง ทั้งนี้ ภายใต้แผนกลยุทธ์กรมกิจการเด็กและเยาวชน ทางกรมได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ 6 ประการ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1: การพัฒนานโยบายด้านเด็กและเยาวชนเชิงรุก

ยุทธศาสตร์ที่ 2: การเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนตามช่วงวัย

ยุทธศาสตร์ที่ 3: การเสริมสร้างระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับเด็กและเยาวชนที่ครอบคลุม

ยุทธศาสตร์ที่ 4: การเสริมสร้างสวัสดิการด้านเด็กและเยาวชนที่เหมาะสมกับบริบททางสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 5: การบูรณาการภาคีเครือข่ายเพื่อการแก้ไขปัญหาเชิงประเด็น

ยุทธศาสตร์ที่ 6: การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรและระบบบริหารจัดการองค์กรให้มีสมรรถนะสูงตามแผนกลยุทธ์

ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 2 ว่าด้วยการเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนตามช่วงวัย เกี่ยวข้องโดยตรงกับการยกระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กและเยาวชน โดยกรมได้แบ่งเด็กและเยาวชนออกเป็น 3 ช่วงวัย ได้แก่ 0 – 5 ปี 5 – 14 ปี และ 15 – 25 ปี ในกรณีของเด็กอายุ 5 – 14 ปี โครงการเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญ ได้แก่ โครงการเยาวชนไทยหัวใจสะอาด ซึ่งเน้นส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเฝ้าระวังการปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน มีจิตสำนึก ค่านิยมในการความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรมจริยธรรม มี

การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต โดยถือเป็นโครงการที่เน้นภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีและด้านสุขเป็นหลัก สำหรับกรณีของเด็กอายุ 15 – 25 ปี โครงการเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญได้แก่การสนับสนุนงบประมาณสภาเด็กและเยาวชนทุกระดับ เพื่อดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการประชุมสภาเด็กและเยาวชน และส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน และสังคม โดยถือเป็นโครงการที่เน้นภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กและเยาวชนในทุกมิติ

นอกจากแผนกลยุทธ์ของกรมกิจการเด็กและเยาวชนซึ่งถือเป็นนโยบายเพื่อส่งเสริมภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กและเยาวชนแล้ว ยังพบว่ามีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกเป็นจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น กรมสุขภาพจิต (2550) ได้ให้ข้อเสนอแนะแก่ครอบครัวในการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัวไว้ดังนี้ (1) สนใจและเข้าใจในความกังวลของคนในครอบครัว (2) รับรู้และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของคนในครอบครัวได้ดี (3) รู้และเข้าใจศักยภาพ ส่งเสริมความรู้ความสามารถของสมาชิกในครอบครัวให้ถูกทาง และ (4) มีความจริงใจต่อกันเพื่อเป็นรากฐานของความผูกพันทางอารมณ์ที่ลึกซึ้ง ในขณะที่ ชาตรี วิฑูรชาติ (2553) จากคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ได้ให้คำแนะนำสำหรับการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กอายุ 6 – 12 ปี ไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตสังคม (Psychosocial Development) โดยเน้นพัฒนาความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ให้โอกาสและส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้และฝึกฝนในการกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ทั้งรับผิดชอบตัวเองในกิจวัตรประจำวัน การเรียน และมีส่วนร่วมรับผิดชอบในงานส่วนรวมในบ้าน

2. ฝึกให้มีระเบียบวินัย (Discipline) โดยกำหนด “กฎเกณฑ์ในบ้าน” (House’s Rule) ที่ชัดเจน เช่นเดียวกับตารางกิจวัตรประจำวัน หน้าที่รับผิดชอบในเรื่องส่วนตัว และส่วนรวมในบ้านให้มีขอบเขตที่ชัดเจนว่าสิ่งใดทำได้และสิ่งใดทำไม่ได้ ทั้งนี้ การฝึกระเบียบวินัยจะประสบความสำเร็จเมื่อผู้ปกครองเห็นความสำคัญ และทำอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องด้วยท่าทีที่จริงจังแต่นุ่มนวล หลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรง และให้แรงเสริม (Reinforcement) ต่อพฤติกรรมที่ดีโดยการแสดงความชื่นชม โดยคำพูดหรือโดยกิริยาเช่น ยิ้ม โอบกอด เป็นต้น เด็กที่มีระเบียบวินัยจะมีความอดทน สามารถรอคอย ควบคุมและจัดการกับอารมณ์ได้ดี

3. ฝึกให้รู้จักแก้ปัญหา (Problem Solving Skills) โดยเปิดโอกาสและส่งเสริมให้เด็กได้คิดลองแก้ปัญหาด้วยตนเอง รวมทั้งให้คำปรึกษาตามที่เด็กต้องการหรือเข้าช่วยเหลือเมื่อสิ่งนั้นยากเกินความสามารถของเด็ก

4. ฝึกทักษะทางอารมณ์ (Emotional Coaching) การส่งเสริมให้เด็กมีการพัฒนาเข้าใจอารมณ์นั้น ผู้ดูแลโดยเฉพาะอย่างยิ่ง บิดามารดา ครู อาจารย์ ต้องใช้เข้าใจอารมณ์กับเด็ก โดยต้องสามารถตระหนักรู้อารมณ์ของเด็ก สามารถที่จะเห็นอกเห็นใจเด็ก ช่วยปลดปล่อย ระบายอารมณ์ และจัดการกับอารมณ์เหล่านั้น ทั้งนี้ การฝึกทักษะทางอารมณ์สามารถทำได้ดังนี้

- 4.1. เข้าใจในอารมณ์ความรู้สึกของเด็ก (Empathy) ผู้ปกครองต้องตระหนักถึงการรับรู้ภาวะอารมณ์ของลูก เข้าใจและยอมรับอารมณ์ที่เกิดขึ้นของเด็ก ไม่ดูถูก ล้อเลียน หรือตำหนิตายิน ที่เด็กแสดงอารมณ์ต่างๆ ออกมา
- 4.2. สอนทักษะทางอารมณ์ในขณะที่เด็กกำลังเกิดอารมณ์นั้นๆ อยู่ ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์ด้านบวกหรือด้านลบ ซึ่งเด็กจะเข้าใจได้ดีหากผู้ปกครองสอนขณะที่อารมณ์นั้นๆ ยังคงอยู่
- 4.3. รับฟังและยอมรับความรู้สึกของเด็กที่เกิดขึ้น เพื่อให้เด็กรู้ว่าไม่ผิดที่เขาจะรู้สึกเช่นนั้น และสะท้อนคำพูดความรู้สึกของเขา

- 4.4. กำหนดขอบเขตพฤติกรรมที่จะแสดงออกในอารมณ์นั้นๆ ให้เด็กเข้าใจว่าอารมณ์ ความรู้สึกทุกชนิดเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ แต่พฤติกรรมที่จะแสดงออกขณะนั้นๆ มีขอบเขตจำกัด

ช่องว่างการวิจัย

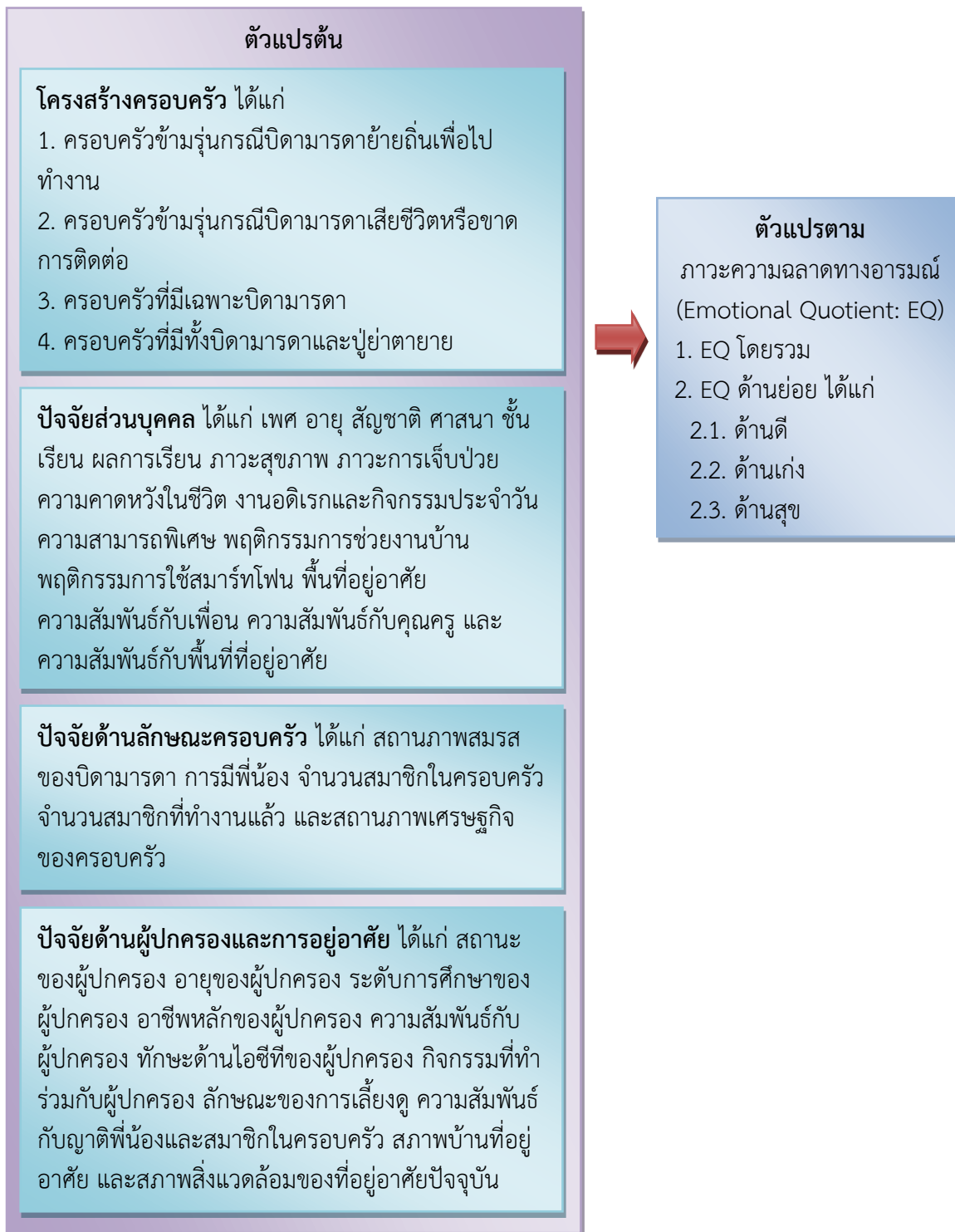
จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าประเทศไทยยังมีช่องว่างการวิจัยหลายประการ กล่าวคือ ยังไม่พบงานวิจัยที่เน้นศึกษาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นหลัก โดยพบว่าม้งานที่เน้นกลุ่มเด็กปฐมวัยหรือนักศึกษาปริญญาตรีเท่านั้น นอกจากนี้ยังไม่พบงานวิจัยที่เน้นศึกษาอิทธิพลของครอบครัวข้ามรุ่นที่กำลังเกิดขึ้นในประเทศไทยอีกด้วย ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมยังพบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในปัจจุบันกำลังทำให้หลายจังหวัดในประเทศไทยกำลังเผชิญกับสถานการณ์ครอบครัวข้ามรุ่น (Skipped Generation Family) อันเกิดจากการที่บิดามารดาย้ายไปทำงานในกรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่ต่างๆ ทำให้เด็กต้องอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย ซึ่งถือเป็นสถานการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กได้ เนื่องจากงานวิจัยจำนวนมากได้ชี้ชัดว่าผู้สูงอายุในครอบครัวข้ามรุ่นที่ต้องรับภาระดูแลเด็ก (หลาน) โดยปราศจากบิดามารดาของเด็กมักต้องเผชิญปัญหาหลายประการ ซึ่งเป็นอุปสรรคและข้อจำกัดในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กทั้งด้านสติปัญญาและด้านจิตใจ อีกทั้งสภาพแวดล้อมและความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเป็นปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กอีกด้วย

จากความสำคัญของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ที่มีต่อการพัฒนาเด็กและสถานการณ์ครอบครัวข้ามรุ่นในประเทศไทยที่มีแนวโน้มมากขึ้น ทำให้งานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กซึ่งอาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นและศึกษาอิทธิพลของครอบครัวข้ามรุ่นที่มีต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ตลอดจนศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของตัวเด็ก ปัจจัยด้านลักษณะของครอบครัว ปัจจัยด้านผู้ปกครอง และปัจจัยด้านการเลี้ยงดูและการอยู่อาศัย โดยได้เลือกทำการศึกษาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอายุระหว่าง 12 – 15 ปีเป็นหลัก เนื่องจากเล็งเห็นว่าเด็กนักเรียนระดับมัศึกษามีแนวโน้มประสบปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์มากกว่าเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ได้เลือกทำการศึกษาเฉพาะเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งมีอายุระหว่าง 12 – 15 ปี เนื่องจากเล็งเห็นว่าช่วงอายุดังกล่าวเป็นวัยเริ่มต้นของการก้าวไปสู่การเป็นวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์สูงและมักมีปัญหาด้านอารมณ์และความรู้สึกได้โดยง่าย โดยถือเป็นช่วงวัยที่สำคัญในการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาภาวะความฉลาดทางเชาว์ปัญญาต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องนี้สามารถแสดงได้ดังรูปที่ 2.17 ต่อไปนี้

รูปที่ 2.17: กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากรูปที่ 2.17 กำหนดให้ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อายุระหว่าง 12 – 15 ปี เป็นตัวแปรตาม ในขณะที่ตัวแปรต้นที่ต้องการศึกษาคือโครงสร้างครอบครัว ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. ครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาย้ายถิ่นเพื่อไปทำงาน
2. ครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาเสียชีวิตหรือขาดการติดต่อ เช่น บิดามารดาแยกทาง บิดามารดาต้องโทษ ฯลฯ

3. ครอบครัวที่มีเฉพาะบิดามารดา
4. ครอบครัวที่มีทั้งบิดามารดาและปู่ย่าตายาย

นอกจากนี้ยังกำหนดให้ภาวะความฉลาดทางอารมณ์อาจถูกกำหนดโดยปัจจัยอื่นๆ อีก 3 กลุ่ม ได้แก่

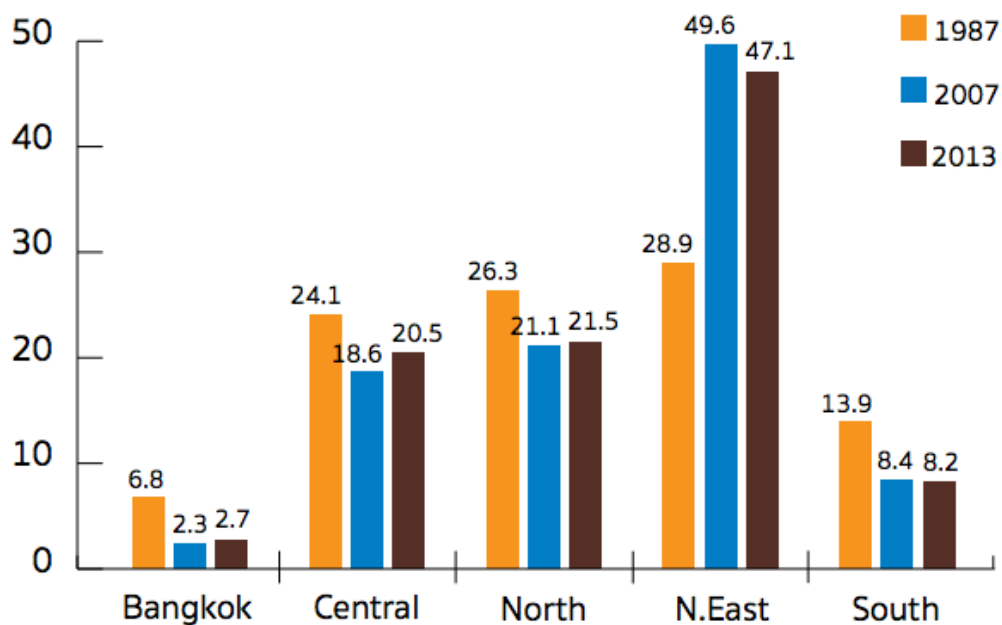
1. ปัจจัยส่วนบุคคลของเด็กนักเรียน ประกอบด้วย เพศ อายุ สัญชาติ ศาสนา ชั้นเรียน ผลการเรียนรู้ ภาวะสุขภาพ ภาวะการเจ็บป่วย ความคาดหวังในชีวิต งานอดิเรกและกิจกรรมประจำวัน ความสามารถพิเศษ พฤติกรรมการช่วยงานบ้าน พฤติกรรมการใช้สมาร์ทโฟน พื้นที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์กับเพื่อน ความสัมพันธ์กับคุณครู และความสัมพันธ์กับพื้นที่อยู่อาศัย
2. ปัจจัยด้านลักษณะของครอบครัว ประกอบด้วย สถานภาพสมรสของบิดามารดา การมีพี่น้อง จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนสมาชิกที่ทำงานแล้ว และสถานภาพเศรษฐกิจของครอบครัว
3. ปัจจัยด้านผู้ปกครองและการอยู่อาศัย ประกอบด้วย ได้แก่ สถานะของผู้ปกครอง อายุของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง อาชีพหลักของผู้ปกครอง ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ทักษะด้านไอซีทีของผู้ปกครอง กิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง ลักษณะของการเลี้ยงดู ความสัมพันธ์กับญาติพี่น้องและสมาชิกในครอบครัว สภาพบ้านที่อยู่อาศัย และสภาพสิ่งแวดล้อมของที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) สำหรับงานวิจัยเรื่องนี้เป็นเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในประเทศไทยซึ่งมีอายุระหว่าง 12 – 15 ปี ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 2,306,604 คน ในปี พ.ศ.2559 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยงานวิจัยเรื่องนี้มุ่งเน้นวิเคราะห์อิทธิพลของครอบครัวข้ามรุ่น (Skipped Generation Family) ที่มีต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนดังกล่าว ทำให้กลุ่มตัวอย่าง (Sample) สำหรับงานวิจัยเป็นเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอายุระหว่าง 12 – 15 ปี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลาง ซึ่งถือเป็นภูมิภาคที่มีสัดส่วนของครอบครัวข้ามรุ่นสูงที่สุดในประเทศไทยสามอันดับแรกเท่านั้น ทั้งนี้ จากรายงานของ United Nations Population Fund (UNFPA) ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กล่าวคือ สัดส่วนของครอบครัวข้ามรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลาง ในปี พ.ศ.2556 มีค่าเท่ากับร้อยละ 47.1 21.5 และ 20.5 ตามลำดับ (UNFPA, 2015) ซึ่งสูงกว่าสัดส่วนของครอบครัวข้ามรุ่นในกรุงเทพมหานคร และภาคใต้เป็นอย่างมาก (นั่นคือ ร้อยละ 2.7 และ 8.2 ตามลำดับ) ทำให้งานวิจัยนี้ไม่รวมเด็กนักเรียนในกรุงเทพมหานครและภาคใต้

รูปที่ 3.1: สัดส่วนของครอบครัวข้ามรุ่นในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2530 2550 และ 2556

ที่มา: UNFPA (2015)

ทั้งนี้ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับการวิจัยสามารถคำนวณได้จากสูตรคำนวณดังต่อไปนี้ (Yamane, 1967)¹

¹Yamane, Taro. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*, 2nd Ed., New York: Harper and Row.

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

กำหนดให้ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการสุ่ม
 N = จำนวนประชากรทั้งหมด เท่ากับ 2,306,604 คน
 e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ กำหนดให้เท่ากับร้อยละ 5

ดังนั้น จะได้ว่า

$$\begin{aligned} N &= 2,306,604 \text{ คน} \\ \text{และ } e &= 0.05 \\ \text{ดังนั้น } n &= \frac{2,306,604}{1 + 2,306,604(0.05)^2} = 399.93 \end{aligned}$$

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จะทำการสุ่มตัวอย่างเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอายุระหว่าง 12 – 15 ปี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลาง มาเป็นจำนวนอย่างน้อย 400 คน กำหนดให้จำนวนประชากรเท่ากับ 2,306,604 คน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และมีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 0.05 ทั้งนี้ จะทำการเก็บข้อมูลจาก 4 จังหวัด แบ่งเป็น จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 2 จังหวัด ภาคเหนือจำนวน 1 จังหวัด และภาคกลางจำนวน 1 จังหวัด เนื่องจากพบว่าสัดส่วนของครอบครัวข้ามรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือคิดเป็น 2 เท่าของสัดส่วนในภาคเหนือและภาคกลางนั่นเอง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ครอบครัวข้ามรุ่นของประเทศไทยในปัจจุบันพบว่าจังหวัดที่ถูกทำการศึกษาส่วนใหญ่เป็นจังหวัดที่ถูกเลือกโดยนักวิจัย ซึ่งเป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sample) แต่ยังไม่ปรากฏข้อมูลสถิติครอบครัวข้ามรุ่นในระดับจังหวัดที่ดำเนินการโดยหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรระหว่างประเทศที่เชื่อถือได้แต่อย่างใด ทำให้ไม่มีข้อมูลหรือสถิติครอบครัวข้ามรุ่นในระดับจังหวัดเพื่อใช้อ้างอิงในการกำหนดจังหวัดที่จะเป็นพื้นที่ในการวิจัยสำหรับโครงการวิจัยนี้ ดังนั้น ในการกำหนดจังหวัดเพื่อเป็นพื้นที่ในการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้ใช้สถิติร้อยละของครอบครัวข้ามรุ่นรายจังหวัด พ.ศ.2556 จาก “รายงานสถานการณ์ประชากรไทย พ.ศ.2558 โฉมหน้าครอบครัวไทยยุคเก๋น้อย อายุยืน” ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและ United Nations Population Fund (UNFPA) (สศช. และ UNFPA, 2558) เป็นเกณฑ์ ทั้งนี้ในรายงานดังกล่าวได้นำเสนอสถิติร้อยละของครอบครัวข้ามรุ่นรายจังหวัดในประเทศไทย โดยสามารถจัดอันดับจังหวัดที่มีร้อยละของครอบครัวข้ามรุ่นสูงสุด 5 จังหวัดแรกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลาง (ไม่รวมจังหวัดปริมณฑล ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี นครปฐม สมุทรปราการ และสมุทรสาคร และจังหวัดที่เป็นพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ระยอง และอยุธยา เนื่องจากจังหวัดดังกล่าวมักมีประชากรจากพื้นที่อื่นย้ายถิ่นเข้าออกตลอดเวลา ดังนั้นมีความเป็นไปได้สูงที่ประชากรส่วนหนึ่งที่ย้ายออกจากจังหวัดดังกล่าวเป็นประชากรที่ย้ายเข้ามาหางานทำและมีการย้ายออก มิใช่ประชากรของจังหวัดที่ย้ายออกไปยังจังหวัดอื่น ซึ่งอาจทำให้ผลการวิจัยคลาดเคลื่อนได้) ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1: จังหวัดที่มีร้อยละของครอบครัวข้ามรุ่นสูงที่สุด 5 จังหวัดแรกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่	จังหวัด	ภาพรวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
1	สุรินทร์	4.1	3.2	4.1
2	หนองบัวลำภู	4.1	2.8	4.4
3	ร้อยเอ็ด	4.0	3.1	4.2
4	ยโสธร	3.9	1.7	4.2
5	ศรีสะเกษ	3.8	1.6	4.2

ที่มา: รายงานสถานการณ์ประชากรไทย พ.ศ.2558 โฉมหน้าครอบครัวไทยยุคเกิดน้อย อายุยืน (สศช. และ UNFPA, 2558)

ตารางที่ 3.2: จังหวัดที่มีร้อยละของครอบครัวข้ามรุ่นสูงที่สุด 5 จังหวัดแรกในภาคเหนือ

ที่	จังหวัด	ภาพรวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
1	เพชรบูรณ์	4.1	2.5	4.4
2	พิจิตร	3.9	3.0	4.2
3	กำแพงเพชร	3.7	2.6	4.1
4	พิษณุโลก	3.3	1.6	3.8
5	อุทัยธานี	3.2	2.4	3.4

ที่มา: รายงานสถานการณ์ประชากรไทย พ.ศ.2558 โฉมหน้าครอบครัวไทยยุคเกิดน้อย อายุยืน (สศช. และ UNFPA, 2558)

ตารางที่ 3.3: จังหวัดที่มีร้อยละของครอบครัวข้ามรุ่นสูงที่สุด 5 จังหวัดแรกในภาคกลาง

ที่	จังหวัด	ภาพรวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
1	สระแก้ว	3.3	3.2	3.3
2	อ่างทอง	3.1	1.9	3.6
3	ตราด	2.9	2.1	3.2
4	ลพบุรี	2.7	1.2	3.3
5	ชัยนาท	2.7	2.8	2.7

ที่มา: รายงานสถานการณ์ประชากรไทย พ.ศ.2558 โฉมหน้าครอบครัวไทยยุคเกิดน้อย อายุยืน (สศช. และ UNFPA, 2558)

จากสถิติข้างต้น ทำให้จังหวัดที่เป็นพื้นที่ในการวิจัยในงานวิจัยเรื่องนี้ ได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ หนองบัวลำภู (ตัวแทนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) เพชรบูรณ์ (ตัวแทนของภาคเหนือ) และสระแก้ว (ตัวแทนของภาคกลาง)

ทั้งนี้ กระบวนการในการสุ่มตัวอย่าง (Sampling) มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: ดำเนินการศึกษาทางสถิติและการทบทวนวรรณกรรม ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อผู้เกี่ยวข้อง เพื่อเลือกอำเภอที่จะทำการศึกษามาจังหวัดละ 1 อำเภอ โดยจะเน้นพื้นที่ที่มีปัญหาครอบครัวข้ามรุ่นเป็นหลัก

ขั้นตอนที่ 2: ดำเนินการแบ่งโควตาเด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่างอำเภอละ 100 คน เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 400 คน จาก 4 อำเภอ ใน 4 จังหวัด จาก 3 ภูมิภาค

ขั้นตอนที่ 3: ดำเนินการเลือกโรงเรียนในแต่ละอำเภอที่จะทำการเก็บข้อมูลโดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) มาอำเภอละ 1 โรงเรียน โดยต้องเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ขั้นตอนที่ 4: ดำเนินการเก็บข้อมูลจากเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวนอย่างน้อย 100 คน โดยให้มิดเด็กนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 2 และ 3 อย่างละเท่าๆ กัน อย่างไรก็ตาม เพื่อป้องกันปัญหาข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไม่สมบูรณ์และไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อได้ ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูลเป็นจำนวนอย่างน้อย 150 คนในแต่ละโรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

จากกรอบในการสุ่มตัวอย่างที่กำหนดข้างต้น ผู้วิจัยได้ขอคำปรึกษาจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ในแต่ละจังหวัด เพื่อกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการเลือกโรงเรียน โดยสามารถสรุปโรงเรียนที่จะทำการเก็บข้อมูลได้ดังนี้

ตารางที่ 3.4: โรงเรียนที่ทำการเก็บตัวอย่าง

จังหวัด	อำเภอ	โรงเรียน
สุรินทร์	ลำดวน	A
หนองบัวลำภู	นาวัง	B
เพชรบูรณ์	วังโป่ง	C
สระแก้ว	วังน้ำเย็น	D

รายละเอียดของแต่ละโรงเรียนโดยสังเขปมีดังนี้

โรงเรียน A

ข้อมูลเบื้องต้น

ระดับที่เปิดสอน	มัธยมศึกษาตอนต้น-มัธยมศึกษาตอนปลาย
ระยะทาง ถึง เขตพื้นที่การศึกษา	35 กิโลเมตร
ระยะทาง ถึง อำเภอ	7 กิโลเมตร

จำนวนนักเรียนและบุคลากร

ชั้น/เพศ	ชาย	หญิง	รวม	ห้องเรียน
ม.1	52	39	91	5
ม.2	43	45	88	5

ชั้น/เพศ	ชาย	หญิง	รวม	ห้องเรียน
ม.3	66	58	124	5
รวมมัธยมต้น	161	142	303	15
ม.4	37	41	78	4
ม.5	33	55	88	4
ม.6	37	46	83	4
รวมมัธยมปลายและเทียบเท่า	107	142	249	12
รวมทั้งหมด	268	284	552	27
ครู/บุคลากร	17	21	38	

โรงเรียน B

ข้อมูลเบื้องต้น

ระดับที่เปิดสอน	มัธยมศึกษาตอนต้น-มัธยมศึกษาตอนปลาย
ระยะทาง ถึง เขตพื้นที่การศึกษา	65 กิโลเมตร
ระยะทาง ถึง อำเภอ	1 กิโลเมตร

จำนวนนักเรียนและบุคลากร

ชั้น/เพศ	ชาย	หญิง	รวม	ห้องเรียน
ม.1	134	159	293	9
ม.2	129	132	261	8
ม.3	112	126	238	8
รวมมัธยมต้น	375	417	792	25
ม.4	78	110	188	8
ม.5	77	111	188	7
ม.6	62	105	167	7
รวมมัธยมปลายและเทียบเท่า	217	326	543	22
รวมทั้งหมด	592	743	1,335	47
ครู/บุคลากร	32	49	81	

โรงเรียน C

ข้อมูลเบื้องต้น

ระดับที่เปิดสอน	มัธยมศึกษาตอนต้น-มัธยมศึกษาตอนปลาย
ระยะทาง ถึง เขตพื้นที่การศึกษา	80 กิโลเมตร
ระยะทาง ถึง อำเภอ	8 กิโลเมตร

จำนวนนักเรียนและบุคลากร

ชั้น/เพศ	ชาย	หญิง	รวม	ห้องเรียน
ม.1	24	28	52	2
ม.2	43	30	73	2
ม.3	28	34	62	2
รวมมัธยมต้น	95	92	187	6
ม.4	13	24	37	2
ม.5	20	34	54	2
ม.6	14	20	34	2
รวมมัธยมปลายและเทียบเท่า	47	78	125	6
รวมทั้งหมด	142	170	312	12
ครู/บุคลากร	9	14	23	

โรงเรียน D

ข้อมูลเบื้องต้น

ระดับที่เปิดสอน	มัธยมศึกษาตอนต้น-มัธยมศึกษาตอนปลาย
ระยะทาง ถึง เขตพื้นที่การศึกษา	152 กิโลเมตร
ระยะทาง ถึง อำเภอ	1 กิโลเมตร

จำนวนนักเรียนและบุคลากร

ชั้น/เพศ	ชาย	หญิง	รวม	ห้องเรียน
ม.1	208	242	450	10
ม.2	174	219	393	10
ม.3	155	192	347	9
รวมมัธยมต้น	537	653	1,190	29
ม.4	129	196	325	9
ม.5	124	210	334	9
ม.6	126	181	307	9
รวมมัธยมปลายและเทียบเท่า	379	587	966	27
รวมทั้งหมด	916	1,240	2,156	56
ครู/บุคลากร	38	87	125	

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

งานวิจัยเรื่องนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลจากเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกลุ่มตัวอย่าง โดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นได้ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์จำนวน 2 คน ประกอบด้วย

1. ผศ.ดร.สมภูมิ แสงวงกุล คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
2. ดร.มนทกานต์ ฉิมมามี สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทั้งนี้ ได้พบว่าค่า IOC ของแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ 0.88 ซึ่งมีความมากกว่าเกณฑ์คือ 0.50 จึงสามารถสรุปได้ว่าข้อคำถามในแบบสอบถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และมีความเหมาะสมที่จะนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

หลังจากทำการปรับปรุงเนื้อหาคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability Test) ของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ทั้งนี้ ได้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 32 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา (รายละเอียดดังตารางที่ 3.5) และนำมาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha อย่างไรก็ตาม เนื่องจากคำถามเกือบทั้งหมดของงานวิจัยเรื่องนี้เป็นคำถามเกี่ยวข้องกับข้อมูลที่เป็นจริง (Fact) ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยมีชุดคำถามที่เป็นเชิงอัตวิสัย (Subjective) เพียงชุดคำถามเดียว นั่นคือ ชุดคำถามเพื่อประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนซึ่งได้มาจากกรมสุขภาพจิต ดังนั้น การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในครั้งนี้นี้จึงดำเนินการเฉพาะชุดคำถามภาวะความฉลาดทางอารมณ์เท่านั้น โดยจากการทดสอบพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha มีค่าเท่ากับ 0.758 ซึ่งเป็นระดับที่ยอมรับได้ จึงสามารถสรุปได้ว่าชุดคำถามในแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นและเหมาะสมสำหรับการเก็บข้อมูล

ตารางที่ 3.5: ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการทดสอบความเชื่อมั่น

กลุ่มย่อย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับชั้น		
มัธยมศึกษาปีที่ 1	11	34.38
มัธยมศึกษาปีที่ 2	13	40.63
มัธยมศึกษาปีที่ 3	8	25.00
เพศ		
ชาย	11	34.38
หญิง	21	65.63
อายุ		
12	2	6.25
13	16	50.00
14	9	28.13
15	5	15.63
โครงสร้างครอบครัว		

ครอบครัวยุคใหม่	10	31.25
ครอบครัวยุคที่มีเฉพาะบิดามารดา	7	21.88
ครอบครัวยุคที่มีทั้งบิดามารดาและปู่ย่าตายาย	12	37.50
ครอบครัวยุคลักษณะอื่นๆ	3	9.38
รวมทั้งหมด	32	100.00

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ร่วมมือกับคณาจารย์ของโรงเรียนเป้าหมาย ได้แก่ โรงเรียน A โรงเรียน B โรงเรียน C และโรงเรียน D ในการเก็บข้อมูลจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมศึกษาปีที่ 1-3) ประจำปีการศึกษา 2560 ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ.2561

แบบสอบถามที่ใช้ในงานวิจัยเรื่องนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วนใหญ่ๆ ได้แก่

ส่วนที่ 1: คำถามเพื่อประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์

งานวิจัยเรื่องนี้จะทำการวัดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้แบบประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต (2559)² ซึ่งมีจำนวนคำถามทั้งสิ้น 52 ข้อ ดังนี้

1. เวลาโกรธหรือไม่สบายใจ ฉันรับรู้ได้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับฉัน
2. ฉันบอกไม่ได้ว่าอะไรทำให้ฉันรู้สึกโกรธ
3. เมื่อถูกขัดใจ ฉันมักรู้สึกหงุดหงิดจนควบคุมอารมณ์ไม่ได้
4. ฉันสามารถคอยเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พอใจ
5. ฉันมักมีปฏิกิริยาโต้ตอบรุนแรงต่อปัญหาเพียงเล็กน้อย
6. เมื่อถูกบังคับให้ทำในสิ่งที่ไม่ชอบ ฉันจะอธิบายเหตุผลจนผู้อื่นยอมรับได้
7. ฉันสังเกตได้เมื่อคนใกล้ฉันมีอาการเปลี่ยนแปลง
8. ฉันไม่สนใจกับความทุกข์ของผู้อื่นที่ฉันไม่รู้จัก
9. ฉันไม่ยอมรับในสิ่งที่ผู้อื่นทำต่างจากที่ฉันคิด
10. ฉันยอมรับได้ว่าผู้อื่นก็อาจมีเหตุผลที่จะไม่พอใจการกระทำของฉัน
11. ฉันรู้สึกที่ผู้อื่นชอบเรียกร้องความสนใจมากเกินไป
12. แม้จะมีภาระมากที่ต้องทำ ฉันก็ยินดีรับฟังความทุกข์ของผู้อื่นที่ต้องการความช่วยเหลือ
13. เป็นเรื่องธรรมดาที่จะเอาเปรียบผู้อื่นเมื่อมีโอกาส
14. ฉันเห็นคุณค่าในน้ำใจที่ผู้อื่นมีต่อฉัน
15. เมื่อทำผิดฉันสามารถกล่าวคำ “ขอโทษ” ผู้อื่นได้
16. ฉันยอมรับข้อผิดพลาดของผู้อื่นได้ยาก
17. ถึงแม้จะต้องเสียประโยชน์ส่วนตัวไปบ้าง ฉันก็ยินดีที่จะทำเพื่อส่วนรวม
18. ฉันรู้สึกลำบากใจในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อผู้อื่น
19. ฉันไม่รู้ว่าฉันเก่งเรื่องอะไร
20. แม้จะเป็นงานยาก ฉันก็มั่นใจว่าสามารถทำได้
21. เมื่อทำสิ่งใดไม่สำเร็จ ฉันรู้สึกหมดกำลังใจ

² กรมสุขภาพจิต. (2559). แบบประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์. สืบค้น 1 กรกฎาคม 2559, จาก <http://www.manarom.com/psy1.html>

22. ฉันรู้สึกมีคุณค่าเมื่อได้ทำสิ่งต่างๆ อย่างเต็มความสามารถ
23. เมื่อต้องเผชิญกับอุปสรรคและความผิดหวัง ฉันก็จะไม่ยอมแพ้
24. เมื่อเริ่มทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ฉันมักทำต่อไปไม่สำเร็จ
25. ฉันพยายามหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาโดยไม่คิดเอาเองตามใจชอบ
26. บ่อยครั้งที่ฉันไม่รู้ว่าจะอะไรทำให้ฉันไม่มีความสุข
27. ฉันรู้สึกว่าการตัดสินใจแก้ปัญหาเป็นเรื่องยากสำหรับฉัน
28. เมื่อต้องทำอะไรหลายอย่างในเวลาเดียวกัน ฉันตัดสินใจได้ว่าจะทำอะไรก่อนหลัง
29. ฉันลำบากใจเมื่อต้องอยู่กับคนแปลกหน้าหรือคนที่ไม่คุ้นเคย
30. ฉันทนไม่ได้เมื่อต้องอยู่ในสังคมที่มีกฎระเบียบขัดกับความเคยชินของฉัน
31. ฉันทำความรู้จักผู้อื่นได้ง่าย
32. ฉันมีเพื่อนสนิทหลายคนที่คบกันมานาน
33. ฉันไม่กล้าบอกความต้องการของฉันให้ผู้อื่นรู้
34. ฉันทำในสิ่งที่ต้องการโดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน
35. เป็นการยากสำหรับฉันที่จะโต้แย้งกับผู้อื่น แม้จะมีเหตุผลเพียงพอ
36. เมื่อไม่เห็นด้วยกับผู้อื่น ฉันสามารถอธิบายเหตุผลที่เขายอมรับได้
37. ฉันรู้สึกด้อยกว่าผู้อื่น
38. ฉันทำหน้าที่ได้ดี ไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทใด
39. ฉันสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ดีที่สุด
40. ฉันไม่มั่นใจในการทำงานที่ยากลำบาก
41. แม้สถานการณ์จะเลวร้าย ฉันก็มีความหวังว่าจะดีขึ้น
42. ทุกปัญหามักมีทางออกเสมอ
43. เมื่อมีเรื่องที่ทำให้เครียด ฉันมักปรับเปลี่ยนให้เป็นเรื่องผ่อนคลายหรือสนุกสนานได้
44. ฉันสนุกสนานทุกครั้งกับกิจกรรมในวันสุดสัปดาห์และวันหยุดพักผ่อน
45. ฉันรู้สึกไม่พอใจที่ผู้อื่นได้รับสิ่งดีๆ มากกว่าฉัน
46. ฉันพอใจกับสิ่งที่ฉันเป็นอยู่
47. ฉันไม่รู้ว่าจะหาอะไรทำ เมื่อรู้สึกเบื่อหน่าย
48. เมื่อว่างเว้นจากภาระหน้าที่ ฉันจะทำในสิ่งที่ฉันชอบ
49. เมื่อรู้สึกไม่สบายใจ ฉันมีวิธีผ่อนคลายอารมณ์ได้
50. ฉันสามารถผ่อนคลายตนเองได้ แม้จะเหน็ดเหนื่อยจากภาระหน้าที่
51. ฉันไม่สามารถทำให้เป็นสุขได้จนกว่าจะได้ทุกสิ่งที่ต้องการ
52. ฉันมักทุกข์ร้อนกับเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ที่เกิดขึ้นเสมอ

โดยแบบประเมินดังกล่าวแบ่งเกณฑ์การประเมินออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ไม่จริง จริงบางครั้ง ค่อนข้างจริง และจริงมาก ทั้งนี้ เกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 2 กลุ่มคะแนน โดยกลุ่มที่ 1 ได้แก่ คำถามข้อที่ 1, 4, 6, 7, 10, 12, 14, 15, 17, 20, 22, 23, 25, 28, 31, 32, 34, 36, 38, 39, 41-44, 46, 48-50 นอกนั้นเป็นกลุ่มคะแนนที่ 2 โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

กลุ่มที่ 1: ตอบไม่จริงให้ 1 คะแนน ตอบจริงบางครั้งให้ 2 คะแนน ตอบค่อนข้างจริงให้ 3 คะแนน และตอบจริงมากให้ 4 คะแนน

กลุ่มที่ 2: ตอบไม่จริงให้ 4 คะแนน ตอบจริงบางครั้งให้ 3 คะแนน ตอบค่อนข้างจริงให้ 2 คะแนน และตอบจริงมากให้ 1 คะแนน

ทั้งนี้ การประเมินความฉลาดทางอารมณ์แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่นและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม
2. ด้านเก่ง หมายถึงความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหา และแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
3. ด้านสุข หมายถึงความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข สำหรับเกณฑ์คะแนนในการประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์แต่ละด้านมีดังนี้

ด้าน	ด้านย่อย	ช่วงคะแนนปกติ
ด้านดี	1.1. ควบคุมตนเอง (ข้อที่ 1-6)	14-18
	1.2. เห็นใจผู้อื่น (ข้อที่ 7-12)	16-21
	1.3. รับผิดชอบ (ข้อที่ 13-18)	18-23
ด้านเก่ง	2.1. มีแรงจูงใจ (ข้อที่ 19-24)	16-22
	2.2. ตัดสินใจแก้ปัญหา (ข้อที่ 25-30)	15-21
	2.3. สัมพันธภาพ (ข้อที่ 31-36)	15-21
ด้านสุข	3.1. ภูมิใจในตนเอง (ข้อที่ 37-40)	10-14
	3.2. พอใจชีวิต (ข้อที่ 41-46)	16-22
	3.3. สุขสงบทางใจ (ข้อที่ 47-52)	16-22
ภาพรวม		136-184

นอกจากนี้ เพื่อให้ผลการประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์มีความถูกต้องมากที่สุด ทางผู้วิจัยจะให้ครูประจำชั้นหรือครูผู้ดูแลนักเรียนทำการประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนแต่ละคนที่ทำแบบประเมินโดยใช้แบบประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์สำหรับครู (ฉบับย่อ) ของกรมสุขภาพจิต ทั้งนี้ เพื่อนำผลการประเมินจากครูประจำชั้นหรือครูผู้ดูแลนักเรียนมายืนยันผลการประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งเป็นการประเมินตนเองโดยนักเรียน สำหรับแบบประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์สำหรับครูในที่นี้จะใช้แบบประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ฉบับย่อ (กรมสุขภาพจิต, 2559)³ ซึ่งมีจำนวนคำถามทั้งสิ้น 15 ข้อ ซึ่งยังคงแบ่งภาวะความฉลาดทางอารมณ์เป็น 3 ด้านย่อย ได้แก่ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข รายละเอียดมีดังนี้

ด้านดี ได้แก่

1. รู้จักให้กำลังใจผู้อื่น
2. รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
3. ชอบแกล้งเพื่อน
4. ยอมรับเมื่อทำผิด เช่น ขอโทษหรือยกมือไหว้

³ กรมสุขภาพจิต. (2559). แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ 6-11 ปี (ฉบับย่อ) สำหรับครู. สืบค้น 1 กรกฎาคม 2559, จาก <http://www.sorpsor.com>.

5. ทักทายหรือทำความรู้จักกับเพื่อนใหม่

ด้านเก่ง ได้แก่

6. มีความตั้งใจเมื่อทำสิ่งต่างๆ ที่สนใจ

7. พยายามทำงานที่ยากให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง เช่น การบ้าน การฝีมือ

8. ท้อแท้ใจหรือล้มเลิกความตั้งใจเมื่อทำงานไม่สำเร็จหรือเมื่อมีปัญหา

9. รู้จักรอคอยเวลาที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา เช่น เมื่อไม่ได้ในสิ่งที่ต้องการ

10. เมื่อมีปัญหา ชอบคิดหาวิธีแก้ปัญหาหลายๆ ทาง

ด้านสุข ได้แก่

11. ภูมิใจในจุดดีของตนเอง

12. มีอารมณ์ขัน

13. ทำกิจกรรมสร้างสุขให้ตนเองได้อย่างเหมาะสม

14. มีวิธีผ่อนคลายความเครียดด้วยตนเอง เช่น อ่านหนังสือ ดูหนัง ฟังเพลง เล่นสนุก วาดรูป พูดคุยกับเพื่อน

15. เป็นเด็กอารมณ์ดี

โดยแบบประเมินดังกล่าวแบ่งเกณฑ์การประเมินออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ไม่เคยเลย เป็นบางครั้ง เป็นบ่อยครั้ง และเป็นประจำ ทั้งนี้ เกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 2 กลุ่มคะแนน โดยกลุ่มที่ 1 ได้แก่ คำถามข้อที่ 1, 2, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14 และ 15 และกลุ่มที่ 2 ได้แก่ คำถามข้อที่ 3 และ 8 โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

กลุ่มที่ 1: ตอบไม่เคยให้ 1 คะแนน ตอบเป็นบางครั้งให้ 2 คะแนน ตอบเป็นบ่อยครั้งให้ 3 คะแนน และตอบเป็นประจำให้ 4 คะแนน

กลุ่มที่ 2: ตอบไม่เคยให้ 4 คะแนน ตอบเป็นบางครั้งให้ 3 คะแนน ตอบเป็นบ่อยครั้งให้ 2 คะแนน และตอบเป็นประจำให้ 1 คะแนน

แนวทางในการแปลผลการประเมินสรุปได้ดังนี้

องค์ประกอบ	คะแนนเทียบเกณฑ์ปกติ		
	ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ	ปกติ	สูงกว่าปกติ
ด้านดี (เต็ม 20 คะแนน)	1 – 12	13 – 19	20
ด้านเก่ง (เต็ม 20 คะแนน)	1 – 12	13 – 18	19 – 20
ด้านสุข (เต็ม 20 คะแนน)	1 – 13	14 – 19	20
ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) (เต็ม 60 คะแนน)	1 – 40	41 – 55	56 – 60

ส่วนที่ 2: คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียน

คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ เพศ อายุ สัญชาติ ศาสนา ชั้นเรียน ผลการเรียนรู้ ภาวะสุขภาพ ภาวะการเจ็บป่วย ความคาดหวังในชีวิต งานอดิเรกและกิจกรรมประจำวัน ความสามารถพิเศษ พฤติกรรมการช่วยงานบ้าน พฤติกรรมการใช้สมาร์ทโฟน พื้นที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์กับเพื่อน ความสัมพันธ์กับคุณครู และความสัมพันธ์กับพื้นที่อยู่อาศัย รายละเอียดดังนี้

ที่	ตัวแปร	กลุ่มย่อย/ตัวชี้วัด
1	เพศ	1. ชาย 2. หญิง (กลุ่มฐาน)
2	อายุ	อายุ (ปี)
3	สัญชาติ	1. ไทย 2. อื่นๆ (กลุ่มฐาน)
4	ศาสนา	1. พุทธ 2. คริสต์ 3. อิสลาม 4. อื่นๆ (กลุ่มฐาน)
5	ชั้นเรียน	1. มัธยมศึกษาปีที่ 1 (กลุ่มฐาน) 2. มัธยมศึกษาปีที่ 2 3. มัธยมศึกษาปีที่ 3
6	ผลการเรียน	เกรดเฉลี่ยสะสม (เต็ม 4.00)
7	ความสามารถพิเศษ	1. ไม่มีความสามารถพิเศษใดๆ (กลุ่มฐาน) 2. มีความสามารถพิเศษด้านกีฬา 3. มีความสามารถพิเศษด้านดนตรี 4. มีความสามารถพิเศษด้านภาษาและศิลปะ
8	งานอดิเรก	
8.1	เล่นกีฬา	1. ไม่มี (กลุ่มฐาน) 2. มี
8.2	เล่นดนตรี	1. ไม่มี (กลุ่มฐาน) 2. มี
8.3	เล่นเกม	1. ไม่มี (กลุ่มฐาน) 2. มี
8.4	ดูหนัง ฟังเพลง	1. ไม่มี (กลุ่มฐาน) 2. มี
8.5	เล่นอินเทอร์เน็ต	1. ไม่มี (กลุ่มฐาน) 2. มี
8.6	งานอดิเรกอื่นๆ นอกเหนือจาก 8.1-8.5	1. ไม่มี (กลุ่มฐาน) 2. มี
9	การช่วยทำงานบ้าน	1. ไม่ได้ช่วย (กลุ่มฐาน) 2. ช่วยเป็นบางครั้ง 3. ช่วยเป็นประจำ
10	การทำงานพิเศษ	1. ไม่ได้ทำงานพิเศษ (กลุ่มฐาน) 2. ทำงานพิเศษ
11	ระยะเวลาใช้โทรศัพท์มือถือในหนึ่งวัน	1. ไม่ได้ใช้ (กลุ่มฐาน) 2. ไม่เกิน 1 ชั่วโมงต่อวัน

ที่	ตัวแปร	กลุ่มย่อย/ตัวชี้วัด
		3. มากกว่า 1 ชั่วโมง แต่ไม่เกิน 3 ชั่วโมงต่อวัน 4. มากกว่า 3 ชั่วโมงต่อวัน
12	กิจกรรมหลักในการใช้โทรศัพท์มือถือ	1. โทรศัพท์ 2. ศึกษาหาความรู้/หาข้อมูล 3. สื่อบันเทิงต่างๆ 4. โซเชียลมีเดีย/แชท/เล่นอินเทอร์เน็ต (กลุ่มฐาน)
13	เป้าหมายหลังจบ ม.ต้น	1. เรียนต่อ ม.ปลาย 2. เรียนต่อสายวิชาชีพ 3. ทำงาน (กลุ่มฐาน)
14	โรคประจำตัว	1. ไม่มีโรคประจำตัว 2. มีโรคประจำตัว (กลุ่มฐาน)
15	ภาวะสุขภาพ	คะแนนภาวะสุขภาพ 1-5 (1 คือ แย่มาก และ 5 คือ ดีมาก)
16	การเจ็บป่วยในรอบ 30 วันที่ผ่านมา	1. ไม่มี (กลุ่มฐาน) 2. มี
17	การเจ็บป่วยจนต้องนอนโรงพยาบาล ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา	1. ไม่มี (กลุ่มฐาน) 2. มี
18	ที่อยู่อาศัย	1. ในเขตเทศบาล (กลุ่มฐาน) 2. นอกเขตเทศบาล
19	ความสัมพันธ์กับเพื่อนที่โรงเรียน	คะแนนความสัมพันธ์ 1-5 (1 คือ แย่มาก และ 5 คือ ดีมาก)
20	ความสัมพันธ์กับครูที่โรงเรียน	คะแนนความสัมพันธ์ 1-5 (1 คือ แย่มาก และ 5 คือ ดีมาก)
21	ความสัมพันธ์กับพื้นที่ที่อยู่อาศัย	คะแนนความสัมพันธ์ 1-5 (1 คือ แย่มาก และ 5 คือ ดีมาก)

ส่วนที่ 3: คำถามเกี่ยวกับโครงสร้างและลักษณะของครอบครัว

คำถามเกี่ยวกับโครงสร้างและลักษณะของครอบครัว ได้แก่ โครงสร้างของครอบครัว (ข้ามรุ่น อยู่กับ บิดามารดา หรืออยู่กับทั้งบิดามารดาและปู่ย่าตายาย) สถานภาพสมรสของบิดามารดา การมีพี่น้อง จำนวน สมาชิกในครอบครัว จำนวนสมาชิกที่ทำงานแล้ว และสถานภาพเศรษฐกิจของครอบครัว รายละเอียดดังนี้

ที่	ตัวแปร	กลุ่มย่อย/ตัวชี้วัด
1	โครงสร้างครอบครัว	1. ครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาย้ายถิ่นเพื่อไปทำงาน 2. ครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาเสียชีวิตหรือขาดการติดต่อ 3. ครอบครัวที่มีทั้งบิดาและมารดา 4. ครอบครัวที่มีทั้งบิดามารดาและปู่ย่าตายาย

ที่	ตัวแปร	กลุ่มย่อย/ตัวชี้วัด
		5. ครอบครัวที่มีเฉพาะบิดาหรือมารดา 6. ครอบครัวประเภทอื่นๆ (กลุ่มฐาน)
2	สถานภาพของบิดา/มารดา	1. อยู่ด้วยกัน 2. หย่าร้าง/แยกกันอยู่ 3. บิดาหรือมารดาเสียชีวิต 4. บิดาและมารดาเสียชีวิตทั้งคู่ (กลุ่มฐาน)
3	การมีพี่น้อง	1. ลูกคนเดียว (กลุ่มฐาน) 2. มีพี่ 3. มีน้อง 4. มีทั้งพี่และน้อง
4	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	จำนวนสมาชิก (คน)
5	จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีงานทำ	จำนวนสมาชิก (คน)
6	สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว	1. ลำบาก ชัดสน เงินไม่พอใช้ (กลุ่มฐาน) 2. ค่อนข้างชัดเจน ต้องอยู่อย่างประหยัด 3. พอมีพอกิน ไม่ลำบาก ไม่ชัดเจน 4. มีกินมีใช้ ใช้ชีวิตอยู่อย่างสบาย 5. ร่ำรวย เหลือกินเหลือใช้
7	บุคคลที่เป็นแหล่งรายได้หลัก	1. บิดาและ/หรือมารดา 2. ปู่/ย่า/ตา/ยาย 3. บุคคลอื่น (กลุ่มฐาน)

ส่วนที่ 4: คำถามเกี่ยวกับผู้ปกครองและการอยู่อาศัย

คำถามเกี่ยวกับผู้ปกครองและการอยู่อาศัย ได้แก่ สถานะของผู้ปกครอง อายุของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง อาชีพหลักของผู้ปกครอง ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ทักษะด้านไอซีทีของผู้ปกครอง กิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง ลักษณะของการเลี้ยงดู ความสัมพันธ์กับญาติพี่น้องและสมาชิกในครอบครัว สภาพบ้านที่อยู่อาศัย และสภาพสิ่งแวดล้อมของที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

ที่	ตัวแปร	กลุ่มย่อย/ตัวชี้วัด
1	ผู้ปกครองของนักเรียน	1. บิดาและ/หรือมารดา 2. ปู่/ย่า/ตา/ยาย 3. บุคคลอื่น (กลุ่มฐาน)
2	อายุของผู้ปกครอง	อายุ (ปี)
3	ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง	1. ต่ำกว่าปริญญาตรี (กลุ่มฐาน) 2. ปริญญาตรี 3. สูงกว่าปริญญาตรี
4	อาชีพหลักของผู้ปกครอง	1. รับจ้างทั่วไป (กลุ่มฐาน) 2. เกษตรกรรม

ที่	ตัวแปร	กลุ่มย่อย/ตัวชี้วัด
		3. พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท/โรงงาน/สถานประกอบการเอกชน 4. รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ 5. ค้าขาย/ประกอบธุรกิจของตนเอง
5	ความสนิทสนมกับผู้ปกครอง	1. ไม่สนิทสนม (กลุ่มฐาน) 2. ค่อนข้างสนิทสนม 3. สนิทสนมมาก
6	ทักษะด้าน IT ของผู้ปกครอง	1. แย่/แย่มาก (กลุ่มฐาน) 2. พอใช้ 3. ดี/ดีมาก
7	ระดับความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง	คะแนนความสัมพันธ์ (1-4 คะแนน)
8	กิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง	จำนวนกิจกรรม (กิจกรรม)
9	ความสนิทสนมกับสมาชิกในครอบครัวคนอื่นๆ	1. ไม่สนิทสนม (กลุ่มฐาน) 2. ค่อนข้างสนิทสนม 3. สนิทสนมมาก
10	การเลี้ยงดูที่นักเรียนได้รับ	1. เข้มงวด (กลุ่มฐาน) 2. มีเหตุผล 3. ใช้ความรุนแรง 4. ตามใจ
11	สภาพบ้านที่อยู่อาศัย	1. แข็งแรงปลอดภัย 2. ทรุดโทรม (กลุ่มฐาน)
12	สภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย	1. ปลอดภัย 2. อันตราย (กลุ่มฐาน)

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเก็บแบบสอบถามจากเด็กนักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้เป็นที่เรียบร้อยแล้วจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ความถี่และร้อยละ

ขั้นตอนที่ 2: วิเคราะห์และนำเสนอระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกลุ่มตัวอย่าง ทั้งในภาพรวมและด้านย่อย (ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข) โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด ในการนำเสนอคะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ และใช้ความถี่และร้อยละของจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละระดับของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ ได้แก่ ระดับต่ำ (นั่นคือ มีคะแนนต่ำกว่าค่าขั้นต่ำของช่วงคะแนน) ระดับปกติ (นั่นคือ มีคะแนนอยู่ระหว่างช่วงคะแนนปกติ) และระดับสูง (นั่นคือ มีคะแนนสูงกว่าค่าขั้นสูงของช่วงคะแนน) นอกจากนี้ มีการนำเสนอระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เมื่อจำแนกตามภาวะครอบครัวข้ามรุ่นและปัจจัยอื่นๆ

ขั้นตอนที่ 3: วิเคราะห์อิทธิพลของครอบครัวข้ามรุ่น ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านครอบครัวและการอยู่อาศัย ที่มีต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบ Binary Logistic Regression และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบจำลองเบื้องต้นมีลักษณะดังนี้

แบบจำลองการวิเคราะห์การถดถอยแบบ Binary Logistic Regression

$$\text{Good} - EQ_1 = \frac{e^{f(\text{Fam}_1, \text{Fam}_2, \text{Fam}_3, \text{Fam}_4, \text{Fam}_5, D, F, PL)}}{1 + e^{f(\text{Fam}_1, \text{Fam}_2, \text{Fam}_3, \text{Fam}_4, \text{Fam}_5, D, F, PL)}} \quad (1)$$

$$\text{Smart} - EQ_1 = \frac{e^{f(\text{Fam}_1, \text{Fam}_2, \text{Fam}_3, \text{Fam}_4, \text{Fam}_5, D, F, PL)}}{1 + e^{f(\text{Fam}_1, \text{Fam}_2, \text{Fam}_3, \text{Fam}_4, \text{Fam}_5, D, F, PL)}} \quad (2)$$

$$\text{Happy} - EQ_1 = \frac{e^{f(\text{Fam}_1, \text{Fam}_2, \text{Fam}_3, \text{Fam}_4, \text{Fam}_5, D, F, PL)}}{1 + e^{f(\text{Fam}_1, \text{Fam}_2, \text{Fam}_3, \text{Fam}_4, \text{Fam}_5, D, F, PL)}} \quad (3)$$

$$EQ_1 = \frac{e^{f(\text{Fam}_1, \text{Fam}_2, \text{Fam}_3, \text{Fam}_4, \text{Fam}_5, D, F, PL)}}{1 + e^{f(\text{Fam}_1, \text{Fam}_2, \text{Fam}_3, \text{Fam}_4, \text{Fam}_5, D, F, PL)}} \quad (4)$$

- กำหนดให้ Good-EQ₁ = 1 กรณีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีอยู่ในเกณฑ์ปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ และ 0 กรณีต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ
- Smart-EQ₁ = 1 กรณีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งอยู่ในเกณฑ์ปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ และ 0 กรณีต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ
- Happy-EQ₁ = 1 กรณีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุขอยู่ในเกณฑ์ปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ และ 0 กรณีต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ
- EQ₁ = 1 กรณีภาวะความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในเกณฑ์ปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ และ 0 กรณีต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ
- Fam₁ = 1 กรณีอาศัยในครอบครัวที่มีทั้งบิดามารดาและปู่ย่าตายาย และ 0 กรณีไม่ใช่
- Fam₂ = 1 กรณีอาศัยในครอบครัวที่มีทั้งบิดาและมารดา และ 0 กรณีไม่ใช่
- Fam₃ = 1 กรณีอาศัยในครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาย้ายถิ่นเพื่อไปทำงาน และ 0 กรณีไม่ใช่
- Fam₄ = 1 กรณีอาศัยในครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาเสียชีวิตหรือขาดการติดต่อ และ 0 กรณีไม่ใช่
- Fam₅ = 1 กรณีอาศัยในครอบครัวที่มีเฉพาะบิดาหรือมารดา และ 0 กรณีไม่ใช่
- กลุ่มที่เป็นฐานคือ ครอบครัวประเภทอื่นๆ
- D = ปัจจัยส่วนบุคคล
- F = ปัจจัยด้านลักษณะครอบครัว
- PL = ปัจจัยด้านผู้ปกครองและการอยู่อาศัย

แบบจำลองการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

$$\text{Good} - EQ_2 = f(\text{Fam}_1, \text{Fam}_2, \text{Fam}_3, \text{Fam}_4, \text{Fam}_5, D, F, PL) \quad (5)$$

$$\text{Smart} - EQ_2 = f(\text{Fam}_1, \text{Fam}_2, \text{Fam}_3, \text{Fam}_4, \text{Fam}_5, D, F, PL) \quad (6)$$

$$\text{Happy} - EQ_2 = f(\text{Fam}_1, \text{Fam}_2, \text{Fam}_3, \text{Fam}_4, \text{Fam}_5, D, F, PL) \quad (7)$$

$$EQ_2 = f(Fam_1, Fam_2, Fam_3, Fam_4, Fam_5, D, F, PL) \quad (8)$$

กำหนดให้ Good-EQ₂ = คะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี
 Smart-EQ₂ = คะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง
 Happy-EQ₂ = คะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข
 EQ₂ = คะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์

ทั้งนี้ สามารถดูคำอธิบายและรายละเอียดเพิ่มเติมของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามทั้งหมดได้ในภาคผนวก 2

การวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้วยวิธี Multiple Linear Regression จะทำการวิเคราะห์คะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ทั้งในรูปของคะแนนปกติและคะแนนในรูป Natural Logarithm ทำให้รวมแล้วมีการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ทั้งหมด 3 แบบจำลอง งานวิจัยเรื่องนี้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กโดยใช้แบบจำลองหลายแบบจำลองเพื่อให้ผลลัพธ์จากการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด โดยหลังจากทำการวิเคราะห์ทุกแบบจำลองเป็นที่เรียบร้อยแล้วจะทำการสังเคราะห์ผลลัพธ์จากแบบจำลองทั้ง 3 แบบจำลองร่วมกัน ทั้ง Binary Logistic Regression และ Multiple Linear Regression เพื่อค้นหาปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่างอย่างแท้จริง โดยจะพิจารณาจากปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลองมากกว่า 1 แบบจำลอง หรืออีกนัยหนึ่งคือ ปัจจัยที่จะถือว่าเป็นตัวกำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนคือปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลองมากกว่า 1 แบบจำลองเท่านั้น

เนื่องด้วยงานวิจัยเรื่องนี้ต้องการค้นหาว่าปัจจัยใดบ้างที่เป็นตัวกำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้น งานวิจัยเรื่องนี้ได้กำหนดระดับนัยสำคัญที่ระดับ 10% (นั่นคือ $\alpha = 0.10$) ซึ่งเป็นระดับนัยสำคัญที่สูงที่สุดที่ได้รับการยอมรับในทางสถิติ เพื่อให้สามารถค้นหาปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติได้มากที่สุด

ขั้นตอนที่ 4: ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นที่การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากผู้ใช้ประโยชน์หลัก (Primary User) จากงานวิจัยเรื่องนี้ ซึ่งได้แก่ตัวเด็กนักเรียนและผู้ปกครองเป็นหลัก ทั้งนี้ได้ทำการคัดเลือกนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นกลุ่มตัวอย่าง ทั้งที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติและภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติและผู้ปกครองของเด็กนักเรียนเพื่อทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) สำหรับเป็นกรณีศึกษา โดยพิจารณาคัดเลือกเฉพาะนักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นทั้งกรณีบิดามารดาย้ายถิ่นเพื่อไปทำงาน และกรณีบิดามารดาเสียชีวิตและขาดการติดต่อด้วยสาเหตุต่างๆ สำหรับรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกและกระบวนการเก็บข้อมูลมีดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ นักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติ โดยในกรณีนี้ได้ทำการคัดเลือกเด็กนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติมาประมาณ 10 – 12 คน มีทั้งเด็กนักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นทั้งกรณีบิดามารดาย้ายถิ่นเพื่อไปทำงานและกรณีบิดามารดาเสียชีวิตและขาดการติดต่อด้วยสาเหตุต่างๆ

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้ปกครอง ในที่นี้คือปู่ย่าตายาย ของนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติ โดยในกรณีนี้ได้ทำการคัดเลือกผู้ปกครองของเด็กนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติมาประมาณ 10 – 12 คน มีทั้งผู้ปกครองของเด็กนักเรียนที่อาศัยอยู่ใน

ครอบครัวข้ามรุ่นทั้งกรณีบิดามารดาย้ายถิ่นเพื่อไปทำงาน และกรณีบิดามารดาเสียชีวิตและขาดการติดต่อกับสาเหตุต่างๆ

กลุ่มที่ 3 ได้แก่ เด็กนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ โดยในกรณีนี้ได้ทำการคัดเลือกเด็กนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติมาประมาณ 6 คน มีทั้งเด็กนักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นทั้งกรณีบิดามารดาย้ายถิ่นเพื่อไปทำงาน และกรณีบิดามารดาเสียชีวิตและขาดการติดต่อกับสาเหตุต่างๆ

กลุ่มที่ 4 ได้แก่ ผู้ปกครอง ในที่นี้คือปู่ย่าตายาย ของนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ โดยในกรณีนี้ได้ทำการคัดเลือกผู้ปกครองของเด็กนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติมาประมาณ 6 คน มีทั้งผู้ปกครองของเด็กนักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นทั้งกรณีบิดามารดาย้ายถิ่นเพื่อไปทำงานและกรณีบิดามารดาเสียชีวิตและขาดการติดต่อกับสาเหตุต่างๆ

การสนทนากลุ่มกับเด็กนักเรียนและผู้ปกครองในที่นี้ได้เน้นไปที่พฤติกรรมและการติดต่อกันระหว่างเด็กกับบิดามารดาที่มีการย้ายถิ่น พฤติกรรมและบทบาทของผู้สูงอายุในการดูแลและชี้นำการดำเนินชีวิตให้แก่เด็ก กระบวนการสร้างความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวข้ามรุ่น (Intergenerational Family Solidarity) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับสมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วยกันและที่ไม่ได้อาศัยอยู่ด้วยกัน รวมทั้งปัจจัยทางสังคมอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อเด็ก ทั้งนี้เพื่อค้นหาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กในครอบครัวข้ามรุ่น

ขั้นตอนที่ 5: ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นที่การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากผู้ใช้ประโยชน์หลัก (Primary User) จากงานวิจัยเรื่องนี้อีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งได้แก่ คุณครูและโรงเรียน ทั้งนี้มีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับครูประจำชั้นหรือครูผู้ดูแลเด็กนักเรียนและทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ต่อผู้บริหารของโรงเรียนเพื่อเป็นกรณีศึกษาสำหรับรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่างที่ได้คัดเลือกและกระบวนการเก็บข้อมูลมีดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ครูประจำชั้นหรือครูผู้ดูแลเด็กนักเรียน ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยในกรณีนี้ได้ทำการคัดเลือกครูประจำชั้นหรือครูผู้ดูแลเด็กนักเรียน มาประมาณ 10 คน

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้บริหารของโรงเรียนที่เป็นพื้นที่ที่ทำการศึกษานี้ ได้แก่ โรงเรียน A B C และโรงเรียน D ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยในกรณีนี้ได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อผู้บริหารของโรงเรียนระดับรองผู้อำนวยการขึ้นไปโรงเรียนละ 1 คน

ทั้งนี้ การสัมภาษณ์เชิงลึกต่อผู้บริหารของโรงเรียนเน้นไปที่นโยบายในระดับโรงเรียนในการติดตามและตรวจสอบปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ นโยบายในการแก้ไขปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์และนโยบายในการประสานความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนเพื่อการแก้ไขปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในโรงเรียน รวมทั้งข้อเสนอแนะแนวทางในการยกระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในขณะที่การสนทนากลุ่มกับครูประจำชั้นหรือครูผู้ดูแลเด็กนักเรียนเน้นไปที่บทบาทของครูในการติดตามและตรวจสอบปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ การแก้ไขปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ และการติดต่อประสานความร่วมมือกับทางบ้านของเด็กนักเรียนในการแก้ไขปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในโรงเรียน รวมทั้งข้อเสนอแนะแนวทางในการยกระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

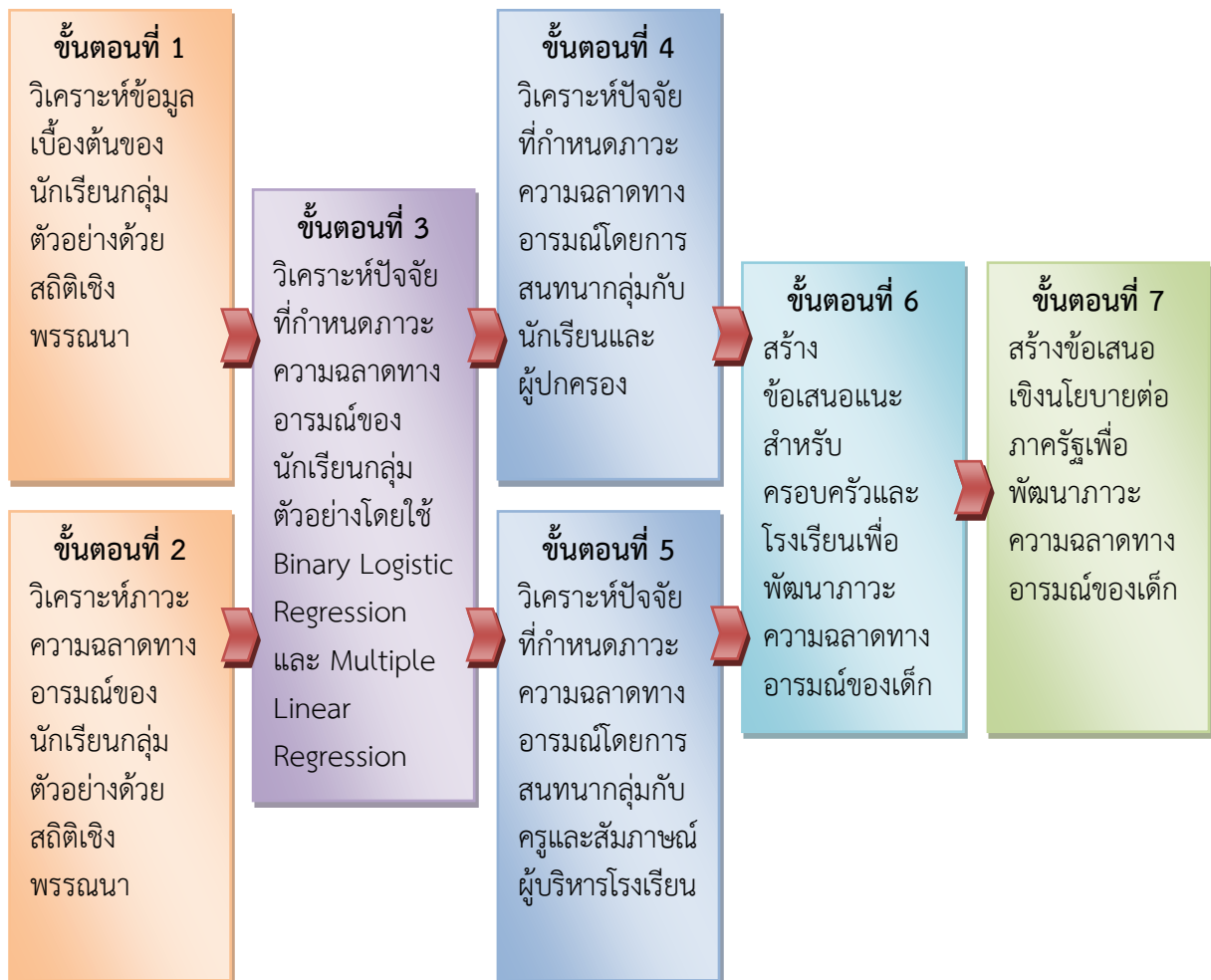
ขั้นตอนที่ 6: เมื่อทำการสนทนากลุ่มกับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ปกครอง และครูประจำชั้นหรือครูผู้ดูแลนักเรียน และทำการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อผู้บริหารของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงได้ทำการรวบรวมผลการวิเคราะห์เชิงสถิติในขั้นต้น ร่วมกับผลการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึกดังกล่าว

เพื่อสร้างมาตรการและข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปกครองและสถานศึกษาเพื่อการยกระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยต้องการสร้างความร่วมมือกับทางสถานศึกษา โดยเน้นที่ครูประจำชั้นของนักเรียน เพื่อร่วมกันสร้างแนวทางและบทบาทที่เหมาะสมในการยกระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ร่วมกันสร้างกลไกในการผลักดันให้สถานศึกษาเป็นตัวกลางในการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียน รวมทั้งประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองของเด็กนักเรียนเพื่อการยกระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนต่อไป

ขั้นตอนที่ 7: ขั้นตอนสุดท้ายคือการรวบรวมผลการวิเคราะห์เชิงสถิติในขั้นต้น ร่วมกับผลการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มต่อนักเรียนและผู้ปกครองที่เป็นกรณีศึกษา มาสังเคราะห์แนวทางในการยกระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้เพื่อพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะต่อไป

รูปที่ 3.2 สรุปขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 – 7

รูปที่ 3.2: กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์

สถิติเบื้องต้นของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ในส่วนแรกนี้จะนำเสนอสถิติเบื้องต้นของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 639 คน จาก 4 โรงเรียนใน 4 จังหวัด รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

ปัจจัยส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 639 คนแสดงดังตารางที่ 4.1 โดยแบ่งเป็นนักเรียนจากโรงเรียน A จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 175 คน โรงเรียน D จังหวัดสระแก้ว จำนวน 173 คน โรงเรียน C จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 159 คน และโรงเรียน B จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 132 คน ทั้งนี้ นักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 40.06 ในขณะที่ร้อยละ 34.90 เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงโดยคิดเป็นร้อยละ 57.59 และมากกว่าร้อยละ 99 นับถือศาสนาพุทธ อีกทั้งพบว่าสัดส่วนนักเรียนที่มีอายุ 12 13 14 และ 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 6.26 33.49 37.25 และ 23.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.1: ข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มย่อย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โรงเรียน		
โรงเรียน A (สุรินทร์)	175	27.39
โรงเรียน D (สระแก้ว)	173	27.07
โรงเรียน C (เพชรบูรณ์)	159	24.88
โรงเรียน B (หนองบัวลำภู)	132	20.66
ระดับชั้น		
มัธยมศึกษาปีที่ 1	223	34.90
มัธยมศึกษาปีที่ 2	256	40.06
มัธยมศึกษาปีที่ 3	160	25.04
เพศ		
ชาย	271	42.41
หญิง	368	57.59
อายุ		
12	40	6.26
13	214	33.49
14	238	37.25
15	147	23.00

กลุ่มย่อย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ศาสนา		
พุทธ	637	99.69
อิสลาม	2	0.31
รวมทั้งหมด	639	100.0

จากข้อมูลในตารางที่ 4.2 พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุว่าตนเองมีความสามารถพิเศษอย่างน้อย 1 ด้าน โดยมีจำนวน 432 คน คิดเป็นร้อยละ 67.61 อย่างไรก็ตาม พบว่าความสามารถพิเศษที่นักเรียนส่วนใหญ่มีคือความสามารถพิเศษด้านกีฬา โดยมีจำนวนถึง 236 คน คิดเป็นร้อยละ 36.93 และมีจำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 13.93 ที่มีความสามารถพิเศษด้านดนตรี ในขณะที่นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านอื่นๆ มีจำนวนค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษา ที่มีนักเรียนเพียงร้อยละ 1.10 3.91 และ 3.29 เท่านั้นที่ระบุว่าตนเองมีความสามารถพิเศษในด้านดังกล่าว

ตารางที่ 4.2: ความสามารถพิเศษของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มย่อย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การมีความสามารถพิเศษ		
ไม่มีความสามารถพิเศษใดๆ	207	32.39
มีความสามารถพิเศษอย่างน้อย 1 ด้าน	432	67.61
ความสามารถพิเศษที่มี		
วิทยาศาสตร์	7	1.10
คณิตศาสตร์	25	3.91
ภาษา	21	3.29
ดนตรี	89	13.93
กีฬา	236	36.93
ทัศนศิลป์	47	7.36
ศิลปะการแสดง	56	8.76
รวมทั้งหมด	639	100.00

จากการวิเคราะห์ผลการเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างดังตารางที่ 4.3 พบว่า นักเรียนมีผลการเรียนเฉลี่ยสะสมโดยเฉลี่ยเท่ากับ 2.98 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 นอกจากนี้เมื่อพิจารณากิจกรรมยามว่าง พบว่ากิจกรรมยามว่างที่เป็นที่นิยมของของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การฟังเพลง การดูโทรทัศน์ และภาพยนตร์ การเล่นเกมออนไลน์ และการเล่นเกม ในขณะที่นักเรียนระบุว่าไม่มีกิจกรรมยามว่างพูดคุยกับผู้ปกครองมีจำนวนเพียง 140 คน คิดเป็นร้อยละ 21.91 เท่านั้น

ตารางที่ 4.3: ผลการเรียนรู้และกิจกรรมยามว่างของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ผลการเรียน (GPA)	ค่าสถิติ	
ค่าเฉลี่ย	2.98	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	0.63	
ค่าสูงสุด	1.02	
ค่าต่ำสุด	4.00	
กิจกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เล่นดนตรี	52	8.14
เล่นกีฬา	192	30.05
อ่านหนังสือ	124	19.41
เล่นเกม	251	39.28
ฟังเพลง	324	50.70
ดูโทรทัศน์/ภาพยนตร์	296	46.32
เล่นอินเทอร์เน็ต	293	45.85
คุยกับผู้ปกครอง	140	21.91
รวมทั้งหมด	639	100.00

ตารางที่ 4.4 นำเสนอพฤติกรรมการช่วยงานบ้านและการทำงานพิเศษของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีการช่วยงานบ้านเป็นประจำ โดยมีจำนวนถึงร้อยละ 318 คน คิดเป็นร้อยละ 49.77 และนักเรียนที่ช่วยงานบ้านเป็นบางครั้งมีจำนวนเท่ากับ 309 คน คิดเป็นร้อยละ 48.36 ในขณะที่มีนักเรียนที่ไม่ช่วยงานบ้านเพียง 12 คน คิดเป็นร้อยละ 1.88 เท่านั้น เมื่อพิจารณาถึงการทำงานพิเศษ พบว่ามีนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 82 คน ที่ระบุว่ามีการทำงานพิเศษ โดยคิดเป็นร้อยละ 12.83 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด

ตารางที่ 4.4: การช่วยงานบ้านและการทำงานพิเศษของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มย่อย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การช่วยผู้ปกครองทำงานบ้าน		
ไม่ได้ช่วย	12	1.88
ช่วยเป็นบางครั้ง	309	48.36
ช่วยเป็นประจำ	318	49.77
การทำงานพิเศษ		
ไม่มี	557	87.17
มี	82	12.83
รวมทั้งหมด	639	100.00

พฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถือประเภท Smart Phone ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างแสดงดังตารางที่ 4.5 ทั้งนี้พบว่าส่วนใหญ่มีการใช้โทรศัพท์มือถือมากกว่า 1 ชั่วโมง แต่ไม่เกิน 3 ชั่วโมงต่อวัน โดยมีจำนวนเท่ากับ 257 คน คิดเป็นร้อยละ 40.22 ตามมาด้วยกลุ่มที่มีการใช้โทรศัพท์มือถือมากกว่า 3 ชั่วโมง แต่ไม่เกิน 5 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งมีจำนวนเท่ากับ 160 คน คิดเป็นร้อยละ 25.04 นอกจากนี้ยังพบประเด็นที่น่าเป็นห่วงคือ มีนักเรียนจำนวนถึง 115 คน คิดเป็นร้อยละ 18.00 ที่มีการใช้โทรศัพท์มือถือมากกว่า 5 ชั่วโมงต่อวัน ในขณะที่นักเรียนจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 3.91 ที่ไม่ได้ใช้โทรศัพท์มือถือแต่อย่างใด เมื่อพิจารณาการใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์มือถือ พบว่านักเรียนใช้โทรศัพท์มือถือเพื่อการแชท เล่นเกม และฟังเพลง เป็นหลัก และมีนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่ใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์มือถือเพื่อการสืบค้นข้อมูล โดยมีจำนวนเท่ากับ 183 คน คิดเป็นร้อยละ 28.64 อย่างไรก็ตาม พบว่านักเรียนที่ระบุว่าใช้โทรศัพท์มือถือเพื่อการศึกษาเรียนรู้มีจำนวนเพียง 96 คน หรือประมาณร้อยละ 15 เท่านั้น

ตารางที่ 4.5: พฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถือของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มย่อย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การใช้โทรศัพท์มือถือในหนึ่งวัน		
ไม่ได้ใช้	25	3.91
ไม่เกิน 1 ชั่วโมง	82	12.83
มากกว่า 1 ชั่วโมง แต่ไม่เกิน 3 ชั่วโมง	257	40.22
มากกว่า 3 ชั่วโมง แต่ไม่เกิน 5 ชั่วโมง	160	25.04
มากกว่า 5 ชั่วโมง	115	18.00
รวมทั้งหมด	639	100.00
ลักษณะการใช้งานโทรศัพท์มือถือ		
ศึกษาเรียนรู้	96	15.02
ค้นหาข้อมูล	183	28.64
โทรศัพท์	53	8.29
แชท	290	45.38
เล่นเกม	235	36.78
โซเชียลมีเดีย	83	12.99
ฟังเพลง	289	45.22
ดูคลิปวิดีโอ	173	27.07
เล่นอินเทอร์เน็ต	169	26.45
รวมทั้งหมด	639	100.00

จากการสอบถามเป้าหมายหลังการจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่วางแผนเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีจำนวน 481 คน คิดเป็นร้อยละ 75.27 (ตารางที่ 4.6) มีนักเรียนจำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 20.34 ที่วางแผนเรียนต่อสายวิชาชีพ (ระดับ

ประกาศนียบัตรวิชาชีพ) ในขณะที่มีนักเรียนจำนวนเพียง 18 คน คิดเป็นร้อยละ 2.82 ที่วางแผนจะหางานทำ หลังจบการศึกษา

ตารางที่ 4.6: เป้าหมายหลังจบการศึกษาของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

เป้าหมายหลังจบการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย	481	75.27
เรียนต่อสายวิชาชีพ	130	20.34
ทำงาน	18	2.82
อื่นๆ	10	1.56
รวมทั้งหมด	639	100.00

จากการเก็บข้อมูลภาวะสุขภาพของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแสดงดังตารางที่ 4.7 พบว่ามีนักเรียนจำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 11.58 ที่ระบุว่าตนเองมีโรคประจำตัว และพบว่านักเรียนส่วนใหญ่จำนวน 339 คน คิดเป็นร้อยละ 53.05 ระบุว่าตนเองมีภาวะสุขภาพในระดับดี ในขณะที่นักเรียนจำนวน 178 และ 105 คน คิดเป็นร้อยละ 27.86 และ 16.43 ระบุว่าตนเองมีภาวะสุขภาพในระดับพอใช้และระดับดีมาก ตามลำดับ ทั้งนี้ นักเรียนที่ระบุว่าตนเองมีภาวะสุขภาพในระดับแย่มาก มีจำนวนเพียง 21 คน คิดเป็นร้อยละ 2.56 นอกจากนี้ ตารางที่ 4.7 ยังเปิดเผยว่า มีนักเรียนจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 9.70 ที่มีการเจ็บป่วยจนต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา และมีนักเรียนจำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 28.64 ที่มีการเจ็บป่วยในช่วง 30 วันที่ผ่านมา

ตารางที่ 4.7: ภาวะสุขภาพของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มย่อย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โรคประจำตัว		
ไม่มี	565	88.42
มี	74	11.58
การประเมินระดับสุขภาพของตนเอง		
แย่มาก	3	0.47
แย่	14	2.19
พอใช้	178	27.86
ดี	339	53.05
ดีมาก	105	16.43
การเจ็บป่วยจนต้องเข้าโรงพยาบาลในช่วง 1 ปี		
ไม่มี	577	90.30
มี	62	9.70
การเจ็บป่วยในช่วง 30 วัน		

กลุ่มย่อย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มี	456	71.36
มี	183	28.64
รวมทั้งหมด	639	100.00

จากตารางที่ 4.8 ซึ่งนำเสนอภาวะน้ำหนักตัวของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง พบว่าค่าเฉลี่ยของดัชนี Body Mass Index เท่ากับ 19.48 ซึ่งเป็นระดับที่อยู่ในเกณฑ์ปกติ โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.64 และเมื่อพิจารณาแบ่งกลุ่มนักเรียนตาม Body Mass Index จะพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ (นั่นคือ ผอมเกินไป) เป็นจำนวนถึง 276 คน คิดเป็นร้อยละ 43.19 และมีนักเรียนจำนวน 272 คน คิดเป็นร้อยละ 42.57 ที่มีน้ำหนักตามเกณฑ์ (นั่นคือ รูปร่างสมส่วน) อย่างไรก็ตาม พบว่ามีนักเรียนที่มีน้ำหนักเกิน มีน้ำหนักเกินจนเข้าข่ายโรคอ้วน และมีน้ำหนักเกินจนเข้าข่ายโรคอ้วนอันตราย จำนวน 43 11 และ 9 คิดเป็นร้อยละ 6.73 1.72 และ 1.41 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8: ภาวะน้ำหนักตัวของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ดัชนี Body Mass Index	ค่าสถิติ	
ค่าเฉลี่ย	19.48	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	3.64	
ค่าสูงสุด	10.70	
ค่าต่ำสุด	36.70	
กลุ่มย่อย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์	276	43.19
สมส่วน	272	42.57
น้ำหนักเกิน	28	4.38
โรคอ้วน	43	6.73
โรคอ้วนอันตราย	11	1.72
ไม่ให้ข้อมูล	9	1.41
รวมทั้งหมด	639	100.00

เมื่อพิจารณาประวัติการเจ็บป่วยของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างดังตารางที่ 4.9 พบว่านักเรียนจำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 33.18 มีประวัติเป็นไข้หวัดบ่อยๆ ร้อยละ 20.19 18.78 11.42 และ 11.11 มีประวัติปวดศีรษะเป็นประจำ เหนื่อยง่ายขณะออกกำลังกาย อุบัติเหตุจากการเล่นกีฬา และท้องเสียบ่อยๆ ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่ามึนนักเรียนร้อยละ 4.69 และ 2.82 ที่มีประวัติเป็นไข้หวัดใหญ่และใช้เลือดออก ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9: ประวัติการเจ็บป่วยของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

โรค/การเจ็บป่วย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไข้หวัดใหญ่	30	4.69
ไข้เลือดออก	18	2.82
เป็นไข้หวัดบ่อยๆ	212	33.18
ท้องเสียบ่อยๆ	71	11.11
ปวดบวม	7	1.10
ปวดศีรษะเป็นประจำ	129	20.19
เลือดกำเดาออกบ่อย	18	2.82
เหนื่อยง่ายขณะออกกำลังกาย	120	18.78
อุบัติเหตุจากการเล่นกีฬา	73	11.42
อุบัติเหตุจากการจราจร	50	7.82
หัด	4	0.63
อีสุกอีใส	15	2.35
บาดทะยัก	2	0.31
หอบหืด	16	2.50
โลหิตจาง	21	3.29
รวมทั้งหมด	639	100.00

ตารางที่ 4.10 นำเสนอเขตที่อยู่อาศัยของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยพบว่านักเรียนส่วนใหญ่จำนวน 336 คน คิดเป็นร้อยละ 52.58 อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล โดยค่าเฉลี่ยของระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียนมีค่าเท่ากับ 6.15 กิโลเมตร และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 6.27 กิโลเมตร ทั้งนี้พบว่าส่วนใหญ่เดินทางมาโรงเรียนโดยรถรับจ้าง โดยมีจำนวน 288 คน คิดเป็น 45.07 ตามมาด้วยเดินทางโดยรถจักรยานยนต์ส่วนตัวจำนวน 208 คน คิดเป็น 32.55

ตารางที่ 4.10: เขตที่อยู่อาศัยของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ระยะทางบ้าน-โรงเรียน (กม.)	ค่าสถิติ	
ค่าเฉลี่ย	6.15	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	6.27	
ค่าสูงสุด	0.00	
ค่าต่ำสุด	55.00	
กลุ่มย่อย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เขตที่อยู่อาศัยของนักเรียน		
ในเขตเทศบาล	336	52.58

นอกเขตเทศบาล	303	47.42
วิธีการเดินทางมาโรงเรียน		
เดิน	31	4.85
จักรยาน	14	2.19
รถจักรยานยนต์ส่วนตัว	208	32.55
รถยนต์ส่วนตัว	20	3.13
รถรับจ้าง	288	45.07
อื่นๆ	84	13.15
รวมทั้งหมด	639	100.00

จากการสำรวจพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับเพื่อนที่โรงเรียน ครูที่โรงเรียน และพื้นที่ที่อยู่อาศัย ในระดับดี โดยมีจำนวนเท่ากับ 322 (ร้อยละ 50.39) 412 (ร้อยละ 64.48) และ 311 (ร้อยละ 48.67) ตามลำดับ ในขณะที่มีนักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับเพื่อนที่โรงเรียน ครูที่โรงเรียน และพื้นที่ที่อยู่อาศัย ในระดับดีมากจำนวนเท่ากับ 257 (ร้อยละ 40.22) 119 (ร้อยละ 18.62) และ 254 (ร้อยละ 39.75) ตามลำดับ ทั้งนี้ พบว่านักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับเพื่อนที่โรงเรียน ครูที่โรงเรียน และพื้นที่ที่อยู่อาศัย ในระดับแย่และแย่มาก มีจำนวนน้อยมาก โดยมีสัดส่วนน้อยกว่าร้อยละ 1 เท่านั้น

ตารางที่ 4.11: ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ระดับความสัมพันธ์	เพื่อนที่โรงเรียน		ครูที่โรงเรียน		พื้นที่ที่อยู่อาศัย	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แย่มาก	4	0.63	3	0.47	2	0.31
แย่	4	0.63	6	0.94	6	0.94
พอใช้	52	8.14	99	15.49	66	10.33
ดี	322	50.39	412	64.48	311	48.67
ดีมาก	257	40.22	119	18.62	254	39.75
รวมทั้งหมด	639	100.00	639	100.00	639	100.00

ปัจจัยด้านลักษณะครอบครัว

ตารางที่ 4.12 แสดงรายละเอียดโครงสร้างครอบครัวของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จากตารางพบว่า นักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีทั้งบิดามารดาและปู่ย่าตายาย (ครอบครัวสามรุ่น) มีจำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 26.92 ครอบครัวที่มีทั้งบิดาและมารดา มีจำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 26.45 และเป็นครอบครัวพ่อ/แม่เลี้ยงเดี่ยวจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 6.42 เมื่อพิจารณาสถานการณ์ครอบครัวข้ามรุ่น พบว่ามีนักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่น (นั่นคือ อาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย โดยที่ไม่มีบิดามารดาอาศัยอยู่ด้วย) เป็นจำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 32.55 โดยพบว่าส่วนใหญ่เป็นครอบครัวข้ามรุ่นที่เกิดจากการที่บิดามารดาย้ายถิ่นไปยังพื้นที่อื่น โดยมีจำนวนเท่ากับ 200 คน คิดเป็นร้อยละ 31.30 และมีกรณีครอบครัวข้ามรุ่นที่

เกิดจากการที่บิดามารดาเสียชีวิตหรือขาดการติดต่อสั้นเชิงเพียง 8 คน (ร้อยละ 1.25) สำหรับนักเรียนที่เหลืออีกร้อยละ 7.67 พบว่ามีการอยู่อาศัยในครอบครัวลักษณะอื่นๆ เช่น อาศัยอยู่กับญาติ อาศัยอยู่กับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ อาศัยอยู่คนเดียว เป็นต้น

ตารางที่ 4.12: ลักษณะของครอบครัวที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ครอบครัวสามรุ่น	172	26.92
ครอบครัวพ่อแม่ลูก	169	26.45
ครอบครัวข้ามรุ่น-ย้ายถิ่น	200	31.30
ครอบครัวข้ามรุ่น-เสียชีวิต	8	1.25
ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว	41	6.42
ครอบครัวที่มีแต่ญาติดูแล	26	4.07
ครอบครัวที่ไม่ใช่ญาติ	1	0.16
ครอบครัวลักษณะอื่นๆ	22	3.44
รวมทั้งหมด	639	100.00

เมื่อทำการวิเคราะห์คุณลักษณะของครอบครัวของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างดังตารางที่ 4.13 พบว่านักเรียนจำนวน 229 และ 227 คิดเป็นร้อยละ 35.84 และ 35.52 ระบุว่าเป็นผู้คนโตและเป็นน้องคนเล็กตามลำดับ สะท้อนว่าส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวที่มีลูกสองคนพี่น้อง นอกจากนี้ยังพบว่ามียุวกชนคนเดียวจำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 15.81 และเป็นลูกคนกลางจำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 12.83 สำหรับสถานภาพสมรสของบิดามารดา พบว่าส่วนใหญ่บิดามารดาของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพอยู่ด้วยกัน (แต่อาจมีการย้ายถิ่น) โดยมีจำนวน 328 คน คิดเป็นร้อยละ 51.33 ในขณะที่มีสถานภาพแยกกันอยู่จำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 39.28 จากการศึกษายังพบว่า จำนวนสมาชิกในครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 คน (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.89 คน) และจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีงานทำ (มีรายได้) โดยเฉลี่ยเท่ากับ 2.03 คน (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.44 คน)

เมื่อพิจารณาแหล่งรายได้ที่สำคัญของครอบครัว พบว่าบิดามารดา ยังคงเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดของครอบครัว โดยมีนักเรียนจำนวน 487 คน คิดเป็นร้อยละ 76.21 ที่รายงานว่าแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดมาจากบิดามารดา โดยมีนักเรียนเพียง 101 คน คิดเป็นร้อยละ 15.81 รายงานว่าแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดมาจากปู่ย่าตายาย โดยนักเรียนส่วนใหญ่ จำนวน 415 คน คิดเป็นร้อยละ 64.95 รายงานว่า ฐานะทางการเงินของครอบครัวในปัจจุบันคือพอมีพอกิน ไม่ลำบาก ไม่ขัดสน และมีนักเรียนจำนวน 78 คน (ร้อยละ 12.21) และ 2 คน (ร้อยละ 0.31) ที่ระบุว่าครอบครัวมีฐานะมีกินมีใช้ ใช้ชีวิตอยู่อย่างสบาย และมีฐานะร่ำรวย เหลือกินเหลือใช้ ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม มีนักเรียนจำนวน 34 คน (ร้อยละ 5.32) และ 110 คน (ร้อยละ 17.21) ที่รายงานว่าครอบครัวมีฐานะลำบาก ขัดสน เงินไม่พอใช้ และมีฐานะค่อนข้างขัดสน ต้องอยู่อย่างประหยัด

ตารางที่ 4.13: คุณลักษณะของครอบครัวของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มย่อย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การมีพี่น้อง		
เป็นลูกคนเดียว	101	15.81
เป็นพี่คนโต	229	35.84
เป็นน้องคนเล็ก	227	35.52
เป็นลูกคนกลาง	82	12.83
สถานภาพของบิดา/มารดา		
อยู่ด้วยกัน	328	51.33
แยกกันอยู่	251	39.28
มารดาเสียชีวิต	19	2.97
บิดาเสียชีวิต	35	5.48
บิดาและมารดาเสียชีวิต	2	0.31
ไม่ทราบสถานภาพ	4	0.63
บุคคลที่เป็นแหล่งรายได้หลักของครอบครัว		
บิดามารดา	487	76.21
ปู่/ย่า/ตา/ยาย	101	15.81
ญาติ/บุคคลอื่น	51	7.98
ฐานะทางการเงินของครอบครัวในปัจจุบัน		
ลำบาก ขัดสน เงินไม่พอใช้	34	5.32
ค่อนข้างขัดสน ต้องอยู่อย่างประหยัด	110	17.21
พอมีพอกิน ไม่ลำบาก ไม่ขัดสน	415	64.95
มีกินมีใช้ ใช้ชีวิตอยู่อย่างสบาย	78	12.21
ร่ำรวย เหลือกินเหลือใช้	2	0.31
รวมทั้งหมด	639	100.00
ค่าสถิติ	จำนวนสมาชิก ในครัวเรือน (คน)	จำนวนสมาชิก ในครัวเรือนที่มี งานทำ (คน)
ค่าเฉลี่ย	4.10	2.03
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.89	1.44
ค่าสูงสุด	14	13
ค่าต่ำสุด	2	0

ปัจจัยด้านผู้ปกครองและการอยู่อาศัย

ตารางที่ 4.14 นำเสนอคุณลักษณะของผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้พบว่าผู้ปกครองหลักของนักเรียนส่วนใหญ่ยังคงเป็นบิดามารดา โดยมีจำนวน 354 คน คิดเป็นร้อยละ 55.40 ในขณะที่มีนักเรียนจำนวน 235 คน คิดเป็น 36.78 ที่มีปู่ย่าตายายเป็นผู้ปกครองหลัก ทั้งนี้มีนักเรียนเพียง 50 คน คิดเป็นร้อยละ 7.82 ที่มีญาติหรือบุคคลอื่นๆ เป็นผู้ปกครองหลัก โดยพบว่าผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 49.64 ปี และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 11.28 ปี เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีนักเรียนจำนวน 582 คน คิดเป็นร้อยละ 91.08 ที่มีผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ปกครองหลักของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป โดยมีจำนวน 262 คน คิดเป็นร้อยละ 41.00 ในขณะที่มีผู้ปกครองจำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 30.36 ที่มีอาชีพเกษตรกรรม สำหรับที่เหลือมีอาชีพพนักงานหรือลูกจ้างบริษัทเอกชน ประกอบธุรกิจส่วนตัว และพนักงานราชการหรือรัฐวิสาหกิจ จำนวน 59 59 และ 38 คน คิดเป็นร้อยละ 9.23 9.23 และ 5.95 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.14: คุณลักษณะของผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มย่อย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ผู้ปกครองหลักของนักเรียน		
บิดามารดา	354	55.40
ปู่/ย่า/ตา/ยาย	235	36.78
ญาติ/บุคคลอื่น	50	7.82
ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	582	91.08
ปริญญาตรี	44	6.89
สูงกว่าปริญญาตรี	13	2.03
อาชีพหลักของผู้ปกครอง		
รับจ้างทั่วไป	262	41.00
เกษตรกรรม (ปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์)	194	30.36
พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท/โรงงาน/สถานประกอบการเอกชน	59	9.23
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจของตนเอง	59	9.23
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	38	5.95
อื่นๆ	27	4.23
รวมทั้งหมด	639	100.00
อายุของผู้ปกครอง (ปี)	ค่าสถิติ	
ค่าเฉลี่ย	49.64	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	11.28	

ค่าสูงสุด	19.00
ค่าต่ำสุด	87.00

จากการสำรวจความสัมพันธ์และความสนิทสนมระหว่างผู้ปกครองและนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแสดงดังตารางที่ 4.15 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ระบุว่าตนเองมีความสัมพันธ์กับผู้ปกครองในระดับดีมาก โดยมีจำนวน 348 คน คิดเป็นร้อยละ 54.46 และมีจำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 36.31 ที่มีความสัมพันธ์กับผู้ปกครองในระดับดี ในขณะที่มีนักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับผู้ปกครองในระดับแย่เพียง 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.10 และไม่พบนักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับผู้ปกครองในระดับแย่มาก นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนเกือบทั้งหมด จำนวน 608 คน คิดเป็นร้อยละ 95.15 ระบุว่าตนเองมีความสนิทสนมกับผู้ปกครอง

ตารางที่ 4.15: ระดับความสัมพันธ์กับผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มย่อย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง		
แย่	7	1.10
พอใช้	52	8.14
ดี	232	36.31
ดีมาก	348	54.46
ความสนิทสนมกับผู้ปกครอง		
ไม่สนิทสนม	31	4.85
สนิทสนม	608	95.15
รวมทั้งหมด	639	100.00

ตารางที่ 4.16 นำเสนอข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเมื่อพิจารณาจากลักษณะของความสัมพันธ์ โดยพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนหรือช่วยเหลือจากผู้ปกครองทุกครั้ง (ร้อยละ 61.66) สามารถพูดคุยปรึกษาปัญหากับผู้ปกครองได้ทุกครั้ง (ร้อยละ 61.66) ได้รับการช่วยเหลือจากผู้ปกครองในการแก้ปัญหาเมื่อเกิดปัญหาทุกครั้ง (ร้อยละ 57.12) และผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียนทุกครั้ง (ร้อยละ 75.43) ในขณะที่นักเรียนส่วนใหญ่รายงานว่าผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของนักเรียนเป็นบางครั้ง (ร้อยละ 53.52) ผู้ปกครองมีเวลาให้นักเรียนเป็นบางครั้ง (ร้อยละ 53.21) ผู้ปกครองจัดหาสื่อการเรียนรู้ให้นักเรียนเป็นบางครั้ง (ร้อยละ 48.67) และผู้ปกครองให้คำแนะนำในการใช้สื่อเทคโนโลยีแก่นักเรียนเป็นบางครั้ง (ร้อยละ 45.54) นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากการสอนการบ้านให้นักเรียนพบว่าผู้ปกครองมีการสอนการบ้านให้นักเรียนเป็นบางครั้งคิดเป็นร้อยละ 49.61 และไม่เคยสอนการบ้านให้นักเรียนคิดเป็นร้อยละ 35.05

ตารางที่ 4.16: ความสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ประเด็นคำถาม	หน่วย	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เลย	รวม
1. นักเรียนได้รับการสนับสนุนหรือช่วยเหลือจากผู้ปกครอง	คน	394	244	1	639
	%	61.66	38.18	0.16	100
2. นักเรียนสามารถพูดคุยปรึกษาปัญหากับผู้ปกครองได้	คน	394	232	13	639
	%	61.66	36.31	2.03	100
3. เมื่อเกิดปัญหา ผู้ปกครองช่วยนักเรียนแก้ปัญหา	คน	365	254	20	639
	%	57.12	39.75	3.13	100
4. ผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของนักเรียน	คน	229	342	68	639
	%	35.84	53.52	10.64	100
5. ผู้ปกครองมีเวลาให้แก่ นักเรียน	คน	279	340	20	639
	%	43.66	53.21	3.13	100
6. ผู้ปกครองสอนการบ้านให้แก่ นักเรียน	คน	98	317	224	639
	%	15.34	49.61	35.05	100
7. ผู้ปกครองจัดหาสื่อการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียน	คน	190	311	138	639
	%	29.73	48.67	21.60	100
8. ผู้ปกครองให้คำแนะนำในการใช้สื่อเทคโนโลยีแก่นักเรียน	คน	180	291	168	639
	%	28.17	45.54	26.29	100
9. ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ นักเรียน	คน	482	143	14	639
	%	75.43	22.38	2.19	100

จากการสำรวจกิจกรรมที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำร่วมกับผู้ปกครองดังตารางที่ 4.17 พบว่านักเรียนจำนวน 333 คน คิดเป็นร้อยละ 52.11 มีการพูดคุยกับผู้ปกครอง และพบว่ากิจกรรมหลักที่นักเรียนทำร่วมกับผู้ปกครองคือ การดูโทรทัศน์หรือภาพยนตร์ โดยมีจำนวนถึง 416 คน คิดเป็นร้อยละ 65.10 นอกจากนี้ยังพบว่ากิจกรรมหลักๆ ที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีการทำร่วมกับผู้ปกครอง ได้แก่ การฟังเพลง การเล่นเกม และการเล่นอินเทอร์เน็ต

ตารางที่ 4.17: กิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

กิจกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เล่นดนตรี	21	3.29
เล่นกีฬา	81	12.68
อ่านหนังสือ	32	5.01
เล่นเกม	38	5.95
ฟังเพลง	98	15.34
ดูโทรทัศน์/ภาพยนตร์	416	65.10
เล่นอินเทอร์เน็ต	71	11.11
พูดคุยกับผู้ปกครอง	333	52.11
อื่นๆ	26	4.07
รวมทั้งหมด	639	100.00

เมื่อพิจารณาทักษะด้านไอทีของผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างดังตารางที่ 4.18 พบว่าผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทักษะด้านไอทีในระดับดี โดยมีจำนวน 272 คน คิดเป็นร้อยละ 42.57 ในขณะที่ผู้ปกครองจำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 35.52 มีทักษะด้านไอทีในระดับพอใช้ ทั้งนี้ พบว่าผู้ปกครองจำนวน 59 คน คิดเป็นประมาณร้อยละ 9 มีทักษะด้านไอทีในระดับแย่มากหรือแย่มาก

ตารางที่ 4.18: ทักษะด้านไอทีของผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ระดับทักษะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แย่มาก	13	2.03
แย่	46	7.20
พอใช้	227	35.52
ดี	272	42.57
ดีมาก	81	12.68
รวมทั้งหมด	639	100.00

จากการสำรวจความสัมพันธ์และความสนทนาระหว่างนักเรียนกลุ่มตัวอย่างและสมาชิกในครอบครัว ซึ่งแสดงดังตารางที่ 4.19 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ระบุว่าตนเองมีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวในระดับดี โดยมีจำนวน 320 คน คิดเป็นร้อยละ 50.08 และมีจำนวน 258 คน คิดเป็นร้อยละ 40.38 ที่มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวในระดับดีมาก ในขณะที่มีนักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวในระดับแย่เพียง 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.63 และมีนักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวในระดับแย่มากเพียง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.16 นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนเกือบทั้งหมด จำนวน 594 คน คิดเป็นร้อยละ 92.96 ระบุว่าตนเองมีความสนทนากับสมาชิกในครอบครัว

ตารางที่ 4.19: ระดับความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มย่อย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่นในครอบครัว		
แย่มาก	1	0.16
แย่	4	0.63
พอใช้	56	8.76
ดี	320	50.08
ดีมาก	258	40.38
ความสนิทสนมกับสมาชิกคนอื่นในครอบครัว		
ไม่สนิทสนม	45	7.04
สนิทสนม	594	92.96
รวมทั้งหมด	639	100.00

ตารางที่ 4.20 นำเสนอลักษณะการเลี้ยงดูและการอยู่อาศัยของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้ได้พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล โดยมีจำนวน 537 คน คิดเป็นร้อยละ 84.04 ในขณะที่นักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวด แบบใช้ความรุนแรง และแบบตามใจ มีจำนวน 53 10 และ 39 คน คิดเป็นร้อยละ 8.29 1.56 และ 6.10 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ จำนวน 578 คน คิดเป็นร้อยละ 90.45 มีบ้านที่อยู่อาศัยที่แข็งแรงปลอดภัย และจำนวน 616 คน คิดเป็นร้อยละ 96.40 อยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย

ตารางที่ 4.20: ลักษณะการเลี้ยงดูและการอยู่อาศัยของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มย่อย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รูปแบบการเลี้ยงดูที่ได้รับ		
เข้มงวด	53	8.29
มีเหตุผล	537	84.04
ใช้ความรุนแรง	10	1.56
ตามใจ	39	6.10
สภาพบ้านที่อยู่อาศัย		
แข็งแรงปลอดภัย	578	90.45
ทรุดโทรม	61	9.55
สภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย		
ปลอดภัย	616	96.40
อันตราย	23	3.60

กลุ่มย่อย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รวมทั้งหมด	639	100.00

ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 4.21 นำเสนอสถิติเชิงพรรณนาของคะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในทุกด้านล้วนอยู่ในช่วงเกณฑ์คะแนนปกติทั้งสิ้น เมื่อพิจารณาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี พบว่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 53.74 อยู่ในช่วงเกณฑ์ปกติ และคะแนนเฉลี่ยในมิติการควบคุมตนเอง การเห็นใจผู้อื่น และความรับผิดชอบ มีค่าเท่ากับ 16.90 17.74 และ 19.10 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง พบว่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 48.81 อยู่ในช่วงเกณฑ์ปกติ และคะแนนเฉลี่ยในมิติการมีแรงจูงใจ การตัดสินใจแก้ปัญหา และการมีสัมพันธภาพ มีค่าเท่ากับ 16.85 15.72 และ 16.23 ตามลำดับ สำหรับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข พบว่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 47.10 อยู่ในช่วงเกณฑ์ปกติ และคะแนนเฉลี่ยในมิติความภูมิใจในตนเอง ความพอใจในชีวิต และความสุขสงบทางใจ มีค่าเท่ากับ 10.85 18.75 และ 17.49 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.21: คะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

คุณลักษณะ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ช่วงปกติ
ดี	53.74	5.97	37.00	69.00	48-62
ควบคุมตนเอง	16.90	2.52	9.00	24.00	14-18
เห็นใจผู้อื่น	17.74	2.48	8.00	24.00	16-21
รับผิดชอบ	19.10	2.69	9.00	24.00	18-23
เก่ง	48.81	6.30	29.00	72.00	46-64
มีแรงจูงใจ	16.85	2.85	8.00	36.00	16-22
ตัดสินใจแก้ปัญหา	15.72	2.53	7.00	24.00	15-21
สัมพันธภาพ	16.23	2.78	8.00	35.00	15-21
สุข	47.10	6.33	31.00	64.00	42-58
ภูมิใจในตนเอง	10.85	1.89	4.00	16.00	10-14
พอใจชีวิต	18.75	3.20	10.00	24.00	16-22
สุขสงบทางใจ	17.49	2.94	9.00	24.00	16-22
ความฉลาดทางอารมณ์	149.64	15.66	111.00	201.00	136-184

ตารางที่ 4.22 นำเสนอการแบ่งกลุ่มภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีทั้ง 3 มิติย่อยของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยได้พบว่านักเรียนจำนวน 406 คน คิดเป็นร้อยละ 63.54 มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านการควบคุมตนเองในระดับปกติ และมีจำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 27.54 ที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านการควบคุมตนเองในระดับสูงกว่าเกณฑ์ปกติ สำหรับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านความเห็นใจผู้อื่นและ

ด้านความรับผิดชอบ พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ปกติ โดยมีจำนวน 481 คน (คิดเป็นร้อยละ 75.27) และ 450 คน (คิดเป็นร้อยละ 70.42) ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม พบว่านักเรียนจำนวนมากมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ 2 ด้านดังกล่าวในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ โดยมีจำนวนถึง 114 คน (คิดเป็นร้อยละ 17.84) และ 166 คน (คิดเป็นร้อยละ 25.98) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.22: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

EQ ด้านดี	ด้านการควบคุมตนเอง		ด้านความเห็นใจผู้อื่น		ด้านความรับผิดชอบ	
ระดับ EQ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ	57	8.92	114	17.84	166	25.98
ปกติ	406	63.54	481	75.27	450	70.42
สูงกว่าเกณฑ์ปกติ	176	27.54	44	6.89	23	3.60
รวมทั้งหมด	639	100.00	639	100.00	639	100.00

เมื่อพิจารณาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งทั้ง 3 มิติ ได้แก่ ด้านการมีแรงจูงใจ ด้านการตัดสินใจแก้ปัญหา และด้านสัมพันธภาพ ดังตารางที่ 4.23 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 3 ด้านดังกล่าวในระดับปกติ โดยมีจำนวน 400 440 และ 460 คิดเป็นร้อยละ 62.60 68.86 และ 71.99 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม พบว่ามีนักเรียนจำนวนมากที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านการมีแรงจูงใจ ด้านการตัดสินใจแก้ปัญหา และด้านสัมพันธภาพ ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ กล่าวคือ นักเรียนจำนวนถึง 221 คน คิดเป็นร้อยละ 34.59 มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านการมีแรงจูงใจในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ นักเรียนจำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 29.58 มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตัดสินใจแก้ปัญหาในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ และนักเรียนจำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 25.58 มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสัมพันธภาพในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ

ตารางที่ 4.23: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

EQ ด้านเก่ง	ด้านการมีแรงจูงใจ		ด้านการตัดสินใจแก้ปัญหา		ด้านสัมพันธภาพ	
ระดับ EQ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ	221	34.59	189	29.58	166	25.98
ปกติ	400	62.60	440	68.86	460	71.99
สูงกว่าเกณฑ์ปกติ	18	2.82	10	1.56	13	2.03
รวมทั้งหมด	639	100.00	639	100.00	639	100.00

ตารางที่ 4.24 นำเสนอภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุขของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยได้พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุขทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความภูมิใจในตนเอง ด้านความพอใจในชีวิต และด้านความสุขสงบทางใจ ในระดับปกติ โดยมีจำนวน 482 459 และ 427 คิดเป็นร้อยละ 75.43 71.83 และ 66.82 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม พบว่ามีนักเรียนจำนวนมากที่มีภาวะความฉลาดทาง

อารมณ์ด้านสุขทั้ง 3 ด้านดังกล่าวในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ กล่าวคือ นักเรียนจำนวนถึง 132 คน คิดเป็นร้อยละ 20.66 มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านความภูมิใจในตนเองในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ นักเรียนจำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 17.84 มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านความพอใจในชีวิตในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ และนักเรียนจำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 28.01 มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านความสุขสงบทางใจในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ

ตารางที่ 4.24: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุขของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

EQ ด้านสุข	ด้านความภูมิใจในตนเอง		ด้านความพอใจชีวิต		ด้านความสุขสงบทางใจ	
ระดับ EQ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ	132	20.66	114	17.84	179	28.01
ปกติ	482	75.43	459	71.83	427	66.82
สูงกว่าเกณฑ์ปกติ	25	3.91	66	10.33	33	5.16
รวมทั้งหมด	639	100.00	639	100.00	639	100.00

สถานการณ์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ทั้งด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง แสดงดังตารางที่ 4.25 จะเห็นว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 3 ด้าน ในระดับปกติ โดยนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข มีจำนวน 497 432 และ 491 คน คิดเป็นร้อยละ 77.78 67.61 และ 76.84 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีสูงสุด เห็นได้จากการที่มีนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีสูงกว่าเกณฑ์ปกติมีจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 7.67 และต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ 93 คน คิดเป็นร้อยละ 14.55 ในขณะที่มีนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุขสูงกว่าเกณฑ์ปกติมีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 3.44 และต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ 126 คน คิดเป็นร้อยละ 19.72 จากตารางพบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งต่ำกว่าด้านอื่นๆ กล่าวคือ มีนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งต่ำกว่าเกณฑ์ปกติเป็นจำนวนถึง 199 คน คิดเป็นร้อยละ 31.14 และสูงกว่าเกณฑ์ปกติเพียง 8 คน คิดเป็นร้อยละ 1.25 เท่านั้น โดยสรุปแล้ว พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในระดับปกติ โดยมีจำนวน 494 คน คิดเป็นร้อยละ 77.31 และมีนักเรียนจำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 20.81 ที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ในขณะที่มีนักเรียนเพียง 12 คน คิดเป็นร้อยละ 1.88 ที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเกณฑ์ปกติ (ตารางที่ 4.26)

ตารางที่ 4.25: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์จำแนกตามด้านย่อยของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ระดับ EQ	ด้านดี		ด้านเก่ง		ด้านสุข	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ	93	14.55	199	31.14	126	19.72
ปกติ	497	77.78	432	67.61	491	76.84
สูงกว่าเกณฑ์ปกติ	49	7.67	8	1.25	22	3.44
รวมทั้งหมด	639	100.00	639	100.00	639	100.00

ตารางที่ 4.26: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ระดับ EQ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ	133	20.81
ปกติ	494	77.31
สูงกว่าเกณฑ์ปกติ	12	1.88
รวมทั้งหมด	639	100.00

เมื่อพิจารณาคะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งประเมินโดยครูประจำชั้น ดังตารางที่ 4.27 พบว่า ผลลัพธ์ค่อนข้างสอดคล้องกับกรณีที่ประเมินโดยเด็กนักเรียน นั่นคือ ค่าเฉลี่ยของคะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข มีค่าเท่ากับ 14.59 14.33 และ 15.53 ตามลำดับ โดยถือเป็นภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในระดับปกติ เมื่อพิจารณาแบ่งกลุ่มนักเรียนตามระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งแสดงในตารางที่ 4.28 พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 3 ด้าน ในระดับปกติ โดยนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข มีจำนวน 482 469 และ 437 คน คิดเป็นร้อยละ 75.43 73.40 และ 68.39 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม พบว่ามีนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติค่อนข้างมาก ทั้งด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข โดยมีจำนวน 142 142 และ 146 คน คิดเป็นร้อยละ 22.22 22.22 และ 22.85 ตามลำดับ ในขณะที่มีนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข สูงกว่าเกณฑ์ปกติ เป็นจำนวนเพียง 13 26 และ 54 คน คิดเป็นร้อยละ 2.03 4.07 และ 8.45 ตามลำดับ โดยสรุปแล้ว พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในระดับปกติ โดยมีจำนวน 440 คน คิดเป็นร้อยละ 68.86 และมีนักเรียนจำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 27.39 ที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ในขณะที่มีนักเรียนเพียง 22 คน คิดเป็นร้อยละ 3.44 ที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเกณฑ์ปกติ (ตารางที่ 4.29)

ตารางที่ 4.27: คะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างซึ่งประเมินโดยครู

คุณลักษณะ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ช่วงปกติ
ดี	14.59	2.76	5.00	20.00	13 – 19
เก่ง	14.33	2.42	7.00	20.00	13 – 18
สุข	15.53	2.85	8.00	20.00	14 – 19
ความฉลาดทางอารมณ์	44.46	6.84	26.00	60.00	41 – 55

ตารางที่ 4.28: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์จำแนกตามด้านย่อย
ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างซึ่งประเมินโดยครู

ระดับ EQ	ด้านดี		ด้านเก่ง		ด้านสุข	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ	142	22.22	142	22.22	146	22.85
ปกติ	482	75.43	469	73.40	437	68.39
สูงกว่าเกณฑ์ปกติ	13	2.03	26	4.07	54	8.45
ไม่ตอบคำถาม	2	0.31	2	0.31	2	0.31
รวมทั้งหมด	639	100.00	639	100.00	639	100.00

ตารางที่ 4.29: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างซึ่งประเมินโดยครู

ระดับ EQ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ	175	27.39
ปกติ	440	68.86
สูงกว่าเกณฑ์ปกติ	22	3.44
ไม่ตอบคำถาม	2	0.31
รวมทั้งหมด	639	100.00

ตารางที่ 4.30 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ที่ประเมินโดยครูและนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้พบว่าคะแนน EQ ที่ประเมินโดยครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์อยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนน EQ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข มีค่าเท่ากับ 0.248 0.196 และ 0.281 สำหรับคะแนน EQ ในภาพรวม พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเท่ากับ 0.329 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สะท้อนว่าคะแนน EQ ที่ประเมินโดยครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน ตารางที่ 4.31 แสดงการเปรียบเทียบคะแนน EQ ที่ประเมินโดยครูและนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้จะเห็นว่าผลลัพธ์มี

ความสอดคล้องกันค่อนข้างมาก โดยค่า Chi-Square ของการทดสอบ Goodness of Fit มีค่าเท่ากับ 51.629 และมีค่า P-Value เท่ากับ 0.000 สะท้อนว่าคะแนน EQ ที่ประเมินโดยครูและนักเรียนมีความสอดคล้องกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.30: สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนน EQ ที่ประเมินโดยนักเรียนและครู

ระดับ EQ		คะแนน EQ ที่ประเมินโดยครู			
		ด้านดี	ด้านเก่ง	ด้านสุข	EQ ภาพรวม
คะแนน EQ ที่ประเมินโดยนักเรียน	ด้านดี	0.248**			
	ด้านเก่ง		0.196**		
	ด้านสุข			0.281**	
	EQ ภาพรวม				0.329**

หมายเหตุ: ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.31: การเปรียบเทียบคะแนน EQ ที่ประเมินโดยนักเรียนและครู

		คะแนน EQ ที่ประเมินโดยครู			
		ต่ำกว่าเกณฑ์	ปกติ	สูงกว่าเกณฑ์	รวม
คะแนน EQ ที่ประเมินโดยนักเรียน	ต่ำกว่าเกณฑ์	68	64	1	133
	ปกติ	107	365	20	492
	สูงกว่าเกณฑ์	0	11	1	12
รวม		175	440	22	637
Pearson Chi Square = 51.629					
P-Value = 0.000					

ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามโครงสร้างครอบครัว

ตารางที่ 4.32 แสดงคะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะครอบครัว ทั้งนี้พบว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวพ่อแม่ลูก (นั่นคือมีทั้งบิดาและมารดา) และครอบครัวข้ามรุ่นที่พ่อแม่ย้ายถิ่น มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ใกล้เคียงกันเป็นอย่างมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 150.01 และ 150.25 คะแนน ตามลำดับ และมีสัดส่วนนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในระดับปกติขึ้นไปเท่ากับร้อยละ 79.3 และ 80.5 ตามลำดับ ในขณะที่นักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวสามรุ่น (นั่นคือมีทั้งบิดามารดาและปู่ย่าตายาย) กลับมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่านักเรียนสองกลุ่มข้างต้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 147.99 คะแนน และมีสัดส่วนผู้ที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในระดับปกติขึ้นไปเพียงร้อยละ 76.1 อย่างไรก็ตาม พบว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นที่พ่อแม่ขาดการติดต่อเป็นกลุ่มที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์เท่ากับ 142.75 คะแนน และมีสัดส่วนผู้ที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในระดับปกติขึ้นไปเพียงร้อยละ 75 เท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวลักษณะอื่นๆ ทั้งครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว (นั่นคือมีเพียงบิดาหรือมารดา) ครอบครัวที่มีแต่ญาติดูแล ครอบครัวที่ไม่ใช่ญาติ และครอบครัวลักษณะอื่นๆ ล้วนมีคะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนในครอบครัวพ่อแม่ลูก ครอบครัวข้ามรุ่น และครอบครัวสามรุ่น ทั้งสิ้น

ตารางที่ 4.32: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะครอบครัว

ลักษณะของครอบครัว	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ต่ำกว่าเกณฑ์	ปกติ	สูงกว่าเกณฑ์	รวม
ครอบครัวสามรุ่น	147.99	15.73	41 (23.8)	128 (74.4)	3 (1.7)	172 (100)
ครอบครัวพ่อแม่ลูก	150.01	15.33	35 (20.7)	131 (77.5)	3 (1.8)	169 (100)
ครอบครัวข้ามรุ่น (ย้ายถิ่น)	150.25	15.38	39 (19.5)	157 (78.5)	4 (2.0)	200 (100)
ครอบครัวข้ามรุ่น (ขาดการติดต่อ)	142.75	17.13	2 (25.0)	6 (75.0)	0 (0.0)	8 (100)
ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว	151.32	15.00	7 (17.1)	34 (82.9)	0 (0.0)	41 (100)
ครอบครัวที่มีแต่ญาติดูแล	151.42	16.88	5 (19.2)	20 (76.9)	1 (3.8)	26 (100)
ครอบครัวที่ไม่ใช่ญาติ	178.00	-	0 (0.0)	1 (100)	0 (0.0)	1 (100)
ครอบครัวลักษณะอื่นๆ	150.32	18.85	4 (18.2)	17 (77.3)	1 (4.5)	22 (100)
รวม	149.64	15.66	133 (20.8)	494 (77.3)	12 (1.9)	639 (100)

หมายเหตุ: ตัวเลขในเครื่องหมายวงเล็บคือสัดส่วนของนักเรียนในแต่ละระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์

ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคุณลักษณะ

ตารางที่ 4.33 – 4.35 นำเสนอภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเมื่อจำแนกตามระดับชั้นเรียน เพศ และอายุ ตามลำดับ ในเบื้องต้นจากตารางที่ 4.33 จะพบว่าการเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้นมีผลทำให้ภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น กล่าวคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงสุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 152.28 คะแนน และมีสัดส่วนผู้ที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในระดับปกติขึ้นไปถึงร้อยละ 81.3 ตามมาด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งมีคะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์เฉลี่ยเท่ากับ 149.91 คะแนน ในขณะที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพียง 147.45 คะแนน นอกจากนี้ตารางที่ 4.34 ยังชี้ชัดว่านักเรียนหญิงมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนชายอย่างชัดเจน โดยมีคะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์เท่ากับ 151.90 คะแนน และมีสัดส่วนผู้ที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในระดับปกติขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 84.3 ในขณะที่คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชายมีค่าเพียง 146.58 คะแนน และมีสัดส่วนผู้ที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในระดับปกติขึ้นไปเพียงร้อยละ 71.3 เมื่อพิจารณาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ตามอายุ พบว่าอายุส่งผลกระทบบนเชิงบวกต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยพบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนอายุ 12 13 14 และ 15 มีค่าเท่ากับ 146.88 148.78 149.36 และ 152.12 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม พบว่านักเรียนอายุ 13 ปี มีสัดส่วนผู้ที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในระดับปกติขึ้นไปสูงที่สุดเท่ากับร้อยละ 81.3 ตามด้วยนักเรียนอายุ 15 ปี (ร้อยละ 80.9) อายุ 14 ปี (76.9) และอายุ 15 ปี (ร้อยละ 75.0) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.33: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะระดับชั้นเรียน

ระดับชั้น	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ต่ำกว่าเกณฑ์	ปกติ	สูงกว่าเกณฑ์	รวม
ม.1	147.45	14.61	49 (22.0)	170 (76.2)	4 (1.8)	223 (100)
ม.2	149.91	16.12	54 (21.1)	198 (77.3)	4 (1.6)	256 (100)
ม.3	152.28	15.98	30 (18.8)	126 (78.8)	4 (2.5)	160 (100)
รวม	149.64	15.66	133 (20.8)	494 (77.3)	12 (1.9)	639 (100)

หมายเหตุ: ตัวเลขในเครื่องหมายวงเล็บคือสัดส่วนของนักเรียนในแต่ละระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์

ตารางที่ 4.34: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ

เพศ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ต่ำกว่าเกณฑ์	ปกติ	สูงกว่าเกณฑ์	รวม
ชาย	146.58	15.19	77 (28.4)	191 (70.5)	3 (1.1)	271 (100)
หญิง	151.90	15.63	56 (15.2)	303 (82.3)	9 (2.4)	368 (100)
รวม	149.64	15.66	133 (20.8)	494 (77.3)	12 (1.9)	639 (100)

หมายเหตุ: ตัวเลขในเครื่องหมายวงเล็บคือสัดส่วนของนักเรียนในแต่ละระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์

ตารางที่ 4.35: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ

อายุ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ต่ำกว่าเกณฑ์	ปกติ	สูงกว่าเกณฑ์	รวม
12	146.88	14.05	10 (25.0)	30 (75.0)	0 (0.0)	40 (100)
13	148.78	14.78	40 (18.7)	169 (79.0)	5 (2.3)	214 (100)
14	149.36	16.23	55 (23.1)	179 (75.2)	4 (1.7)	238 (100)
15	152.12	16.22	28 (19.0)	116 (78.9)	3 (2.0)	147 (100)
รวม	149.64	15.66	133 (20.8)	494 (77.3)	12 (1.9)	639 (100)

หมายเหตุ: ตัวเลขในเครื่องหมายวงเล็บคือสัดส่วนของนักเรียนในแต่ละระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์

บทสรุป

จากการวิเคราะห์สถานการณ์ของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 อายุระหว่าง 12 – 15 ปี ด้วยสถิติเชิงพรรณนา พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับปกติ ทั้งภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในภาพรวม และภาวะความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้านย่อย ได้แก่ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข อย่างไรก็ตาม พบว่ามีนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติอยู่เป็นจำนวนค่อนข้างมากเช่นกัน โดยมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 20 ทั้งภาวะความฉลาดทาง

อารมณ์ในภาพรวมและภาวะความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 3 ด้านย่อย ในขณะที่นักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเกณฑ์ปกติมีจำนวนน้อยมาก โดยมีสัดส่วนน้อยกว่าร้อยละ 5 นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข จะพบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งต่ำกว่าด้านดีและด้านสุขอย่างเห็นได้ชัดเจน เมื่อพิจารณาภาวะความฉลาดทางอารมณ์จำแนกตามลักษณะครอบครัว พบว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวพ่อแม่ลูกและครอบครัวข้ามรุ่นที่พ่อแม่ย้ายถิ่น มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ใกล้เคียงกันเป็นอย่างมาก ในขณะที่นักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวสามรุ่น กลับมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่านักเรียนสองกลุ่มข้างต้น อย่างไรก็ตาม พบว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นที่พ่อแม่ขาดการติดต่อเป็นกลุ่มที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำที่สุด อีกทั้งยังพบว่าภาวะความฉลาดทางอารมณ์แปรผันตามระดับชั้นเรียนและอายุ โดยนักเรียนหญิงมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนชายอย่างเห็นได้ชัด

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์

สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ผ่านมาส่งผลให้โครงสร้างครอบครัวในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไป และก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของครอบครัวข้ามรุ่น (Skipped Generation Family) หรือครอบครัวที่มีเฉพาะคนรุ่นปู่ย่า-ตายายและรุ่นหลาน ส่วนคนรุ่นลูก (บิดามารดาของหลาน) ได้ย้ายถิ่นที่อยู่ไปที่อื่นหรือขาดการติดต่อ ไม่ได้อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน งานวิจัยในอดีตจำนวนมากพบว่า ครอบครัวข้ามรุ่นเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชน สามารถส่งผลกระทบต่อพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient: EQ) ซึ่งนำไปสู่ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และมีผลกระทบต่อการพัฒนาภาวะความฉลาดทางเชาว์ปัญญา (Intelligence Quotient: IQ)

งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กซึ่งอาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นและวิเคราะห์อิทธิพลของครอบครัวข้ามรุ่นที่มีต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ตลอดจนวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ทั้งนี้ งานวิจัยนี้ได้เลือกศึกษาเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งมีอายุระหว่าง 12 - 15 ปี เนื่องจากเล็งเห็นว่าช่วงอายุดังกล่าวเป็นวัยเริ่มต้นของการก้าวไปสู่การเป็นวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์สูงและมักมีปัญหาด้านอารมณ์และความรู้สึกได้ง่าย โดยถือเป็นช่วงวัยที่สำคัญในการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาภาวะความฉลาดทางเชาว์ปัญญาต่อไป

ในกระบวนการวิเคราะห์เชิงปริมาณ งานวิจัยเรื่องนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลจากเด็กนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 639 คน จากโรงเรียน 4 แห่ง ในจังหวัดที่มีปัญหาครอบครัวข้ามรุ่นสูง 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ หนองบัวลำภู เพชรบูรณ์ และสระแก้ว โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบ Binary Logistic Regression และ Multiple Linear Regression เพื่อศึกษาผลกระทบของโครงสร้างครอบครัว ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มย่อย ได้แก่ ครอบครัวสามรุ่น ครอบครัวพ่อแม่ลูก ครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาย้ายถิ่น ครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาขาดการติดต่อ และครอบครัวลักษณะอื่นๆ ที่มีต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ อีก 3 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน ปัจจัยด้านโครงสร้างและลักษณะของครอบครัว และปัจจัยด้านผู้ปกครองและการอยู่อาศัย

ผลการวิเคราะห์ Binary Logistic Regression

งานวิจัยเรื่องนี้เริ่มต้นการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้กระบวนการคัดเลือกตัวแปรแบบ Enter กล่าวคือ ใส่ตัวแปรอิสระทุกตัวเข้าไปในแบบจำลองพร้อมๆ กัน เนื่องด้วยงานวิจัยเรื่องนี้มุ่งเน้นตรวจสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระทุกตัวที่มีต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์เป็นหลัก อย่างไรก็ตาม เนื่องจากตัวแปรอิสระในงานวิจัยเรื่องนี้มีจำนวนมาก ทำให้ผู้วิจัยเลือกนำเสนอผลการวิเคราะห์ Binary Logistic Regression เฉพาะตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญทางสถิติ และตัวแปรโครงสร้างครอบครัวซึ่งเป็นตัวแปรอิสระที่งานวิจัยเรื่องนี้ให้ความสนใจ เพื่อมิให้ตารางสถิติยาวเกินไปและทำความเข้าใจได้ยาก รายละเอียดมีดังนี้

กรณีที่ 1: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี

ตารางที่ 5.1 นำเสนอผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ (ต่อจากนี้จะใช้คำว่า “EQ”) ด้านดีของเด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้พบว่าค่า Pseudo R-Squared มีค่าเท่ากับ 0.4276

สะท้อนว่าตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความน่าจะเป็นที่กลุ่มตัวอย่างจะมี EQ ด้านดีในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติได้ค่อนข้างดี นอกจากนี้เมื่อพิจารณาผลการทดสอบ Goodness of Fit พบว่าค่า Hosmer and Lemeshow's Chi Square มีค่าเท่ากับ 10.1011 และค่า P-Value มีค่าเท่ากับ 0.2580 สะท้อนว่าแบบจำลอง Binary Logistic Regression มีความเหมาะสม เมื่อพิจารณาผลกระทบของโครงสร้างครอบครัวที่มีต่อ EQ ด้านดี พบว่าการอยู่อาศัยในครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาขาดการติดต่อมีผลกระทบต่อ EQ ด้านดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยทำให้นักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นลักษณะนี้มีโอกาสมี EQ ด้านดีในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ ถึงร้อยละ 39.57 ในขณะที่นักเรียนในครอบครัวลักษณะอื่นๆ มีโอกาสมี EQ ด้านดีในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาผลกระทบของปัจจัยอื่นๆ ที่มีต่อ EQ ด้านดี พบว่านักเรียนชายจะมีโอกาสมี EQ ด้านดีในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติต่ำกว่านักเรียนหญิงคิดเป็นร้อยละ 4.85 ในขณะที่การช่วยทำงานบ้านเป็นบางครั้งและช่วยงานบ้านเป็นประจำจะทำให้นักเรียนมีโอกาสมี EQ ด้านดีในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติสูงกว่าการไม่ช่วยทำงานบ้านเลยคิดเป็นร้อยละ 13.51 และ 16.52 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่มีการใช้งานโทรศัพท์มือถือเกินกว่า 1 ชั่วโมงแต่ไม่เกิน 3 ชั่วโมงต่อวัน และที่ใช้งานเกินกว่า 5 ชั่วโมงต่อวัน มีโอกาสมี EQ ด้านดีในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 3.92 และ 4.77 ตามลำดับ และการใช้งานโทรศัพท์มือถือเพื่อดูคลิปวิดีโอจะทำให้นักเรียนมีโอกาสมี EQ ด้านดีในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติสูงกว่ากลุ่มที่ใช้งานโทรศัพท์ด้านอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 3.38 อีกทั้งยังพบว่าเด็กนักเรียนที่มีน้ำหนักเกินหรือมีภาวะอ้วนจะมีโอกาสมี EQ ด้านดีในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติต่ำกว่านักเรียนที่มีภาวะผอมหรือมีน้ำหนักปกติคิดเป็นร้อยละ 5.88

จากการวิเคราะห์ยังพบว่าพื้นที่อาศัยและความสัมพันธ์กับพื้นที่อาศัยล้วนมีผลกระทบในเชิงบวกต่อ EQ ด้านดีของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง นั่นคือ นักเรียนที่อาศัยในเขตเทศบาลมีความน่าจะเป็นที่จะมี EQ ด้านดีในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติสูงกว่านักเรียนที่อาศัยนอกเขตเทศบาลคิดเป็นร้อยละ 3.29 และการที่นักเรียนมีความสัมพันธ์กับพื้นที่อาศัยสูงขึ้นจะช่วยให้ความน่าจะเป็นที่จะมี EQ ด้านดีในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติสูงขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม พบว่าการที่ผู้ปกครองอายุมากขึ้นทุกๆ 10 ปี จะส่งผลทำให้ความน่าจะเป็นที่นักเรียนจะมี EQ ด้านดีในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติลดลงร้อยละ 1.90 จากการศึกษายังพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและผู้ปกครองมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความน่าจะเป็นที่นักเรียนมี EQ ด้านดีในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติ กล่าวคือ นักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับผู้ปกครองในระดับที่มีความน่าจะเป็นที่จะมี EQ ด้านดีในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติสูงกว่านักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับผู้ปกครองในระดับพอใช้หรือระดับแย่คิดเป็นร้อยละ 8.22 และหากคะแนนความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและผู้ปกครองเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 จะส่งผลทำให้ความน่าจะเป็นที่นักเรียนจะมี EQ ด้านดีในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.9 สำหรับปัจจัยสุดท้าย ได้แก่ ลักษณะการเลี้ยงดู พบว่าการได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดและแบบมีเหตุผลจะทำให้นักเรียนมีโอกาสมี EQ ด้านดีในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติสูงกว่าการได้รับการเลี้ยงดูแบบตามใจและแบบใช้ความรุนแรงคิดเป็นร้อยละ 4.55 และ 11.21 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.1: ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีด้วย Binary Logistic Regression

Variable	Coefficient	Odd Ratio	Std. Error	P-Value	Marginal Effects
เด็กชาย	-0.9140**	0.4009	0.4123	0.0266	-0.0485
ช่วยทำงานบ้านเป็นบางครั้ง	2.4962**	12.1364	0.9851	0.0113	0.1351

Variable	Coefficient	Odd Ratio	Std. Error	P-Value	Marginal Effects
ช่วยทำงานบ้านเป็นประจำ	2.7870***	16.2315	1.0326	0.0070	0.1652
ใช้โทรศัพท์ 1-3 ชั่วโมงต่อวัน	0.8578*	2.3579	0.4526	0.0580	0.0392
ใช้โทรศัพท์เกินกว่า 5 ชั่วโมงต่อวัน	1.3885**	4.0090	0.6098	0.0228	0.0477
ใช้โทรศัพท์เพื่อดูคลิปวิดีโอ	0.8155*	2.2602	0.4790	0.0887	0.0338
มีน้ำหนักเกิน/มีภาวะอ้วน	-0.8932*	0.4093	0.5118	0.0809	-0.0588
อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล	0.6631*	1.9407	0.3738	0.0761	0.0329
คะแนนความสัมพันธ์กับพื้นที่อยู่อาศัย	0.7459***	2.1083	0.2573	0.0037	0.0359
อายุของผู้ปกครอง	-0.0405**	0.9603	0.0200	0.0432	-0.0019
มีสัมพันธ์กับผู้ปกครองในระดับดี	1.3718*	0.2536	0.8101	0.0904	0.0822
คะแนนความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง (ร้อยละ)	0.0190*	1.0192	0.0101	0.0602	0.0009
การเลี้ยงดูเป็นแบบเข้มงวด	1.6089**	4.9975	0.8047	0.0456	0.0455
การเลี้ยงดูเป็นแบบมีเหตุผล	1.4425**	4.2313	0.6087	0.0178	0.1121
ครอบครัวสามรุ่น	-0.5207	0.5941	1.0358	0.6152	-0.0281
ครอบครัวพ่อแม่ลูก	-0.6444	0.5250	1.0661	0.5455	-0.0359
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาย้ายถิ่น	-0.0685	0.9338	1.0684	0.9489	-0.0033
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาขาดการติดต่อ	-2.7405*	0.0645	1.4936	0.0665	-0.3957
ครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว	0.5005	1.6495	1.3030	0.7009	0.0199
Observations	602				
Pseudo R-Squared	0.4276				
Hosmer and Lemeshow's Chi Square	10.1011				
P-Value	0.2580				

หมายเหตุ: *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

กรณีที่ 2: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนด EQ ด้านเก่งของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างดังตารางที่ 5.2 พบว่าค่า Pseudo R-Squared มีค่าเท่ากับ 0.2809 สะท้อนว่าตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความน่าจะเป็นที่กลุ่มตัวอย่างจะมี EQ ด้านเก่งในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติได้ค่อนข้างดี นอกจากนี้ยังพบว่าแบบจำลอง Binary Logistic Regression ที่ได้มีความเหมาะสม เนื่องจากค่า Hosmer and Lemeshow's Chi Square จากผลการทดสอบ Goodness of Fit มีค่าเท่ากับ 9.9101 และค่า P-Value มีค่าเท่ากับ 0.2714 และเมื่อพิจารณาผลกระทบของโครงสร้างครอบครัวที่มีต่อ EQ ด้านเก่ง พบว่าการอยู่อาศัยในครอบครัวพ่อแม่ลูก (ที่มีทั้งบิดาและมารดา) มีผลกระทบเชิงบวกต่อ EQ ด้านเก่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือนักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวพ่อแม่ลูกมีความน่าจะเป็นที่จะมี EQ ด้านเก่งในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ ถึงร้อยละ 17.37 ในขณะที่นักเรียนในครอบครัวลักษณะอื่นๆ มีโอกาสมี EQ ด้านเก่งในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่า การมีงานอดิเรกเล่นกีฬาและการทำงานพิเศษมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อความน่าจะเป็นที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจะมี EQ ด้านเก่งในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติ โดยได้พบว่านักเรียนที่มีงาน

อดิเรกเล่นกีฬาและการทำงานพิเศษมีความน่าจะเป็นที่จะมี EQ ด้านเก่งในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติสูงกว่านักเรียนที่ไม่มีงานอดิเรกเล่นกีฬาและไม่ได้ทำงานพิเศษคิดเป็นร้อยละ 12.51 และ 16.21 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่ใช้โทรศัพท์เพื่อฟังเพลงเป็นหลักมีความน่าจะเป็นที่จะมี EQ ด้านเก่งในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติต่ำกว่านักเรียนที่ใช้งานโทรศัพท์เพื่อการอื่นเป็นหลักคิดเป็นร้อยละ 9.02 ในขณะที่นักเรียนที่มีเป้าหมายหาทำงานหลังสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความน่าจะเป็นที่จะมี EQ ด้านเก่งในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติต่ำกว่านักเรียนที่มีเป้าหมายศึกษาต่อคิดเป็นร้อยละ 28.29 สำหรับปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างเด็กนักเรียนและบุคคลรอบตัว ผลการศึกษาระบุว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างจะมีความน่าจะเป็นที่จะมี EQ ด้านเก่งในระดับปกติและสูงกว่าเกณฑ์ปกติสูงขึ้น หากมีระดับความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียนและผู้ปกครองสูงขึ้นและมีการทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองมากขึ้น นอกจากนี้ นักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่แหล่งรายได้หลักมาจากปู่ย่าตายายมีความน่าจะเป็นที่จะมี EQ ด้านเก่งในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติสูงกว่านักเรียนกลุ่มอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 20.11 ในขณะที่นักเรียนที่ผู้ปกครองมีทักษะด้านไอทีในระดับพอใช้มีความน่าจะเป็นที่จะมี EQ ด้านเก่งในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติสูงกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีทักษะด้านไอทีในระดับแย่และดีคิดเป็นร้อยละ 14.23

ตารางที่ 5.2: ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งด้วย Binary Logistic Regression

Variable	Coefficient	Odd Ratio	Std. Error	P-Value	Marginal Effects
มีงานอดิเรกเล่นกีฬา	0.6953**	2.0043	0.2738	0.0111	0.1251
มีการทำงานพิเศษ	1.0316***	2.8056	0.3951	0.0090	0.1621
ใช้โทรศัพท์เพื่อฟังเพลง	-0.4621*	0.6300	0.2363	0.0505	-0.0902
มีเป้าหมายทำงานหลังจบ ม.ต้น	-1.2223*	0.2945	0.6627	0.0651	-0.2829
คะแนนความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียน	0.5274***	1.6946	0.1789	0.0032	0.1021
แหล่งรายได้หลักมาจากปู่ย่าตายาย	1.3302**	3.7818	0.5461	0.0149	0.2011
คะแนนความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง (ร้อยละ)	0.0150**	1.0151	0.0070	0.0322	0.0029
จำนวนกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง	0.2315*	1.2604	0.1281	0.0708	0.0448
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับพอใช้	0.7777**	2.1765	0.3923	0.0474	0.1423
ครอบครัวสามรุ่น	0.5151	1.6737	0.5019	0.3048	0.0939
ครอบครัวพ่อแม่ลูก	1.0180*	2.7677	0.5402	0.0595	0.1737
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาย้ายถิ่น	0.3434	1.4098	0.5067	0.4979	0.0644
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาขาดการติดต่อ	0.5842	1.7936	1.0299	0.5705	0.0973
ครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว	0.4009	1.4931	0.6104	0.5114	0.0710
Observations	602				
Pseudo R-Squared	0.2809				
Hosmer and Lemeshow's Chi Square	9.9101				
P-Value	0.2714				

หมายเหตุ: *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

กรณีที่ 3: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข

จากการวิเคราะห์ EQ ด้านสุขด้วย Binary Logistic Regression พบว่าตัวแปรอิสระในแบบจำลองสามารถอธิบายความน่าจะเป็นที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจะมีความน่าจะเป็นที่จะมี EQ ด้านสุขในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติได้ค่อนข้างดี โดยมีค่า Pseudo R-Squared เท่ากับ 0.3635 โดยที่สมการมีความเหมาะสม ซึ่งเห็นได้จากการที่ค่า Hosmer and Lemeshow's Chi Square ที่ได้จากการทดสอบ Goodness of Fit มีค่าเท่ากับ 4.3969 และค่า P-Value มีค่าเท่ากับ 0.8197 อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาค้นคว้าโครงสร้างครอบครัวไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความน่าจะเป็นที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจะมีความน่าจะเป็นที่จะมี EQ ด้านสุขในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติ แต่หากพิจารณาโดยไม่คำนึงถึงนัยสำคัญทางสถิติ พบว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาขาดการติดต่อกับโอกาสมี EQ ด้านสุขในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ อย่างชัดเจน

สำหรับปัจจัยอื่นๆ พบว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความน่าจะเป็นที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจะมีความน่าจะเป็นที่จะมี EQ ด้านสุขในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติมีจำนวน 3 ตัว ได้แก่ การใช้โทรศัพท์เพื่อดูคลิปวิดีโอ การใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นอินเทอร์เน็ต และการที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม กล่าวคือ นักเรียนที่ใช้โทรศัพท์เพื่อดูคลิปวิดีโอเป็นหลักมีความน่าจะเป็นที่มี EQ ด้านสุขในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติต่ำกว่าใช้โทรศัพท์เพื่อการอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 6.34 นักเรียนที่ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นอินเทอร์เน็ตเป็นหลักมีความน่าจะเป็นต่ำกว่าการใช้โทรศัพท์เพื่อการอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 9.21 และนักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกรกรรมมีความน่าจะเป็นต่ำกว่ากลุ่มที่ผู้ปกครองมีอาชีพอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 20.27 นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนชายมีความน่าจะเป็นที่จะมี EQ ด้านสุขในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติต่ำกว่านักเรียนหญิงคิดเป็นร้อยละ 9.18

นอกจากนี้ยังพบว่าการมีงานอดิเรกดูโทรทัศน์และภาพยนตร์และการช่วยทำงานบ้านเป็นบางครั้งมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อความน่าจะเป็นที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจะมีความน่าจะเป็นที่จะมี EQ ด้านสุขในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติ โดยได้พบว่านักเรียนที่มีงานอดิเรกดูโทรทัศน์และภาพยนตร์และการช่วยทำงานบ้านเป็นบางครั้งมีความน่าจะเป็นที่จะมี EQ ด้านสุขในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติสูงกว่านักเรียนที่ไม่มีงานอดิเรกดูโทรทัศน์และภาพยนตร์และนักเรียนที่ไม่ได้ช่วยงานบ้านหรือช่วยทำงานบ้านเป็นประจำคิดเป็นร้อยละ 7.85 และ 17.84 ตามลำดับ สำหรับปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างเด็กนักเรียนและบุคคลรอบตัว ผลการศึกษาระบุว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างจะมีความน่าจะเป็นที่จะมี EQ ด้านสุขในระดับปกติและสูงกว่าเกณฑ์ปกติสูงขึ้น หากมีระดับความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียนสูงขึ้นและมีการทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองมากขึ้น และนักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวในระดับดีมากจะมีความน่าจะเป็นที่จะมี EQ ด้านสุขในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติสูงกว่ากลุ่มที่มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวต่ำกว่าระดับดีมากคิดเป็นร้อยละ 11.95

ตารางที่ 5.3: ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุขด้วย Binary Logistic Regression

Variable	Coefficient	Odd Ratio	Std. Error	P-Value	Marginal Effects
เด็กชาย	-0.8454**	0.4294	0.3545	0.0171	-0.0918
มีงานอดิเรกดูโทรทัศน์และภาพยนตร์	0.7795**	2.1804	0.3087	0.0116	0.0785
ช่วยทำงานบ้านเป็นบางครั้ง	1.7325*	5.6545	0.9025	0.0549	0.1784
ใช้โทรศัพท์เพื่อดูคลิปวิดีโอ	-0.5645*	0.5686	0.3355	0.0924	-0.0634
ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นอินเทอร์เน็ต	-0.7853**	0.4560	0.3187	0.0137	-0.0921

Variable	Coefficient	Odd Ratio	Std. Error	P-Value	Marginal Effects
คะแนนความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียน	0.6429***	1.9020	0.2188	0.0033	0.0652
ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกร	-1.5574*	0.2107	0.9187	0.0900	-0.2027
จำนวนกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง	0.5745***	1.7762	0.1888	0.0024	0.0582
มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวในระดับดีมาก	1.2564**	3.5127	0.5755	0.0290	0.1195
ครอบครัวสามรุ่น	0.1994	1.2207	0.6835	0.7705	0.0195
ครอบครัวพ่อแม่ลูก	0.0952	1.0999	0.7200	0.8948	0.0095
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาย้ายถิ่น	0.6617	1.9380	0.6929	0.3396	0.0614
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาขาดการติดต่อ	-0.9731	0.3779	1.3100	0.4576	-0.1394
ครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว	0.7302	2.0755	0.8311	0.3796	0.0581
Observations	602				
Pseudo R-Squared	0.3635				
Hosmer and Lemeshow's Chi Square	4.3969				
P-Value	0.8197				

หมายเหตุ: *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

กรณีที่ 4: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์

ตารางที่ 5.4 นำเสนอผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนด EQ ด้วย Binary Logistic Regression ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์ระบุว่าสมการที่ทำการวิเคราะห์มีความเหมาะสม เห็นได้จากการที่ค่า Hosmer and Lemeshow's Chi Square ที่ได้จากการทดสอบ Goodness of Fit มีค่าเท่ากับ 6.0365 และค่า P-Value มีค่าเท่ากับ 0.6431 อีกทั้งตัวแปรอิสระในสมการยังสามารถอธิบายความน่าจะเป็นที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมี EQ ในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติได้ค่อนข้างดี โดยมีค่า Pseudo R-Squared เท่ากับ 0.3699 อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาอิทธิพลของโครงสร้างครอบครัว พบว่าโครงสร้างครอบครัวไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความน่าจะเป็นที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีความน่าจะเป็นที่จะมี EQ ในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติ กล่าวคือ เมื่อพิจารณา EQ ในภาพรวม ความน่าจะเป็นที่มี EQ ในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติของนักเรียนในครอบครัวที่แตกต่างกันไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่เมื่อพิจารณาปัจจัยอื่นๆ พบว่าการช่วยงานบ้านส่งผลดีต่อ EQ ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง นั่นคือ นักเรียนที่ช่วยงานบ้านเป็นบางครั้งและช่วยงานบ้านเป็นประจำมีความน่าจะเป็นที่จะมี EQ ในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติสูงกว่านักเรียนที่ไม่ช่วยงานบ้านคิดเป็นร้อยละ 24.75 และ 20.82 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เป็นที่สังเกตว่านักเรียนที่ช่วยงานบ้านเป็นบางครั้งมี EQ ต่ำกว่านักเรียนที่ช่วยงานบ้านเป็นประจำ

เมื่อพิจารณาอิทธิพลของความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและบุคคลรอบตัว พบว่าความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียน ความสัมพันธ์กับพื้นที่อาศัย และจำนวนกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อความน่าจะเป็นที่นักเรียนจะมี EQ ที่ดี นั่นคือ นักเรียนมีความน่าจะเป็นที่จะมี EQ ในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติสูงขึ้น หากมีระดับความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียนและพื้นที่อาศัยสูงขึ้นและมีการทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองมากขึ้น สำหรับปัจจัยลักษณะการเลี้ยงดู พบว่าการได้รับการเลี้ยงดูแบบมีเหตุผลทำให้นักเรียนมีโอกาสมี EQ ในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติสูงกว่าการได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวด แบบตามใจ และแบบใช้ความรุนแรงคิดเป็นร้อยละ 19.27 นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์พบว่า นักเรียนที่ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่น

เกมเป็นหลักมีความน่าจะเป็นที่จะมี EQ ในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติต่ำกว่านักเรียนที่ใช้งานโทรศัพท์เพื่อการอื่นเป็นหลักคิดเป็นร้อยละ 6.07 นอกจากนี้ นักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่แหล่งรายได้หลักมาจากบิดามารดา มีความน่าจะเป็นที่จะมี EQ ในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติต่ำกว่านักเรียนกลุ่มอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 10.32

ตารางที่ 5.4: ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้วย Binary Logistic Regression

Variable	Coefficient	Odd Ratio	Std. Error	P-Value	Marginal Effects
ช่วยทำงานบ้านเป็นบางครั้ง	2.2349***	9.3452	0.8599	0.0093	0.2475
ช่วยทำงานบ้านเป็นประจำ	1.8399**	6.2958	0.8766	0.0358	0.2082
ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นเกม	-0.5334*	0.5866	0.3140	0.0894	-0.0607
คะแนนความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียน	0.6876***	1.9889	0.2138	0.0013	0.0742
คะแนนความสัมพันธ์กับพื้นที่อยู่อาศัย	0.4361**	1.5467	0.2147	0.0422	0.0470
แหล่งรายได้หลักมาจากบิดามารดา	-1.1858*	0.3055	0.6413	0.0644	-0.1032
จำนวนกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง	0.3175*	1.3737	0.1720	0.0649	0.0343
การเลี้ยงดูเป็นแบบมีเหตุผล	1.2966**	3.6567	0.5330	0.0150	0.1927
ครอบครัวสามรุ่น	0.3241	1.3827	0.6647	0.6259	0.0331
ครอบครัวพ่อแม่ลูก	0.1854	1.2037	0.7042	0.7924	0.0194
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาย้ายถิ่น	0.1543	1.1668	0.6790	0.8203	0.0163
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาขาดการติดต่อ	0.3168	1.3728	1.2637	0.8020	0.0304
ครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว	0.3879	1.4738	0.8329	0.6415	0.0368
Observations	602				
Pseudo R-Squared	0.3699				
Hosmer and Lemeshow's Chi Square	6.0365				
P-Value	0.6431				

หมายเหตุ: *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ Multiple Linear Regression

หลังจากทำการวิเคราะห์ Binary Logistic Regression เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการวิเคราะห์ Multiple Linear Regression เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องของผลการวิจัย โดยการวิเคราะห์ Multiple Linear Regression ในครั้งนี้ได้ใช้กระบวนการคัดเลือกตัวแปรแบบ Enter และเลือกนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญทางสถิติ และตัวแปรโครงสร้างครอบครัวซึ่งเป็นตัวแปรอิสระที่งานวิจัยเรื่องนี้ให้ความสนใจเช่นเดียวกับกรณี Binary Logistic Regression รายละเอียดมีดังนี้

กรณีที่ 1: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนด EQ ด้านดีด้วย Multiple Linear Regression ดังตารางที่ 5.5 พบว่าสมการมีนัยสำคัญโดยรวม ทั้งกรณีที่ระดับ EQ วัดโดยคะแนน EQ และคะแนน EQ ในรูปของ Natural

Logarithm โดยมีค่า F-Stat เท่ากับ 3.6491 และ 3.6199 ตามลำดับ และมีค่า P-Value เท่ากับ 0.0000 ในทั้งสองสมการ และพบว่าตัวแปรอิสระในสมการสามารถอธิบายความแปรผันในตัวแปรตาม ได้แก่ คะแนน EQ และคะแนน EQ ในรูปของ Natural Logarithm ได้ร้อยละ 26.07 และ 25.86 เนื่องด้วยมีค่า Adjusted R-Squared เท่ากับ 0.2607 และ 0.2586 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาอิทธิพลของโครงสร้างครอบครัวที่มีต่อระดับ EQ ด้านดี พบว่ากรณีที่วัดระดับ EQ ด้วยคะแนน EQ นักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวพ่อแม่ลูกมีระดับ EQ ด้านดีต่ำกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวลักษณะอื่นๆ อย่างไรก็ตาม กรณีที่วัดระดับ EQ ด้วยคะแนน EQ ในรูปของ Natural Logarithm พบว่าโครงสร้างครอบครัวไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อระดับ EQ ด้านดี

เมื่อพิจารณาอิทธิพลของปัจจัยอื่นๆ ที่มีต่อระดับ EQ ด้านดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่าผลการวิจัยสอดคล้องกันทั้งกรณีที่วัดระดับ EQ ด้วยคะแนน EQ และคะแนน EQ ในรูปของ Natural Logarithm กล่าวคือ นักเรียนชายมีระดับ EQ ด้านดีต่ำกว่านักเรียนหญิง นักเรียนที่มีงานอดิเรกเล่นกีฬา อ่านหนังสือ และคุยกับผู้ปกครอง มีระดับ EQ ด้านดีสูงกว่านักเรียนที่มีงานอดิเรกอื่นๆ และนักเรียนที่ไม่มีงานอดิเรกใดๆ ในขณะที่นักเรียนที่มีการใช้โทรศัพท์มือถือมากกว่า 1 ชั่วโมงแต่ไม่เกิน 3 ชั่วโมงต่อวัน เป็นกลุ่มที่มีระดับ EQ ด้านดีสูงสุด เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ไม่ได้ใช้โทรศัพท์มือถือและกลุ่มที่ใช้โทรศัพท์มือถือนานกว่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่า ระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียนมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อระดับ EQ ด้านดี กล่าวคือ นักเรียนที่อาศัยอยู่ไกลจากโรงเรียนมีแนวโน้มที่จะมีระดับ EQ ด้านดีสูงกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ใกล้โรงเรียน ในขณะที่นักเรียนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลจะมีระดับ EQ ด้านดีสูงกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล

นอกจากนี้ยังพบว่า ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ครูประจำชั้น และพื้นที่อาศัยมีผลอิทธิพลในเชิงบวกต่อระดับ EQ ด้านดีของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง นั่นคือ นักเรียนมีระดับ EQ ด้านดีสูงขึ้นเมื่อมีระดับความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ครูประจำชั้น และพื้นที่อาศัยสูงขึ้น เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านผู้ปกครอง พบว่านักเรียนที่ผู้ปกครองคือบิดามารดามีระดับ EQ ด้านดีสูงสุด ตามมาด้วยกลุ่มที่ผู้ปกครองคือปู่ย่าตายาย ในขณะที่กลุ่มที่ผู้ปกครองคือญาติหรือบุคคลอื่นๆ มีระดับ EQ ด้านดีต่ำที่สุด สำหรับปัจจัยอาชีพของผู้ปกครอง จากการศึกษาพบว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้างและอาชีพเกษตรกรรมจะมีระดับ EQ ด้านดีต่ำกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพอื่นๆ สำหรับปัจจัยด้านการเลี้ยงดู พบว่านักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบมีเหตุผลจะมีระดับ EQ ด้านดีสูงกว่ากลุ่มที่ถูกเลี้ยงดูแบบตามใจ แบบเข้มงวด และแบบใช้ความรุนแรง

ตารางที่ 5.5: ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีด้วย Multiple Linear Regression

Variable	Good-EQ ₂			LnGood-EQ ₂		
	Coefficient	Std. Error	P-Value	Coefficient	Std. Error	P-Value
เด็กชาย	-1.3787**	0.5810	0.0180	-0.0264**	0.0110	0.0164
มีงานอดิเรกเล่นกีฬา	0.9779*	0.5484	0.0751	0.0180*	0.0103	0.0821
มีงานอดิเรกอ่านหนังสือ	1.1557*	0.6452	0.0738	0.0204*	0.0122	0.0938
มีงานอดิเรกคุยกับผู้ปกครอง	1.3019**	0.5975	0.0298	0.0240**	0.0113	0.0339
ใช้โทรศัพท์ 1-3 ชั่วโมงต่อวัน	1.8305***	0.6865	0.0079	0.0352***	0.0129	0.0067
ระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียน	0.0814**	0.0365	0.0261	0.0014**	0.0007	0.0380
อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล	1.1102**	0.4789	0.0208	0.0210**	0.0090	0.0204
คะแนนความสัมพันธ์กับครูประจำชั้น	1.2466***	0.4052	0.0022	0.0233***	0.0076	0.0024

Variable	Good-EQ ₂			LnGood-EQ ₂		
	Coefficient	Std. Error	P-Value	Coefficient	Std. Error	P-Value
คะแนนความสัมพันธ์กับพื้นที่อยู่อาศัย	1.3718***	0.3664	0.0002	0.0265***	0.0069	0.0001
ผู้ปกครองหลักคือบิดามารดา	2.1247**	1.0687	0.0473	0.0408**	0.0201	0.0432
ผู้ปกครองหลักคือปู่ย่าตายาย	2.0135*	1.1764	0.0876	0.0382*	0.0222	0.0856
ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง	-2.6895**	1.1637	0.0212	-0.0535**	0.0219	0.0151
ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกร	-2.3070*	1.1744	0.0500	-0.0455**	0.0221	0.0402
คะแนนความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง (ร้อยละ)	0.0392***	0.0147	0.0081	0.0007***	0.0003	0.0080
การเลี้ยงดูเป็นแบบมีเหตุผล	1.8169*	1.0081	0.0721	0.0380*	0.0190	0.0462
ครอบครัวสามรุ่น	-1.2721	1.0834	0.2408	-0.0212	0.0204	0.2990
ครอบครัวพ่อแม่ลูก	-2.0208*	1.1663	0.0838	-0.0359	0.0220	0.1028
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดา ย้ายถิ่น	-0.4842	1.0979	0.6594	-0.0058	0.0207	0.7810
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดา ขาดการติดต่อ	-2.3994	2.2566	0.2882	-0.0459	0.0425	0.2807
ครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว	-0.4801	1.3271	0.7177	-0.0076	0.0250	0.7609
Observations	602			602		
Adjusted R-Squared	0.2607			0.2586		
F-Stat for Overall Significance	3.6491			3.6199		
P-Value	0.0000			0.0000		

หมายเหตุ: *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

กรณีที่ 2: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง

ตารางที่ 5.6 นำเสนอผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดระดับ EQ ด้านเก่งของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งวัดโดยตัวชี้วัด (ตัวแปรตาม) 2 ตัว ได้แก่ คะแนน EQ ด้านเก่ง และคะแนน EQ ด้านเก่งในรูปของ Natural Logarithm ทั้งนี้ ในกรณีที่ตัวชี้วัดคือคะแนน EQ ด้านเก่ง พบว่าค่า Adjusted R-Squared มีค่าเท่ากับ 0.1387 สะท้อนว่าตัวแปรอิสระในสมการสามารถอธิบายความแปรผันในระดับ EQ ได้ร้อยละ 13.87 และค่า F-stat มีค่าเท่ากับ 2.2101 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.0000 สะท้อนว่าสมการมีนัยสำคัญโดยรวม และในกรณีที่ตัวชี้วัดคือคะแนน EQ ด้านเก่งในรูปของ Natural Logarithm พบว่าค่า Adjusted R-Squared มีค่าเท่ากับ 0.1379 สะท้อนว่าตัวแปรอิสระในสมการสามารถอธิบายความแปรผันในระดับ EQ ได้ร้อยละ 13.79 และค่า F-stat มีค่าเท่ากับ 2.2016 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.0000 สะท้อนว่าสมการมีนัยสำคัญโดยรวม เช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาอิทธิพลของโครงสร้างครอบครัวที่มีระดับ EQ ด้านเก่ง ผลจากการศึกษาพบว่า โครงสร้างครอบครัวไม่มีอิทธิพลต่อระดับ EQ ด้านเก่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม หากไม่คำนึงถึงนัยสำคัญทางสถิติ พบว่าเด็กในครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาขาดการติดต่อมีระดับ EQ ด้านเก่งต่ำที่สุด ตามมาด้วยเด็กในครอบครัวลักษณะอื่นๆ เช่น อยู่กับญาติ อยู่คนเดียว เด็กในครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว เด็กในครอบครัวสามรุ่น เด็กในครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาย้ายถิ่น โดยเด็กในครอบครัวพ่อแม่ลูกมีระดับ EQ ด้านเก่งสูงที่สุด

เมื่อพิจารณาอิทธิพลของปัจจัยอื่นๆ พบว่าผลการวิจัยสอดคล้องกันทั้งกรณีคะแนน EQ และคะแนน EQ ในรูปของ Natural Logarithm นั่นคือ นักเรียนชายมีระดับ EQ ด้านเก่งสูงกว่านักเรียนหญิง นักเรียนที่มีงานอดิเรกเล่นเกมมีระดับ EQ ด้านเก่งต่ำกว่านักเรียนที่มีงานอดิเรกอื่นๆ นักเรียนที่ทำงานพิเศษมีระดับ EQ ด้านเก่งสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้ทำงานพิเศษ นักเรียนที่ใช้โทรศัพท์มือถือถือนานกว่า 1 ชั่วโมงแต่ไม่เกิน 3 ชั่วโมงต่อวันมีระดับ EQ ด้านเก่งสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้ใช้โทรศัพท์มือถือถือนานกว่า 3 ชั่วโมง นักเรียนที่มีประวัติเจ็บป่วยในรอบ 30 วันที่ผ่านมามีระดับ EQ ด้านเก่งต่ำกว่านักเรียนที่ไม่มีการเจ็บป่วย และนักเรียนที่บิดามารดามีสถานภาพแยกกันอยู่หรือไม่ทราบสถานภาพมีระดับ EQ ด้านเก่งสูงกว่านักเรียนที่บิดามารดามีสถานภาพอื่นๆ นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มมีระดับ EQ ด้านเก่งสูงขึ้นเมื่อมีระดับความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียน ครูประจำชั้น และพื้นที่อยู่อาศัยสูงขึ้น โดยที่ระดับความสัมพันธ์กับครูประจำชั้นมีอิทธิพลต่อระดับ EQ ด้านเก่งสูงกว่าความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นเรียนและพื้นที่อาศัย เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มมีระดับ EQ ด้านเก่งสูงขึ้นเมื่อมีระดับความสัมพันธ์กับผู้ปกครองสูงขึ้นและมีการทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองมากขึ้น

ตารางที่ 5.6: ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งด้วย Multiple Linear Regression

Variable	Smart-EQ ₂			LnSmart-EQ ₂		
	Coefficient	Std. Error	P-Value	Coefficient	Std. Error	P-Value
เด็กชาย	1.1391*	0.6668	0.0882	0.0240*	0.0137	0.0798
มีงานอดิเรกเล่นเกม	-1.1764*	0.6328	0.0636	-0.0233*	0.0130	0.0733
มีการทำงานพิเศษ	1.5561**	0.7758	0.0454	0.0315**	0.0159	0.0480
ใช้โทรศัพท์ 1-3 ชั่วโมงต่อวัน	1.5165*	0.7880	0.0548	0.0308*	0.0162	0.0574
เจ็บป่วยในรอบ 1 เดือน	-1.1804**	0.5723	0.0396	-0.0233**	0.0117	0.0480
คะแนนความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียน	0.7730*	0.4295	0.0725	0.0165*	0.0088	0.0621
คะแนนความสัมพันธ์กับครูประจำชั้น	1.2161***	0.4651	0.0092	0.0243**	0.0095	0.0112
คะแนนความสัมพันธ์กับพื้นที่อยู่อาศัย	0.7465*	0.4206	0.0765	0.0139	0.0086	0.1067
บิดาแยกกันอยู่/ไม่ทราบสถานภาพ	2.1677**	0.9802	0.0274	0.0481**	0.0201	0.0170
ระดับความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง (ร้อยละ)	0.0369**	0.0169	0.0294	0.0008**	0.0003	0.0165
จำนวนกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง	0.8867***	0.2724	0.0012	0.0166***	0.0056	0.0031
ครอบครัวสามรุ่น	0.8371	1.2435	0.5012	0.0195	0.0255	0.4441
ครอบครัวพ่อแม่ลูก	1.7208	1.3387	0.1992	0.0376	0.0275	0.1715
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดา ย้ายถิ่น	1.0514	1.2602	0.4045	0.0204	0.0258	0.4293
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดา ขาดการติดต่อ	-0.6666	2.5902	0.7970	-0.0067	0.0531	0.8991
ครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว	0.2756	1.5232	0.8565	0.0088	0.0312	0.7789

Variable	Smart-EQ ₂			LnSmart-EQ ₂		
	Coefficient	Std. Error	P-Value	Coefficient	Std. Error	P-Value
Observations	602			602		
Adjusted R-Squared	0.1387			0.1379		
F-Stat for Overall Significance	2.2101			2.2016		
P-Value	0.0000			0.0000		

หมายเหตุ: *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

กรณีศึกษาที่ 3: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข

จากตารางที่ 5.7 ซึ่งนำเสนอผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดระดับ EQ ด้านสุขด้วย Multiple Linear Regression พบว่าตัวแปรอิสระในสมการสามารถอธิบายความแปรผันในระดับ EQ ด้านสุข (ตัวแปรตาม) ซึ่งวัดโดยคะแนน EQ ด้านสุข คิดเป็นร้อยละ 18.68 เนื่องจาก Adjusted R-Squared มีค่าเท่ากับ 0.1868 โดยที่สมการมีนัยสำคัญโดยรวมทางสถิติ เนื่องจากมีค่า F-Stat เท่ากับ 2.7261 และมีค่า P-Value เท่ากับ 0.0000 ทั้งนี้ผลการวิจัยข้างต้นใกล้เคียงกับกรณีที่ระดับ EQ ด้านสุข วัดโดยคะแนน EQ ด้านสุขในรูปของ Natural Logarithm นั่นคือ ตัวแปรอิสระในสมการสามารถอธิบายความแปรผันในระดับ EQ ด้านสุข ซึ่งวัดโดยคะแนน EQ ด้านสุขในรูปของ Natural Logarithm คิดเป็นร้อยละ 18.69 เนื่องจาก Adjusted R-Squared มีค่าเท่ากับ 0.1869 สมการมีนัยสำคัญโดยรวมทางสถิติ เนื่องจากมีค่า F-Stat เท่ากับ 2.7265 และมีค่า P-Value เท่ากับ 0.0000 สำหรับปัจจัยโครงสร้างครอบครัว ผลจากการศึกษาพบว่าตัวแปรหนึ่งของโครงสร้างครอบครัวทุกประเภทไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ นักเรียนในครอบครัวแต่ละลักษณะไม่ได้มีระดับ EQ ด้านสุขแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม หากไม่คำนึงถึงนัยสำคัญทางสถิติ พบว่านักเรียนที่อาศัยในครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาย้ายถิ่นมีระดับ EQ ด้านสุขสูงที่สุด ตามมาด้วยนักเรียนในครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว นักเรียนในครอบครัวพ่อแม่ลูก นักเรียนในครอบครัวสามรุ่น นักเรียนในครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาขาดการติดต่อ โดยนักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวลักษณะอื่นๆ (อยู่กับญาติ อยู่คนเดียว ฯลฯ) มีระดับ EQ ด้านสุขต่ำที่สุด

เมื่อพิจารณาปัจจัยส่วนบุคคล พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีระดับ EQ ด้านสุขสูงที่สุด ตามด้วยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีระดับ EQ ด้านสุขต่ำที่สุด นักเรียนชายมีระดับ EQ ด้านสุขต่ำกว่านักเรียนหญิง นักเรียนที่มีงานอดิเรกเล่นเกมและงานอดิเรกฟังเพลงจะมีระดับ EQ ด้านสุขต่ำกว่านักเรียนที่มีงานอดิเรกอื่นๆ นักเรียนที่มีโรคประจำตัวมีระดับ EQ ด้านสุขสูงกว่านักเรียนที่ไม่มีโรคประจำตัว นอกจากนี้ยังพบว่าระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียนมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อระดับ EQ ด้านสุข กล่าวคือ นักเรียนที่อาศัยอยู่ไกลจากโรงเรียนมีแนวโน้มที่จะมีระดับ EQ ด้านสุขสูงกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ใกล้โรงเรียน และพบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มมีระดับ EQ ด้านสุขสูงขึ้นเมื่อมีระดับความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียน ครูประจำชั้น และพื้นที่อยู่อาศัยสูงขึ้น โดยที่ระดับความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นมีอิทธิพลต่อระดับ EQ ด้านสุขสูงกว่าความสัมพันธ์กับครูประจำชั้นและพื้นที่อาศัย และเมื่อพิจารณาปัจจัยด้านผู้ปกครองและการอยู่อาศัย พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มมีระดับ EQ ด้านสุขสูงขึ้นเมื่อมีการทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองมากขึ้นและมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้มากขึ้น

ตารางที่ 5.7: ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุขด้วย Multiple Linear Regression

Variable	Happy-EQ ₂			LnHappy-EQ ₂		
	Coefficient	Std. Error	P-Value	Coefficient	Std. Error	P-Value
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	1.5804**	0.7545	0.0367	0.0345**	0.0162	0.0336
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	2.1681*	1.1930	0.0697	0.0458*	0.0256	0.0743
เด็กชาย	-1.6684**	0.6469	0.0102	-0.0364***	0.0139	0.0090
มีงานอดิเรกเล่นเกม	-1.3237**	0.6139	0.0315	-0.0283**	0.0132	0.0324
มีงานอดิเรกฟังเพลง	-1.0499*	0.5944	0.0779	-0.0216*	0.0128	0.0909
มีโรคประจำตัว	1.5850**	0.7913	0.0457	0.0337**	0.0170	0.0481
ระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียน	0.0830**	0.0406	0.0416	0.0018**	0.0009	0.0368
คะแนนความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียน	1.3034***	0.4167	0.0019	0.0297***	0.0089	0.0010
คะแนนความสัมพันธ์กับครูประจำชั้น	1.1976***	0.4512	0.0082	0.0250***	0.0097	0.0100
คะแนนความสัมพันธ์กับพื้นที่อยู่อาศัย	0.7936*	0.4081	0.0523	0.0156*	0.0088	0.0756
จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้	0.3435*	0.2061	0.0962	0.0069	0.0044	0.1201
จำนวนกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง	0.6959***	0.2643	0.0087	0.0149***	0.0057	0.0087
ครอบครัวสามรุ่น	0.6191	1.2064	0.6080	0.0136	0.0259	0.6002
ครอบครัวพ่อแม่ลูก	0.6322	1.2988	0.6267	0.0148	0.0279	0.5966
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดา ย้ายถิ่น	1.0466	1.2226	0.3924	0.0246	0.0262	0.3491
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดา ขาดการติดต่อ	0.3661	2.5129	0.8842	0.0088	0.0539	0.8700
ครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว	1.0266	1.4778	0.4876	0.0242	0.0317	0.4464
Observations	602			602		
Adjusted R-Squared	0.1868			0.1869		
F-Stat for Overall Significance	2.7261			2.7265		
P-Value	0.0000			0.0000		

หมายเหตุ: *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

กรณีที่ 4: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์

จากตารางที่ 5.8 เมื่อตัวชี้วัดระดับ EQ คือคะแนน EQ พบว่าค่า F-Stat มีค่าเท่ากับ 3.2601 และ P-Value มีค่าเท่ากับ 0.0000 สะท้อนว่าสมการถดถอยที่ได้จากการวิเคราะห์มีนัยสำคัญโดยรวมทางสถิติ และ Adjusted R-Squared มีค่าเท่ากับ 0.2313 สะท้อนว่าตัวแปรอิสระในสมการสามารถอธิบายความแปรผันในระดับ EQ ได้คิดเป็นร้อยละ 23.13 และเมื่อตัวชี้วัดระดับ EQ คือคะแนน EQ ในรูปของ Natural Logarithm พบว่า ค่า F-Stat มีค่าเท่ากับ 3.2514 และ P-Value มีค่าเท่ากับ 0.0000 สะท้อนว่าสมการถดถอยที่ได้จากการวิเคราะห์มีนัยสำคัญโดยรวมทางสถิติ และ Adjusted R-Squared มีค่าเท่ากับ 0.2306 สะท้อนว่าตัวแปร

อิสระในสมการสามารถอธิบายความแปรผันในระดับ EQ ได้คิดเป็นร้อยละ 23.06 เมื่อพิจารณาอิทธิพลของโครงสร้างครอบครัวที่มีระดับ EQ จากการศึกษาพบว่าโครงสร้างครอบครัวไม่มีอิทธิพลต่อระดับ EQ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม หากไม่คำนึงถึงนัยสำคัญทางสถิติ จะพบว่าเด็กในครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาขาดการติดต่อมีระดับ EQ ต่ำที่สุด ตามมาด้วยเด็กในครอบครัวลักษณะอื่นๆ เช่น อยู่กับญาติ อยู่คนเดียว เด็กในครอบครัวสามรุ่น เด็กในครอบครัวพ่อแม่ลูก เด็กในครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว โดยเด็กในครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาย้ายถิ่นมีระดับ EQ สูงที่สุด

เมื่อพิจารณาปัจจัยส่วนบุคคลของเด็กนักเรียน พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีระดับ EQ สูงที่สุดในขณะที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 มีระดับ EQ ไม่แตกต่างกัน นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษอย่างน้อย 1 ด้านจะมีระดับ EQ สูงกว่านักเรียนที่ไม่มีความสามารถพิเศษใดๆ นักเรียนที่มีงานอดิเรกเล่นกีฬาจะมีระดับ EQ สูงกว่านักเรียนที่มีงานอดิเรกอื่นๆ ในขณะที่นักเรียนที่มีงานอดิเรกเล่นเกมจะมีระดับ EQ ต่ำกว่านักเรียนที่มีงานอดิเรกอื่นๆ นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่ทำงานพิเศษจะมีระดับ EQ สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้ทำงานพิเศษ นักเรียนที่ใช้โทรศัพท์มือถือนานกว่า 1 ชั่วโมงแต่ไม่เกิน 3 ชั่วโมงต่อวันมีระดับ EQ สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้ใช้โทรศัพท์มือถือและนักเรียนที่ใช้โทรศัพท์มือถือนานกว่า 3 ชั่วโมง นักเรียนที่มีน้ำหนักเกินหรือมีภาวะอ้วนมีระดับ EQ สูงกว่านักเรียนที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์และนักเรียนที่มีน้ำหนักปกติ อีกทั้งยังพบว่าระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียนมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อระดับ EQ กล่าวคือ นักเรียนที่อาศัยอยู่ไกลจากโรงเรียนมีแนวโน้มที่จะมีระดับ EQ สูงกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ใกล้โรงเรียน และพบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มมีระดับ EQ สูงขึ้นเมื่อมีระดับความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียน ครูประจำชั้น และพื้นที่อยู่อาศัยสูงขึ้น โดยที่ระดับความสัมพันธ์กับครูประจำชั้นมีอิทธิพลต่อระดับ EQ สูงกว่าความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียนและพื้นที่อาศัย และเมื่อพิจารณาปัจจัยด้านผู้ปกครอง พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มมีระดับ EQ สูงขึ้นเมื่อมีระดับความสัมพันธ์กับผู้ปกครองสูงขึ้นและมีการทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองมากขึ้น

ตารางที่ 5.8: ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้วย Multiple Linear Regression

Variable	EQ ₂			LnEQ ₂		
	Coefficient	Std. Error	P-Value	Coefficient	Std. Error	P-Value
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	5.1304*	2.8807	0.0755	0.0352*	0.0191	0.0657
มีความสามารถพิเศษอย่างน้อย 1 ด้าน	4.7786*	2.6648	0.0735	0.0310*	0.0177	0.0796
มีงานอดิเรกเล่นกีฬา	2.6092*	1.4746	0.0774	0.0172*	0.0098	0.0783
มีงานอดิเรกเล่นเกม	-2.8405*	1.4823	0.0559	-0.0186*	0.0098	0.0587
มีการทำงานพิเศษ	3.1396*	1.8174	0.0847	0.0208*	0.0121	0.0849
ใช้โทรศัพท์ 1-3 ชั่วโมงต่อวัน	4.4166**	1.8460	0.0171	0.0294**	0.0122	0.0167
มีน้ำหนักเกิน/มีภาวะอ้วน	3.3721*	1.9873	0.0903	0.0207	0.0132	0.1163
ระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียน	0.2338**	0.0981	0.0175	0.0016**	0.0007	0.0162
คะแนนความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียน	2.4881**	1.0062	0.0137	0.0172**	0.0067	0.0100
คะแนนความสัมพันธ์กับครูประจำชั้น	3.6603***	1.0895	0.0008	0.0239***	0.0072	0.0010
คะแนนความสัมพันธ์กับพื้นที่อยู่อาศัย	2.9118***	0.9853	0.0033	0.0192***	0.0065	0.0034

Variable	EQ ₂			LnEQ ₂		
	Coefficient	Std. Error	P-Value	Coefficient	Std. Error	P-Value
คะแนนความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง (ร้อยละ)	0.0873**	0.0396	0.0280	0.0006**	0.0003	0.0246
จำนวนกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง	1.5201**	0.6382	0.0176	0.0094**	0.0042	0.0261
ครอบครัวสามรุ่น	0.1841	2.9131	0.9496	0.0029	0.0193	0.8825
ครอบครัวพ่อแม่ลูก	0.3322	3.1361	0.9157	0.0043	0.0208	0.8345
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดา ย้ายถิ่น	1.6138	2.9522	0.5849	0.0123	0.0196	0.5298
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดา ขาดการติดต่อ	-2.6998	6.0679	0.6565	-0.0176	0.0402	0.6618
ครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว	0.8221	3.5684	0.8179	0.0071	0.0237	0.7630
Observations	602			602		
Adjusted R-Squared	0.2313			0.2306		
F-Stat for Overall Significance	3.2601			3.2514		
P-Value	0.0000			0.0000		

หมายเหตุ: *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

บทสรุป

จากการวิเคราะห์หัตถิพลของโครงสร้างครอบครัวที่มีระดับ EQ ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีอายุระหว่าง 12 – 15 ปี ในจังหวัดที่มีปัญหาครอบครัวข้ามรุ่นสูง 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเพชรบูรณ์ หนองบัวลำภู สุรินทร์ และสระแก้ว พบว่าการอาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นส่งผลทำให้เด็กมี EQ ต่ำในทุกๆ มิติ ทั้งด้านดี ด้านเก่ง ด้านสุข และในภาพรวม เฉพาะกรณีของครอบครัวข้ามรุ่นที่บิดามารดาขาดการติดต่อ ในขณะที่การอาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นที่บิดามารดาย้ายถิ่นไม่ได้ส่งผลกระทบต่อ EQ ของเด็ก ซึ่งมีสาเหตุมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารทำให้การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและเด็กสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้าม เด็กในครอบครัวพ่อแม่ลูกกลับมี EQ ด้านดีต่ำกว่าครอบครัวลักษณะอื่นๆ สะท้อนว่าในยุคปัจจุบัน บิดามารดามีแนวโน้มละเลยคุณลักษณะที่ส่งผลต่อ EQ ด้านดีของเด็ก นั่นคือ การควบคุมตนเองและความรับผิดชอบ ทั้งยังพบว่าการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง การมีกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครอง และพูดคุยกับผู้ปกครอง จะช่วยให้เด็กมี EQ สูงขึ้นทั้งสิ้น ไม่ว่าผู้ปกครองจะเป็นผู้ใดก็ตาม นอกจากนี้ยังพบว่าการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน ครู และพื้นที่อาศัย ล้วนทำให้ EQ ของเด็กสูงขึ้นด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ ปัจจัยอื่นๆ ที่ช่วยให้เด็กมี EQ สูงขึ้น ได้แก่ การเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล การส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถพิเศษอย่างน้อย 1 ด้าน การส่งเสริมเด็กให้เล่นกีฬาและอ่านหนังสือเป็นงานอดิเรก การฝึกให้เด็กช่วยงานบ้าน การส่งเสริมให้เด็กทำงานพิเศษ การดูแลให้เด็กใช้งานโทรศัพท์มือถือในระยะเวลาที่เหมาะสม (ประมาณ 1 – 3 ชั่วโมงต่อวัน) และการกำกับดูแลให้เด็กติดเกมหรือเล่นเกมมากเกินไป

บทที่ 6

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการเก็บข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพในที่นี้อาศัยข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ต่อผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม ทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง ครูประจำชั้น ครูผู้ดูแลเด็กนักเรียน และผู้บริหารของโรงเรียน รายละเอียดมีดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการสนทนากลุ่ม

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยนักเรียน ผู้ปกครอง และครูประจำชั้นหรือครูผู้ดูแลเด็กนักเรียน รายละเอียดของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มมีดังนี้

1. นักเรียน

นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสนทนากลุ่มในที่นี้คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ปีการศึกษา 2561 (นั่นคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ปีการศึกษา 2560)¹ ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้พิจารณาคัดเลือกเฉพาะนักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นทั้งที่บิดามารดาย้ายถิ่นและบิดามารดาขาดการติดต่อเป็นหลัก (อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างมีนักเรียนจำนวน 1 คนที่อาศัยอยู่กับบิดามารดา) ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ทำการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ประกอบด้วยนักเรียน 2 กลุ่ม ได้แก่ นักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติจำนวน 10 คน และนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติและสูงกว่าเกณฑ์ปกติจำนวน 16 คน รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสนทนากลุ่มจำนวนทั้งหมด 26 คน

2. ผู้ปกครอง

ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสนทนากลุ่มในที่นี้คือผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสนทนากลุ่มข้างต้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่น ทั้งที่บิดามารดาย้ายถิ่นและบิดามารดาขาดการติดต่อ โดยส่วนใหญ่เป็นปู่ตายายของนักเรียน ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ทำการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ประกอบด้วยผู้ปกครอง 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ปกครองของนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติจำนวน 7 คน และผู้ปกครองของนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติและสูงกว่าเกณฑ์ปกติจำนวน 3 คน รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสนทนากลุ่มจำนวนทั้งหมด 10 คน

3. ครูประจำชั้นหรือครูผู้ดูแลเด็กนักเรียน

ครูประจำชั้นหรือครูผู้ดูแลเด็กนักเรียนที่ทำการสนทนากลุ่มในที่นี้คือครูประจำชั้นหรือครูผู้ดูแลเด็กนักเรียนของโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บแบบสอบถาม โดยเป็นครูที่มีบทบาทในการดูแลนักเรียนโดยตรง มีความเข้าใจในปัญหาของนักเรียนเป็นอย่างดี และมีการติดต่อกับผู้ปกครองของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ครูประจำชั้นหรือครูผู้ดูแลเด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 7 คน

¹ การสนทนากลุ่มไม่รวมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2560 ซึ่งตอบแบบสอบถามในงานวิจัยนี้ เนื่องจากช่วงเวลาในการสนทนากลุ่มอยู่ในช่วงปีการศึกษา 2561 ซึ่งนักเรียนกลุ่มดังกล่าวจำนวนมากมีการเปลี่ยนโรงเรียน จึงยากต่อการติดตามเพื่อทำการสนทนากลุ่ม

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกในที่นี้คือผู้บริหารของโรงเรียนทั้ง 4 แห่งที่เป็นพื้นที่ที่ทำการศึกษาและเก็บข้อมูล ได้แก่ โรงเรียน A โรงเรียน B โรงเรียน C และโรงเรียน D รายละเอียดผู้บริหารของโรงเรียนที่ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบด้วย

1. ผู้อำนวยการ โรงเรียน C จังหวัดเพชรบูรณ์
2. รองผู้อำนวยการ โรงเรียน A จังหวัดสุรินทร์
3. รองผู้อำนวยการ โรงเรียน B จังหวัดหนองบัวลำภู
4. รองผู้อำนวยการ โรงเรียน D จังหวัดสระแก้ว

สรุปผลการสนทนากลุ่มกับนักเรียน

จากการสนทนากลุ่มกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติและนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติและสูงกว่าเกณฑ์ปกติ สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

นักเรียนที่ EQ ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ	นักเรียนที่ EQ ปกติและสูงกว่าเกณฑ์ปกติ
ประเด็นที่มีความแตกต่าง	
1. นักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชายมากกว่านักเรียนหญิง 2. นักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับผู้ปกครองข้างรุ่น ได้แก่ ปู่ย่าตายาย โดยบิดามารดาย้ายไปทำงานต่างถิ่น ในขณะที่มีนักเรียนบางส่วน (2 คน) ขาดการติดต่อกับบิดามารดาโดยสิ้นเชิง โดยนักเรียน 1 รายบิดามารดาเสียชีวิต ในขณะที่อีก 1 รายขาดการติดต่อกับบิดามารดาตั้งแต่นักเรียน 3. นักเรียนส่วนใหญ่ยังคงมีการติดต่อกับบิดามารดา แม้ไม่ได้อาศัยอยู่ด้วยกัน โดยใช้การโทรศัพท์เป็นเครื่องมือหลัก ทั้งนี้ นักเรียนส่วนใหญ่มีการติดต่อพูดคุยกับบิดามารดา 1 – 2 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยที่ส่วนใหญ่บิดามารดาเป็นฝ่ายติดต่อมา ในขณะที่ตัวนักเรียนก็ไม่ติดต่อบิดามารดาแม้จะมีปัญหาหรือต้องการคำปรึกษา 4. มีนักเรียนบางส่วนรายงานว่าไม่สนิทสนมกับบิดามารดา แต่สนิทสนมกับผู้ปกครองข้างรุ่นมากกว่า 5. นักเรียนส่วนใหญ่รายงานว่ามีปัญหาความไม่เข้าใจกันหรือเคยโต้เถียงหรือทะเลาะกับผู้ปกครองข้างรุ่น ทำให้ไม่ค่อยสนิทสนมกับผู้ปกครองข้างรุ่นมากนัก จึงเลือกที่จะไม่พูดคุยด้วยหรือขอคำปรึกษาเมื่อประสบ	1. นักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหญิงมากกว่านักเรียนชาย 2. นักเรียนทั้งหมดอาศัยอยู่กับผู้ปกครองข้างรุ่น ได้แก่ ปู่ย่าตายาย โดยบิดามารดาย้ายไปทำงานต่างถิ่น ทั้งนี้ ไม่พบนักเรียนที่บิดามารดาขาดการติดต่อโดยสิ้นเชิง 3. นักเรียนส่วนใหญ่ยังคงมีการติดต่อกับบิดามารดา แม้ไม่ได้อาศัยอยู่ด้วยกัน โดยใช้การโทรศัพท์เป็นเครื่องมือหลัก ทั้งนี้ นักเรียนส่วนใหญ่มีการติดต่อพูดคุยกับบิดามารดา 4 – 5 ครั้งต่อสัปดาห์ และมีนักเรียนหลายรายที่ติดต่อกับบิดามารดาทุกวัน โดยที่ส่วนใหญ่บิดามารดาเป็นฝ่ายติดต่อมา ในขณะที่นักเรียนจะติดต่อบิดามารดาทุกครั้งที่มีปัญหาหรือต้องการคำปรึกษา 4. นักเรียนทุกคนรายงานว่ายังคงมีความสนิทสนมกับบิดามารดาเป็นอย่างดีแม้ไม่ได้อยู่ด้วยกัน 5. นักเรียนส่วนใหญ่รายงานว่ามีปัญหาความไม่เข้าใจกันหรือเคยโต้เถียงหรือทะเลาะกับผู้ปกครองข้างรุ่นอย่างน้อย 1 คน แต่จะยังมีผู้ปกครองข้างรุ่นอีกหนึ่งคนที่นักเรียนมีความสนิทสนมและสามารถขอ

นักเรียนที่ EQ ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ	นักเรียนที่ EQ ปกติและสูงกว่าเกณฑ์ปกติ
ปัญหา ในขณะที่ไม่ได้ไปขอคำปรึกษาจากบิดามารดาด้วยเช่นกัน 6. นักเรียนส่วนใหญ่รายงานว่าไม่ค่อยมีกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองข้ามรุ่นหรือน้อยมาก เนื่องจากมีเวลาว่างไม่ตรงกันและผู้ปกครองข้ามรุ่นต้องทำงาน 7. นักเรียนส่วนใหญ่รายงานว่าไม่ค่อยได้เจอกับบุคคลในครอบครัว โดยมักเป็นลักษณะอยู่บ้านเดียวกันแต่ต่างคนต่างอยู่ ไม่มีปฏิสัมพันธ์หรือพูดคุยถามสารทุกข์สุขดิบกันมากนัก เนื่องจากผู้ปกครองต้องทำงาน 8. นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กคนเดียวในครอบครัว จึงเกิดช่องว่างระหว่างวัยกับสมาชิกในครอบครัวคนอื่นๆ และทำให้เลือกที่จะไม่มีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว 9. นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่มีลักษณะการเลี้ยงดู 2 แบบ คือ เข้มงวดมาก มีกฎระเบียบในทุกๆ เรื่อง หรือปล่อยปละละเลย ไม่สนใจความเป็นอยู่ของเด็กเลย เช่น ถ้าเด็กไม่ยอมมาโรงเรียนก็ปล่อยตามใจเด็ก ไม่มีการตักเตือนหรือสอนเด็ก 10. นักเรียนส่วนใหญ่รายงานว่ามีเพื่อนสนิท มีกิจกรรมร่วมกับเพื่อนเป็นประจำ แต่มักเป็นความสัมพันธ์ในรูปแบบของการยอมตาม ไม่คัดค้านเพื่อนในสิ่งที่ตนเองไม่เห็นด้วย หรือต้องทำตามเพื่อนโดยไม่เต็มใจเพื่อให้ได้รับการยอมรับ 11. นักเรียนส่วนใหญ่มีบุคลิกเก็บตัว พูดน้อย ชอบอยู่ตัวคนเดียว ไม่ชอบเข้าสังคม และไม่ชอบสูงส่งกับผู้อื่น ในขณะที่ส่วนหนึ่งรายงานว่าไม่ชอบความกดดัน ไม่ชอบเรื่องยากๆ ถ้าเจอเรื่องยากๆ จะรู้สึกกดดันไม่มีความสุข จะไม่ทำสิ่งที่ตนเองรู้สึกว่าจะไม่อยากทำ 12. นักเรียนส่วนใหญ่มีการช่วยงานบ้านเป็นประจำตามสิ่งที่จะทำได้ แต่ไม่ได้มีงานบ้านที่ได้รับมอบหมายให้ทำเป็นประจำอย่างชัดเจน แต่มีบางรายที่รายงานว่าไม่ได้ช่วยทำงานบ้านเลย 13. นักเรียนส่วนใหญ่มีเป้าหมายชัดเจนว่าจะเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่เป็นไม่มีแผนชีวิตหรือ	คำปรึกษาได้ในยามมีปัญหา ในขณะที่บางรายที่ไม่สนิทสนมกับผู้ปกครองข้ามรุ่นแต่อย่างใด ก็จะเลือกขอคำปรึกษาจากบิดามารดาแทน 6. นักเรียนส่วนใหญ่รายงานว่ามีกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองข้ามรุ่นค่อนข้างบ่อย เช่น รับประทานอาหาร ดูโทรทัศน์ ไปวัด หรือไปทำบุญ เป็นต้น 7. นักเรียนส่วนใหญ่รายงานว่ามีการพูดคุยและสนทนาและได้รับการอบรมสั่งสอนจากผู้ปกครองข้ามรุ่นอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งมีปฏิสัมพันธ์หรือพูดคุยถามสารทุกข์สุขดิบหลังจากกลับจากโรงเรียน 8. นักเรียนส่วนใหญ่มีพี่หรือน้องอาศัยอยู่ในครอบครัวด้วย ซึ่งคอยเป็นเพื่อนและที่ปรึกษาให้กับนักเรียนยามอยู่บ้าน ซึ่งนักเรียนบางรายรายงานว่าไม่สนิทกับผู้ปกครองข้ามรุ่นแต่ไม่เหงาเวลาอยู่ที่บ้านเนื่องจากมีพี่เป็นเพื่อน รวมทั้งสามารถพูดคุยกับบิดามารดาได้ทุกเมื่อ 9. นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่มีลักษณะการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดเป็นบางเรื่อง โดยจะเน้นเรื่องเรียนเป็นพิเศษ แต่ให้อิสระในเรื่องอื่นๆ พอสมควร 10. นักเรียนส่วนใหญ่รายงานว่ามีเพื่อนสนิท มีกิจกรรมร่วมกับเพื่อนเป็นประจำ และเป็นความสัมพันธ์ในรูปแบบประชาธิปไตย นั่นคือ มีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันในกลุ่มเพื่อน และมักเป็นผู้นำในกลุ่มเพื่อน 11. นักเรียนส่วนใหญ่มีความภูมิใจในตนเองค่อนข้างสูง โดยส่วนใหญ่มองว่าตนเองมีข้อดีหรือมีจุดแข็งมองเห็นข้อดีของตนเอง และก็ทราบว่าตนเองมีจุดด้อยเรื่องใด นอกจากนี้พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีลักษณะเปิดเผย กล่าวพูดกล้าคิดกล้าทำ และกล้าแสดงออก 12. นักเรียนทุกคนมีการช่วยงานบ้านเป็นประจำตามสิ่งที่จะทำได้ แต่ไม่ได้มีงานบ้านที่ได้รับมอบหมายให้ทำเป็นประจำอย่างชัดเจน 13. นักเรียนส่วนใหญ่มีเป้าหมายชัดเจนว่าจะเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่เป็นไม่มีแผนชีวิตหรือ

นักเรียนที่ EQ ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ	นักเรียนที่ EQ ปกติและสูงกว่าเกณฑ์ปกติ
ความต้องการในชีวิตที่ชัดเจน รู้เพียงว่าต้องเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหลังจากสำเร็จการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีส่วนน้อยที่ตั้งเป้าหมายอาชีพของตนเองในอนาคต 14. นักเรียนส่วนใหญ่มีภาพลักษณ์การมองตนเองไม่ตรงกันกับที่คนอื่นมอง กล่าวคือ มองภาพลักษณ์ตนเองเป็นแบบหนึ่งในขณะที่เพื่อนหรือคนรอบข้างมองอีกแบบหนึ่ง บางส่วนมักมองตนเองด้อยหรือมองในเชิงลบและมีข้อเสีย และมักคิดว่าคนอื่นมองตนเองในเชิงลบเช่นเดียวกัน 15. นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ที่ดีหรือสนิทสนมกับกับครูประจำชั้นมากนัก และได้มีการพูดคุยกับครูประจำชั้นในเรื่องต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ 16. นักเรียนส่วนใหญ่ประเมินตนเองต่ำเกี่ยวกับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง โดยเด็กนักเรียนประเมินตัวเองต่ำ อาจเนื่องมาจากเด็กนักเรียนรับรู้ตนเองผ่านความคิดของผู้อื่น จึงมีความคิดว่าตนเองมีข้อด้อยและไม่สามารถทำอะไร หรืออาจเป็นเพราะเด็กนักเรียนไม่พอใจกับความสามารถของตนเอง และอาจเป็นเพราะไม่เคยได้รับคำชมจากคนในครอบครัว 17. นักเรียนส่วนหนึ่งประเมินตนเองเกี่ยวกับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุขค่อนข้างสูง แต่ขัดกับสภาพความเป็นจริงที่ค้นพบ นั่นคือ เด็กนักเรียนมีความสุขเฉพาะเมื่อได้อยู่และเล่นกับเพื่อน แต่ไม่ได้มีความสุขเมื่ออยู่กับครอบครัว และไม่สามารถสร้างความสุขให้ตนเองได้ โดยเด็กนักเรียนไม่รู้สึกรู้สีกว่าครอบครัวคือที่พึ่ง เมื่อเจอเรื่องเครียดจึงหาทางออกไม่ได้	ความต้องการในชีวิตที่ชัดเจน รู้เพียงว่าต้องเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหลังจากสำเร็จการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่มีเป้าหมายอาชีพของตนเองในอนาคต และมีนักเรียนจำนวนหนึ่งที่มีการตั้งเป้าหมายชีวิตที่จะเลี้ยงดูหรือสร้างบ้านให้ปู่ย่าตายาย 14. นักเรียนส่วนใหญ่มีภาพลักษณ์การมองตนเองค่อนข้างสอดคล้องกับที่คนอื่นมอง กล่าวคือ มองภาพลักษณ์ตนเองเป็นแบบเดียวกับที่เพื่อนหรือคนรอบข้างมอง ส่วนใหญ่มองเห็นทั้งข้อดีและข้อด้อยของตนเอง 15. นักเรียนส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับครูประจำชั้นเป็นอย่างดี และมีการพูดคุยกับครูประจำชั้นในเรื่องต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ 16. นักเรียนส่วนใหญ่ประเมินตนเองค่อนข้างสูงเกี่ยวกับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง โดยเด็กนักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการรับรู้ความสามารถของตนเอง รู้ว่าตนเองอยากทำอะไร ต้องการอะไร รู้ว่าตนเองชอบอะไรและเก่งในเรื่องใด มีความมั่นใจในความสามารถของตนเอง 17. นักเรียนหลายคนประเมินตนเองเกี่ยวกับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุขค่อนข้างสูง แต่ก็มีหลายคนที่ไม่ประเมินตนเองต่ำ เนื่องจากมักมีเหตุการณ์ทะเลาะกับผู้ปกครองข้ามรุ่น หรือถูกดูว่าโดยผู้ปกครองข้ามรุ่น ทำให้เด็กนักเรียนให้คะแนนความสุขของตนเองค่อนข้างต่ำ
ประเด็นที่ไม่มีความแตกต่างกัน	
1. นักเรียนส่วนใหญ่รายงานว่ามีความสุขเวลาอยู่โรงเรียนมากกว่าอยู่ที่บ้านเนื่องจากมีเพื่อนและได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน และเมื่ออยู่บ้านจะชอบทำกิจกรรมตัวคนเดียว เช่น แชทกับเพื่อน เล่นเกม ดู YouTube เล่น Facebook ใช้ Social Media 2. นักเรียนส่วนใหญ่ประเมินตนเองเกี่ยวกับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีในเกณฑ์คะแนนที่เหมาะสม สอดคล้องกับความเป็นจริง นั่นคือ เด็กนักเรียนสามารถรับรู้อารมณ์ความรู้สึกของตนเอง และรู้จักหาวิธีระบายความเครียดในแนวทางที่เหมาะสมตามวัย แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ตนไม่พึงพอใจ จะแสดงออกตามความรู้สึกของ	

นักเรียนที่ EQ ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ	นักเรียนที่ EQ ปกติและสูงกว่าเกณฑ์ปกติ
ตนเองก่อน และนึกถึงเพื่อนตามมา สอดคล้องกับวัยของเด็กที่เพิ่งเริ่มเข้าวัยรุ่น เริ่มให้ความสำคัญกับเพื่อน ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อน 3. นักเรียนทุกคนกล่าวว่าสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีความสุขมากยิ่งขึ้นคือการที่บิดามารดากลับมาอยู่พร้อมหน้ากันในครอบครัว	

สรุปผลการสนทนากลุ่มกับผู้ปกครอง

จากการสนทนากลุ่มกับผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างบางส่วน ทั้งนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติและนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติและสูงกว่าเกณฑ์ปกติ สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ผู้ปกครองของนักเรียนที่ EQ ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ	ผู้ปกครองของนักเรียนที่ EQ ปกติและสูงกว่าเกณฑ์ปกติ
1. ผู้ปกครองที่มาร่วมทำการสนทนากลุ่มส่วนมากมีความสัมพันธ์อยู่ในสถานะย่าและยาย (ครอบครัวข้ามรุ่น) มีป้า 1 คน (ครอบครัว 3 รุ่น บิดามารดาไปทำงานต่างพื้นที่) มีลุง 1 คน (ครอบครัว 2 รุ่น บิดามารดาไปทำงานต่างพื้นที่) และมารดา 1 คน (ครอบครัว 2 รุ่น อยู่กับบิดามารดา) 2. ผู้ปกครองมีลูกหลานที่ต้องดูแลมากกว่า 1 คน (ยกเว้นนักเรียนคนที่อยู่กับบิดามารดา) ทำให้การดูแลอาจจะไม่ทั่วถึง 3. การเลี้ยงดูนักเรียนของผู้ปกครองไม่ถึงขั้นปล่อยปละละเลย แต่ก็ไม่ได้บังคับเข้มงวด แต่มี 1 รายที่มีการเลี้ยงดูอย่างเข้มงวดมาก 4. ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน แต่ส่วนใหญ่มีกิจกรรมครอบครัวร่วมกันค่อนข้างน้อย ยกเว้นการรับประทานอาหารเย็น ซึ่งถือว่าเป็นกิจวัตรประจำวันที่ทำร่วมกัน สำหรับกรณีของนักเรียนที่อยู่กับบิดามารดา พบว่าเมื่อเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น นักเรียนมีพฤติกรรมเก็บตัวและไม่สนใจที่จะทำกิจกรรมร่วมกับบิดามารดาเหมือนตอนเด็กๆ 5. ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความกังวลกับผลการเรียนและพฤติกรรมของนักเรียนที่ค่อนข้างเก็บตัว และอยู่กับโทรศัพท์มือถือตลอดเวลา บางรายมีความกังวลกับการที่นักเรียนติดเพื่อนมากเกินไป บางรายมีความกังวลกับการที่นักเรียนไม่คบหาเพื่อน ในขณะที่บางรายไม่คิดว่านักเรียนมีพฤติกรรมน่าเป็นห่วงแต่อย่างใด	1. ผู้ปกครองที่มาร่วมทำการสนทนากลุ่มทั้งหมดเป็นยายของนักเรียน โดยมี 2 รายเป็นครอบครัวข้ามรุ่น และ 1 รายเป็นครอบครัว 3 รุ่น (มีครอบครัวของน้าอยู่ด้วย) 2. ผู้ปกครองมีลูกหลานที่ต้องดูแลมากกว่า 1 คน แต่มีการดูแลอย่างทั่วถึง 3. การเลี้ยงดูนักเรียนของผู้ปกครองมีความเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด 4. ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน และมีกิจกรรมครอบครัวร่วมกันบ้างพอสมควร (กิจกรรมที่ทำร่วมกันจะน้อยกว่าในกรณีที่นักเรียนเป็นเพศชาย) กิจกรรมครอบครัวที่ทำเป็นประจำคือการรับประทานอาหารร่วมกัน ดูโทรทัศน์ด้วยกัน ไปวัดและทำบุญด้วยกัน 5. ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่ค่อยกังวลกับผลการเรียนและพฤติกรรมของนักเรียน เห็นว่านักเรียนเป็นเด็กดี และเรียบร้อย

สรุปผลการสนทนากลุ่มกับครูประจำชั้นหรือครูผู้ดูแลเด็กนักเรียน

จากการสนทนากลุ่มกับครูประจำชั้นหรือครูผู้ดูแลเด็กนักเรียน สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. นักเรียนโดยรวมมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น มีสมาธิที่สั้นลง มีความก้าวร้าวหรือไม่ก็จะต่อต้านอย่างเจี๊ยบๆ แต่ในขณะเดียวกันก็กล้าพูดและกล้าแสดงความคิดเห็นเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้การแสดงออกทางพฤติกรรมของนักเรียนจะเป็นเหมือนกันทั้งกลุ่ม เช่น ถ้าดื่อกก็ดื่อกทั้งกลุ่ม ดังนั้นเพื่อนจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียนรายบุคคลเป็นอย่างมาก

2. นักเรียนใช้เวลากับโทรศัพท์มือถือค่อนข้างมากทั้งในระหว่างเรียนและนอกห้องเรียน (ทั้งใช้แบบเปิดเผยและแอบใช้) ซึ่งการใช้เวลามากเกินไปกับโทรศัพท์แทนที่จะมีปฏิสัมพันธ์จริงๆ กับผู้อื่นในสังคม รวมทั้งสื่อออนไลน์ที่รุนแรงและไม่เหมาะสมกับเยาวชนบางประเภทอาจจะส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้

3. พบว่านักเรียนบางรายมีปัญหาสุขภาพเสพติดจำพวกยาบ้าและกัญชา โดยเฉพาะกับนักเรียนที่มีผลการเรียนไม่ค่อยดีและมาจากครอบครัวที่บิดามารดาไม่ได้อยู่ด้วย รวมถึงปัญหาการแข่งขันมอเตอร์ไซด์บนท้องถนนในยามวิกาล ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาแล้ว ยังอาจส่งผลกระทบต่อความฉลาดทางอารมณ์ได้ด้วย

4. ในครอบครัวที่นักเรียนอยู่กับแค่ปู่ย่าตายาย พบว่านักเรียนมีปัญหาความฉลาดทางอารมณ์มากกว่านักเรียนที่อยู่กับบิดามารดา โดยปัญหาหลักที่พบในนักเรียนที่มาจากครอบครัวดังกล่าวคือ ขาดการสื่อสารในครอบครัวและมีการปิดบังพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น นักเรียนไม่มาเข้าเรียนแต่ปู่ย่าตายายไม่ทราบ ปัญหาที่พบอีกประการคือ ในกรณีที่ปู่ย่าตายายเลี้ยงดูและบิดามารดาส่งเงินมาให้พอใช้อย่างสม่ำเสมอ จะเกิดปัญหาปู่ย่าตายายตามใจหลาน ทำให้นักเรียนใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ในกรณีตรงกันข้ามที่บิดามารดาไม่ได้ส่งเงินมาให้ใช้อย่างสม่ำเสมอ และปู่ย่าตายายก็อายุมากเกินไปที่จะออกไปทำงานหาเงิน ก็เกิดปัญหาคือ เด็กไม่มีเงินรับประทานอาหารเช้า จึงไม่มีสมาธิเรียน และไม่แจ่มใส

5. ในกรณีที่นักเรียนอยู่กับบิดามารดาตามปกติ พบว่านักเรียนบางรายมีปัญหาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยเช่นกัน เนื่องจากบิดามารดามีทัศนคติว่าต้องเลี้ยงลูกมาให้ลำบากเหมือนตัวเอง และถูกตามใจ ทั้งๆ ที่มีฐานะยากจน ทำให้ต้องไปยืมเงินหรือต้องรับจ้างทำงานมากขึ้น เพื่อหาเงินมาซื้อสิ่งฟุ่มเฟือยให้ลูกใช้

6. พบว่าผู้ปกครองหลายรายไม่ได้ตระหนักว่านักเรียนมีพฤติกรรมที่น่าเป็นห่วง และอาจจะมีปัญหาเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ เนื่องจากนักเรียนบางรายปฏิบัติตนต่างกันระหว่างที่อยู่ที่บ้านกับที่อยู่โรงเรียน หรือบางครั้งผู้ปกครองมั่นใจและไวใจนักเรียนมากเกินไปว่าจะไม่ออกนอกกลุ่มนอกลู่นอกทาง

อย่างไรก็ตามปัญหาครอบครัวที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อเด็กนักเรียนทุกคน ขึ้นอยู่กับตัวนักเรียนเองด้วยว่ามีความคิดใฝ่ดี เข้มแข็ง และมีความมุ่งมั่นแค่ไหน เนื่องจากพบว่า ถึงแม้ว่านักเรียนหลายๆ คนจะมาจากครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ แต่ก็ยังคงประพฤติตัวดี รับผิดชอบ รับผิดชอบ ไม่มีปัญหาแต่อย่างใด ทั้งนี้การแก้ไขปัญหาคือความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนอาจทำได้โดย

1. ออกมาตรการห้ามใช้โทรศัพท์มือถือในโรงเรียนหรือระหว่างเรียน ซึ่งอาจจะมีความขัดแย้งในกรณีที่บางครั้งโทรศัพท์มือถือก็สามารถถูกใช้เป็นสื่อการสอนที่ช่วยดึงดูดให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนมากขึ้น

2. ควรมีการบล็อกเว็บไซต์บางแห่งที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสมต่อเยาวชน

3. รัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมอาชีพในชุมชน เพื่อให้บิดามารดาสามารถอยู่กับนักเรียน ไม่ต้องออกไปหางานทำไกลบ้าน

4. กระทรวงศึกษาธิการควรมีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่สอดคล้องกัน ยกตัวอย่างเช่น ถ้ารัฐบาลสนับสนุนการเรียนการสอนที่เน้นกิจกรรมเพื่อตอบโจทย์สังคมในยุคปัจจุบัน การวัดผลเพื่อศึกษาต่อก็ควรให้

ความสำคัญกับกิจกรรมสร้างสรรค์ดังกล่าวด้วย ไม่ใช่วัดผลการเข้าศึกษาต่อจากคะแนนสอบส่วนกลางเพียงอย่างเดียว

5. การพัฒนาของเด็กนักเรียนควรเริ่มมาจากสถาบันครอบครัว โดยการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้กับผู้ใหญ่ในครอบครัวก่อน เพราะมีหลายครั้งที่ผู้ปกครองนักเรียนปฏิเสธที่จะรับรู้และให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อผู้บริหารของโรงเรียน

นโยบายเกี่ยวกับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน

1. ทุกโรงเรียนยังไม่มีนโยบายที่เน้นพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโรงเรียน เนื่องจากที่ผ่านมาทางโรงเรียนยังไม่เคยยึดกรอบแนวคิดหรือค่านิยมที่เป็นทางการของคำว่า “ความฉลาดทางอารมณ์” กล่าวคือ ทางโรงเรียนยังมิได้ยึดค่านิยมของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ตามที่กำหนดโดยกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข อีกทั้งยังมิเคยพิจารณาแยกภาวะความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 3 ด้านย่อย ได้แก่ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข

2. ทุกโรงเรียนเน้นให้ความสำคัญไปที่การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนและการพัฒนาพฤติกรรมที่ดีให้แก่เด็กนักเรียนเป็นหลัก รวมทั้งเน้นไปที่การพัฒนาด้านภาวะทางอารมณ์ให้แก่เด็กนักเรียน โดยได้กำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจนของโรงเรียนเพื่อการพัฒนาเด็กนักเรียน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามนิยามและองค์ประกอบของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต จะพบว่านโยบายต่างๆ ของทางโรงเรียนที่กล่าวมานั้นยังมิได้ครอบคลุมทุกมิติของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ นั่นคือ ครอบคลุมเฉพาะภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ซึ่งเน้นพัฒนาให้นักเรียนเป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีพฤติกรรมดี มีจิตใจผ่องใส คิดถึงผู้อื่นและสังคมส่วนรวมเท่านั้น โดยยังขาดด้านเก่งและด้านสุข ซึ่งเป็นอีก 2 ด้านที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน อย่างไรก็ตาม ทุกโรงเรียนยืนยันว่าให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและการพัฒนาความเป็นคนดีมากกว่าการผลการเรียนที่ดี

3. ทุกโรงเรียนยังมิเคยมีการสำรวจหรือประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนโดยอาศัยแบบประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต หรือของหน่วยงานใดๆ มาก่อน เนื่องจากที่ผ่านมาไม่เคยยึดกรอบแนวคิดหรือค่านิยมที่เป็นทางการของคำว่าภาวะความฉลาดทางอารมณ์ดังที่กล่าวข้างต้น โดยที่ผ่านมาทางโรงเรียนจะใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนโดยครูประจำชั้นและครูแนะแนว หากพบว่านักเรียนรายใดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือมีความเสี่ยงที่จะมีปัญหาด้านพฤติกรรม ทางโรงเรียนก็จะเรียกนักเรียนดังกล่าวมาพบเพื่อตักเตือน หรือหากมีปัญหามากก็จะดำเนินการเชิญผู้ปกครองมาพบ เพื่อหารือถึงแนวทางการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นสิ่งที่มีการทำอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน

1. ทุกโรงเรียนมีกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ แม้จะยังไม่ครบถ้วนทุกมิติของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ โดยมีทั้งกิจกรรมที่บูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกชั้นเรียน ทั้งนี้ กิจกรรมที่มีเหมือนกันทุกโรงเรียนได้แก่

1.1. กิจกรรมการเยี่ยมบ้าน 100% โดยครูประจำชั้น ซึ่งต้องมีการเยี่ยมนักศึกษาที่บ้านทุกภาคเรียน (2 ครั้งต่อปีการศึกษา) เพื่อพบปะและสอบถามพฤติกรรมขณะที่อยู่ที่บ้านของนักเรียน รวมทั้งหารือกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน

1.2. กิจกรรมประชุมผู้ปกครอง ซึ่งจัดขึ้นทุกๆ ต้นภาคเรียน (ภาคเรียนละ 1 ครั้ง ปีการศึกษาละ 2 ครั้ง) เพื่อเป็นการเชิญให้ผู้ปกครองมารับฟังนโยบายของทางโรงเรียน ตลอดจนความร่วมมือที่ทางโรงเรียนต้องการจากผู้ปกครองเพื่อช่วยกันพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน

1.3. กิจกรรมอื่นๆ เช่น กีฬาสี ลูกเสือ กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมจิตอาสา ซึ่งเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของนักเรียน เช่น ความสามัคคี ความรับผิดชอบ ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร ความเสียสละ ฯลฯ

2. กิจกรรมที่โดดเด่นที่มีการดำเนินการเฉพาะในบางโรงเรียน ได้แก่

2.1. กิจกรรมวันคุณธรรมจริยธรรมซึ่งจัดขึ้นทุกวันศุกร์ (โรงเรียน C) โดยนักเรียนทุกคนต้องเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น ไปวัด ทำสมาธิ บำเพ็ญประโยชน์ ฯลฯ ทั้งนี้กิจกรรมดังกล่าวไม่ได้มีรายละเอียดแตกต่างไปจากโรงเรียนอื่นๆ แต่จะมีการจัดกิจกรรมในทุกๆ วันศุกร์

2.2. โครงการทำความร่วมมือ MOU กับวิทยาลัยเทคนิค (โรงเรียน C) เพื่อแนะแนวทางสายวิชาชีพให้นักเรียน ช่วยให้นักเรียนเห็นเส้นทางและเป้าหมายชีวิตมากขึ้น โดยที่ผ่านมามีนักเรียนจำนวนมากที่ไม่ตั้งใจเรียนและไม่ร่วมมือกับทางโรงเรียนในทุกๆ เรื่อง เนื่องจากเด็กนักเรียนไม่มีเป้าหมายในชีวิต รู้ตัวว่าไม่สามารถเรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลายได้ แต่เมื่อมีการทำความร่วมมือกับสายวิชาชีพ ก็ช่วยให้นักเรียนกลุ่มดังกล่าวเห็นเส้นทางและเป้าหมายชีวิต จึงกลับมาตั้งใจเรียนมากขึ้น

2.3. กิจกรรมพัฒนาคุณภาพทางอารมณ์สำหรับเด็กมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 (โรงเรียน D) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทางโรงเรียนได้ร่วมมือกับโรงพยาบาลในการจัดการอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพทางอารมณ์สำหรับเด็กมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2

3. นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมทางอ้อม ได้แก่ การเป็นวิทยากรสอนให้กับโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดของผู้อำนวยการโรงเรียน C ซึ่งทำให้ได้มีโอกาสพบปะกับผู้สูงอายุมากมาย และทำให้มีโอกาสให้ความรู้ความเข้าใจกับผู้สูงอายุเกี่ยวกับการดูแลหลานและการทำความเข้าใจพฤติกรรมของหลาน ซึ่งช่วยให้ผู้ปกครองข้ามรุ่นสามารถช่วยพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กได้ดีขึ้น

4. ในทุกโรงเรียนผู้ที่รับบทบาทโดยตรงในการดูแลภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนคือครูประจำชั้น ซึ่งจะเป็นคนที่ใกล้ชิดนักเรียนที่สุด โดยครูประจำชั้นจะทำหน้าที่สังเกตและติดตามพฤติกรรมของนักเรียน พบปะนักเรียนก่อนเริ่มชั้นเรียนในแต่ละวัน ทำหน้าที่เยี่ยมบ้านนักเรียน พบปะผู้ปกครองในวันประชุมผู้ปกครอง และติดตามผู้ปกครองมาพบปะที่โรงเรียนในกรณีจำเป็น ในขณะที่ครูแนะแนวจะช่วยสนับสนุนในรายวิชาแนะแนวซึ่งจะมีการแนะแนวและพัฒนาพฤติกรรมให้แก่เด็กนักเรียนร่วมด้วย

ปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน

1. ทุกโรงเรียนพบว่านักเรียนที่อาศัยในครอบครัวที่แตกแยก บิดามารดาทอดทิ้ง หรือขาดการติดต่อเป็นกลุ่มที่มีปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์มากที่สุด โดยนักเรียนกลุ่มนี้ต้องอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย ในขณะที่ปู่ย่าตายายไม่ได้สนใจดูแลหรือให้คำปรึกษา และไม่ได้มีการพูดคุย มีกิจกรรมร่วมกัน หรือมีปฏิสัมพันธ์กัน ทำให้นักเรียนขาดความอบอุ่น ขาดที่ปรึกษาหรือต้นแบบในการดำเนินชีวิต ทำให้นักเรียนกลุ่มนี้มีปัญหาพฤติกรรมและภาวะทางอารมณ์มากกว่ากลุ่มอื่นๆ

2. อย่างไรก็ตาม ทุกโรงเรียนพบว่านักเรียนที่อาศัยอยู่กับปู่ย่าตายายอีกจำนวนมากไม่มีปัญหาพฤติกรรมและภาวะทางอารมณ์แต่อย่างใด ทั้งที่มีได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา โดยนักเรียนกลุ่มนี้อาศัยอยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น ปู่ย่าตายายดูแลและให้คำปรึกษาดี มีการติดต่อกับบิดามารดาอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งขอคำปรึกษาจากบิดามารดาได้ในทุกเรื่อง

3. นักเรียนอีกกลุ่มหนึ่งที่มีปัญหาพฤติกรรมและวุฒิภาวะทางอารมณ์เป็นอย่างมากคือกลุ่มเด็กนักเรียนที่ถูกเลี้ยงแบบปล่อยปละละเลย ซึ่งมีทั้งนักเรียนที่อาศัยอยู่กับบิดามารดาและอยู่กับทั้งบิดามารดาปู่ย่าตายาย

4. ทุกโรงเรียนพบว่าอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนคือการที่ครอบครัวและผู้ปกครองไม่ใส่ใจและไม่ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน โดยบ่อยครั้งทางโรงเรียนได้พบว่าผู้ปกครองไม่ให้ความสนใจต่อปัญหาของเด็กนักเรียนแต่อย่างใด นั่นคือ ไม่มาพบเมื่อทางโรงเรียนเชิญมาพบ ไม่สนใจปัญหาพฤติกรรมของเด็กที่ทางโรงเรียนแจ้งให้รับทราบ โดยมักผลักภาระการดูแลและแก้ปัญหาพฤติกรรมและภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กให้ทางโรงเรียนแต่เพียงฝ่ายเดียว นอกจากนี้ยังพบปัญหาจากการที่เด็กนักเรียนมีพฤติกรรมที่บ้านและที่โรงเรียนไม่เหมือนกัน เมื่อทางโรงเรียนแจ้งว่านักเรียนมีปัญหาพฤติกรรม ผู้ปกครองจึงมักไม่เชื่อ ทำให้แก้ปัญหาไม่ได้

5. ทุกโรงเรียนเห็นว่าสาเหตุที่แท้จริงมาจากปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัว ผู้ปกครองจำนวนมากมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีและต้องทำงาน เช่น อาชีพรับจ้างทั่วไป จึงเป็นการยากที่ผู้ปกครองจะหันมาให้ความสำคัญกับปัญหาของบุตรหลานอย่างจริงจัง ส่งผลให้บ่อยครั้งครอบครัวหรือผู้ปกครองก็เป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กนักเรียนมีปัญหาพฤติกรรมหรือปัญหาวุฒิภาวะทางอารมณ์ เนื่องจากมักคิดว่ากล่าวเด็กนักเรียนตลอดเวลา จนทำให้เด็กนักเรียนขาดความมั่นใจ และไม่มีความสุขในชีวิต

นโยบายภาครัฐที่จำเป็นต่อการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน

1. นโยบายที่สำคัญและจำเป็นที่สุดคือนโยบายสร้างอาชีพและยกระดับเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน เพื่อให้คนมีงานทำ มีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น ทำให้ไม่ต้องย้ายถิ่นไปทำงานในพื้นที่อื่นๆ ช่วยให้เด็กได้อยู่อาศัยกับบิดามารดา ทำให้ผู้ปกครองมีโอกาสที่จะใส่ใจและดูแลเลี้ยงดูบุตรหลานให้มีพฤติกรรมและวุฒิภาวะทางอารมณ์ดีขึ้น ช่วยให้เด็กมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น

2. อีกหนึ่งนโยบายที่มีประโยชน์คือ นโยบายการส่งเสริมให้เด็กนักเรียนได้เรียนสาขาวิชาชีพอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งนี้ เด็กนักเรียนที่อาศัยในครอบครัวข้ามรุ่นจำนวนมากมีฐานะยากจน บิดามารดาต้องย้ายถิ่นเพื่อไปหางานทำ ต้องอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย ขาดที่ปรึกษาหรือผู้แนะแนวทาง มักไม่มีทุนทรัพย์ที่จะศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือมักเชื่อว่าตนเองไม่สามารถศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ จึงทำให้ขาดแรงจูงใจในชีวิต และเกิดปัญหาพฤติกรรมได้ ดังนั้น หากมีการส่งเสริมไปทางสายวิชาชีพอย่างจริงจัง ก็จะช่วยให้เด็กนักเรียนมีแรงจูงใจ มีความหวังในชีวิต มีความมุ่งมั่น ช่วยให้ตั้งใจเรียนมากขึ้น และมีพฤติกรรมดีขึ้นได้

3. อีกหนึ่งนโยบายคือ นโยบายการบรรจุเรื่องของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ไว้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนในโรงเรียนอย่างเป็นทางการ โดยอาจบรรจุไว้เป็นส่วนหนึ่งของวิชาสุขศึกษา เพื่อให้การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์เป็นระบบและเป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักการ

บทสรุป

จากการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึกต่อผู้เกี่ยวข้องกับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่น พบว่าผลลัพธ์ที่ได้สอดคล้องกับการวิเคราะห์ด้วยวิธี Binary Logistic Regression และ Multiple Linear Regression ในหลายประเด็น และนำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับสถานการณ์และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กในครอบครัวข้ามรุ่น นั่นคือ เด็กในครอบครัวข้ามรุ่นที่บิดามารดาขาดการติดต่อโดยสิ้นเชิง จะมีปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์มาก

ที่สุด อันเป็นผลมาจากความไม่เข้าใจกับผู้ปกครองข้ามรุ่น ทำให้ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ส่งผลทำให้เด็กขาดที่ปรึกษา ขาดคนคอยให้คำแนะนำและดูแลเอาใจใส่ ทำให้เกิดปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ อย่างไรก็ตาม เด็กที่อาศัยในครอบครัวข้ามรุ่นที่บิดามารดาย้ายไปทำงานต่างถิ่นจำนวนมาก ก็มีปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์เช่นเดียวกัน หากมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับบิดามารดาและไม่ได้ติดต่อกับบิดามารดาบ่อยครั้ง และเด็กในครอบครัวรูปแบบอื่นๆ ก็จะมีปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์เช่นเดียวกับกลุ่มครอบครัวข้ามรุ่น หากไม่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองและขาดการดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครอง เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์จะพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กคือความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง กิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง การติดต่อกับบิดามารดา และรูปแบบการเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล นอกจากนี้ การส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถพิเศษ ช่วยทำงานบ้าน และทำงานพิเศษ ตลอดจนส่งเสริมให้เด็กสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อน ครู และพื้นที่อาศัย ก็จะช่วยให้เด็กมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นเช่นกัน

บทที่ 7

บทสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ข้อสรุปจากการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการกับโครงสร้างครอบครัวในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นภาวะเจริญพันธุ์และภาวะการตายที่ต่ำลง จำนวนเด็กเกิดลดลง จำนวนผู้สูงอายุมากขึ้น การหย่าร้างและแยกกันอยู่มากขึ้น ครอบครัวมีขนาดเล็กลง อย่างไรก็ตาม หนึ่งใน การเปลี่ยนแปลงสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างครอบครัวในประเทศไทยมากขึ้นอย่างต่อเนื่องตามระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และอาจส่งผลกระทบต่อ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยคือการเพิ่มขึ้นของครอบครัวข้ามรุ่น (Skipped Generation Family) ซึ่งหมายถึง ครอบครัวที่มีเฉพาะคนรุ่นปู่-ตายายและรุ่นหลาน ส่วนคนรุ่นลูก (นั่นคือ บิดามารดาของหลาน) ได้ย้ายถิ่นที่อยู่ไปที่อื่นหรือขาดการติดต่อ โดยไม่ได้อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน หรืออีกนัยหนึ่งคือ ครอบครัวซึ่งมีเด็กอาศัยอยู่กับปู่ย่าหรือตายายโดยไม่มีบิดามารดาอาศัยอยู่ด้วย เนื่องจากย้ายถิ่นที่อยู่ไปที่อื่นหรือขาดการติดต่อ โดยปู่ย่าหรือตายายทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็ก

งานวิจัยในอดีตจำนวนมากทั้งในและต่างประเทศค้นพบว่า ครอบครัวข้ามรุ่นถือเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชน เนื่องจากส่งผลกระทบต่อการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient: EQ) ซึ่งหมายถึง ความสามารถของมนุษย์ในด้านอารมณ์และจิตใจ รวมทั้งทักษะการเข้าสังคม หรืออีกนัยหนึ่งคือ การมีวุฒิภาวะทางอารมณ์หรือทักษะชีวิต โดยสามารถแบ่งได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข กล่าวคือ การที่เด็กต้องอาศัยอยู่กับผู้ปกครองข้ามรุ่น (นั่นคือ ปู่ย่า-ตายาย) ซึ่งมีช่องว่างระหว่างวัยเป็นอย่างมาก โดยที่ไม่มีบิดามารดาอาศัยอยู่ด้วย มักส่งผลทำให้เด็กมีปัญหาปฏิสัมพันธ์กับ ผู้ปกครองข้ามรุ่น ทำให้เด็กรู้สึกว่าตนเองขาดที่พึ่งและที่ปรึกษา หาหนทางแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญในชีวิตไม่ได้ นำไปสู่ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ รวมทั้งปัญหาวุฒิภาวะทางอารมณ์ และทำให้ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำลง ส่งผลเสียต่อการพัฒนาภาวะความฉลาดทางเชาว์ปัญญา (Intelligence Quotient: IQ) ของเด็ก และเยาวชน และส่งผลกระทบเชิงลบอย่างร้ายแรงต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ (Human Capital) เพื่อรองรับสังคมสูงวัยของประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กซึ่งอาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่น และวิเคราะห์อิทธิพลของครอบครัวข้ามรุ่นที่มีต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ตลอดจนวิเคราะห์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ทั้งนี้เพื่อนำไปพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กต่อไป ทั้งนี้ งานวิจัยนี้ได้เลือกศึกษาเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งมีอายุระหว่าง 12 - 15 ปี เนื่องจากเล็งเห็นว่าช่วงอายุดังกล่าวเป็นวัยเริ่มต้นของการก้าวไปสู่การเป็นวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์สูงและมักมีปัญหาด้านอารมณ์และความรู้สึกได้โดยง่าย โดยถือเป็นช่วงวัยที่สำคัญในการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาภาวะความฉลาดทางเชาว์ปัญญาต่อไป

งานวิจัยเรื่องนี้ได้ทำการประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3) ที่มีอายุระหว่าง 12 - 15 ปี ในจังหวัดที่มีปัญหาครอบครัวข้ามรุ่นสูง 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ หนองบัวลำภู เพชรบูรณ์ และสระแก้ว โดยใช้แบบประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งประกอบไปด้วยชุดคำถามรวม 52 ข้อ ทั้งนี้ ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวคิดของกรมสุขภาพจิตแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข เมื่อ

ประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนได้เป็นที่เรียบร้อย จึงทำการวิเคราะห์ผลกระทบของโครงสร้างครอบครัว ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มย่อย ได้แก่ ครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาย้ายถิ่น ครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาขาดการติดต่อ ครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่กับบิดามารดา ครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่กับทั้งบิดามารดาและปู่ย่าตายาย และครอบครัวลักษณะอื่นๆ ที่มีต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ อีก 3 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน ปัจจัยด้านโครงสร้างและลักษณะของครอบครัว และปัจจัยด้านผู้ปกครองและการอยู่อาศัย

งานวิจัยเรื่องนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลจากเด็กนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 639 คน จากโรงเรียน A จังหวัดสุรินทร์ โรงเรียน B จังหวัดหนองบัวลำภู โรงเรียน C จังหวัดเพชรบูรณ์ และโรงเรียน D จังหวัดสระแก้ว โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบ Binary Logistic Regression และ Multiple Linear Regression ในการวิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ นั่นคือ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มต่อนักเรียน ผู้ปกครอง ครู และผู้บริหารของโรงเรียน เพื่อค้นหาปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กที่มีได้ครอบคลุมในแบบสอบถาม จากนั้นจึงนำเอาข้อค้นพบทั้งหมดมาพัฒนาเป็นแนวทางในการยกระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนต่อไป

จากการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ทั้งด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข ในระดับปกติ โดยนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 77.78 67.61 และ 76.84 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีสูงที่สุด เห็นได้จากการที่มีนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีสูงกว่าเกณฑ์ปกติมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 7.67 และต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ร้อยละ 14.55 ในขณะที่มีนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุขสูงกว่าเกณฑ์ปกติมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 3.44 และต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ร้อยละ 19.72 นอกจากนี้พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งต่ำกว่าด้านอื่นๆ กล่าวคือ มีนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งต่ำกว่าเกณฑ์ปกติคิดเป็นร้อยละ 31.14 และสูงกว่าเกณฑ์ปกติเพียง ร้อยละ 1.25 เท่านั้น โดยสรุปแล้ว พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในระดับปกติ คิดเป็นร้อยละ 77.31 และมีนักเรียนร้อยละ 20.81 ที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ในขณะที่มีนักเรียนเพียง ร้อยละ 1.88 ที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเกณฑ์ปกติ

เมื่อพิจารณาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนจำแนกตามโครงสร้างครอบครัว พบว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวพ่อแม่ลูก (นั่นคือมีทั้งบิดาและมารดา) และครอบครัวข้ามรุ่นที่พ่อแม่ย้ายถิ่น มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ใกล้เคียงกันเป็นอย่างมาก ในขณะที่นักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวสามรุ่น (นั่นคือมีทั้งบิดามารดาและปู่ย่าตายาย) กลับมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่านักเรียนสองกลุ่มข้างต้น อย่างไรก็ตาม พบว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นที่พ่อแม่ขาดการติดต่อเป็นกลุ่มที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวลักษณะอื่นๆ ทั้งครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว (นั่นคือมีเพียงบิดาหรือมารดา) ครอบครัวที่มีแต่ญาติดูแล ครอบครัวที่ไม่ใช่ญาติ และครอบครัวลักษณะอื่นๆ ล้วนมีคะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนในครอบครัวพ่อแม่ลูก ครอบครัวข้ามรุ่น และครอบครัวสามรุ่นทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังพบว่าภาวะความฉลาดทางอารมณ์แปรผันตามระดับชั้นเรียนและอายุ และพบว่านักเรียนหญิงมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนชายอย่างเห็นได้ชัด

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอายุ 12 – 15 ปี ด้วยวิธี Binary Logistic Regression และ Multiple Linear

Regression พบว่าการอาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นจะส่งผลทำให้เด็กมี EQ ต่ำในทุกๆ มิติ ทั้งด้านดี ด้านเก่ง ด้านสุข และในภาพรวม เฉพาะกรณีของครอบครัวข้ามรุ่นที่บิดามารดาขาดการติดต่อ ในขณะที่การอาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นที่บิดามารดาย้ายถิ่นไม่ได้ส่งผลกระทบเชิงลบใดๆ ต่อ EQ ของเด็ก ซึ่งมีสาเหตุมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารทำให้การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและเด็กสามารถทำได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้าม เด็กในครอบครัวพ่อแม่ลูกกลับมี EQ ด้านดีต่ำกว่าครอบครัวลักษณะอื่นๆ สะท้อนว่าในยุคปัจจุบัน บิดามารดาที่มีแนวโน้มละเลยคุณลักษณะที่ส่งผลต่อ EQ ด้านดีของเด็ก นั่นคือการควบคุมตนเองและความรับผิดชอบ

นอกจากนี้ยังพบว่าการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง การมีกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครอง และพูดคุยกับผู้ปกครอง จะช่วยให้เด็กมี EQ สูงขึ้นทั้งสิ้น ไม่ว่าผู้ปกครองจะเป็นผู้ใดก็ตาม นอกจากนี้ยังพบว่าการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน ครู และพื้นที่อาศัย ล้วนทำให้ EQ ของเด็กสูงขึ้นด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ ปัจจัยอื่นๆ ที่ช่วยให้เด็กมี EQ สูงขึ้น ได้แก่ การให้การเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล การส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถพิเศษอย่างน้อย 1 ด้าน การส่งเสริมเด็กให้เล่นกีฬาและอ่านหนังสือเป็นงานอดิเรก การฝึกให้เด็กช่วยงานบ้าน การส่งเสริมให้เด็กทำงานพิเศษ การดูแลให้เด็กใช้งานโทรศัพท์มือถืออยู่ในระยะเวลาที่เหมาะสม (ประมาณ 1 – 3 ชั่วโมงต่อวัน) และการกำกับดูแลให้เด็กติดเกมหรือเล่นเกมมากเกินไปจนขาดการทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในครอบครัว

จากการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึกต่อผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่น พบว่าผลลัพธ์ที่ได้สอดคล้องกับการวิเคราะห์ด้วยวิธี Binary Logistic Regression และ Multiple Linear Regression ในหลายประเด็น และนำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับสถานการณ์และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กในครอบครัวข้ามรุ่น นั่นคือ เด็กในครอบครัวข้ามรุ่นที่บิดามารดาขาดการติดต่อโดยสิ้นเชิง จะมีปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์มากที่สุด อันเป็นผลมาจากความไม่เข้าใจกับผู้ปกครองข้ามรุ่น ทำให้ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ส่งผลทำให้เด็กขาดที่ปรึกษา ขาดคนคอยให้คำแนะนำและดูแลเอาใจใส่ ทำให้เกิดปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ อย่างไรก็ตาม เด็กที่อาศัยในครอบครัวข้ามรุ่นที่บิดามารดาย้ายไปทำงานต่างถิ่นจำนวนมาก ก็มีปัญหภาวะความฉลาดทางอารมณ์เช่นเดียวกัน หากเด็กมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับบิดามารดาและไม่ได้ติดต่อกับบิดามารดาอย่างสม่ำเสมอ

อย่างไรก็ตาม เด็กในครอบครัวรูปแบบอื่นๆ ก็มีปัญหภาวะความฉลาดทางอารมณ์เช่นเดียวกับกลุ่มครอบครัวข้ามรุ่น หากไม่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองและขาดการดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครอง เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์จะพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กคือความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง กิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง การติดต่อกับบิดามารดา และรูปแบบการเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล นอกจากนี้ การส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถพิเศษ ช่วยทำงานบ้าน และทำงานพิเศษ ตลอดจนส่งเสริมให้เด็กสร้างสัมพันธ์อันดีกับเพื่อน ครู และพื้นที่อาศัย ก็จะช่วยทำให้เด็กมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้ ผลจากการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึกทำให้ได้ข้อสรุปว่า การใช้โทรศัพท์มือถือหรือการเล่นเกมไม่ใช่สาเหตุหลักที่ทำให้เด็กมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ แต่เป็นการไม่ได้ใช้เวลาร่วมกับผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัว กล่าวคือ แม้เด็กจะมีพฤติกรรมชอบเล่นโทรศัพท์มือถือหรือชอบเล่นเกม แต่เด็กยังคงมีการพูดคุยหรือทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ เด็กก็อาจไม่มีปัญหภาวะความฉลาดทางอารมณ์แต่อย่างใด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ความฉลาดทางอารมณ์

ผลการประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ข้างต้นมีประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็น ประเด็นแรกคือความแตกต่างระหว่างการประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์โดยนักเรียนประเมินตนเองและครูเป็นผู้ประเมิน กล่าวคือ ผลการประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งนักเรียนกลุ่มตัวอย่างประเมินตนเองโดยแบบประเมิน 52 ข้อ ระบุว่านักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในระดับปกติขึ้นไป (นั่นคือมีระดับปกติและสูงกว่าเกณฑ์ปกติ) มีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 79.19 และมีนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติคิดเป็นร้อยละ 20.81 อย่างไรก็ตามผลการประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งครูเป็นผู้ประเมินโดยแบบประเมินฉบับย่อ 15 ข้อ (สำหรับเด็กอายุ 6 – 12) กลับมีระดับที่ต่ำกว่ากรณีที่นักเรียนประเมินตนเองค่อนข้างมาก กล่าวคือ นักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในระดับปกติขึ้นไปมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 72.53 และนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 27.47

นอกจากนี้ กรณีที่นักเรียนประเมินตนเอง พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างประเมินว่าตนเองมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งต่ำที่สุด โดยมีสัดส่วนผู้ที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งในระดับปกติขึ้นไปเพียงร้อยละ 68.86 ในขณะที่มีสัดส่วนผู้ที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุขในระดับปกติขึ้นไปเท่ากับร้อยละ 80.28 และมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีสูงที่สุด โดยมีสัดส่วนผู้ที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีในระดับปกติขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 85.45 แต่เมื่อพิจารณากรณีที่ครูเป็นผู้ประเมิน จะพบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในแต่ละด้านใกล้เคียงกันอย่างมาก โดยมีสัดส่วนผู้ที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุขในระดับปกติขึ้นไปเท่ากับร้อยละ 77.71 77.71 และ 77.08 ตามลำดับ ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนว่านักเรียนและครูประจำชั้นมีมุมมองต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของตัวนักเรียนแตกต่างกันค่อนข้างมาก โดยสาเหตุสำคัญน่าจะมาจากการที่แบบประเมินฉบับย่อสำหรับครูมีคำถามเพียง 15 ข้อ ซึ่งอาจจะมีผลละเอียดยังไม่เพียงพอสำหรับการประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอายุ 12 – 15 ปี ซึ่งเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นและมีความซับซ้อนของอารมณ์มากยิ่งขึ้น ทำให้มีหลากหลายมิติที่ครูประจำชั้นไม่สามารถสังเกตได้และทำให้ไม่สามารถประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้อย่างแม่นยำมากนัก

ประเด็นที่สองคือ เมื่อเปรียบเทียบกับผลการสำรวจและประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในปี พ.ศ.2559 โดยสถาบันราชานุกูล (2559) ได้ค้นพบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอายุ 12 – 15 ปี ที่ทำการประเมินในครั้งนี้กลับมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่า กล่าวคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ประเมินโดยสถาบันราชานุกูลที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในระดับปกติขึ้นไปมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 77.1 และมีนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติร้อยละ 22.9 ในขณะที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในระดับปกติขึ้นไปมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 72.5 และมีนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติร้อยละ 27.5 นอกจากนี้ยังพบว่า ในการประเมินโดยสถาบันราชานุกูล นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งต่ำกว่าด้านดีและด้านสุขค่อนข้างชัดเจน โดยมีสัดส่วนนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งในระดับปกติขึ้นไปเท่ากับร้อยละ 75.8 ในขณะที่อีกสองด้านที่เหลือมีสัดส่วนนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในระดับปกติขึ้นไปสูงกว่าร้อยละ 80 อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในแต่ละด้านใกล้เคียงกันอย่างมาก โดยมีสัดส่วนผู้ที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุขในระดับปกติขึ้นไปเท่ากับร้อยละ 77.71 77.71 และ 77.08

ตามลำดับ โดยภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งเป็นเพียงด้านเดียวที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้มีระดับสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างจากการสำรวจโดยสถาบันราชานุกูล

อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของข้อค้นพบในงานวิจัยนี้กับการสำรวจในอดีตมิได้สะท้อนว่าเด็กนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แต่อย่างใด โดยความแตกต่างดังกล่าวอาจมีสาเหตุมาจากการสำรวจในอดีตนั้นเป็นการสำรวจทั่วประเทศ โดยมีกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 23,000 คน ในขณะที่การสำรวจในงานวิจัยนี้เน้นพื้นที่ที่มีปัญหาครอบครัวข้ามรุ่นเป็นหลัก โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 639 คน ซึ่งทั้งหมดเป็นพื้นที่ในต่างอำเภอในจังหวัดระดับรองเฉพาะภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง ได้แก่ เพชรบูรณ์ หนองบัวลำภู สุรินทร์ และสระแก้ว เท่านั้น จึงมิใช่ตัวแทนของเด็กทั้งประเทศ ทำให้ไม่อาจเปรียบเทียบผลการสำรวจในอดีตและผลการสำรวจในงานวิจัยนี้ได้ ทั้งนี้ ผลการสำรวจในครั้งนี้ยังยืนยันว่าเด็กนักเรียนมีแนวโน้มมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นเมื่อมีอายุมากขึ้นและเรียนสูงขึ้น

อีกประเด็นที่เป็นข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ เด็กนักเรียนชายมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเด็กนักเรียนหญิงค่อนข้างมาก สะท้อนความจำเป็นในการเอาใจใส่ดูแลเพื่อพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ให้เหมาะสมกับเพศที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่าครอบครัวข้ามรุ่นส่งผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเฉพาะกรณีครอบครัวข้ามรุ่นที่พ่อแม่ขาดการติดต่อ โดยทำให้เด็กที่อาศัยในครอบครัวข้ามรุ่นในลักษณะนี้มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัวลักษณะอื่นๆ อย่างไรก็ตามเด็กที่อาศัยในครอบครัวข้ามรุ่นที่พ่อแม่ย้ายถิ่นกลับมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงมาก โดยสูงกว่าเด็กในครอบครัวพ่อแม่ลูกและครอบครัวสามรุ่น ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนว่ายังมีปัจจัยอื่นๆ ที่สามารถชดเชยความไม่สมบูรณ์ของครอบครัวและช่วยในการยกระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กได้

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

จากการวิเคราะห์อิทธิพลของโครงสร้างครอบครัว รวมทั้งปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านผู้ปกครองและการอยู่อาศัย ที่มีต่อระดับ EQ ทั้ง EQ ในภาพรวม และ EQ ด้านย่อย อันได้แก่ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 – 3 ที่มีอายุ 12 – 15 ปี ใน 4 จังหวัดที่มีปัญหาครอบครัวข้ามรุ่นเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดเพชรบูรณ์ หนองบัวลำภู สุรินทร์ และสระแก้ว โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ Binary Logistic Regression และ Multiple Linear Regression สามารถสรุปตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อระดับ EQ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้ดังตารางที่ 7.1 – 7.4

ตารางที่ 7.1 สรุปตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อระดับ EQ ด้านดี ซึ่งประกอบด้วย 3 มิติย่อย ได้แก่ การควบคุมตนเอง การเห็นใจผู้อื่น และความรับผิดชอบ ทั้งนี้พบว่า นักเรียนในครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาขาดการติดต่อมีระดับ EQ ด้านดีต่ำกว่านักเรียนในครอบครัวลักษณะอื่นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ozabaci, (2006) Bhatia (2012) และ Lekaviciene and Antiniene (2016) ซึ่งระบุว่าความสัมพันธ์กับบิดามารดามีอิทธิพลในเชิงบวกต่อระดับ EQ อย่างไรก็ตาม นักเรียนในครอบครัวข้ามรุ่นในกรณีบิดามารดาย้ายถิ่นกลับมีระดับ EQ ด้านดีสูงกว่าครอบครัวข้ามรุ่นกรณีพ่อแม่ขาดการติดต่อ ข้อค้นพบดังกล่าวบ่งบอกเป็นนัยว่า แม้บิดามารดาจะมีการย้ายถิ่น แต่ก็น่าจะยังคงมีการติดต่อสัมพันธ์กับบุตรซึ่งอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายายอย่างสม่ำเสมอทำให้ไม่สูญเสียความสัมพันธ์กับบุตร และไม่ส่งผลกระทบต่อระดับ EQ ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ในทางตรงกันข้าม งานวิจัยนี้กลับพบว่านักเรียนในครอบครัวพ่อแม่ลูกกลับเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีระดับ

EQ ด้านดีต่ำกว่าครอบครัวลักษณะอื่นๆ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาร่วมกับสถิติระดับ EQ ด้านดีทั้ง 3 มิติย่อยดังที่นำเสนอในบทที่ 4 ซึ่งระบุว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีระดับ EQ ด้านความรับผิดชอบต่ำกว่าด้านอื่นๆ อย่างชัดเจน จึงมีความเป็นไปได้ว่านักเรียนในครอบครัวพ่อแม่ลูกน่าจะเป็นกลุ่มที่มีระดับ EQ ด้านความรับผิดชอบดังกล่าวต่ำกว่าครอบครัวลักษณะอื่นๆ และส่งผลต่อระดับ EQ ด้านดีดังที่ปรากฏ

สำหรับปัจจัยอื่นๆ พบว่านักเรียนชายมีระดับ EQ ด้านดีต่ำกว่านักเรียนหญิง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Joseph et al. (2015) และงานอดิเรกที่ช่วยยกระดับ EQ ด้านดีของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างให้สูงขึ้น ได้แก่ การเล่นกีฬาและการอ่านหนังสือ นอกจากนี้ยังพบว่าการมีงานอดิเรกคุยกับผู้ปกครองและการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองคือปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อระดับ EQ ด้านดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตจำนวนมาก เช่น Preeti (2013) Lekaviciene and Antiniene (2016) และ Mirzahoseini et al. (2016) การที่ผู้ปกครองหลักเป็นบุคคลอื่นๆ ที่มีใช้บิดามารดาหรือปู่ย่าตายาย ส่งผลทำให้ระดับ EQ ด้านดีของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างต่ำลง ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Ozabaci (2006) การที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้างและอาชีพเกษตรกรรมส่งผลเชิงลบต่อระดับ EQ ด้านดีของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยน่าจะมีสาเหตุมาจากสองอาชีพนี้มักจะมีรายได้ต่ำ มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของครอบครัว ทำให้ส่งผลเชิงลบต่อระดับ EQ ด้านดีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Rauf et al. (2013) และอายุของผู้ปกครองส่งผลกระทบเชิงลบต่อระดับ EQ ด้านดีของเด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสะท้อนว่าช่องว่างอายุระหว่างเด็กและผู้ปกครองอาจทำให้เกิดช่องว่างของความสัมพันธ์และส่งผลเสียต่อระดับ EQ ด้านดีได้

นอกจากนี้ยังมีข้อค้นพบที่น่าสนใจ ได้แก่ นักเรียนที่ช่วยงานบ้านจะมีระดับ EQ ด้านดีสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้ช่วยงานบ้าน สอดคล้องกับ Kumar and Muniandy (2012) ซึ่งน่าจะเป็นผลมาจากการที่นักเรียนที่ช่วยงานบ้านมีการเห็นใจผู้อื่นและความรับผิดชอบสูงกว่านั่นเอง นักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบมีเหตุผลและแบบเข้มงวดจะมีระดับ EQ ด้านดีสูงกว่าการเลี้ยงดูแบบตามใจและแบบใช้ความรุนแรง ทั้งนี้ข้อค้นพบกรณีได้รับการเลี้ยงดูแบบมีเหตุผลสอดคล้องกับงานของ Mirzahoseini et al. (2016) ในขณะที่ข้อค้นพบกรณีได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดคือ เด็กในครอบครัวลักษณะนี้มักต้องมีการควบคุมตนเองและรับผิดชอบเรื่องต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี ซึ่งส่งผลดีต่อระดับ EQ ด้านดี และความสัมพันธ์กับครูประจำชั้นและพื้นที่อาศัยส่งผลเชิงบวกต่อระดับ EQ ด้านดี สะท้อนว่าเด็กที่มีความสัมพันธ์กับครูประจำชั้นและพื้นที่อาศัยดีย่อมมีทั้งการควบคุมตนเองที่ดี มีการเห็นใจผู้อื่น และความรับผิดชอบสูง ทำให้ระดับ EQ ด้านดีสูง เมื่อพิจารณาปัจจัยการใช้โทรศัพท์มือถือ พฤติกรรมที่ส่งผลเชิงบวกต่อระดับ EQ ด้านดีอย่างชัดเจนที่สุดคือการใช้โทรศัพท์ในระยะเวลาที่เหมาะสม นั่นคือ 1 – 3 ชั่วโมงต่อวัน เมื่อพิจารณาปัจจัยพื้นที่อยู่อาศัย พบว่านักเรียนในเขตเทศบาลมีระดับ EQ ด้านดีสูงกว่านักเรียนนอกเขตเทศบาล และนักเรียนที่อาศัยอยู่ห่างจากโรงเรียนมีระดับ EQ ด้านดีสูงกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ใกล้กับโรงเรียน ซึ่งสาเหตุน่าจะมาจากเด็กที่อาศัยอยู่ห่างจากโรงเรียนต้องมีการควบคุมตนเองดีกว่าและมีความรับผิดชอบสูงกว่า ทำให้มีระดับ EQ ด้านดีสูงกว่า นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กที่มีน้ำหนักเกินหรือมีภาวะอ้วนมีระดับ EQ ด้านดีต่ำกว่ากลุ่มที่น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์หรือมีน้ำหนักปกติ สะท้อนว่าเด็กกลุ่มนี้อาจมีการควบคุมตนเองได้ไม่ดีเท่ากับกลุ่มอื่นๆ ทำให้มีระดับ EQ ด้านดีต่ำกว่า

ตารางที่ 7.1: สรุปปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี

Variable	Model 1	Model 2	Model 3
เด็กชาย	._**	._**	._**
มีงานอดิเรกเล่นกีฬา	+	+*	+*

Variable	Model 1	Model 2	Model 3
มีงานอดิเรกอ่านหนังสือ	+	+	+
มีงานอดิเรกคุยกับผู้ปกครอง	+	+	+
ช่วยทำงานบ้านเป็นบางครั้ง	+	+	+
ช่วยทำงานบ้านเป็นประจำ	+	+	+
ใช้โทรศัพท์ 1-3 ชั่วโมงต่อวัน	+	+	+
ใช้โทรศัพท์เกินกว่า 5 ชั่วโมงต่อวัน	+	+	+
ใช้โทรศัพท์เพื่อดูคลิปวิดีโอ	+	+	+
มีน้ำหนักเกิน/มีภาวะอ้วน	-	+	+
ระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียน	+	+	+
อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล	+	+	+
คะแนนความสัมพันธ์กับครูประจำชั้น	+	+	+
คะแนนความสัมพันธ์กับพื้นที่อยู่อาศัย	+	+	+
ผู้ปกครองหลักคือบิดามารดา	+	+	+
ผู้ปกครองหลักคือปู่ย่าตายาย	+	+	+
อายุของผู้ปกครอง	-	-	-
ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง	-	-	-
ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกร	-	-	-
มีสัมพันธ์กับผู้ปกครองในระดับดี	+	-	-
คะแนนความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง (ร้อยละ)	+	+	+
การเลี้ยงดูเป็นแบบเข้มงวด	+	+	+
การเลี้ยงดูเป็นแบบมีเหตุผล	+	+	+
ครอบครัวสามรุ่น	-	-	-
ครอบครัวพ่อแม่ลูก	-	-	-
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาย้ายถิ่น	-	-	-
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาขาดการติดต่อ	-	-	-
ครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว	+	-	-

หมายเหตุ: (1) Model 1 คือ แบบจำลอง Binary Logistic Regression Model 1 คือ แบบจำลอง Multiple Linear Regression กรณีตัวแปรตามคือคะแนน EQ และ Model 3 คือ แบบจำลอง Multiple Linear Regression กรณีตัวแปรตามคือคะแนน EQ ในรูปของ Natural Logarithm

(2) *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ และ

(3) ตัวแปรที่ไม่ปรากฏในตารางคือไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในทุกแบบจำลอง

ตารางที่ 7.2 สรุปตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อระดับ EQ ด้านเก่ง ซึ่งประกอบด้วย 3 มิติย่อย ได้แก่ การมีแรงจูงใจ การตัดสินใจแก้ปัญหา และด้านสัมพันธ์ภาพ ทั้งนี้พบว่านักเรียนในครอบครัวพ่อแม่ลูกมีระดับ EQ ด้านเก่งสูงกว่านักเรียนในครอบครัวลักษณะอื่นๆ สะท้อนว่าบิดามารดามีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจ การตัดสินใจแก้ปัญหา และด้านสัมพันธ์ภาพให้แก่เด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ทำให้มีระดับ EQ ด้านเก่งสูงกว่า

กลุ่มอื่นๆ โดยสอดคล้องกับงานของ Mirzahoseini, Beiki and Shahroudi (2016) และหากไม่คำนึงถึงนัยสำคัญทางสถิติจะพบว่า นักเรียนในครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาขาดการติดต่อก็คือกลุ่มที่มีระดับ EQ ด้านเก่งต่ำที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่าการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองและการทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองช่วยให้เด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีระดับ EQ ด้านเก่งสูงขึ้น สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Ozabaci (2006) Bhatia (2012) และ Lekaviciene and Antiniene (2016) และพบว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีทักษะด้านไอทีในระดับพอใช้มีระดับ EQ ด้านเก่งสูงกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีทักษะด้านไอทีในระดับแย่มากและระดับดี สาเหตุน่าจะมาจากการที่ผู้ปกครองที่มีทักษะด้านไอทีในระดับแย่มากไม่สามารถชี้แนะนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคที่สื่อดิจิทัลและสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน ในขณะที่ผู้ปกครองที่มีทักษะด้านไอทีในระดับดีอาจมีการใช้สื่อดิจิทัลและสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศมากเกินไป (ทั้งในการทำงานและชีวิตประจำวัน) จนเกิดช่องว่างความสัมพันธ์กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ส่งผลเสียต่อระดับ EQ ด้านเก่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ตรงกันข้ามกับกรณี EQ ด้านดี งานวิจัยได้พบว่านักเรียนชายมีระดับ EQ ด้านเก่งสูงกว่านักเรียนหญิง สะท้อนว่าโดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนชายมีแรงจูงใจสูงกว่า มีการตัดสินใจแก้ปัญหาดีกว่า และมีสัมพันธภาพดีกว่านักเรียนหญิง ทำให้มีระดับ EQ ด้านเก่งสูงกว่า เมื่อพิจารณาปัจจัยงานอดิเรก พบว่านักเรียนที่มีงานอดิเรกเล่นเกมมีระดับ EQ ด้านเก่งต่ำกว่านักเรียนที่ไม่ได้มีงานอดิเรกเล่นเกม ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Saygili (2015) แต่นักเรียนที่มีงานอดิเรกเล่นกีฬาและนักเรียนที่มีการทำงานพิเศษ (สอดคล้องกับ Kumar and Muniandy, 2012) มีระดับ EQ ด้านเก่งสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้มีงานอดิเรกเล่นกีฬาและนักเรียนที่ไม่ได้ทำงานพิเศษ ทั้งนี้คาดว่าเพราะการเล่นกีฬาและการทำงานพิเศษส่งผลดีต่อการสร้างแรงจูงใจ การฝึกตัดสินใจแก้ปัญหา และการสร้างสัมพันธภาพนั่นเอง นอกจากนี้ยังพบว่าความสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นเรียน ครูประจำชั้น และพื้นที่อาศัยส่งผลเชิงบวกต่อระดับ EQ ด้านเก่ง สะท้อนว่าเด็กที่มีความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นครูประจำชั้น และพื้นที่อาศัยดีย่อมมีสัมพันธภาพที่ดีกับคนข้างข้าง ทำให้ระดับ EQ ด้านเก่งสูง

เมื่อพิจารณาปัจจัยการใช้โทรศัพท์มือถือ พฤติกรรมที่ส่งผลเชิงบวกต่อระดับ EQ ด้านเก่งอย่างชัดเจนที่สุดคือการใช้โทรศัพท์ในระยะเวลาที่เหมาะสม นั่นคือ 1 – 3 ชั่วโมงต่อวัน ในขณะที่การไม่ใช้โทรศัพท์แต่อย่างใดไม่ได้ช่วยให้เด็กนักเรียนมีระดับ EQ ด้านเก่งสูงขึ้น เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านสุขภาพ พบว่านักเรียนที่มีประวัติเจ็บป่วยในรอบ 30 วันมีระดับ EQ ด้านเก่งต่ำกว่านักเรียนที่ไม่มีการเจ็บป่วย เนื่องด้วยการเจ็บป่วยย่อมเป็นอุปสรรคในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองของเด็กนักเรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในขณะที่พบว่านักเรียนที่ตั้งเป้าหมายหางานทำหลังสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีระดับ EQ ด้านเก่งต่ำกว่ากลุ่มที่มีเป้าหมายศึกษาต่อ สะท้อนว่ากลุ่มที่มีเป้าหมายหางานทำน่าจะเป็นกลุ่มพิจารณาว่าตนเองเรียนไม่เก่งและไม่มีแรงจูงใจที่จะศึกษาต่อ ทำให้มีระดับ EQ ด้านเก่งต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ เมื่อพิจารณาปัจจัยพื้นที่อยู่อาศัย พบว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ห่างจากโรงเรียนมีระดับ EQ ด้านเก่งสูงกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ใกล้กับโรงเรียน ซึ่งสาเหตุน่าจะมาจากเด็กที่อาศัยอยู่ห่างจากโรงเรียนต้องมีแรงจูงใจในการมาโรงเรียนสูงกว่านั่นเอง

ตารางที่ 7.2: สรุปปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง

Variable	Model 1	Model 2	Model 3
เด็กชาย	+	+	+
มีงานอดิเรกเล่นกีฬา	+	+	+
มีงานอดิเรกเล่นเกม	-	-	-

Variable	Model 1	Model 2	Model 3
มีการทำงานพิเศษ	+***	+**	+**
ใช้โทรศัพท์ 1-3 ชั่วโมงต่อวัน	+	+*	+*
ใช้โทรศัพท์เพื่อฟังเพลง	_*	-	-
มีเป้าหมายทำงานหลังจบ ม.ต้น	_*	-	-
เจ็บป่วยในรอบ 1 เดือน	-	_**	_**
ระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียน	+	+*	+
คะแนนความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียน	+***	+*	+*
คะแนนความสัมพันธ์กับครูประจำชั้น	+	+***	+**
คะแนนความสัมพันธ์กับพื้นที่อยู่อาศัย	+	+*	+
บิดาแยกกันอยู่/ไม่ทราบสถานภาพ	+	+**	+**
แหล่งรายได้หลักมาจากปู่ตายาย	+**	+	+
คะแนนความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง (ร้อยละ)	+**	+**	+**
จำนวนกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง	+*	+***	+***
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับพอใช้	+**	+	+
ครอบครัวสามรุ่น	+	+	+
ครอบครัวพ่อแม่ลูก	+*	+	+
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาย้ายถิ่น	+	+	+
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาขาดการติดต่อ	+	-	-
ครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว	+	+	+

หมายเหตุ: (1) Model 1 คือ แบบจำลอง Binary Logistic Regression Model 1 คือ แบบจำลอง Multiple Linear Regression กรณีตัวแปรตามคือคะแนน EQ และ Model 3 คือ แบบจำลอง Multiple Linear Regression กรณีตัวแปรตามคือคะแนน EQ ในรูปของ Natural Logarithm

(2) *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ และ

(3) ตัวแปรที่ไม่ปรากฏในตารางคือไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในทุกแบบจำลอง

ตารางที่ 7.3 สรุปตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อระดับ EQ ด้านสุข ซึ่งประกอบด้วย 3 มิติย่อย ได้แก่ ความภูมิใจในตนเอง ความพอใจในชีวิต และความสุขสงบทางใจ ทั้งนี้พบว่าระดับ EQ ด้านสุขของนักเรียนในครอบครัวแต่ละประเภทไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่หากไม่คำนึงถึงนัยสำคัญทางสถิติ พบว่านักเรียนในครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาขาดการติดต่อมีระดับ EQ ด้านสุขต่ำที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lekaviciene and Antiniene (2016) อีกทั้งยังพบว่าการทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองส่งผลเชิงบวกต่อระดับ EQ ด้านสุข ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง นั่นคือ นักเรียนมีระดับ EQ ด้านสุขสูงขึ้นเมื่อมีกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองมากขึ้น สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Ozabaci (2006) Bhatia (2012) และ Lekaviciene and Antiniene (2016) นอกจากนี้ยังพบว่าความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว เพื่อนในชั้นเรียน ครูประจำชั้น และพื้นที่อาศัยส่งผลเชิงบวกต่อระดับ EQ ด้านสุขของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง สะท้อนว่าเด็กที่มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว เพื่อนร่วมชั้น ครูประจำชั้น และพื้นที่อาศัยดี มีความพอใจในชีวิตและความสุขสงบทางใจสูง ทำให้ระดับ EQ ด้านสุขสูงขึ้น

เมื่อพิจารณาปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าระดับการศึกษามีอิทธิพลเชิงบวกต่อระดับ EQ ด้านสุขของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง นั่นคือ นักเรียนมีระดับ EQ ด้านสุขสูงขึ้นเมื่อเรียนในระดับที่สูงขึ้น และนักเรียนหญิงมีระดับ EQ ด้านสุขสูงกว่านักเรียนชาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Joseph et al. (2015) นักเรียนที่มีงานอดิเรกเล่นเกมจะมีระดับ EQ ด้านสุขต่ำกว่านักเรียนที่ไม่ได้มีงานอดิเรกเล่นเกม สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Saygili (2015) และนอกจากการเล่นเกมแล้ว ยังพบว่าการมีงานอดิเรกฟังเพลงและการใช้โทรศัพท์มือถือเพื่อดูคลิปวิดีโอและเล่นอินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลในเชิงลบต่อระดับ EQ ด้านสุข ในขณะที่งานอดิเรกดูโทรทัศน์และภาพยนตร์มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อระดับ EQ ด้านสุข เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการช่วยงานบ้าน พบว่านักเรียนที่ช่วยงานบ้านเป็นบางครั้งมีระดับ EQ ด้านสุขสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้ช่วยงานบ้านและนักเรียนที่ช่วยงานบ้านเป็นประจำ ทั้งนี้สาเหตุน่าจะมาจากการที่ไม่ได้ช่วยงานบ้านเลยย่อมทำให้นักเรียนขาดความภูมิใจในตนเอง ในขณะที่การต้องช่วยงานบ้านเป็นประจำก็อาจทำให้นักเรียนมีความพอใจในชีวิตต่ำลงได้

จากการศึกษายังพบว่านักเรียนที่มีโรคประจำตัวกลับมีระดับ EQ ด้านสุขสูงกว่านักเรียนที่ไม่มีโรคประจำตัว สาเหตุที่อาจเป็นไปได้คือ นักเรียนที่มีโรคประจำตัวต้องเรียนรู้การใช้ชีวิตภายใต้ความไม่สมบูรณ์มาโดยตลอดทำให้มีแนวโน้มที่จะมีความพอใจในชีวิตสูงกว่า ส่งผลทำให้ระดับ EQ ด้านสุขสูงกว่า เมื่อพิจารณาปัจจัยพื้นที่อยู่อาศัย พบว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ห่างจากโรงเรียนมีระดับ EQ ด้านสุขสูงกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ใกล้กับโรงเรียน ซึ่งสาเหตุน่าจะมาจากเด็กที่อาศัยอยู่ห่างจากโรงเรียนต้องมีแรงจูงใจและความรับผิดชอบสูง ส่งผลทำให้มีความภูมิใจในตนเองสูงตามไปด้วย เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านเศรษฐกิจของครอบครัว พบว่าจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อระดับ EQ ด้านสุขของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง กล่าวคือ หากมีสมาชิกในครอบครัวที่มีงานทำและมีรายได้จำนวนมากขึ้น ย่อมทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้น ทำให้เด็กนักเรียนมีระดับ EQ ด้านสุขสูงขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกรรมจะมีระดับ EQ ด้านสุขต่ำกว่ากรณีที่ผู้ปกครองมีอาชีพอื่นๆ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า ผู้ปกครองที่มีอาชีพเกษตรกรรมมักมีรายได้ต่ำ ทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความสุขน้อยลง ข้อค้นพบเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง EQ และรายได้ของครอบครัวดังกล่าวสอดคล้องกับ Rauf et al. (2013)

ตารางที่ 7.3: สรุปปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข

Variable	Model 1	Model 2	Model 3
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	+	++	++
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	+	+	+
เด็กชาย	..	..	..
มีงานอดิเรกเล่นเกม	-	..	..
มีงานอดิเรกฟังเพลง	-	*	*
มีงานอดิเรกดูโทรทัศน์และภาพยนตร์	++	+	+
ช่วยทำงานบ้านเป็นบางครั้ง	+	+	+
ใช้โทรศัพท์เพื่อดูคลิปวิดีโอ	*	-	-
ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นอินเทอร์เน็ต	..	-	-
มีโรคประจำตัว	+	++	++
ระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียน	+	++	++
คะแนนความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียน	+++	+++	+++

Variable	Model 1	Model 2	Model 3
คะแนนความสัมพันธ์กับครูประจำชั้น	+	+***	+***
คะแนนความสัมพันธ์กับพื้นที่อยู่อาศัย	-	+*	+*
จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้	-	+*	+
ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกรรม	-*	-	-
จำนวนกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง	+***	+***	+***
มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวในระดับดีมาก	+**	+	+
ครอบครัวสามรุ่น	+	+	+
ครอบครัวพ่อแม่ลูก	+	+	+
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาย้ายถิ่น	+	+	+
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาขาดการติดต่อ	-	+	+
ครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว	+	+	+

หมายเหตุ: (1) Model 1 คือ แบบจำลอง Binary Logistic Regression Model 1 คือ แบบจำลอง Multiple Linear Regression กรณีตัวแปรตามคือคะแนน EQ และ Model 3 คือ แบบจำลอง Multiple Linear Regression กรณีตัวแปรตามคือคะแนน EQ ในรูปของ Natural Logarithm
 (2) *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ และ
 (3) ตัวแปรที่ไม่ปรากฏในตารางคือไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในทุกแบบจำลอง

ตารางที่ 7.4 สรุปตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อระดับ EQ ในภาพรวมของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาผลกระทบของโครงสร้างครอบครัว พบว่าระดับ EQ ของนักเรียนในครอบครัวแต่ละประเภทไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม หากไม่คำนึงถึงนัยสำคัญทางสถิติ จะเห็นได้ว่า นักเรียนในครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาขาดการติดต่อมีระดับ EQ ต่ำที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Ozabaci (2006) Bhatia (2012) และ Lekaviciene and Antiniene (2016) ที่ระบุว่าความสัมพันธ์กับบิดามารดามีอิทธิพลในเชิงบวกต่อระดับ EQ ในทางตรงกันข้าม งานวิจัยนี้กลับพบว่านักเรียนในครอบครัวข้ามรุ่นกรณีบิดามารดาย้ายถิ่นกลับมีระดับ EQ สูงกว่าครอบครัวข้ามรุ่นกรณีพ่อแม่ขาดการติดต่อ ข้อค้นพบดังกล่าวบ่งชี้เป็นนัยว่า แม้บิดามารดามีการย้ายถิ่น แต่ก็ยังจะมีการติดต่อสัมพันธ์กับบุตรซึ่งอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายายอย่างสม่ำเสมอทำให้ไม่สูญเสียความสัมพันธ์กับบุตร และไม่ส่งผลกระทบเชิงลบต่อระดับ EQ ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้ยังพบว่า ระดับความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง กิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง และการมีงานอดิเรกคุยกับผู้ปกครองล้วนมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อระดับ EQ ของเด็กนักเรียนกลุ่มนี้ สะท้อนว่าเด็กมีระดับ EQ สูงขึ้น หากมีระดับความสัมพันธ์กับผู้ปกครองสูงขึ้น มีการทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครอง และมีการพูดคุยกับผู้ปกครองมากขึ้น สอดคล้องกับงานของ Ozabaci (2006) Bhatia (2012) Lekaviciene and Antiniene (2016) และ Mirzahoseini et al. (2016) นอกจากนี้ยังค้นพบว่าความสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นเรียน ครูประจำชั้น และพื้นที่อาศัยส่งผลเชิงบวกต่อระดับ EQ ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง กล่าวคือ เด็กที่มีความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้น ครูประจำชั้น และพื้นที่อาศัยเป็นอย่างดีจะมีระดับ EQ สูงขึ้น ทั้ง EQ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข

เมื่อพิจารณาปัจจัยส่วนบุคคล พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีระดับ EQ สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Joseph et al. (2015) ที่ระบุว่าระดับการศึกษาส่งผลกระทบเชิงบวกต่อระดับ EQ ในขณะที่นักเรียนชายและหญิงมีระดับ EQ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน อีกทั้ง

ยังพบว่านักเรียนที่มีน้ำหนักเกินหรือมีภาวะอ้วนมีระดับ EQ สูงกว่านักเรียนที่น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์และมีน้ำหนักปกติ และเมื่อพิจารณางานอดิเรก พบว่านักเรียนที่มีงานอดิเรกเล่นเกมและมีการใช้โทรศัพท์มือถือเพื่อเล่นเกมมีระดับ EQ ต่ำกว่านักเรียนที่ไม่ได้มีงานอดิเรกเล่นเกม ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Saygili (2015) ในขณะที่มีการมีงานอดิเรกเล่นกีฬาช่วยให้ระดับ EQ สูงขึ้น เนื่องด้วยการเล่นกีฬาช่วยให้เด็กนักเรียนมี EQ ด้านดีและด้านเก่งสูงขึ้นได้ นอกจากนี้ยังพบว่าความช่วยเหลืองานบ้านทั้งการช่วยเป็นบางครั้งและช่วยเป็นประจำ รวมทั้งการทำงานพิเศษ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีระดับ EQ สูงขึ้น เนื่องจากการช่วยงานบ้านได้ช่วยยกระดับ EQ ด้านดีและด้านสุขให้สูงขึ้น ในขณะที่การทำงานพิเศษช่วยยกระดับ EQ ด้านเก่งให้สูงขึ้น สอดคล้องกับงานของ Kumar and Muniandy (2012) ที่พบว่าประสบการณ์ในการทำงานมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อระดับ EQ

อีกหนึ่งปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับ EQ ได้แก่ การมีความสามารถพิเศษอย่างน้อย 1 ด้าน เนื่องจากการที่นักเรียนจะมีความสามารถพิเศษได้นั้นย่อมต้องมีการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งต้องมีทั้งการควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการมีแรงจูงใจ ย่อมส่งผลดีต่อระดับ EQ ด้านดีและด้านเก่ง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ส่งผลดีต่อระดับ EQ ด้านสุข ทำให้ระดับ EQ ในภาพรวมสูงขึ้น นอกจากนี้ งานวิจัยยังค้นพบว่าพฤติกรรมที่ส่งผลเชิงบวกต่อระดับ EQ ด้านดีอย่างชัดเจนที่สุดคือการใช้โทรศัพท์มือถือในระยะเวลาที่เหมาะสม นั่นคือ 1 – 3 ชั่วโมงต่อวัน โดยได้พบว่านักเรียนที่ใช้งานโทรศัพท์มือถือมากกว่า 1 ชั่วโมงแต่ไม่เกิน 3 ชั่วโมงต่อวันมีระดับ EQ สูงกว่าผู้ที่ไม่ใช้โทรศัพท์มือถือเลยและผู้ที่ใช้โทรศัพท์มือถือนานกว่านั้น ทั้งนี้ในสถานการณ์ปัจจุบันเชื่อว่าเด็กที่ไม่ได้ใช้งานโทรศัพท์มือถือแต่อย่างใดน่าจะเป็นกลุ่มที่ไม่มีโทรศัพท์มือถืออันเนื่องมาจากข้อจำกัดทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลเชิงลบต่อระดับ EQ (Rauf et al., 2013) ในขณะที่เด็กที่ใช้เวลานานกว่านั้นก็อาจสะท้อนว่าไม่สามารถควบคุมตนเองได้และขาดความรับผิดชอบ ซึ่งก็ส่งผลเชิงลบต่อระดับ EQ โดยเฉพาะ EQ ด้านดี เมื่อพิจารณาปัจจัยพื้นที่อยู่อาศัย พบว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ห่างจากโรงเรียนมีระดับ EQ สูงกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ใกล้กับโรงเรียน ซึ่งสาเหตุน่าจะมาจากเด็กที่อาศัยอยู่ห่างจากโรงเรียนต้องมีการควบคุมตนเองสูง มีแรงจูงใจ และมีความรับผิดชอบสูง ส่งผลทำให้มีความภูมิใจในตนเองสูง และทำให้ระดับ EQ สูงตามไปด้วย

ตารางที่ 7.4: สรุปปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์

Variable	Model 1	Model 2	Model 3
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	+	+	+
มีความสามารถพิเศษอย่างน้อย 1 ด้าน	-	+	+
มีงานอดิเรกเล่นกีฬา	+	+	+
มีงานอดิเรกเล่นเกม	+	-	-
มีงานอดิเรกคุยกับผู้ปกครอง	+	+	+
ช่วยทำงานบ้านเป็นบางครั้ง	+	+	+
ช่วยทำงานบ้านเป็นประจำ	+	+	+
มีการทำงานพิเศษ	+	+	+
ใช้โทรศัพท์ 1-3 ชั่วโมงต่อวัน	+	+	+
ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นเกม	-	-	-
มีน้ำหนักเกิน/มีภาวะอ้วน	+	+	+

Variable	Model 1	Model 2	Model 3
ระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียน	+	+	+
คะแนนความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียน	+	+	+
คะแนนความสัมพันธ์กับครูประจำชั้น	+	+	+
คะแนนความสัมพันธ์กับพื้นที่อยู่อาศัย	+	+	+
แหล่งรายได้หลักมาจากบิดามารดา	-	-	-
คะแนนความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง (ร้อยละ)	+	+	+
จำนวนกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง	+	+	+
การเลี้ยงดูเป็นแบบมีเหตุผล	+	+	+
ครอบครัวสามรุ่น	+	+	+
ครอบครัวพ่อแม่ลูก	+	+	+
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาย้ายถิ่น	+	+	+
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาขาดการติดต่อ	+	-	-
ครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว	+	+	+

หมายเหตุ: (1) Model 1 คือ แบบจำลอง Binary Logistic Regression Model 1 คือ แบบจำลอง Multiple Linear Regression กรณีตัวแปรตามคือคะแนน EQ และ Model 3 คือ แบบจำลอง Multiple Linear Regression กรณีตัวแปรตามคือคะแนน EQ ในรูปของ Natural Logarithm
(2) *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ และ
(3) ตัวแปรที่ไม่ปรากฏในตารางคือไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในทุกแบบจำลอง

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

เมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์จากการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึกกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วย Binary Logistic Regression และ Multiple Linear Regression ในบทที่ 5 ที่ผ่านมา สามารถสรุปได้ดังนี้

ที่	ปัจจัย	ข้อค้นพบ	
		เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ
1	เพศ	เพศชาย EQ ต่ำกว่าเพศหญิง	นักเรียนชายมี EQ ต่ำกว่านักเรียนหญิง เนื่องจากมีแนวโน้มที่จะไม่เชื่อฟัง โต้เถียง หรือทะเลาะกับผู้ปกครอง ข้ามรุ่นมากกว่านักเรียนหญิง ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างเด็กกับผู้ปกครองข้ามรุ่นเป็นอย่างมาก และทำให้นักเรียนชายปฏิเสธที่จะขอคำปรึกษาจากผู้ปกครองข้ามรุ่น
2	ระดับชั้นที่ศึกษา	ชั้นเรียนที่สูงขึ้นทำให้ EQ สูงขึ้น	ไม่พบว่านักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มี EQ ต่ำกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างเด่นชัด ไม่สามารถสรุปได้ว่าชั้นเรียนที่สูงขึ้นจะช่วยให้เด็กนักเรียนมี EQ สูงขึ้นได้
3	การมีความสามารถ	นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษมี EQ สูงกว่า	นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตาม จะมีความภูมิใจในตัวเองสูง ทำให้กล้าพูด กล้าคิด และ

ที่	ปัจจัย	ข้อค้นพบ	
		เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ
	พิเศษ	นักเรียนที่ไม่มี ความสามารถพิเศษ	กล้าทำ กล้าแสดงออก เห็นข้อดีและยอมรับข้อเสียของ ตนเอง ทำให้ EQ ด้านเก่งสูง ทำให้ EQ ในภาพรวมสูง กว่ากลุ่มที่ไม่มีความสามารถพิเศษ
4	การเล่นกีฬาเป็น งานอดิเรก	นักเรียนที่เล่นกีฬาเป็น งานอดิเรกมี EQ สูงกว่า นักเรียนที่ไม่เล่นกีฬาเป็น งานอดิเรก	ไม่พบว่านักเรียนที่เล่นกีฬาเป็นงานอดิเรกและไม่เล่นกีฬา เป็นงานอดิเรกมี EQ แตกต่างกัน โดยกลุ่มที่มีงานอดิเรก เล่นกีฬาจะเป็นกลุ่มนักเรียนชาย ซึ่งมีทั้ง EQ ต่ำและ EQ ปกติ ดังนั้น ไม่อาจสรุปได้ว่างานอดิเรกเล่นกีฬาช่วยให้ EQ สูงขึ้นได้
5	การเล่นเกมเป็น งานอดิเรก	นักเรียนที่เล่นเกมเป็น งานอดิเรกมี EQ ต่ำกว่า นักเรียนที่ไม่เล่นกีฬาเป็น งานอดิเรก	นักเรียนส่วนใหญ่ล้วนเล่นเกมเป็นงานอดิเรกทั้งสิ้น ซึ่ง เป็นไลฟ์สไตล์ของเด็กยุคปัจจุบัน ทั้งเพศชายและเพศ หญิง ทั้งกลุ่มที่ EQ ต่ำและ EQ ปกติ ดังนั้น ไม่อาจสรุปได้ ว่าการเล่นเกมส์ส่งผลเสียต่อ EQ ของเด็ก
6	การช่วยงาน บ้าน	นักเรียนที่ช่วยงานบ้านมี EQ สูงกว่านักเรียนที่ไม่ ช่วยงานบ้าน	นักเรียนที่มี EQ ปกติทุกรายมีการช่วยงานเป็นประจำ ตามที่ได้ทำ แม้จะไม่ได้มีงานรับผิดชอบตามหน้าที่อย่าง ชัดเจน ในขณะที่นักเรียนที่มี EQ ต่ำหลายรายที่ไม่ ช่วยงานบ้านแต่อย่างใด
7	การทำงาน พิเศษ	นักเรียนที่ทำงานพิเศษมี EQ สูงกว่านักเรียนที่ไม่ ช่วยงานบ้าน	นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสัมภาษณ์ทุกราย ทั้งที่ EQ ต่ำและ EQ ปกติ มิได้มีการทำงานพิเศษแต่อย่างใด จึงไม่ สามารถประเมินผลกระทบของการทำงานพิเศษที่มีต่อ EQ จากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพได้
8	การใช้ โทรศัพท์มือถือ	การใช้โทรศัพท์มือถือ ระยะเวลานานจะให้ EQ ต่ำลง	นักเรียนทุกรายใช้โทรศัพท์มือถือเป็นประจำทุกวัน แต่ พบว่านักเรียนที่ EQ ต่ำมักใช้เวลาอยู่กับตัวเอง โดยจะ เล่นโทรศัพท์มือถือและไม่ไปทำกิจกรรมหรือมีปฏิสัมพันธ์ กับผู้ปกครอง ในทางตรงกันข้าม แม้นักเรียนที่มี EQ ปกติ จะมีการเล่นโทรศัพท์มือถือเช่นเดียวกัน แต่ก็ยังมีกิจกรรม ร่วมกับครอบครัว เช่น รับประทานอาหารด้วยกัน ดู โทรทัศน์ร่วมกัน ไปวัดด้วยกัน ฯลฯ รวมทั้งมีการถามสาร ทุกข์สุขดิบกันหลังกลับมาจากโรงเรียน บอกเป็นนัยว่า น่าจะมีการใช้โทรศัพท์มือน้อยกว่านั่นเอง
9	ภาวะอ้วน	นักเรียนที่มีภาวะอ้วนมี EQ สูงกว่านักเรียนกลุ่ม อื่นๆ	นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสัมภาษณ์ทุกราย ทั้งที่ EQ ต่ำและ EQ ปกติ มิได้มีภาวะอ้วนแต่อย่างใด จึงไม่ สามารถประเมินผลกระทบของภาวะอ้วนที่มีต่อ EQ จาก การวิเคราะห์เชิงคุณภาพได้
10	ความสัมพันธ์ กับผู้ปกครอง	นักเรียนที่มีความสัมพันธ์ กับผู้ปกครองในระดับสูง มี EQ สูงกว่ากลุ่มที่	นักเรียนที่ EQ ต่ำส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับ ผู้ปกครอง ทั้งในเรื่องการพูดคุยสนทนาระหว่างกันหรือ การมีกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน ซึ่งอาจทำให้เด็กรู้สึก

ที่	ปัจจัย	ข้อค้นพบ	
		เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ
		สัมพันธ์ระดับต่ำ	ตนเองไม่รับการยอมรับ ไม่สามารถรับรู้ถึงความรักความห่วงใยภายในครอบครัว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อความมั่นคงทางจิตใจของเด็ก ทำให้เด็กเสียโอกาสที่ได้เรียนรู้การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีหรือการปรับตัวใช้ชีวิตร่วมกับคนรอบข้าง ในขณะที่นักเรียนที่มี EQ ปกติ มักจะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองข้ามรุ่นอย่างน้อย 1 คน โดยจะเป็นผู้ปกครองที่คอยให้คำปรึกษาและให้การดูแลโดยตลอด
11	การติดต่อกับบิดามารดา	ไม่ได้มีการวิเคราะห์ปัจจัยดังกล่าวโดยการวิเคราะห์ Regression	นักเรียนที่ EQ ต่ำส่วนใหญ่มีการติดต่อพูดคุยกับบิดามารดา 1 – 2 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยที่ส่วนใหญ่บิดามารดาเป็นฝ่ายติดต่อมา ในขณะที่ตัวนักเรียนก็ไม่ติดต่อบิดามารดาแม้จะมีปัญหาหรือต้องการคำปรึกษา ในขณะที่นักเรียนที่ EQ ปกติมีการติดต่อพูดคุยกับบิดามารดา 4 – 5 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยที่ส่วนใหญ่บิดามารดาเป็นฝ่ายติดต่อมา ในขณะที่นักเรียนจะติดต่อบิดามารดาทุกครั้งที่ มีปัญหาหรือต้องการคำปรึกษา ทั้งนี้ การติดต่อกับบิดามารดาถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมี EQ สูง แม้จะอาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นก็ตาม
12	ความสัมพันธ์กับเพื่อน	นักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับเพื่อนในระดับสูงมี EQ สูงกว่ากลุ่มที่สัมพันธ์ระดับต่ำ	นักเรียนกลุ่มที่ EQ ปกติ ทุกรายรายงานว่า มีเพื่อนสนิท และมีความสัมพันธ์กับเพื่อนเป็นอย่างดี และมักเป็นผู้นำในกลุ่มเพื่อน ในขณะที่นักเรียนกลุ่มที่ EQ ต่ำแม้จะรายงานว่า มีเพื่อนสนิท และมีความสัมพันธ์กับเพื่อนเป็นอย่างดี แต่ความสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะยอมทำตามเพื่อนเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ อีกทั้งมีบางรายที่รายงานว่าไม่มีเพื่อนอีกด้วย
13	ความสัมพันธ์กับครู	นักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับครูในระดับสูงมี EQ สูงกว่ากลุ่มที่สัมพันธ์ระดับต่ำ	นักเรียนที่ EQ ปกติมีความสัมพันธ์กับครูประจำชั้นเป็นอย่างดี และมีการพูดคุยกับครูประจำชั้นในเรื่องต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ แต่นักเรียนที่ EQ ต่ำไม่ได้มีความสัมพันธ์ที่ดีหรือสนิทสนมกับกับครูประจำชั้นมากนัก
14	ความสัมพันธ์กับพื้นที่อาศัย	นักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่อาศัยในระดับสูงมี EQ สูงกว่ากลุ่มที่สัมพันธ์ระดับต่ำ	นักเรียนส่วนใหญ่มีญาติพี่น้องอาศัยอยู่ในพื้นที่หรือชุมชนเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ไม่พบว่าการมีหรือไม่มีญาติพี่น้องอาศัยอยู่ในพื้นที่หรือชุมชนเดียวกันดังกล่าวไม่ได้ส่งผลกระทบต่อภาวะ EQ ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง
15	กิจกรรมร่วมกับผู้ปกครอง	การมีกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองทำให้ EQ สูงขึ้น	นักเรียนที่ EQ ปกติส่วนใหญ่จะมีกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองข้ามรุ่นอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหารด้วยกัน ดูโทรทัศน์ร่วมกัน ไปวัดด้วยกัน พุดคุยกัน ฯลฯ รวมทั้งมีการถามสารทุกข์สุกดิบกันหลังกลับมาจาก

ที่	ปัจจัย	ข้อค้นพบ	
		เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ
			โรงเรียนและมีการปรึกษาหารือในเรื่องต่างๆ ในทางตรงกันข้าม นักเรียนที่ EQ ต่ำส่วนใหญ่มักไม่ทำกิจกรรมหรือมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองข้ามรุ่น รวมทั้งไม่ขอคำปรึกษาจากผู้ปกครองเมื่อประสบปัญหา
16	การมีเพื่อน	การวิเคราะห์ Regression ไม่พบผลกระทบที่มีต่อ EQ	นักเรียนที่ EQ ปกติส่วนใหญ่มีเพื่อนหรือน้องอาศัยอยู่ในครอบครัวด้วย ซึ่งคอยเป็นเพื่อนและที่ปรึกษาให้กับนักเรียนยามอยู่บ้าน ทำให้นักเรียนสามารถสร้างความสุขในเวลาอยู่ที่บ้านได้ ซึ่งแตกต่างไปจากนักเรียนที่ EQ ต่ำซึ่งมักเป็นเด็กในครอบครัว และมักเลือกที่ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครอง เนื่องจากความแตกต่างของวัย
17	แหล่งรายได้หลัก	นักเรียนที่แหล่งรายได้หลักของครอบครัวมาจากบิดามารดามี EQ ต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ	นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสัมภาษณ์เกือบทุกราย ทั้งที่ EQ ต่ำและ EQ ปกติ รายงานว่าแหล่งรายได้หลักมาจากบิดามารดา จึงไม่สามารถประเมินผลกระทบของแหล่งรายได้หลักของครอบครัวที่มีต่อ EQ จากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพได้
18	รูปแบบการเลี้ยงดู	นักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบมีเหตุผลจะมี EQ สูงกว่ากลุ่มอื่นๆ	นักเรียนที่ EQ ปกติทุกรายได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดเป็นบางเรื่อง โดยจะเน้นเรื่องเรียนเป็นพิเศษ แต่ให้อิสระในเรื่องอื่นๆ พอสมควร ในขณะที่นักเรียนที่ EQ ต่ำมักได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดมาก มีกฎระเบียบในทุกๆ เรื่อง หรือปล่อยปละละเลย ไม่สนใจความเป็นอยู่ของเด็กเลย เช่น ถ้าเด็กไม่อยากมาโรงเรียนก็ปล่อยตามใจเด็ก ไม่มีการตักเตือนหรือสอนเด็ก
19	แผนชีวิตในอนาคต	การวิเคราะห์ Regression ไม่พบผลกระทบที่มีต่อ EQ	นักเรียนส่วนใหญ่มีเป้าหมายชัดเจนว่าจะเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่ไม่มีแผนชีวิตหรือความต้องการในชีวิตที่ชัดเจน นักเรียนที่ EQ ต่ำส่วนน้อยมีการตั้งเป้าหมายอาชีพของตนเองในอนาคต ในขณะที่นักเรียนที่ EQ ปกติส่วนใหญ่มีเป้าหมายอาชีพในอนาคต และจำนวนหนึ่งมีการตั้งเป้าหมายชีวิตที่จะเลี้ยงดูหรือสร้างบ้านให้ปู่ย่าตายาย
20	ครอบครัวข้ามรุ่น	การอาศัยในครอบครัวข้ามรุ่นที่บิดามารดาขาดการติดต่อทำให้นักเรียนมี EQ ต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัวลักษณะอื่นๆ	นักเรียนที่บิดามารดาขาดการติดต่อโดยสิ้นเชิงมี EQ ต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ อย่างชัดเจน อันมีสาเหตุหลักมาจากการขาดที่พึ่งและที่ปรึกษา เนื่องจากมักมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับผู้ปกครองข้ามรุ่นในขณะที่ไม่มียุติมารดา จึงทำให้มักประสบปัญหาในชีวิต ทำให้ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม ส่งผลเสียทำให้ขาดความเชื่อมั่นและความภูมิใจในตนเอง และไม่สามารถสร้างความสุขให้แก่ตนเอง

ที่	ปัจจัย	ข้อค้นพบ	
		เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ
			ได้ ในขณะที่กลุ่มที่บิดามารดาย้ายถิ่น มีทั้งที่ EQ ปกติ และ EQ ต่ำ อันเป็นผลมาจากปัจจัยด้านการติดต่อกับ บิดามารดาและปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องตามที่ได้ระบุ ข้างต้น ในขณะที่นักเรียนที่อาศัยอยู่กับบิดามารดาก็อาจมี EQ ต่ำได้ อันเป็นผลมาจากปัจจัยอื่นๆ เช่นเดียวกัน

สรุปปัจจัยที่กำหนดภาวะความฉลาดทางอารมณ์

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณร่วมกับผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ สามารถสรุปปัจจัยหลัก ที่ส่งผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ดังนี้

ที่	ปัจจัย	ผลกระทบ/คำอธิบาย
ปัจจัยส่วนบุคคล		
1	เพศ	ผลกระทบ: นักเรียนชายมี EQ ต่ำกว่านักเรียนหญิง คำอธิบาย: เด็กผู้ชายในช่วงอายุ 12 – 15 ปี จะมีแนวโน้มติดกับผู้ปกครองข้ามรุ่น มากกว่าเด็กผู้หญิง ทำให้เกิดการโต้เถียงหรือทะเลาะกับผู้ปกครองข้ามรุ่นมากกว่า ส่งผล ทำให้เด็กปฏิเสธการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองข้ามรุ่นจนกลายเป็นปัญหาขาดความสุขที่ บ้าน ขาดต้นแบบและที่ปรึกษาในการใช้ชีวิต จนทำให้เด็กผู้ชายมีปัญหาภาวะความฉลาด ทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติมากกว่าเด็กผู้หญิง
2	ระดับชั้นที่ ศึกษา	ผลกระทบ: นักเรียนจะมี EQ สูงขึ้น เมื่อเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น คำอธิบาย: เมื่อนักเรียนเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับอายุที่มากขึ้น ย่อมทำ ให้นักเรียนมีวุฒิภาวะ การควบคุมอารมณ์ การยับยั้งชั่งใจ ความรับผิดชอบ และแรงจูงใจ ในการใช้ชีวิตมากขึ้น ย่อมทำให้มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น
3	การมี ความสามารถ พิเศษ	ผลกระทบ: การมีความสามารถพิเศษทำให้นักเรียนมี EQ สูงขึ้น คำอธิบาย: การที่เด็กมีความสามารถพิเศษนั้นสะท้อนว่าได้รับการฝึกอบรมมาอย่าง สม่าเสมอ ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากผู้ปกครอง อีกทั้งตัวเด็กเองก็ต้องเป็นผู้มีความ รับผิดชอบและมีความมุ่งมั่นในระดับหนึ่ง นอกจากนี้การมีความสามารถพิเศษยังทำให้ เด็กเกิดความภูมิใจในตนเอง ทำให้เด็กเห็นจุดเด่นของตนเอง สามารถสร้างความสุข ให้กับตนเองได้ ส่งผลทำให้มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น
4	การช่วยงาน บ้าน	ผลกระทบ: การช่วยงานบ้านทำให้นักเรียนมี EQ สูงขึ้น คำอธิบาย: การที่เด็กมีการช่วยงานบ้านเป็นประจำสะท้อนว่าถูกฝึกให้มีทักษะชีวิต มี ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักคำนึงถึงการแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง อีกทั้งยังฝึกให้มี ความรับผิดชอบ ช่วยเหลือเด็กมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น โดยเฉพาะภาวะความ ฉลาดทางอารมณ์ด้านดี อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบว่าหากการทำงานบ้านกลายเป็น ภาระประจำที่ตกอยู่กับเด็กด้วยความจำเป็น จะทำให้ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้าน สุขของเด็กต่ำลง
5	การทำงาน	ผลกระทบ: การทำงานพิเศษทำให้นักเรียนมี EQ สูงขึ้น

ที่	ปัจจัย	ผลกระทบ/คำอธิบาย
	พิเศษ	คำอธิบาย: การที่เด็กมีการทำงานพิเศษสะท้อนว่าเด็กมีความขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบ มีเป้าหมายในการพัฒนาตนเอง ตลอดจนมีความต้องการแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง ทำให้เด็กมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีสูงขึ้น นอกจากนี้การทำงานพิเศษยังช่วยให้เด็กเกิดความภูมิใจในตนเอง สามารถสร้างความสุขให้แก่ตนเองได้ ทำให้ภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น ทั้งด้านเก่งและด้านสุข รวมทั้งภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในภาพรวม
6	ความสัมพันธ์กับเพื่อน	ผลกระทบ: นักเรียนจะมี EQ สูงขึ้น เมื่อมีความสัมพันธ์กับเพื่อนดีขึ้น คำอธิบาย: การมีเพื่อนสนิทและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน มีกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในลักษณะที่เด็กเป็นผู้นำในกลุ่มเพื่อนหรือรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันจะทำให้เด็กมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุขสูงขึ้น รวมทั้งภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในภาพรวม เนื่องจากทำให้เด็กมีความพึงพอใจในชีวิต สามารถสร้างความสุขให้แก่ตนเองได้ แม้ต้องอาศัยอยู่ในครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ เช่น ครอบครัวข้ามรุ่น หรือครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว เป็นต้น อย่างไรก็ตาม หากความสัมพันธ์กับเพื่อนเป็นไปในลักษณะยอมทำตามเพื่อนทุกอย่าง จะทำให้ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กต่ำลง เนื่องจากเด็กจะขาดความรู้สึกภูมิใจในตนเองและไม่มีความพึงพอใจในชีวิต
7	ความสัมพันธ์กับครู	ผลกระทบ: นักเรียนจะมี EQ สูงขึ้น เมื่อมีความสัมพันธ์กับครูดีขึ้น คำอธิบาย: การที่นักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครูจะทำให้เด็กมีที่ปรึกษาในเรื่องต่างๆ นอกเหนือจากผู้ปกครอง นักเรียนจะกล้าที่จะขอคำปรึกษาจากครู ทั้งเรื่องการเรียนรู้ การใช้ชีวิต และปัญหาต่างๆ ซึ่งช่วยให้เด็กมีความมั่นใจที่เพิ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่นักเรียนไม่สนิทสนมกับผู้ปกครองหรือไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากผู้ปกครอง ช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหา เกิดแรงจูงใจในชีวิต เกิดความพึงพอใจในชีวิต สามารถสร้างความสุขให้แก่ตนเองได้ ส่งผลทำให้ภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากนักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับครูจะส่งผลทำให้นักเรียนขาดที่ปรึกษาและขาดความสุขในช่วงเวลาที่อยู่ที่โรงเรียน ส่งผลเสียต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และผลกระทบจะยิ่งรุนแรงขึ้นหากนักเรียนไม่สนิทสนมกับผู้ปกครองหรือไม่ได้รับการใส่ใจดูแลจากผู้ปกครอง
8	ความสัมพันธ์กับพื้นที่อาศัย	ผลกระทบ: นักเรียนจะมี EQ สูงขึ้น เมื่อมีความสัมพันธ์กับพื้นที่อาศัยดีขึ้น คำอธิบาย: การที่นักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับพื้นที่อาศัย ซึ่งมักหมายถึง การมีญาติพี่น้องหรือเพื่อนที่อาศัยในพื้นที่หรือชุมชนเดียวกัน จะทำให้เด็กไม่รู้สึกโดดเดี่ยวและยังมีเพื่อนหรือมีที่พึ่งในพื้นที่หรือชุมชน ช่วยให้เกิดความสุขเวลาอยู่ที่บ้าน แม้จะไม่สนิทสนมกับผู้ปกครองหรือผู้ปกครองไม่ใส่ใจดูแล ทำให้เด็กมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น
9	แผนชีวิตในอนาคต	ผลกระทบ: การมีแผนชีวิตในอนาคตให้นักเรียนมี EQ สูงขึ้น คำอธิบาย: การที่เด็กมีแผนชีวิตที่มากกว่าการเรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย กล่าวคือ มีแผนชีวิตและเป้าหมายอาชีพหรือมีเป้าหมายทำเพื่อคนในครอบครัว สะท้อนว่าเด็กถูกฝึกให้เป็นคนตั้งเป้าหมายในชีวิต มีแรงจูงใจในการดำเนินชีวิต ช่วยให้มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น

ที่	ปัจจัย	ผลกระทบ/คำอธิบาย
ปัจจัยครอบครัว		
1	ครอบครัวข้ามรุ่น	ผลกระทบ: การอาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นที่บิดามารดาขาดการติดต่อโดยสิ้นเชิงทำให้นักเรียนมี EQ ต่ำลง อย่างไรก็ตาม การอาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นที่บิดามารดาย้ายถิ่นไม่ส่งผลกระทบเชิงลบต่อ EQ ของนักเรียน หากนักเรียนยังคงมีการติดต่อกับบิดามารดาอย่างสม่ำเสมอ คำอธิบาย: การอาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่นที่บิดามารดาขาดการติดต่อโดยสิ้นเชิงส่งผลทำให้เกิดเกิดปมด้อย ขาดที่พึ่งและที่ปรึกษา เนื่องจากมักไม่เข้าใจกับผู้อุปการะข้ามรุ่นและมีปัญหาโต้เถียงหรือทะเลาะกับผู้ปกครองข้ามรุ่น ในขณะที่ไม่สามารถติดต่อกับบิดามารดาเพื่อขอคำปรึกษาได้ ทำให้ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม ส่งผลทำให้เกิดขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ภูมิใจในตนเอง ไม่สามารถสร้างความสุขให้ตนเองได้ ทำให้มีปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ ในขณะที่เด็กในครอบครัวข้ามรุ่นที่บิดามารดาย้ายถิ่นจะไม่มีปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ หากเด็กยังคงมีการติดต่อกับบิดามารดาอย่างสม่ำเสมอผ่านการโทรศัพท์และ Social Media ต่างๆ เนื่องจากเด็กยังคงมีที่พึ่งและที่ปรึกษา ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ อย่างไรก็ตาม เด็กในครอบครัวข้ามรุ่นก็มีแนวโน้มมีปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์เช่นกัน หากไม่ได้มีการติดต่อกับบิดามารดาอย่างเหมาะสม
2	การติดต่อกับบิดามารดา	ผลกระทบ: นักเรียนจะมี EQ สูงขึ้น เมื่อมีการติดต่อกับบิดามารดาบ่อยขึ้น คำอธิบาย: การติดต่อกับบิดามารดาบ่อยครั้งทำให้นักเรียนที่มิได้อาศัยอยู่กับบิดามารดาที่มีความใกล้ชิดกับบิดามารดา ยังคงสามารถพูดคุยและขอคำปรึกษาจากบิดามารดาได้ ทำให้นักเรียนยังคงมีที่พึ่งและมีที่ปรึกษา โดยเฉพาะในกรณีที่นักเรียนไม่สนิทสนมกับผู้ปกครองข้ามรุ่นหรือไม่ได้รับการใส่ใจดูแลจากผู้ปกครองข้ามรุ่น ช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างความสุขให้แก่ตนเองได้ ช่วยให้นักเรียนมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น
3	การมีพี่น้อง	ผลกระทบ: นักเรียนที่มีพี่น้องในครอบครัวมี EQ สูงกว่านักเรียนที่ไม่มีพี่น้องในครอบครัว คำอธิบาย: การมีพี่น้องอาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกันทำให้นักเรียนมีเพื่อนและที่ปรึกษาเวลาอยู่ที่บ้าน มีกิจกรรมที่ทำในยามอยู่ที่บ้าน โดยเฉพาะในกรณีที่นักเรียนไม่สนิทสนมกับผู้ปกครองข้ามรุ่นหรือไม่ได้รับการใส่ใจดูแลจากผู้ปกครองข้ามรุ่น ทำให้นักเรียนสามารถสร้างความสุขให้แก่ตนเองได้ ช่วยให้นักเรียนมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น
ปัจจัยผู้ปกครองและการเลี้ยงดู		
1	ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง	ผลกระทบ: นักเรียนจะมี EQ สูงขึ้น เมื่อมีความสัมพันธ์กับผู้ปกครองดีขึ้น คำอธิบาย: การที่เด็กมีความสัมพันธ์ที่ดีและมีความสนิทสนมกับผู้ปกครองข้ามรุ่น จะทำให้นักเรียนมีการพูดคุยกับผู้ปกครอง มีการเล่าเรื่องราวต่างๆ ให้ผู้ปกครองรับทราบ ได้รับการส่งเสริมให้ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม กล้าที่จะขอคำปรึกษาในเรื่องต่างๆ ทำให้นักเรียนรู้สึกโดดเดี่ยวในเวลาที่อยู่บ้าน รวมทั้งได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากผู้ปกครองข้ามรุ่นอย่างเหมาะสม ช่วยให้นักเรียนมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น
2	กิจกรรมร่วมกับ	ผลกระทบ: การทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองทำให้นักเรียนมี EQ สูงขึ้น คำอธิบาย: การที่เด็กมีการทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองบ่อยครั้งอย่างสม่ำเสมอ สะท้อน

ที่	ปัจจัย	ผลกระทบ/คำอธิบาย
	ผู้ปกครอง	ว่าแม้ข้อเท็จจริงเด็กจะชอบทำกิจกรรมด้วยตัวคนเดียว เช่น เล่นเกม แชนกับเพื่อน เล่น Facebook ดู YouTube ฯลฯ แต่ก็ยังคงมีการทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองข้ามรุ่น ทำให้ยังคงมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้ปกครอง ทำให้มีโอกาสพูดคุย เรียนรู้ความคิดซึ่งกันและกัน ทำให้เข้าใจกันและกันมากขึ้น ทำให้เด็กมีความสุขในเวลาที่อยู่บ้าน ช่วยให้เด็กมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น
3	รูปแบบการเลี้ยงดู	ผลกระทบ: การเลี้ยงดูแบบมีเหตุผลทำให้นักเรียนมี EQ สูงขึ้น คำอธิบาย: การเลี้ยงดูแบบมีเหตุผลให้อิสระในการคิดและทำแกตัวเด็ก โดยอาจมีการเข้มงวดในบางเรื่อง เช่น เรื่องการเรียน จะช่วยให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตัวเอง มีความรับผิดชอบ มีแรงจูงใจในการดำเนินชีวิต เนื่องจากได้คิดและทำในสิ่งที่ตนเองชอบ ทำให้เด็กสามารถเติมความสุขให้แก่ตนเองได้ ต่างจากเด็กที่ถูกเลี้ยงแบบเข้มงวดทุกเรื่อง ซึ่งเด็กจะขาดความมั่นใจในตนเองและมองเห็นเพียงข้อด้อยของตนเอง หรือแบบปล่อยปละละเลย ซึ่งเด็กจะขาดความรับผิดชอบและความมุ่งมั่นใฝ่รู้ ส่งผลทำให้เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบมีแบบเหตุผลมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า

บทที่ 8

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการยกระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก

จากการวิเคราะห์สถานการณ์และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอายุ 12 – 15 ปี โดยอาศัยกระบวนการเชิงปริมาณ (Binary Logistic Regression และ Multiple Linear Regression) และกระบวนการเชิงคุณภาพ (การสนทนากลุ่มกับเด็กนักเรียน ผู้ปกครอง และครู และการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อผู้บริหารของโรงเรียน) ทำให้สามารถสร้างมาตรการเพื่อการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กในครอบครัวข้ามรุ่นได้ดังรูปที่ 8.1 โดยกำหนดให้เป้าหมายสูงสุด (Ultimate Goal) คือ “นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอายุ 12 – 15 ปี มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติ” ซึ่งการที่จะสามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุดดังกล่าวได้นั้นจำเป็นต้องบรรลุเป้าหมายชั้นกลาง (Supporting Goals) 3 ประการ ได้แก่ (1) นักเรียนมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติ (2) นักเรียนมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติ และ (3) นักเรียนมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุขในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติ

ทั้งนี้ การที่จะสามารถบรรลุเป้าหมายชั้นกลางทั้ง 3 ประการ และบรรลุเป้าหมายสูงสุดได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องหลัก อันได้แก่ ครอบครัว (ในที่นี้คือหมายรวมถึงผู้ปกครองและสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัว) และโรงเรียน รวมทั้งภาครัฐ ซึ่งถือเป็นหน่วยงานสนับสนุน จะต้องให้ความสำคัญกับปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กและร่วมพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กภายใต้ขอบเขตการดำเนินงานที่ทำได้ของแต่ละภาคส่วนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง กล่าวคือ ครอบครัวและโรงเรียนต้องทำงานร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพในการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กในปกครอง ในขณะที่ภาครัฐจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับปัญหาอย่างจริงจังและดำเนินนโยบายที่เหมาะสมและตรงกับบริบทของปัญหาเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของครอบครัวและโรงเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งดำเนินนโยบายสาธารณะอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก

รูปที่ 8.1: มาตรการเพื่อยกระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก

ข้อเสนอแนะสำหรับครอบครัว

ข้อเสนอแนะสำหรับครอบครัวในที่นี้หมายถึง แนวปฏิบัติที่ดีสำหรับผู้ปกครองทั้งผู้ปกครองข้ามรุ่นและบิดามารดา รวมทั้งสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัวที่มีบทบาทในการดูแลเด็ก รายละเอียดมีดังนี้

กรณีผู้ปกครองข้ามรุ่น

1. ผู้ปกครองข้ามรุ่นต้องทำความเข้าใจความแตกต่างระหว่างวัยกับเด็กในปกครองซึ่งมีอายุระหว่าง 12 – 15 ปี โดยเฉพาะเด็กชายซึ่งมีแนวโน้มติดกับผู้ปกครองข้ามรุ่นมากกว่าเด็กผู้หญิง และทำให้เกิดการโต้เถียงหรือทะเลาะกับผู้ปกครองข้ามรุ่นมากกว่า กล่าวคือ ผู้ปกครองข้ามรุ่นต้องทำความเข้าใจถึงความแตกต่างของพัฒนาการ ความชอบ ความต้องการ ประเด็นอ่อนไหว และไลฟ์สไตล์ของเด็กในแต่ละช่วงวัย ทั้งเด็กชายและเด็กหญิง เพื่อให้รู้เท่าทันพฤติกรรมของเด็กและสามารถกำหนดกรอบในการประพฤติตัวและการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมให้แก่เด็ก รวมทั้งผู้ปกครองข้ามรุ่นควรทำความเข้าใจในพฤติกรรมการใช้สมาร์ตโฟนเพื่อเล่นเกมหรือเล่น Social Media ของเด็กซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่สามารถห้ามได้ โดยควรอนุญาตให้เด็กใช้โทรศัพท์สมาร์ตโฟนอย่างเหมาะสมภายใต้การดูแลและชี้แนะของผู้ปกครอง เพื่อให้เด็กมีการใช้สมาร์ตโฟนเพื่อการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการเล่นเพื่อความสนุกอย่างเหมาะสม และไม่เกิดภาวะเสี่ยงในการรับสื่อที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ ผู้ปกครองควรแสดงความรัก ให้คำปรึกษา และคำแนะนำในเรื่องต่างๆ แก่เด็ก เพื่อให้เด็กรู้สึกสบายใจและมีความสุขในเวลาที่อยู่บ้านและอยู่กับผู้ปกครอง ช่วยให้เด็กมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ปกครอง สามารถสร้างความสุข ความพอใจในชีวิต และความสุขสงบทางใจให้แก่ตนเองได้

2. ผู้ปกครองข้ามรุ่นต้องเปลี่ยนทัศนคติ (Attitude) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาเด็ก กล่าวคือ ผู้ปกครองข้ามรุ่นต้องให้ความสำคัญต่อพัฒนาการด้านพฤติกรรมและภาวะความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ในทุกมิติ ทั้งด้านดี (การควบคุมตนเอง ความเห็นใจผู้อื่น และความรับผิดชอบ) ด้านเก่ง (การมีแรงจูงใจ การตัดสินใจแก้ปัญหา และการมีสัมพันธภาพที่ดี) และด้านสุข (ความภูมิใจในตนเอง ความพอใจชีวิต และความสุขสงบทางใจ) รวมทั้งผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ (Learning Outcomes) ให้มากกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งวัดโดยคะแนนสอบหรือเกรดเฉลี่ย ซึ่งวัดได้เพียงภาวะความฉลาดทางเชาว์ปัญญา (IQ) ทั้งนี้เพื่อมิให้เด็กซึ่งมีผลการเรียนที่ไม่ดี แต่เป็นเด็กที่มีพฤติกรรมดี มีความถนัดด้านอื่นๆ เช่น ศิลปะ กีฬา ดนตรี เกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถ ไม่ภูมิใจในตนเอง เห็นเพียงจุดด้อยของตนเอง ทำให้เด็กขาดแรงจูงใจในการใช้ชีวิต ขาดเป้าหมายในชีวิต ส่งผลเสียทำให้เด็กไม่สามารถสร้างความสุขในชีวิตและความสุขสงบทางใจให้ตนเองได้

3. ผู้ปกครองข้ามรุ่นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับความผิดปกติทางจิตเวชต่างๆ ที่ส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก เช่น โรคบกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning Disorder) โรคดิสเล็กเซีย (Dyslexia Disorder) โรคสมาธิสั้น (Attention Deficit Hyperactivity Disorder: ADHD) ฯลฯ ซึ่งเป็นความผิดปกติที่ส่งผลกระทบทำให้เด็กมักมีผลการเรียนที่ไม่ดี พร้อมทั้งให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรักษาความผิดปกติดังกล่าว ทั้งนี้ ความผิดปกติของความสามารถในการเรียนรู้เป็นหนึ่งในสาเหตุหลักที่ทำให้เด็กถูกตำหนิตายหรือถูกทำโทษ และส่งผลให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ปกครอง รวมทั้งเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง ดูถูกตัวเองและไม่ภูมิใจในตนเอง ขาดแรงจูงใจในการใช้ชีวิต ขาดเป้าหมายในชีวิต ส่งผลเสียทำให้เด็กไม่สามารถสร้างความสุขในชีวิตให้ตนเองได้

4. ผู้ปกครองข้ามรุ่นควรส่งเสริมให้เด็กได้ทำและฝึกฝนในกิจกรรมที่เด็กชอบ ไม่ว่าจะเป็น ดนตรี กีฬา ศิลปะ ภาษา อี-สปอร์ต ฯลฯ โดยต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติเดิมที่มองว่ากิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนเป็นกิจกรรมที่ไร้สาระหรือไม่มีประโยชน์ต่อตัวเด็ก ซึ่งการที่เด็กได้ทำกิจกรรมที่ชอบอย่างต่อเนื่องและได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากผู้ปกครอง เด็กจะมีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมนั้นๆ ทำให้เด็กรู้จักควบคุมตัวเอง

และมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ เมื่อเด็กได้ทำกิจกรรมที่ชอบอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมที่ชอบจะกลายเป็นความสามารถพิเศษ ช่วยให้เด็กเห็นจุดเด่นของตนเอง เกิดความภูมิใจในตนเอง สามารถสร้างความพอใจในชีวิตและความสุขสงบทางใจให้แก่ตนเองได้

5. ผู้ปกครองข้ามรุ่นควรปลูกฝังให้เด็กมีการช่วยทำงานบ้านอย่างสม่ำเสมอและเหมาะสมตามกำลัง และข้อจำกัดของเด็ก เพื่อฝึกให้เด็กมีทักษะชีวิต มีการควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักคำนึงถึงการแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง ช่วยให้เด็กมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น โดยเฉพาะภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี อย่างไรก็ตาม การฝึกให้เด็กช่วยงานบ้านต้องมีใช้การผลักภาระในการทำงานบ้านส่วนใหญ่หรือทั้งหมดให้แก่เด็กจนกลายเป็นภาระประจำที่ตกอยู่กับเด็กด้วยความจำเป็น เนื่องจากจะทำให้เด็กเกิดความกดดันและขาดความพอใจในชีวิต ส่งผลเสียต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข ทำให้ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในภาพรวมต่ำลงได้

6. ผู้ปกครองข้ามรุ่นควรมีการส่งเสริมให้เด็กได้มีการทำงานพิเศษตามสมควรและเหมาะสมกับอายุ และข้อจำกัดของเด็ก ทั้งนี้ การทำงานพิเศษจะมีประโยชน์เป็นอย่างมากต่อการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก เพราะช่วยฝึกให้เด็กมีการควบคุมตนเองและมีความรับผิดชอบ ทำให้เด็กมีแรงจูงใจและเป้าหมายในชีวิต พัฒนาความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหา พัฒนาทักษะการทำงานและสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น นอกจากนี้การทำงานพิเศษยังช่วยให้เด็กเกิดความภูมิใจในตนเอง สามารถสร้างความสุขและความพอใจในชีวิตให้แก่ตนเองได้ ทำให้ภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นในทุกมิติ

7. ผู้ปกครองข้ามรุ่นต้องทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะแนวทางชีวิตและการสร้างเป้าหมายชีวิตในอนาคตให้แก่เด็ก ซึ่งควรเป็นเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจน มีคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว และคนรอบข้าง มีความเป็นไปได้ ต้องใช้ความพยายามและการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สามารถก้าวไปถึงเป้าหมายนั้นๆ ได้ ทั้งนี้ เพื่อฝึกให้เด็กเป็นคนที่มีแผนชีวิตและเป้าหมายในชีวิต มีแรงจูงใจในการดำเนินงานชีวิต มีการควบคุมตนเองและความรับผิดชอบ ช่วยให้เด็กมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น

8. ผู้ปกครองข้ามรุ่นต้องทำหน้าที่ชี้แนะและส่งเสริมให้เด็กสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับคนรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนที่โรงเรียน ครู และบุคคลอื่นๆ ในพื้นที่อาศัย เช่น เพื่อนฝูงและญาติพี่น้อง ที่อาศัยอยู่ในครอบครัว และชุมชนเดียวกัน กล่าวคือ ผู้ปกครองต้องอบรมสั่งสอนให้เด็กรู้จักเลือกคบเพื่อนและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน รวมทั้งบทบาทที่เหมาะสมทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามในกลุ่มเพื่อน ในขณะเดียวกัน ผู้ปกครองต้องอบรมสั่งสอนให้เด็กเข้าใจบทบาท หน้าที่ และความคาดหวังของครู เพื่อให้เด็กกล้าที่จะเข้าหาครูและมีการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับครู รวมทั้งบทบาทที่เหมาะสมของเด็กที่มีต่อครู นอกจากนี้ ผู้ปกครองยังต้องสั่งสอนอบรมให้เด็กสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับบุคคลอื่นๆ ในพื้นที่อาศัย เช่น เพื่อนฝูงและญาติพี่น้อง ที่อาศัยอยู่ในครอบครัว และชุมชนเดียวกัน ทั้งนี้ การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับคนรอบข้างจะเป็นการฝึกให้เด็กมีการควบคุมตนเอง มีความเห็นใจผู้อื่น และมีสัมพันธ์ภาพที่ดี ทำให้เด็กมีความพอใจชีวิตและความสุขสงบทางใจ

9. ผู้ปกครองข้ามรุ่นควรสร้างโอกาสในการทำกิจกรรมกับเด็กในปกครองอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ ผู้ปกครองต้องยอมรับว่าเด็กในปัจจุบันมีกิจกรรมที่สนใจทำแตกต่างไปจากผู้ปกครองเป็นอย่างมาก ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นกิจกรรมที่ทำด้วยตัวคนเดียว เช่น เล่นเกม แชทกับเพื่อน เล่น Facebook ดู YouTube ฯลฯ ดังนั้น ผู้ปกครองจึงควรเข้าหาและเรียนรู้กิจกรรมที่เด็กชอบทำและร่วมทำกิจกรรมดังกล่าวกับเด็ก ควบคู่ไปกับการชักชวนเด็กร่วมทำกิจกรรมอื่นๆ กับผู้ปกครอง ซึ่งจะเป็นผลดีอย่างยิ่งต่อการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างผู้ปกครองข้ามรุ่นและเด็ก ทำให้เด็กมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้ปกครอง ทำให้มีโอกาสดำเนินชีวิตเรียนรู้ความคิดซึ่งกันและกัน ทำให้เข้าใจกันและกันมากขึ้น ทำให้เด็กมีความสุขในเวลาที่อยู่บ้าน มีความพอใจ

และความสุขสงบในชีวิตช่วยให้เด็กมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น ในขณะที่เดียวกัน ผู้ปกครองก็จะได้ทำ ความเข้าใจสิ่งที่เด็กชอบและได้ควบคุมดูแลการทำกิจกรรมของเด็กให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม

10. ผู้ปกครองข้ามรุ่นควรเลี้ยงดูเด็กในปกครองแบบมีเหตุผล โดยควรให้อิสระในการคิดและทำ แก่เด็ก ส่งเสริมเรื่องการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) กับเด็ก เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้ แสดงความรู้สึก ความคิดเห็น ความต้องการของตนเองอย่างเหมาะสม รวมทั้งได้เรียนรู้การรับฟังความคิดเห็น การเข้าใจ การเห็นใจ และการยอมรับผู้อื่น โดยอาจมีการขัดแย้งในบางเรื่อง เช่น เรื่องการเรียน การเที่ยว ฯลฯ โดยจะช่วยให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตัวเอง มีความรับผิดชอบ มีแรงจูงใจในการดำเนินงานชีวิต เนื่องจากได้ คิดและทำในสิ่งที่ตนเองชอบ ทำให้เด็กสามารถเติมความสุขให้แก่ตนเองได้ ส่งผลทำให้มีภาวะความฉลาดทาง อารมณ์สูงขึ้น โดยผู้ปกครองต้องระวังมิให้การเลี้ยงดูเด็กกลายเป็นแบบเข้มงวดทุกเรื่องซึ่งจะทำให้เด็กขาด ความมั่นใจในตนเองและมองเห็นเพียงข้อด้อยของตนเอง หรือเป็นแบบปล่อยปละละเลยซึ่งจะทำให้เด็กขาด ความรับผิดชอบและความมุ่งมั่นใฝ่รู้

กรณีผู้ปกครองเป็นบิดามารดาหรือบุคคลอื่นๆ ในครอบครัว

ในกรณีที่ผู้ปกครองของเด็กคือบิดามารดา หรือบุคคลอื่นๆ ในครอบครัว แนวปฏิบัติที่ดีในการดูแลเด็ก เพื่อช่วยพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กจะเหมือนกับแนวปฏิบัติที่ดีของผู้ปกครองข้ามรุ่นทุก ประการ ไม่ว่าจะเป็นการทำความเข้าใจเด็ก การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเด็ก การเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับ ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาเด็ก การทำความเข้าใจความผิดปกติที่อาจส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ของ เด็ก การส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถพิเศษ การส่งเสริมให้เด็กช่วยงานบ้าน การส่งเสริมให้เด็กทำงานพิเศษ การชี้แนะแนวทางและเป้าหมายชีวิตให้แก่เด็ก การส่งเสริมให้เด็กสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเพื่อน ครู และคน รอบข้าง การทำกิจกรรมกับเด็ก และการเลี้ยงดูอย่างมีเหตุผล

กรณีบิดามารดาซึ่งไม่ได้อาศัยอยู่กับเด็ก

บิดามารดาซึ่งไม่ได้อาศัยอยู่กับเด็กไม่ว่าด้วยเหตุผลใดก็ตามยังคงต้องยึดแนวปฏิบัติที่ดีข้างต้นในการ ดูแลเด็ก โดยต้องดูแลเด็กตามวิสัยและข้อจำกัดที่พึงกระทำได้ผ่านช่องทางการสื่อสารรูปแบบต่างๆ เช่น โทรศัพท์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ ไม่จะเป็นการทำความเข้าใจเด็ก การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเด็ก การ เปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาเด็ก การทำความเข้าใจความผิดปกติที่อาจส่งผลต่อ ความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก การส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถพิเศษ การส่งเสริมให้เด็กช่วยงานบ้าน การส่งเสริมให้เด็กทำงานพิเศษ การชี้แนะแนวทางและเป้าหมายชีวิตให้แก่เด็ก การส่งเสริมให้เด็กสร้าง สัมพันธ์ภาพที่ดีกับเพื่อน ครู และคนรอบข้าง การทำกิจกรรมกับเด็ก และการเลี้ยงดูอย่างมีเหตุผล

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญที่สุดที่บิดามารดาซึ่งไม่ได้อาศัยอยู่กับเด็กพึงกระทำคือ การติดต่อกับเด็ก อย่างสม่ำเสมอเพื่อสอบถามความเป็นอยู่และสารทุกข์สุกดิบของเด็ก เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใกล้ชิดกับบิดา มารดา สามารถพูดคุยและขอคำปรึกษาจากบิดามารดาได้ ทำให้เด็กยังคงมีที่พึ่งและมีที่ปรึกษา ซึ่งช่วยในการ พัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียน

1. โรงเรียนต้องกำหนดให้การพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนเป็นหนึ่งในนโยบาย หลักของโรงเรียนควบคู่กับนโยบายการพัฒนาภาวะความฉลาดทางเชาว์ปัญญา โดยต้องเริ่มจากการถ่ายทอด ให้นักเรียนทุกระดับเข้าใจความหมายและลักษณะของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ รวมทั้งยอมรับ

ความสำคัญของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ที่มีต่อการพัฒนานักเรียน จากนั้นต้องกำหนดให้มีการสำรวจและติดตามสถานการณ์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโรงเรียนอย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง โดยต้องมีการฝึกอบรมครูในโรงเรียนให้สามารถรับผิดชอบการสำรวจและวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้อย่างถูกต้องตามหลักการ

2. โรงเรียนต้องมีการจัดโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ทั้งกิจกรรมที่สอดแทรกในชั้นเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยทางโรงเรียนต้องสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เป็น Ecosystem ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ เช่น โรงพยาบาลในพื้นที่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ฯลฯ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่โรงเรียนในการแก้ปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ และจัดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียน ทั้งนี้ โรงเรียนต้องดึงหน่วยงานที่เป็น Ecosystem เข้ามาร่วมมือกับทางโรงเรียนในการยกระดับความเข้มแข็งของกิจกรรมเพื่อพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนที่ดำเนินการอยู่แล้ว เช่น กิจกรรมการเยี่ยมบ้านนักเรียน กิจกรรมการประชุมผู้ปกครอง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กิจกรรมที่ดำเนินการอยู่แล้วมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กให้แก่ผู้ปกครองและครอบครัว

3. โรงเรียนควรกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนที่มีความผิดปกติทางจิตเวชต่างๆ ที่ส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก เช่น โรคบกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning Disorder) โรคดิสเล็กเซีย (Dyslexia Disorder) โรคสมาธิสั้น (Attention Deficit Hyperactivity Disorder: ADHD) ฯลฯ ซึ่งเป็นความผิดปกติที่ส่งผลกระทบทำให้เด็กมักมีผลการเรียนที่ไม่ดี พร้อมทั้งประสานความร่วมมือกับครอบครัวและผู้ปกครองในการรักษาความผิดปกติดังกล่าว ทั้งนี้ ความผิดปกติของความสามารถในการเรียนรู้เป็นหนึ่งในสาเหตุหลักที่ทำให้นักเรียนถูกตำหนิเรื่องผลการเรียนและมักถูกมองข้ามจากครูผู้สอน เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้นักเรียนเห็นเพียงข้อด้อยของตนเอง ขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง ถูกตัวเอง และไม่ภูมิใจในตนเอง ขาดแรงจูงใจในการใช้ชีวิต ขาดเป้าหมายในชีวิต ส่งผลเสียทำให้เด็กไม่สามารถสร้างความสุขในชีวิตให้ตนเองได้

4. โรงเรียนต้องเปลี่ยนทัศนคติ (Attitude) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนานักเรียน กล่าวคือ โรงเรียนต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการด้านพฤติกรรมและภาวะความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ในทุกมิติ ทั้งด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข รวมทั้งผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ (Learning Outcomes) ของนักเรียนให้มากกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งวัดโดยคะแนนสอบหรือเกรดเฉลี่ย ซึ่งวัดได้เพียงภาวะความฉลาดทางเชาว์ปัญญา (IQ) ทั้งนี้เพื่อมิให้นักเรียนซึ่งมีผลการเรียนที่ไม่ดี แต่มีพฤติกรรมดี มีความถนัดด้านอื่นๆ เช่น ศิลปะ กีฬา ดนตรี เกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถ ไม่ภูมิใจในตนเอง เห็นเพียงจุดด้อยของตนเอง ทำให้นักเรียนขาดแรงจูงใจในการใช้ชีวิต ขาดเป้าหมายในชีวิต ส่งผลเสียทำให้นักเรียนไม่สามารถสร้างความสุขในชีวิตให้ตนเองได้

5. โรงเรียนต้องสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะชีวิต พฤติกรรมที่พึงประสงค์ และวุฒิภาวะทางอารมณ์ให้นักเรียนควบคู่ไปกับกิจกรรมทางวิชาการ โดยต้องสร้างเป็นกรอบนโยบายหลักในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน กล่าวคือ กิจกรรมการเรียนรู้ต้องเน้นที่การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้กำหนดเป้าหมายชีวิตของตนเอง ฝึกให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาด้วยตนเอง ฝึกให้นักเรียนได้สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนและครู กิจกรรมดังกล่าวจะเป็นแนวทางที่ทำให้การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนมีความสมดุลทั้งด้านภาวะ

ความฉลาดทางอารมณ์และภาวะความฉลาดทางเชาว์ปัญญา ทำให้เด็กมีความรับผิดชอบ มีความมุ่งมั่น มีสัมพันธภาพที่ดีกับคนรอบข้าง มีความสุขและความพอใจในชีวิต ทำให้ภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น

6. โรงเรียนควรส่งเสริมให้เด็กได้ทำและฝึกฝนในกิจกรรมที่เด็กชอบ ไม่ว่าจะเป็น ดนตรี กีฬา ศิลปะ ภาษา อี-สปอร์ต ฯลฯ โดยต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติเดิมที่มองว่ากิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนเป็นกิจกรรมที่ไร้สาระหรือไม่มีประโยชน์ต่อนักเรียน ซึ่งการที่นักเรียนได้ทำกิจกรรมที่ชอบอย่างต่อเนื่องและได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียน นักเรียนจะมีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมนั้นๆ ทำให้รู้จักควบคุมตัวเองและมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ เมื่อนักเรียนได้ทำกิจกรรมที่ชอบอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมที่ชอบจะกลายเป็นความสามารถพิเศษ ช่วยให้นักเรียนเห็นจุดเด่นของตนเอง เกิดความภูมิใจในตนเอง สามารถสร้างความพอใจในชีวิตและความสุขสงบทางใจให้แก่ตนเองได้

7. โรงเรียนควรปลูกฝังให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบงานส่วนกลางของห้องเรียนหรือโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอและเหมาะสมตามกำลังและข้อจำกัดของนักเรียน เช่น การทำความสะอาด การรักษาสาธารณสมบัติ การดูแลต้นไม้ ฯลฯ เพื่อฝึกให้เด็กมีทักษะชีวิต มีการควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและคิดถึงส่วนรวม ช่วยให้เกิดภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น โดยเฉพาะภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี

8. ครูต้องทำความเข้าใจความแตกต่างของพัฒนาการ ความสามารถ ความชอบ ความต้องการ ประเด็นอ่อนไหว และไลฟ์สไตล์ของเด็กนักเรียน เพื่อให้รู้เท่าทันพฤติกรรมของนักเรียนและสามารถกำหนดกรอบในการประพฤติตัวที่เหมาะสมให้แก่เด็กนักเรียน รวมทั้งให้ความเมตตาและให้คำปรึกษาและคำแนะนำในเรื่องต่างๆ แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนรู้สึกสบายใจและกล้าเข้าหาครูเพื่อขอคำปรึกษา ช่วยให้นักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีกับครู สามารถสร้างความสุขและความพอใจในชีวิตให้แก่ตนเองได้

9. ครูต้องทำหน้าที่ชี้แนะและส่งเสริมให้นักเรียนมีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับคนรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนที่โรงเรียน ผู้ปกครอง และบุคคลอื่นๆ ในพื้นที่อาศัย เช่น เพื่อนฝูงและญาติพี่น้อง ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวและชุมชนเดียวกัน กล่าวคือ ครูต้องอบรมสั่งสอนให้นักเรียนรู้จักเลือกคบเพื่อนและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน รวมทั้งบทบาทที่เหมาะสมทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามในกลุ่มเพื่อน ในขณะเดียวกันครูต้องอบรมสั่งสอนให้นักเรียนเข้าใจความแตกต่างระหว่างวัยของนักเรียนและผู้ปกครองข้ามรุ่น รวมทั้งเข้าใจบทบาทและความคาดหวังของผู้ปกครอง เพื่อให้มีความเข้าใจและมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ปกครอง นอกจากนี้ยังต้องสั่งสอนอบรมให้นักเรียนสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นๆ ในพื้นที่อาศัย เช่น เพื่อนฝูงและญาติพี่น้องที่อาศัยอยู่ในครอบครัวและชุมชนเดียวกัน ทั้งนี้ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับคนรอบข้างจะเป็นการฝึกให้นักเรียนมีการควบคุมตนเอง มีความเห็นใจผู้อื่น และมีสัมพันธภาพที่ดี ทำให้เด็กมีความพอใจชีวิตและความสุขสงบทางใจ

10. ครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะแนวทางชีวิตและการสร้างเป้าหมายชีวิตในอนาคตให้แก่เด็กนักเรียน ซึ่งควรเป็นเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจน มีคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว และคนรอบข้าง มีความเป็นไปได้ เหมาะสมกับข้อจำกัดต่างๆ ของนักเรียน ต้องใช้ความพยายามและการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สามารถก้าวไปถึงเป้าหมายนั้นๆ ได้ ทั้งนี้ เพื่อฝึกให้นักเรียนเป็นคนที่มีแผนชีวิตและเป้าหมายในชีวิต มีแรงจูงใจในการดำเนินงานชีวิต มีการควบคุมตนเองและมีความรับผิดชอบ ช่วยให้เกิดภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น

11. ครูควรให้การอบรมสั่งสอนนักเรียนแบบใช้เหตุผล โดยควรให้อิสระในการคิดและทำแก่นักเรียนตามความเหมาะสม ส่งเสริมเรื่องการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) กับนักเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความรู้สึก ความคิดเห็น ความต้องการของตนเองอย่างเหมาะสม รวมทั้งได้เรียนรู้การรับฟังความคิดเห็นและการยอมรับผู้อื่น โดยอาจมีการข่มขู่ในบางเรื่องที่เป็น เช่น พฤติกรรมที่

เหมาะสมทั้งในและนอกห้องเรียน ฯลฯ โดยจะช่วยให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตัวเอง มีความรับผิดชอบ มีแรงจูงใจในการดำเนินงานชีวิต เนื่องจากได้คิดและทำในสิ่งที่ตนเองชอบ ทำให้เด็กสามารถเติมความสุขให้แก่ตนเองได้ ส่งผลทำให้มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับภาครัฐ

แม้งานวิจัยเรื่องนี้จะเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีอายุระหว่าง 12 – 15 ปี เป็นหลัก แต่ก็ได้ทำการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มกับผู้ปกครองข้ามรุ่นของนักเรียนและครูที่ทำหน้าที่ดูแลนักเรียนและทำการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อผู้บริหารสถานศึกษาระดับรองผู้อำนวยการและผู้อำนวยการโรงเรียน ทำให้สามารถสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับภาครัฐได้ดังนี้

1. กระทรวงศึกษาธิการต้องเปลี่ยนแปลงเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษา โดยต้องเน้นพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ควบคู่ไปกับการพัฒนาภาวะความฉลาดทางเชาว์ปัญญาอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการต้องกำหนดให้การพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์เป็นนโยบายสำหรับสถานศึกษาทุกระดับ โดยควรมีการบรรจุเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ไว้ในเนื้อหารายวิชาและควรมีการยกระดับกิจกรรมหรือโครงการเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและทักษะชีวิตของนักเรียนที่มีการดำเนินงานอยู่แล้วในทุกโรงเรียน เพื่อให้เป็นกิจกรรมหรือโครงการเพื่อพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในทุกมิติอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งส่งเสริมให้ครูได้มีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมิน การวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียน และส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษามีการประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโรงเรียน โดยทางกระทรวงศึกษาธิการควรเป็นตัวกลางในการสร้างความร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุข (กรมสุขภาพจิต) และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อร่วมดำเนินการดังกล่าว

2. กระทรวงศึกษาธิการควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ในสายวิชาชีพอย่างจริงจังและต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น เนื่องด้วยนักเรียนในต่างจังหวัดจำนวนมาก (โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา) มักมีฐานะค่อนข้างยากจนหรือมีข้อจำกัดทางการเงิน อีกทั้งยังมียผลการเรียนที่ไม่ดีมากนัก อันเป็นผลมาจากการที่ขาดการดูแล ส่งเสริม และสนับสนุนจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ทำให้นักเรียนกลุ่มนี้มักคิดว่าไม่มีโอกาสเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือระดับอุดมศึกษา หรือรู้ตัวว่าความสามารถทางเชาว์ปัญญาไม่ดีพอที่จะเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือระดับอุดมศึกษา ทำให้นักเรียนกลุ่มนี้มักขาดแรงจูงใจและขาดเป้าหมายในชีวิต ขาดความภูมิใจในตัวเองและเห็นเพียงข้อด้อยของตนเอง ก่อให้เกิดปัญหาพฤติกรรมและภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในที่สุด ดังนั้น หากภาครัฐส่งเสริมให้นักเรียนเข้าถึงการเรียนรู้ในสายวิชาชีพอย่างทั่วถึง เช่น การผลักดันให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา (หรือโรงเรียนขยายโอกาส) ในท้องถิ่นและสถาบันอาชีวศึกษา เพื่อเปิดสอนสายวิชาชีพเบื้องต้นในท้องถิ่น ก็จะช่วยให้นักเรียนกลุ่มนี้กลับมามีแรงจูงใจในชีวิต เห็นเป้าหมายในชีวิต ทำให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตน เกิดความภาคภูมิใจในชีวิต ทำให้มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นได้

3. กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ต้องเป็นตัวกลางหลักในการสร้างความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน) และกระทรวงสาธารณสุข (กรมสุขภาพจิต) ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายของแผนกลยุทธ์กรมกิจการเด็กและเยาวชน โดยใช้โครงการเยาวชนไทยหัวใจสะอาด และสภาเด็กและเยาวชนทุกระดับในจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน และสังคม เพื่อส่งเสริมภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กและเยาวชนในทุกมิติ ซึ่งต้องเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความเข้าใจ

ตนเองและผู้อื่น ความเห็นใจผู้อื่น ความรับผิดชอบ แรงจูงใจในชีวิต การแก้ปัญหา การสร้างสัมพันธภาพกับคนรอบข้าง ความภูมิใจในตนเอง ความพึงพอใจในชีวิต และการสร้างความสุขให้ตนเอง นอกจากนี้ กรมกิจการเด็กและเยาวชนต้องสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีสำหรับเด็กและเยาวชน โดยเน้นสร้างเครือข่ายคุ้มครองทางสังคมสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีคุณภาพและเชื่อมโยงกับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งครอบคลุมทุกพื้นที่

4. กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ต้องเป็นตัวกลางในการสร้างความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน) และกระทรวงสาธารณสุข (กรมสุขภาพจิต) ในการสร้างจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการดูแลเด็กวัยรุ่นในครอบครัว นั่นคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดต้องร่วมมือกันให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีภาระดูแลหลานในครอบครัวข้ามรุ่น เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าใจในความแตกต่างระหว่างตัวผู้สูงอายุและหลาน รวมทั้งเข้าใจวิธีการเลี้ยงดู การให้คำปรึกษาและคำแนะนำ การเข้าหาและทำกิจกรรมร่วมกับหลาน ตลอดจนการส่งเสริมพัฒนาเด็กในด้านต่างๆ เพื่อให้เด็กมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ที่ดี

5. กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ต้องเข้ามามีบทบาทในการให้การสนับสนุนแก่โรงเรียน ในการสร้างความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กให้แก่บุคลากรในโรงเรียน ตลอดจนกระบวนการในการสำรวจและประเมินสถานการณ์เกี่ยวกับปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก การสร้างบุคลากรในโรงเรียนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งยังมีจำนวนไม่เพียงพอ รวมทั้งแนวทางในการยกระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก นอกจากนี้ยังต้องเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของทางโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้โรงเรียนเป็นตัวกลางในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กให้แก่ผู้ปกครองและครอบครัวต่อไป

6. สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ต้องเป็นตัวกลางในการผลักดันให้สมาคมวิชาชีพและผู้ประกอบการมีการสร้างสื่อดิจิทัลสำหรับสมาร์ทโฟนที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กทั้งภาวะความฉลาดทางอารมณ์และภาวะความฉลาดทางสติปัญญาที่เหมาะสมกับไลฟ์สไตล์ของเด็กและเยาวชน เช่น สื่อแอนิเมชัน เกม และ New Media ต่างๆ พร้อมทั้งเป็นตัวกลางในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงสาธารณสุข ในการส่งเสริมการใช้สมาร์ทโฟนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีพ (Life Long Learning) และการรับสื่อและข่าวสารที่เหมาะสมให้แก่เด็กและเยาวชน ทั้งนี้ เพื่อให้การใช้สมาร์ทโฟนของเด็กซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่สามารถห้ามได้เป็นประโยชน์ต่อตัวเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง

7. กรมการจัดหางานและกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน ต้องเร่งขับเคลื่อนนโยบายกระจายการสร้างงานในระดับภูมิภาคและเมืองรอง โดยต้องเร่งพัฒนาฝีมือแรงงานให้สอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตและอุปสงค์ในตลาดแรงงาน รวมทั้งพัฒนาฐานข้อมูลการจ้างงานให้ครอบคลุมในระดับภูมิภาคและเมืองรอง ทั้งนี้เพื่อบรรเทาปัญหาการว่างงานชั่วคราว (Frictional Unemployment) และการว่างงานตามโครงสร้าง (Structural Unemployment) ซึ่งจะช่วยบรรเทาปัญหาการย้ายถิ่นเพื่อหางานทำของวัยแรงงานซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดครอบครัวข้ามรุ่น รวมทั้งช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพให้แก่แรงงานส่งผลทำให้เด็กได้อยู่กับบิดามารดา ทำให้ผู้ปกครอง (ไม่ว่าจะเป็นบิดามารดาหรือผู้ปกครองข้ามรุ่น) ประสบปัญหาความขัดสนทางเศรษฐกิจน้อยลง ทำให้มีโอกาสที่จะใส่ใจดูแลเด็กได้ดีขึ้น เข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการพัฒนานักเรียนของโรงเรียนได้มากขึ้น ช่วยให้เด็กมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นได้

8. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ต้องเร่งขับเคลื่อนนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร ยกกระดับประสิทธิภาพในการผลิตและการดำเนินงานของเกษตรกร รวมทั้งสร้างความ

เข้มแข็งและความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรในท้องถิ่น ในขณะที่กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร ต้องเร่งขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนในท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในเชิงพาณิชย์ได้มากขึ้น มีโอกาสทางการตลาดมากขึ้น รวมทั้งเป็นตัวกลางในการส่งเสริมการตลาดให้แก่วิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้แรงงานในท้องถิ่นในระดับภูมิภาคซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชน มีความได้เปรียบในการแข่งขัน มีโอกาสทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น มีความอยู่ดีมีสุขในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งไม่จำเป็นต้องย้ายถิ่นเพื่อไปหางานทำในเมืองใหญ่ ทำให้ปัญหาครอบครัวข้ามรุ่นไม่รุนแรงมากขึ้นไปอีก ช่วยให้เด็กมีโอกาสได้รับการดูแลและเอาใจใส่จากผู้ปกครองมากยิ่งขึ้น ผู้ปกครองสามารถให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการพัฒนาเด็กได้มากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นได้

9. กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ต้องเร่งขับเคลื่อนนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้อย่างเข้มแข็ง ทำให้สมาชิกในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยอาศัยนโยบายต่างๆ ที่มีอยู่ของกรม ไม่ว่าจะเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชน กองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านโอท็อปเพื่อการท่องเที่ยว กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ฯลฯ โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีงานทำ มีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น มีความอยู่ดีมีสุขมากขึ้น ช่วยให้วัยแรงงานไม่ต้องย้ายถิ่นไปหางานทำในเมืองใหญ่ ทำให้ปัญหาครอบครัวข้ามรุ่นลดลง ช่วยให้ผู้ปกครองทั้งบิดามารดาและผู้ปกครองข้ามรุ่นสามารถดูแลและเอาใจใส่เด็กในปกครองได้ดีขึ้น สามารถร่วมมือกับโรงเรียนในการพัฒนาเด็กได้มากขึ้น ช่วยให้เด็กมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นได้

บทสรุป

จากการวิเคราะห์สถานการณ์และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอายุ 12 – 15 ปี กำหนดให้เป้าหมายสูงสุดของแผนยุทธศาสตร์เพื่อการยกระดับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กคือ “นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอายุ 12 – 15 ปี มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติ” ซึ่งการที่จะสามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุดดังกล่าวได้นั้นจำเป็นต้องบรรลุเป้าหมายชั้นกลาง 3 ประการ นั่นคือ นักเรียนมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข ในระดับปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติ ทั้งนี้ การที่จะสามารถบรรลุเป้าหมายชั้นกลางทั้ง 3 ประการ และบรรลุเป้าหมายสูงสุดได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่เสาหลักทั้ง 3 เสาหลัก อันได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และภาครัฐ จะต้องมีการดำเนินการอย่างเหมาะสมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก

ผู้ปกครองและครอบครัวต้องทำความเข้าใจเด็กและสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเด็ก เปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของเด็ก ทำความเข้าใจความผิดปกติที่ส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถพิเศษ ส่งเสริมให้เด็กช่วยงานบ้าน ส่งเสริมให้เด็กทำงานพิเศษ ชี้แนะแนวทางและเป้าหมายชีวิตให้แก่เด็ก ส่งเสริมให้เด็กสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน ครู และคนรอบข้าง ทำกิจกรรมร่วมกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ และเลี้ยงดูเด็กอย่างมีเหตุผล ในขณะที่บิดามารดาที่ไม่ได้อยู่กับเด็กต้องติดต่อกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ ในกรณีของโรงเรียน โรงเรียนต้องกำหนดให้การพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์เป็นนโยบายของโรงเรียน สร้าง Ecosystem เพื่อจัดกิจกรรมที่พัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ จัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความผิดปกติ เปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ควบคู่กิจกรรมพัฒนาภาวะความฉลาดทางเชาว์ปัญญา ส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมที่ชอบ ปลูกฝังให้นักเรียนรับผิดชอบงานส่วนกลางของโรงเรียน ในขณะที่ครูต้องเข้าใจและสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียน ต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีกับคนรอบข้าง ควรให้การอบรมสั่งสอนนักเรียนแบบใช้เหตุผล และต้องชี้แนะแนวทางชีวิตในอนาคตให้แก่นักเรียน สำหรับหน่วยงานภาครัฐ

กระทรวงศึกษาธิการต้องกำหนดให้การพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์เป็นนโยบายหลักของสถานศึกษา และต้องส่งเสริมการเรียนรู้สายวิชาชีพอย่างจริงจังและต่อเนื่อง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต้องให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุเกี่ยวกับการดูแลเด็ก กระทรวงสาธารณสุขต้องสนับสนุนโรงเรียนในการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก กระทรวงแรงงานต้องเร่งสร้างงานในระดับภูมิภาคและเมืองรอง และ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ต้องเร่งพัฒนาศักยภาพให้แก่เกษตรกรและวิสาหกิจชุมชน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2560). *แผนกลยุทธ์กรมกิจการเด็กและเยาวชน ฉบับที่ 1 พ.ศ.2560 – 2564*.

สืบค้น 12 ธันวาคม 2561, จาก

https://www.dcy.go.th/webnew/upload/download/file_th_20172404004528_1.pdf.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2560). *การจัดตั้งและเปลี่ยนแปลงฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. สืบค้น 10 ตุลาคม 2560, จาก

<http://www.dla.go.th/upload/templateOrganize/menu/2014/10/1413194928266.pdf>.

กรมสุขภาพจิต. (2546). *อีคิวคืออะไร*. สืบค้น 1 กรกฎาคม 2559, จาก

<http://www.dmh.go.th/download/ebooks/EQ11.pdf>

กรมสุขภาพจิต. (2548). *คู่มือความฉลาดทางอารมณ์ (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ: กรมสุขภาพจิต

กรมสุขภาพจิต. (2550). *เทคนิคการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์*. สืบค้น 11 ธันวาคม 2561, จาก

<https://www.dmh.go.th/news/view.asp?id=1035>.

กรมสุขภาพจิต. (2559). *แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์*. สืบค้น 1 กรกฎาคม 2559, จาก

<http://www.manarom.com/psy1.html>.

กรมสุขภาพจิต. (2559). *แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ 6-11 ปี (ฉบับย่อ) สำหรับครู*. สืบค้น 1

กรกฎาคม 2559, จาก <http://www.sorporsor.com>.

กรมสุขภาพจิต. (2560). *นโยบายกรมสุขภาพจิต ประจำปี 2560 – 2561*. สืบค้น 12 ธันวาคม 2561, จาก

<https://www.dmh.go.th/intranet/p2554/p60-61.pdf>.

กรมสุขภาพจิต. (2560). *คู่มือจัดกิจกรรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3*.

สืบค้น 12 ธันวาคม 2561, จาก <https://www.mhc13.dmh.go.th>.

กรมสุขภาพจิต. (2560). *แผนยุทธศาสตร์กรมสุขภาพจิตในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564)*. สืบค้น 12 ธันวาคม 2561,

https://www.dmh.go.th/intranet/p2554/%E0%B9%81%E0%B8%9C%E0%B8%99%E0%B8%A2%E0%B8%B8%E0%B8%97%E0%B8%98_2560-2564.pdf.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *จำนวนนักเรียน นิสิต นักศึกษา ในระบบโรงเรียน จำแนกตามสังกัด ระดับ*

การศึกษาและเพศ ปีการศึกษา 2559. สืบค้น 20 กรกฎาคม 2560, จาก

<http://www.mis.moe.go.th/statistic>.

กองกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2560). *แบบประเมินความเข้มแข็งของครอบครัวไทย*. สืบค้น 20

กรกฎาคม 2560, จาก http://stat.thaifamily.in.th/Questionnaire_01/ไฟล์แบบประเมิน/แบบสอบถามครอบครัวเข้มแข็ง_v3.pdf.

กองกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2560). *สถานการณ์ครอบครัวเข้มแข็ง*. สืบค้น 20 กรกฎาคม 2560,

จาก <http://stat.thaifamily.in.th/StartpageFamily01.aspx>.

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2554). *ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence)*.

สืบค้น 1 กรกฎาคม 2559, จาก

http://www.med.cmu.ac.th/hospital/nped/2011/index.php?option=com_content&view=article&id=100:emotional-intelligence&catid=94&Itemid=545.

- จรรยาพร สุภาพ. (2559). *ครอบครัวไทย ความสุข ความเข้มแข็ง*. เอกสารสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ
อนามัยครอบครัวแห่งชาติ, กรุงเทพฯ, 4-5 กรกฎาคม 2559.
- ชาตรี วิฑูรชาติ. (2553). *เลี้ยงลูกอย่างไรให้มี EQ ดี*. สืบค้น 12 ธันวาคม 2561, จาก
<http://www.si.mahidol.ac.th/sidoctor/e-pl/articledetail.asp?id=684>.
- ประกาศ ปานเจียง. (2558). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์และรูปแบบการพัฒนาความฉลาดทาง
อารมณ์ของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา*. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- พนม เกตุมาน. (2550). *ปัญหาพฤติกรรมที่พบบ่อยในนักเรียนและแนวทางการแก้ไข*. สืบค้น 11 ธันวาคม
2561, จาก http://www.psyclin.co.th/new_page_53.htm.
- พรวลี นิมศิริสุวรรณ, ปิยะธิดา ขจรชัยกุล, ศุภชัย ปิติกุลตั้ง และ สุพร อภินันทเวช. (2558). ผลของการจัด
ประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์ต่อความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กปฐมวัย. *วารสารสาธารณสุข
มหาวิทยาลัยบูรพา*, 10(1), 108 – 116.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2559). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2559*. สืบค้น 15 ตุลาคม
2560, จาก http://www.dop.go.th/download/knowledge/th1512367202-108_0.pdf.
- สถาบันราชานุกูล. (2559). *ผลการสำรวจสถานการณ์ IQ EQ เด็กไทย ปี 2559*. สืบค้น 15 ตุลาคม 2560,
[http://rajanukul.go.th/new/index.php?mode=maincontent&group=335&id=5865&date
_start=&date_end=](http://rajanukul.go.th/new/index.php?mode=maincontent&group=335&id=5865&date_start=&date_end=).
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2560). *ศัพท์านุกรมการวิจัยทางประชากรและสังคม ฉบับปี 2558*. สืบค้น
10 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.popterms.mahidol.ac.th/Popterms/Note2558.php>.
- สศช. (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) และ (UNFPA) United Nations
Population Fund. (2558). *รายงานสถานการณ์ประชากรไทย พ.ศ.2558 โฉมหน้าครอบครัวไทยยุค
เกิดน้อย อายุยืน*. Retrieved July 17, 2017, from
[http://thailand.unfpa.org/sites/default/files/pub-
pdf/State%20of%20Thailand%20Population%20report%202015-
Thai%20Family_en.pdf](http://thailand.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/State%20of%20Thailand%20Population%20report%202015-Thai%20Family_en.pdf).
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2553). *สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.2553*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). *การสำรวจการย้ายถิ่นของประชากร พ.ศ. 2559*. สืบค้น 10 ตุลาคม 2560,
จาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/migrationPocket59.pdf>.
- สุขุมลย์ สมสุขเจริญ และ ไฉไล ศักติวรพงศ์ (2555). ความฉลาดทางอารมณ์ สัมพันธภาพในครอบครัว และ
การป้องกันความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของสมาชิกโครงการทูปีนัมเบอร์วัน. *วารสารสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์*, 38(1), 136 – 149.
- อรัญญา กุฎจอมศรี, สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, บุญเจิด ภิญโญอนันตพงษ์ และคมเพชร ฉัตรศุภกุล. (2557).
การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ SMILE. *วารสารสัก
ทอง*, 20(2.1), 75 – 85.
- อัมพร เบญจพลพิทักษ์. (2558). *ความสำคัญของพัฒนาการเด็กปฐมวัย*. สืบค้น 10 ตุลาคม 2560, จาก
<http://toylibrary.ricd.go.th/load/NEW/18-19-5-58/พญ.อัมพร%20เบญจพลพิทักษ์.pdf>
- อารี จำปากลาง, ปัทมา ว่าพัฒน์วงศ์, กาญจนา ตั้งชลทิพย์, แครี่ ริกเตอร์, นิพัทธ์ พันภัย และ ชาริตา ประ
สิทธิหิมะ. (2556). *ลูกๆ เป็นอย่างไรเมื่อพ่อแม่ย้ายถิ่น โครงการ CLAIM*. นครปฐม: สถาบันวิจัย
ประชากรและสังคม, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ภาษาอังกฤษ

- Adhikari, R., Jampaklay, A., Chamrathirong, A., Richter, K., Pattaravanich, U. and Vapattanawong, P. (2014). The Impact of Parental Migration on the Mental Health of Children Left Behind. *Journal Immigrant Minority Health*, 16(5), 781 – 789.
- Afzal, M.T. and Afzal, M. (2016). Relationship of Family Structure and Emotional Intelligence of Secondary School Students in Islamabad. *American Journal of Educational Research*, 4(9), 685 – 688.
- Anju, E.N. and Kubendran, V. (2015). Determinants of Emotional Intelligence – Theoretical Perspective. *Innovare Journal of Business Management*, 3(1), 7 – 10.
- Bhatia, G. (2012). A study of Family relationship in relation to emotional intelligence of the students of secondary level. *International Journal of Scientific and Research*, 2(12), 1 – 5.
- Boda, T. (2016). Emotional Intelligence as a Determinant Factor of Successful Leadership. *International Journal of Humanities Social Sciences and Education*, 3(9), 12 – 18.
- Buzdar, M.A., Ali, A. and Tariq, R.U.H. (2016). Emotional Intelligence as a Determinant of Readiness for Online Learning. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 17(1), 148 – 158.
- Fallahzadeh, I. (2011). The Relationship between Emotional Intelligence and Academic Achievement in Medical Science Students in Iran. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 69, 1461 – 1466.
- Gardner, H. (1983). *Frames of Mind*. New York: Basic Book Inc.
- Goins, J.E. (2012). *Age-Related Social, Emotional and Behavioral Differences in Children and Adolescents Manifesting the Symptom Presentation of Nonverbal Learning Disabilities*. PhD (Doctor of Philosophy) Thesis, University of Iowa.
- Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence*. New York: Bantam Books.
- Goleman, D. (1998). *Working with Emotional Intelligence*. New York: Bantam Books.
- Greenspan, S. (1989). *The Essential Partnership: How Parents and Children Can Meet the Emotional Challenges of Infancy and Childhood*. New York: Viking Penguin.
- Hughes, M.E., Waite, L.J., LaPierre, T.A. and Luo, Y. (2007). All in the Family: The Impact of Caring for Grandchildren on Grandparents' Health. *Journal of Gerontology: Social Sciences*, 62(2), 108 – 119.
- Joseph, N., Joseph, N., Panicker, V., Nelliyanil, M., Jindal, A. and Viveki, R. (2015). Assessment and Determinants of Emotional Intelligence and Perceived Stress among Students of a Medical College in South India. *Indian Journal of Public Health*, 59(4), 310 – 313.
- Knoll, L.J., Leung, J.T., Foulkes, L. and Blakemore, S.J. (2017). Age-Related Differences in Social Influence on Risk Perception Depend on the Direction of Influence. *Journal of Adolescence*, 60, 53 – 63.

- Komjakraphan, P. and Chansawang, W. (2015). Maintaining Harmony of Life in Skipped-Generation Households of the Older Adults. *Asia Pacific Island Nursing Journal*, 2(1), 1 – 7.
- Kumar, J.A. and Muniandy, B. (2012). The Influence of Demographic Profiles on Emotional Intelligence: A Study on Polytechnic Lecturers in Malaysia. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2012, 4(1), 62 – 70.
- Lee, E.S. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, 3(1), 45 – 57.
- Lee, R. and Mason, A. (2006). What Is the Demographic Dividend?. *Finance and Development*, 43(3). [Online]
- Malekar, S. and Mohanty, R.P. (2008). Factors Affecting Emotional Intelligence: An Empirical Study for Some School Students in India. *International Journal of Management in Education*, 5(1), 23 – 42.
- Mirzahoseini, H., Beiki, B.S. and Shahroudi, S.E. (2016). Surveying the Relationship of Family Emotional Atmosphere with Emotional Intelligence and Happiness of Students. *The Caspian Sea Journal*, 10(1), 7 – 11.
- Mohzan, M.A.M., Hassan, N. and Halil, N.A. (2013). The Influence of Emotional Intelligence on Academic Achievement. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 90, 303 – 312.
- Mustaffa, S., Nasir, Z., Aziz, R. and Mahmood, M.N. (2013). Emotional Intelligence, Skill Competency and Personal Development among Counseling Teachers. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 93, 2219 – 2223.
- Lekaviciene, R. and Antiniene, D. (2016). High Emotional Intelligence: Family Psychosocial Factors. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 217, 609 – 617.
- Leuner, B. (1966). Emotional Intelligence and Emancipation. *Praxis der Kinderpsychologie und Kinderpsychiatrie*, 15, 193–203.
- Obazaci, N. (2006). Emotional Intelligence and Family Environment. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 169 – 175.
- OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). (2017). *Glossary of Statistical Terms*. Retrieved October 12, 2017, from <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=2819>.
- Payne, W. (1985). *A Study of Emotion: Developing Emotional Intelligence, Self-integration, Relating to Fear, Pain and Desire*. Ph.D. Dissertation, UMI Dissertation Services.
- Population Reference Bureau. (2004). *Transition in World Population*. Retrieved June 12, 2017, from <http://www.prb.org/Source/ACFFF4.pdf>.
- Population Reference Bureau. (2017). *What Is a City? What Is Urbanization?*. Retrieved October 12, 2017, from <http://www.prb.org/Publications/Articles/2009/urbanization.aspx>.
- Preeti, B. (2013). Role of Emotional Intelligence for Academic Achievement for Students. *Research Journal of Emotional Sciences*, 1(2), 8 – 12.

- Rauf, F.H.A., Tarmidi, M., Omar, M., Yaaziz, N.N.R. and Zubir, N.D.M. (2013). Personal, Family and Academic Factors toward Emotional Intelligence: A Case Study. *International Journal of Applied Psychology*, 3(1), 1 – 6.
- Raul, F.H.A., Omar, M.T.M., Yaaziz, N.N.R. and Zubir, N.I.D. (2013). Personal, Family and Academic Factors towards Emotional Intelligence: A Case Study. *International Journal of Applied Psychology*, 3(1), 1 – 6.
- Saeedi, N., Pazvari, M.H., Masouleh, S.A. and Mousavian, S.I. (2012). Studying the Influence of Emotional Intelligence on Career Success. *Journal of Basic Applied Sciences Research*, 2(12), 12255 – 12260.
- Salovey, P. and Mayer. J.D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9, 185-211.
- Saygili, G. (2015). The Factors Affecting Emotional Intelligence of Gifted Children. *Research Journal of Recent Sciences*, 4(3), 41 – 47.
- Silva, D. and Soukiazis, E. (2016). *Modeling the Determinants of Emotional Intelligence, Self-Motivation and Individual Success. Evidence from Portugal*. Coimbra, Portugal: Faculdade de Economia da Universidade de Coimbra.
- Shakya, H.B., Usita, P.M., Eisenberg, C., Weston, J. and Liles, S. (2012). Family Well-Being Concerns of Grandparents in Skipped Generation Families. *Journal of Gerontological Social Work*, 55(1), 39 – 54.
- Thorndike, E. (1932). *The Fundamentals of Learning*. New York: AMS Press Inc.,
- Toremann, G.D. (2009). *Skipped Generation Household: An Exploratory Study of Grandparents Who Raise Their Grandchildren*. Master of Social Work Thesis, California State University at Sacramento.
- UN (United Nations). (2016). *World Population Prospects: 2015 Revision*. Retrieved July 1, 2016, from <http://www.un.org/en/development/desa/population/events/other/10/index.shtml>
- UNFPA (United National Population Fund). (2015). *The State of Thailand's Population 2015: Features of Thai Families in the Era of Low Fertility and Longevity*. Retrieved July 17, 2017, from http://thailand.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/State%20of%20Thailand%20Population%20report%202015-Thai%20Family_en.pdf.
- World Bank. (2017). *World Development Indicators*. Retrieved July 17, 2017, from <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators>.
- World Population Prospect. (2017). *World Population Prospect 2017*. Retrieved July 17, 2017, from <https://esa.un.org/unpd/wpp/Download/Standard/Population/>.

Yahaya, A., Ee, N.S., Bachok, J.J., Yahaya, N., Boon, Y., Hashim, S. and Lee, G.M. (2012). The Impact of Emotional Intelligence on Academic Achievement. *Archives Des Sciences*, 65(4), 2 – 17.

ภาคผนวก 1
แบบสอบถามโครงการวิจัยเรื่อง
“ผลกระทบของครอบครัวข้ามรุ่นที่มีต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์
ของเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น”

ชื่อ-นามสกุลของผู้ตอบแบบสอบถาม ชั้น

ส่วนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: กรุณาทำเครื่องหมาย X ลงใน ☐ หน้าคำตอบที่ต้องการ และ/หรือ เติมข้อความลงในช่องว่าง

1.1 เพศ ☐ 1. ชาย ☐ 2. หญิง

1.2 อายุ.....ปี

1.3 วันเดือนปีเกิด วันที่ เดือน พ.ศ.

1.4 สัญชาติ ☐ 1. ไทย ☐ 2. อื่นๆ ระบุ

1.5 ศาสนา

☐ 1. พุทธ ☐ 2. คริสต์ ☐ 3. อิสลาม ☐ 4. อื่นๆ (ระบุ)

1.6 ส่วนสูงเซนติเมตร

1.7 น้ำหนัก.....กิโลกรัม

1.8 ปัจจุบันนักเรียนศึกษาอยู่ในชั้นใด?

☐ 1. ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ☐ 2. ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ☐ 3. ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.9 เกรดเฉลี่ยรวมภาคเรียนล่าสุด

1.10 นักเรียนชอบเรียนวิชามากที่สุด

☐ คณิตศาสตร์ ☐ วิทยาศาสตร์ ☐ ภาษาอังกฤษ ☐ ภาษาไทย ☐ สังคมศึกษา

☐ ภาษาต่างประเทศอื่นๆ คือ ☐ วิชาอื่นๆ คือ

1.11 นักเรียนไม่ชอบเรียนวิชามากที่สุด

☐ คณิตศาสตร์ ☐ วิทยาศาสตร์ ☐ ภาษาอังกฤษ ☐ ภาษาไทย ☐ สังคมศึกษา

☐ ภาษาต่างประเทศอื่นๆ คือ ☐ วิชาอื่นๆ คือ

1.12 ความสามารถพิเศษ

☐ ไม่มีความสามารถพิเศษ

☐ มีความสามารถพิเศษทางด้าน..... ☐ วิทยาศาสตร์ ☐ คณิตศาสตร์ ☐ ภาษา ☐ ดนตรี

☐ กีฬา ☐ ทักษะศิลป์ ☐ ศิลปะการแสดง

โปรดระบุรายละเอียดความสามารถพิเศษ.....

1.13 กิจกรรมที่ทำเป็นประจำเมื่อนักเรียนอยู่ที่บ้าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ เล่นดนตรี ☐ เล่นกีฬา ☐ อ่านหนังสือ ☐ เล่นเกม ☐ ฟังเพลง

☐ ดูโทรทัศน์/ภาพยนตร์ ☐ เล่นอินเทอร์เน็ต ☐ คุยกับผู้ปกครอง ☐ อื่นๆ

1.14 นักเรียนได้ช่วยผู้ปกครองทำงานบ้านบ้างหรือไม่?

☐ ไม่ได้ช่วย ☐ ช่วยเป็นบางครั้ง ☐ ช่วยเป็นประจำ คือ

1.15 นักเรียนมีการทำงานพิเศษหรือหารายได้พิเศษหรือไม่?

☐ ไม่มี ☐ มี คือ

1.16 นักเรียนใช้โทรศัพท์มือถือนานเท่าใดในวัน

☐ 1. ไม่ได้ใช้ ☐ 2. ไม่เกิน 1 ชั่วโมง ☐ 3. มากกว่า 1 ชั่วโมงแต่ไม่เกิน 3 ชั่วโมง

☐ 4. มากกว่า 3 ชั่วโมงแต่ไม่เกิน 5 ชั่วโมง ☐ 5. มากกว่า 5 ชั่วโมง

1.17 กิจกรรมที่นักเรียนใช้โทรศัพท์มือถือทำบ่อยที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่

☐ ศึกษาเรียนรู้ ☐ ค้นหาข้อมูล ☐ โทรศัพท์ ☐ แชท ☐ เล่นเกม

☐ โซเชียลมีเดีย ☐ ฟังเพลง ☐ ดูคลิปวิดีโอ ☐ เล่นอินเทอร์เน็ต

1.18 อาชีพที่ใฝ่ฝันของนักเรียนคือ.....

1.19 เป้าหมายระยะกลางเมื่อจบมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)

☐ เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4) ☐ เรียนต่อสายวิชาชีพ (ปวช.) ☐ ทำงาน

☐ อื่นๆ

1.20 นักเรียนมีโรคประจำตัวหรือไม่? ☐ 1. ไม่มี ☐ 2. มี คือ

1.21 นักเรียนให้คะแนนด้านสุขภาพของตนเองอยู่ในระดับใด?

☐ 1. แย่มาก ☐ 2. แย่ ☐ 3. พอใช้ ☐ 4. ดี ☐ 5. ดีมาก

1.22 ประวัติการเจ็บป่วยในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา ให้เขียนเครื่องหมาย X ลงในช่อง ถ้าเคยเกิดโรคหรืออาการผิดปกติต่อไป

☐ ไข้หวัดใหญ่ ☐ ไข้เลือดออก ☐ เป็นไข้หวัดบ่อยๆ ☐ ท้องเสียบ่อยๆ ☐ ปวดบวม

☐ ปวดศีรษะเป็นประจำ ☐ เลือกกำเดาออกบ่อยๆ ☐ เหนื่อยง่ายขณะออกกำลังกาย

☐ อุบัติเหตุจากการเล่นกีฬา ☐ อุบัติเหตุจากการจราจร ☐ หัด ☐ อีสุกอีใส ☐ คางทูม

☐ คอตีบ ☐ บาดทะยัก ☐ ไอกรน ☐ หอบหืด ☐ วัณโรค ☐ โลหิตจาง ☐ อื่นๆ ระบุ.....

1.23 ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา นักเรียนมีการเจ็บป่วยจนต้องนอนโรงพยาบาลหรือไม่?

☐ 1. ไม่มี ☐ 2. มี อาการป่วยคือ

1.24 ในช่วง 30 วันก่อนตอบแบบสอบถาม นักเรียนมีการเจ็บป่วยหรือไม่สบายหรือไม่?

☐ 1. ไม่มี ☐ 2. มี อาการป่วยคือ

1.25 ที่อยู่อาศัยของนักเรียนอยู่ที่ใด? ☐ 1. ในเขตเทศบาล ☐ 2. นอกเขตเทศบาล

1.26 การเดินทางไปโรงเรียน

- ระยะทางจากบ้านไปโรงเรียน.....กิโลเมตร

- นักเรียนมาโรงเรียนโดย ☐ เดิน ☐ จักรยาน ☐ รถจักรยานยนต์ส่วนตัว

☐ รถยนต์ส่วนตัว ☐ รถรับจ้าง ☐ อื่นๆ

1.27 ความสัมพันธ์กับเพื่อนที่โรงเรียน ☐ 1. แย่มาก ☐ 2. แย่ ☐ 3. พอใช้ ☐ 4. ดี ☐ 5. ดีมาก

1.28 ความสัมพันธ์กับครูที่โรงเรียน ☐ 1. แย่มาก ☐ 2. แย่ ☐ 3. พอใช้ ☐ 4. ดี ☐ 5. ดีมาก

1.29 ความสัมพันธ์กับพื้นที่ที่อยู่อาศัย ☐ 1. แย่มาก ☐ 2. แย่ ☐ 3. พอใช้ ☐ 4. ดี ☐ 5. ดีมาก

ส่วนที่ 2: ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: กรุณาทำเครื่องหมาย X ลงในช่องว่าง

ที่	คำถาม	ไม่จริง	จริง บางครั้ง	ค่อนข้าง จริง	จริงมาก
1.	เวลาโกรธหรือไม่สบายใจ ฉันรับรู้ได้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับฉัน				
2.	ฉันบอกไม่ได้ว่าจะอะไรทำให้ฉันรู้สึกโกรธ				
3.	เมื่อถูกขัดใจ ฉันมักรู้สึกหงุดหงิดจนควบคุมอารมณ์ไม่ได้				
4.	ฉันสามารถคอยเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พอใจ				
5.	ฉันมักมีปฏิกิริยาโต้ตอบรุนแรงต่อปัญหาเพียงเล็กน้อย				
6.	เมื่อถูกบังคับให้ทำในสิ่งที่ไม่ชอบ ฉันจะอธิบายเหตุผลจนผู้อื่นยอมรับได้				
7.	ฉันสังเกตได้ เมื่อ คนใกล้ชิด มี อารมณ์เปลี่ยนแปลง				
8.	ฉันไม่สนใจกับความทุกข์ของผู้อื่นที่ฉันไม่รู้จัก				
9.	ฉันไม่ยอมรับในสิ่งที่ผู้อื่นทำต่างจากที่ฉันคิด				
10.	ฉันยอมรับได้ว่าผู้อื่นก็อาจมีเหตุผลที่จะไม่พอใจการกระทำของฉัน				
11.	ฉันรู้สึกว่าผู้อื่นชอบเรียกร้องความสนใจมากเกินไป				
12.	แม้จะมีภาระมากที่ต้องทำฉันก็ยินดีรับฟังความทุกข์ของผู้อื่นที่ต้องการความช่วยเหลือ				
13.	เป็นเรื่องธรรมดาที่จะเอาเปรียบผู้อื่นเมื่อมีโอกา				
14.	ฉันเห็นคุณค่าในน้ำใจที่ผู้อื่นมีต่อฉัน				
15.	เมื่อทำผิดฉันสามารถกล่าวคำ“ขอโทษ”ผู้อื่นได้				
16.	ฉันยอมรับข้อผิดพลาดของผู้อื่นได้ยาก				
17.	ถึงแม้จะต้องเสียประโยชน์ส่วนตัวไปบ้าง ฉันก็ยินดีที่จะทำเพื่อส่วนรวม				
18.	ฉันรู้สึกลำบากใจในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อผู้อื่น				
19.	ฉันไม่รู้ว่าฉันเก่งเรื่องอะไร				
20.	แม้จะเป็นงานยาก ฉันก็มั่นใจว่าสามารถทำได้				
21.	เมื่อทำสิ่งใดไม่สำเร็จ ฉันรู้สึกหมดกำลังใจ				

ที่	คำถาม	ไม่จริง	จริง บางครั้ง	ค่อนข้าง จริง	จริงมาก
22.	ฉันรู้สึกมีคุณค่าเมื่อได้ทำสิ่งต่างๆ อย่างเต็มความสามารถ				
23.	เมื่อต้องเผชิญกับอุปสรรคและความผิดหวัง ฉันก็จะไม่ยอมแพ้				
24.	เมื่อเริ่มทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ฉันมักทำต่อไปไม่สำเร็จ				
25.	ฉันพยายามหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาโดยไม่คิดเอาเองตามใจชอบ				
26.	บ่อยครั้งที่ฉันไม่รู้ว่าจะอะไรทำให้ฉันไม่มีความสุข				
27.	ฉันรู้สึกว่าการตัดสินใจแก้ปัญหาเป็นเรื่องยากสำหรับฉัน				
28.	เมื่อต้องทำอะไรหลายอย่างในเวลาเดียวกันฉันตัดสินใจได้ว่าจะทำอะไรก่อนหลัง				
29.	ฉันลำบากใจเมื่อต้องอยู่กับคนแปลกหน้าหรือคนที่ไม่คุ้นเคย				
30.	ฉันทนไม่ได้เมื่อต้องอยู่ในสังคมที่มีกฎระเบียบขัดกับความเคยชินของฉัน				
31.	ฉันทำความรู้จักผู้อื่นได้ง่าย				
32.	ฉันมีเพื่อนสนิทหลายคนที่คบกันมานาน				
33.	ฉันไม่กล้าบอกความต้องการของฉันให้ผู้อื่นรู้				
34.	ฉันทำในสิ่งที่ต้องการโดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน				
35.	เป็นการยากสำหรับฉันที่จะโต้แย้งกับผู้อื่น แม้จะมีเหตุผลเพียงพอ				
36.	เมื่อไม่เห็นด้วยกับผู้อื่น ฉันสามารถอธิบายเหตุผลที่เขายอมรับได้				
37.	ฉันรู้สึกด้อยกว่าผู้อื่น				
38.	ฉันทำหน้าที่ได้ดี ไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทใด				
39.	ฉันสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ดีที่สุด				
40.	ฉันไม่มั่นใจในการทำงานที่ยากลำบาก				
41.	แม้จะสถานการณ์จะเลวร้าย ฉันก็มีความหวังว่าจะดีขึ้น				
42.	ทุกปัญหามักมีทางออกเสมอ				
43.	เมื่อมีเรื่องที่ทำให้เครียด ฉันมักปรับเปลี่ยนให้เป็นเรื่องผ่อนคลายหรือสนุกสนานได้				

ที่	คำถาม	ไม่จริง	จริง บางครั้ง	ค่อนข้าง จริง	จริงมาก
44.	ฉันสนุกสนานทุกครั้งกับกิจกรรมในวันสุดสัปดาห์และวันหยุดพักผ่อน				
45.	ฉันรู้สึกไม่พอใจที่ผู้อื่นได้รับสิ่งดีๆ มากกว่าฉัน				
46.	ฉันพอใจกับสิ่งที่ฉันเป็นอยู่				
47.	ฉันไม่รู้ว่าทำอะไรทำ เมื่อรู้สึกเบื่อหน่าย				
48.	เมื่อว่างเว้นจากภาระหน้าที่ ฉันจะทำในสิ่งที่ฉันชอบ				
49.	เมื่อรู้สึกไม่สบายใจ ฉันมีวิธีผ่อนคลายอารมณ์ได้				
50.	ฉันสามารถผ่อนคลายตนเองได้ แม้จะเหน็ดเหนื่อยจากภาระหน้าที่				
51.	ฉันไม่สามารถทำให้เป็นสุขได้จนกว่าจะได้ทุกสิ่งที่ต้องการ				
52.	ฉันมักทุกข์ร้อนกับเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ที่เกิดขึ้นเสมอ				

ส่วนที่ 3: ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: กรุณาทำเครื่องหมาย X ลงใน ☐ หน้าคำตอบที่ต้องการ และ/หรือ เติมข้อความลงในช่องว่าง

3.1 นักเรียนเป็นบุตรคนที่.....ในจำนวนพี่น้อง คน (ไม่รวมตนเอง)

3.2 สถานภาพของบิดา/มารดา

☐ 1. อยู่ด้วยกัน ☐ 2. แยกกันอยู่ ☐ 3. มารดาเสียชีวิต ☐ 4. บิดาเสียชีวิต ☐ 5. บิดาและมารดาเสียชีวิต

3.3 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด.....คน (ไม่รวมตนเอง)

3.4 ปัจจุบันนักเรียนพักอาศัยอยู่กับใครเป็นประจำทุกวัน? (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. บิดา ☐ 2. มารดา ☐ 3. บิดาและมารดา ☐ 4. ปู่/ย่า/ตา/ยาย ☐ 5. ญาติ ☐ บุคคลอื่น

(ระบุ.....)

3.5 ครอบครัวที่นักเรียนอาศัยอยู่ในปัจจุบันมีลักษณะอย่างไร?

- ☐ 1. อาศัยอยู่ในลักษณะ ปู่/ย่า/ตา/ยาย พ่อ/แม่ และตัวนักเรียน
- ☐ 2. อาศัยอยู่ในลักษณะ พ่อ/แม่ และตัวนักเรียน
- ☐ 3. อาศัยอยู่ในลักษณะ ปู่/ย่า/ตา/ยาย และตัวนักเรียน ส่วนพ่อ/แม่ ย้ายถิ่นไปทำงานที่อื่น
- ☐ 4. อาศัยอยู่ในลักษณะ ปู่/ย่า/ตา/ยาย และตัวนักเรียน ส่วนพ่อ/แม่ เสียชีวิตหรือขาดการติดต่อ
- ☐ 5. ครอบครัวมีเพียง พ่อหรือแม่คนเดียว ที่เลี้ยงดูนักเรียน
- ☐ 6. ครอบครัวมีเพียง ลุง/ป้า/น้า/อา ที่เลี้ยงดูนักเรียน
- ☐ 7. ครอบครัวอยู่กันหลายคน แต่ทั้งหมดไม่ใช่ญาติพี่น้องกัน
- ☐ 8. ครอบครัวอยู่ด้วยกันในลักษณะอื่นๆ (โปรดระบุ).....

3.6 หากในชีวิตประจำวันนักเรียนไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ นักเรียนได้รับการติดต่อพูดคุยกับพ่อแม่บ่อยเพียงใด?

- ☐ 1. ขาดการติดต่อ/เสียชีวิต ☐ 2. อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ☐ 3. อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
- ☐ 4. อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ☐ 5. เป็นประจำทุกวัน

3.7 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำงาน/มีงานทำ คน

3.8 ปัจจุบันผู้ใดเป็นแหล่งรายได้หลักของครอบครัว (ตอบได้เพียง 1 ข้อ)

- ☐ 1. บิดา ☐ 2. มารดา ☐ 3. บิดาและมารดา ☐ 4. ปู่/ย่า/ตา/ยาย ☐ 5. ญาติ
- ☐ บุคคลอื่น (ระบุ.....)

3.9 ครอบครัวของนักเรียนมีรายได้รวมกันทั้งหมดเท่าใด?

- ☐ 1. น้อยกว่า 5,000 บาท/เดือน ☐ 2. ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท/เดือน
- ☐ 3. ระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท/เดือน ☐ 4. ระหว่าง 15,001 – 20,000 บาท/เดือน
- ☐ 5. ระหว่าง 20,001 – 25,000 บาท/เดือน ☐ 6. ระหว่าง 25,001 – 30,000 บาท/เดือน
- ☐ 7. ระหว่าง 30,001 – 35,000 บาท/เดือน ☐ 8. มากกว่า 35,000 บาท/เดือน

3.10 ในความรู้สึกของนักเรียน ฐานะทางการเงินของครอบครัวในปัจจุบันเป็นอย่างไร

- ☐ 1. ลำบาก ขัดสน เงินไม่พอใช้ ☐ 2. ค่อนข้างขัดสน ต้องอยู่อย่างประหยัด
- ☐ 3. พอมีพอกิน ไม่ลำบาก ไม่ขัดสน ☐ 4. มีกินมีใช้ ใช้ชีวิตอยู่อย่างสบาย
- ☐ 5. ร่ำรวย เหลือกินเหลือใช้

ส่วนที่ 4: ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ปกครองและการอยู่อาศัยของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: กรุณาทำเครื่องหมาย X ลงใน ☐ หน้าคำตอบที่ต้องการ และ/หรือ เติมข้อความลงในช่องว่าง

4.1 ผู้ใดเป็นผู้ปกครองหลักของนักเรียนในการดำเนินชีวิตประจำวัน?

☐ 1. บิดา ☐ 2. มารดา ☐ 3. บิดาและมารดา ☐ 4. ปู่/ย่า/ตา/ยาย ☐ 5. ญาติ ☐ บุคคลอื่น

(ระบุ.....)

4.2 ผู้ปกครองหลักของนักเรียนอายุเท่าใดปี

4.3 ระดับการศึกษาของผู้ปกครองหลักของนักเรียนคือระดับใด

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี

4.4 อาชีพหลักของผู้ปกครองของนักเรียนคือ.....

☐ 1. รับจ้างทั่วไป ☐ 2. เกษตรกรรม (ปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์)

☐ 3. พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท/โรงงาน/สถานประกอบการเอกชน ☐ 4. ค้าขาย/ประกอบธุรกิจของตนเอง

☐ 5. รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ☐ 6. อื่น ๆ ระบุ.....

4.5 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและผู้ปกครองเป็นอย่างไร

☐ 1. แย่มาก ☐ 2. แย่ ☐ 3. พอใช้ ☐ 4. ดี ☐ 5. ดีมาก

4.6 นักเรียนสนิทสนมกับผู้ปกครองมากน้อยเพียงใด

☐ 1. ไม่สนิทสนม ☐ 2. ค่อนข้างสนิทสนม ☐ 3. สนิทสนมมาก

4.7 ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ของผู้ปกครองของนักเรียนเป็นอย่างไร

☐ 1. แย่มาก ☐ 2. แย่ ☐ 3. พอใช้ ☐ 4. ดี ☐ 5. ดีมาก

4.8 นักเรียนกับผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ในพฤติกรรมต่อไปนี้อย่างไรบ้าง

ความสัมพันธ์	จริงที่สุด	จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
1. ฉันได้รับการสนับสนุนหรือช่วยเหลือจากผู้ปกครอง				
2. ฉันสามารถพูดคุยปรึกษาปัญหากับผู้ปกครองได้				
3. เมื่อเกิดปัญหา ผู้ปกครองช่วยฉันแก้ปัญหา				
4. ผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของฉัน				
5. เมื่ออยู่ที่บ้าน ผู้ปกครองและฉันมักใช้เวลาอยู่ร่วมกัน				
6. ผู้ปกครองสอนการบ้านให้แก่ฉัน				
7. ผู้ปกครองจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนให้แก่ฉัน				
8. ผู้ปกครองให้คำแนะนำในการใช้สื่อเทคโนโลยีแก่ฉัน				
9. ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ฉัน				
10. ฉันช่วยเหลืองานต่างๆ ภายในบ้านของผู้ปกครอง				
11. ฉันเล่าถึงกิจกรรมที่ทำที่โรงเรียนให้ผู้ปกครองฟังเสมอ				

4.9 กิจกรรมใดบ้างที่นักเรียนกับผู้ปกครองได้ทำร่วมกันประจำ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ เล่นดนตรี ☐ เล่นกีฬา ☐ อ่านหนังสือ ☐ เล่นเกม ☐ ฟังเพลง
☐ ดูโทรทัศน์/ภาพยนตร์ ☐ เล่นอินเทอร์เน็ต ☐ พูดคุยกับผู้ปกครอง ☐ อื่นๆ

4.10 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัว เป็นอย่างไร

- ☐ 1. เย่มาก ☐ 2. เย่ ☐ 3. พอใช้ ☐ 4. ดี ☐ 5. ดีมาก

4.11 นักเรียนสนิทสนมกับสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัว มากน้อยเพียงใด

- ☐ 1. ไม่สนิทสนม ☐ 2. ค่อนข้างสนิทสนม ☐ 3. สนิทสนมมาก

4.12 นักเรียนรู้สึกว่าการเลี้ยงดูที่นักเรียนได้รับเป็นแบบใด?

- ☐ เข้มงวด ☐ มีเหตุผล ☐ ใช้ความรุนแรง ☐ ตามใจ

4.13 นักเรียนรู้สึกว่าคุณภาพบ้านที่อยู่อาศัยในปัจจุบันมีลักษณะใด?

- ☐ แข็งแรงปลอดภัย ☐ ทรุดโทรม

4.14 นักเรียนรู้สึกว่าคุณภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยในปัจจุบันมีลักษณะใด?

- ☐ ปลอดภัย ☐ อันตราย

แบบสอบถามสำหรับครูในการประเมินนักเรียน

โครงการวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของครอบครัวข้ามรุ่นที่มีต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์
ของเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน (ประเมินโดยครู)

		ไม่เคย เลย	เป็น บางครั้ง	เป็น บ่อยครั้ง	เป็น ประจำ
1. ดี					
1	รู้จักให้กำลังใจผู้อื่น				
2	รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น				
3	ชอบแกล้งเพื่อน				
4	ยอมรับเมื่อทำผิด เช่น ขอโทษหรือยกมือไหว้				
5	ทักทายหรือทำความรู้จักกับเพื่อนใหม่				
2. เก่ง					
6	มีความตั้งใจเมื่อทำสิ่งต่างๆ ที่สนใจ				
7	พยายามทำงานที่ยากให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง เช่น การบ้าน การฝีมือ				
8	ท้อแท้ใจหรือล้มเลิกความตั้งใจเมื่อทำงานไม่สำเร็จหรือเมื่อมีปัญหา				
9	รู้จักรอคอยเวลาที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา เช่น เมื่อไม่ได้ในสิ่งที่ต้องการ				
10	เมื่อมีปัญหา ชอบคิดหาวิธีแก้ปัญหาหลายๆทาง				
3. สุข					
11	ภูมิใจในจุดดีของตนเอง				
12	มีอารมณ์ขัน				
13	ทำกิจกรรมสร้างสุขให้ตนเองได้อย่างเหมาะสม				
14	มีวิธีผ่อนคลายความเครียดด้วยตนเอง เช่น อ่านหนังสือ ดูหนัง ฟังเพลง เล่นสนุก วาดรูป พูดคุยกับเพื่อน				
15	เป็นเด็กอารมณ์ดี				

16. พฤติกรรมของนักเรียนในทัศนะของครู

- การไปโรงเรียน ☐ สม่่าเสมอ ☐ ตรงเวลา ☐ โตดเรียน ☐ มาสาย
☐ อื่น ๆ (ระบุ).....
- การคบเพื่อน ☐ ในวัยเดียวกัน ☐ ต่างวัย
☐ กลุ่มเพื่อนสนใจเรียน ☐ กลุ่มเพื่อนไม่สนใจเรียน

17. ความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียน

- ☐ พอใจ ☐ ไม่พอใจ ได้แก่.....

18. คุณลักษณะเด่นของนักเรียนในทัศนะของครู

- ☐ รับผิดชอบ ☐ พยายามทุ่มเท ☐ เอื้ออาทรผู้อื่น ☐ แก้ปัญหาเฉพาะหน้า
☐ อุตสาหะ ☐ มั่นใจในตนเอง ☐ รักและเห็นคุณค่าในตนเอง
☐ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

19. ความสามารถพิเศษของนักเรียน

- ☐ ไม่มีความสามารถพิเศษ
☐ มีความสามารถพิเศษทางด้าน..... ☐ วิทยาศาสตร์ ☐ คณิตศาสตร์ ☐ ภาษา ☐ ดนตรี
☐ กีฬา ☐ ทัศนศิลป์ ☐ ศิลปะการแสดง

โปรดระบุรายละเอียดความสามารถพิเศษ.....

ภาคผนวก 2
ผลการวิเคราะห์ Binary Logistic Regression และ
Multiple Linear Regression

ตัวแปรตามและตัวแปรอิสระในการวิเคราะห์

ตัวแปรตาม: ประกอบด้วย ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งวัดโดยตัวชี้วัดดังนี้

กรณีวิเคราะห์ด้วย Binary Logistics Regression: ตัวแปรตาม ได้แก่

1. Good-EQ_1 = ตัวแปรหุ่นของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี กำหนดให้
 $\text{Good-EQ}_1 = 1$ กรณีที่ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีอยู่ในเกณฑ์ปกติหรือสูงกว่าปกติ
 $= 0$ กรณีที่ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าปกติ
2. Smart-EQ_1 = ตัวแปรหุ่นของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง กำหนดให้
 $\text{Smart-EQ}_1 = 1$ กรณีที่ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งอยู่ในเกณฑ์ปกติหรือสูงกว่าปกติ
 $= 0$ กรณีที่ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าปกติ
3. Happy-EQ_1 = ตัวแปรหุ่นของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข กำหนดให้
 $\text{Happy-EQ}_1 = 1$ กรณีที่ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุขอยู่ในเกณฑ์ปกติหรือสูงกว่าปกติ
 $= 0$ กรณีที่ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุขอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าปกติ
4. EQ_1 = ตัวแปรหุ่นของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ กำหนดให้
 $\text{EQ}_1 = 1$ กรณีที่ภาวะความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในเกณฑ์ปกติหรือสูงกว่าปกติ
 $= 0$ กรณีที่ภาวะความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าปกติ

กรณีวิเคราะห์ด้วย Multiple Linear Regression: ตัวแปรตาม ได้แก่

1. Good-EQ_2 = คะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี
2. Smart-EQ_2 = คะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง
3. Happy-EQ_2 = คะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข
4. EQ_2 = คะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์
5. LnGood-EQ_2 = คะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ในรูปของ Natural Logarithm
6. LnSmart-EQ_2 = คะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง ในรูปของ Natural Logarithm
7. LnHappy-EQ_2 = คะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข ในรูปของ Natural Logarithm
8. LnEQ_2 = คะแนนภาวะความฉลาดทางอารมณ์ ในรูปของ Natural Logarithm

ตัวแปรอิสระ:

ตัวแปรโครงสร้างครอบครัว ประกอบด้วย

Fam_1 = ตัวแปรหุ่นของครอบครัวสามรุ่น (มีทั้งบิดามารดาและปู่ย่าตายาย) กำหนดให้

$\text{Fam}_1 = 1$ กรณีครอบครัวสามรุ่น

$= 0$ กรณีไม่ใช่

Fam_2 = ตัวแปรหุ่นของครอบครัวพ่อแม่ลูก กำหนดให้

$\text{Fam}_2 = 1$ กรณีครอบครัวพ่อแม่ลูก

$= 0$ กรณีไม่ใช่

Fam_3 = ตัวแปรหุ่นของครอบครัวข้ามรุ่นที่บิดามารดามีการย้ายถิ่น กำหนดให้

$\text{Fam}_3 = 1$ กรณีครอบครัวข้ามรุ่นที่บิดามารดามีการย้ายถิ่น

$= 0$ กรณีไม่ใช่

Fam₄ = ตัวแปรหุ่นของครอบครัวข้ามรุ่นที่บิดามารดาขาดการติดต่อ กำหนดให้

Fam₄ = 1 กรณีครอบครัวข้ามรุ่นที่บิดามารดาขาดการติดต่อ

= 0 กรณีไม่ใช่

Fam₅ = ตัวแปรหุ่นของครอบครัวพ่อ/แม่เลี้ยงเดี่ยว กำหนดให้

Fam₅ = 1 กรณีครอบครัวพ่อ/แม่เลี้ยงเดี่ยว

= 0 กรณีไม่ใช่

กำหนดให้กลุ่มฐานคือ ครอบครัวประเภทอื่นๆ (นั่นคือ เด็กอาศัยอยู่กับญาติหรือบุคคลอื่น)

ตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล (D) ประกอบด้วย

ที่	ตัวแปร	กลุ่มย่อย/ตัวชี้วัด
1	เพศ (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ชาย 2. หญิง (กลุ่มฐาน)
2	อายุ	อายุ (ปี)
3	ชั้นเรียน (ตัวแปรหุ่น 2 ตัว)	1. มัธยมศึกษาปีที่ 1 (กลุ่มฐาน) 2. มัธยมศึกษาปีที่ 2 3. มัธยมศึกษาปีที่ 3
4	ความสามารถพิเศษ (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ไม่มีความสามารถพิเศษใดๆ (กลุ่มฐาน) 2. มีความสามารถพิเศษอย่างน้อย 1 ด้าน
4.1	ความสามารถพิเศษด้านวิชาการ (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ไม่มี (กลุ่มฐาน) 2. มี
4.2	ความสามารถพิเศษด้านกีฬา (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ไม่มี (กลุ่มฐาน) 2. มี
4.3	ความสามารถพิเศษด้านภาษา ดนตรี ศิลปะ (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ไม่มี (กลุ่มฐาน) 2. มี
5	งานอดิเรก	
5.1	เล่นดนตรี (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ไม่มี (กลุ่มฐาน) 2. มี
5.2	เล่นกีฬา (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ไม่มี (กลุ่มฐาน) 2. มี
5.3	อ่านหนังสือ (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ไม่มี (กลุ่มฐาน) 2. มี
5.4	เล่นเกม (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ไม่มี (กลุ่มฐาน) 2. มี
5.5	ฟังเพลง (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ไม่มี (กลุ่มฐาน) 2. มี
5.6	ดูโทรทัศน์และภาพยนตร์ (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ไม่มี (กลุ่มฐาน) 2. มี

ที่	ตัวแปร	กลุ่มย่อย/ตัวชี้วัด
5.7	เล่นอินเทอร์เน็ต (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ไม่มี (กลุ่มฐาน) 2. มี
5.8	คุยกับผู้ปกครอง (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ไม่มี (กลุ่มฐาน) 2. มี
6	การช่วยทำงานบ้าน (ตัวแปรหุ่น 2 ตัว)	1. ไม่ได้ช่วย (กลุ่มฐาน) 2. ช่วยเป็นบางครั้ง 3. ช่วยเป็นประจำ
7	การทำงานพิเศษ (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ไม่ได้ทำงานพิเศษ (กลุ่มฐาน) 2. ทำงานพิเศษ
8	ระยะเวลาใช้โทรศัพท์มือถือในหนึ่งวัน (ตัวแปรหุ่น 3 ตัว)	1. ไม่เกิน 1 ชั่วโมงต่อวัน (กลุ่มฐาน) 2. มากกว่า 1 ชั่วโมงแต่ไม่เกิน 3 ชั่วโมงต่อวัน 3. มากกว่า 3 ชั่วโมงแต่ไม่เกิน 5 ชั่วโมงต่อวัน 4. มากกว่า 5 ชั่วโมงต่อวัน
9	การใช้งานโทรศัพท์มือถือ	
9.1	ใช้โทรศัพท์เพื่อศึกษา/หาข้อมูล (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ไม่ได้ใช้ (กลุ่มฐาน) 2. ใช้
9.2	ใช้โทรศัพท์เพื่อโทรศัพท์ (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ไม่ได้ใช้ (กลุ่มฐาน) 2. ใช้
9.3	ใช้โทรศัพท์เพื่อแชท/โซเชียล (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ไม่ได้ใช้ (กลุ่มฐาน) 2. ใช้
9.4	ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นเกม (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ไม่ได้ใช้ (กลุ่มฐาน) 2. ใช้
9.5	ใช้โทรศัพท์เพื่อฟังเพลง (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ไม่ได้ใช้ (กลุ่มฐาน) 2. ใช้
9.6	ใช้โทรศัพท์เพื่อดูคลิปวิดีโอ (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ไม่ได้ใช้ (กลุ่มฐาน) 2. ใช้
9.7	ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นอินเทอร์เน็ต (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ไม่ได้ใช้ (กลุ่มฐาน) 2. ใช้
10	เป้าหมายหลังจบ ม.ต้น (ตัวแปรหุ่น 2 ตัว)	1. เรียนต่อ ม.ปลาย (กลุ่มฐาน) 2. เรียนต่อสายวิชาชีพ 3. ทำงาน
11	โรคประจำตัว (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ไม่มีโรคประจำตัว (กลุ่มฐาน) 2. มีโรคประจำตัว
12	ภาวะสุขภาพ	คะแนนภาวะสุขภาพ 1-5 (1 คือ แย่มาก และ 5 คือ ดีมาก)
13	การเจ็บป่วยในรอบ 30 วันที่ผ่านมา (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ไม่มี (กลุ่มฐาน) 2. มี

ที่	ตัวแปร	กลุ่มย่อย/ตัวชี้วัด
14	การเจ็บป่วยจนต้องนอนโรงพยาบาล ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ไม่มี (กลุ่มฐาน) 2. มี
15	ภาวะอ้วนและผอม (ประเมินจาก Body Mass Index: BMI) (ตัวแปรหุ่น 2 ตัว)	1. มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ 2. มีน้ำหนักตามเกณฑ์ (กลุ่มฐาน) 3. มีน้ำหนักเกิน/มีภาวะอ้วน
16	ที่อยู่อาศัย (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ในเขตเทศบาล (กลุ่มฐาน) 2. นอกเขตเทศบาล
17	ระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียน	ระยะทาง (กิโลเมตร)
18	ความสัมพันธ์กับเพื่อนที่โรงเรียน	คะแนนความสัมพันธ์ 1-5 (1 คือ เย่มาก และ 5 คือ ดิมาก)
19	ความสัมพันธ์กับครูที่โรงเรียน	คะแนนความสัมพันธ์ 1-5 (1 คือ เย่มาก และ 5 คือ ดิมาก)
20	ความสัมพันธ์กับพื้นที่ที่อยู่อาศัย	คะแนนความสัมพันธ์ 1-5 (1 คือ เย่มาก และ 5 คือ ดิมาก)

ตัวแปรลักษณะครอบครัว (F) ประกอบด้วย

ที่	ตัวแปร	กลุ่มย่อย/ตัวชี้วัด
1	สถานภาพของบิดา/มารดา (ตัวแปรหุ่น 2 ตัว)	1. อยู่ด้วยกัน 2. หย่าร้าง/แยกกันอยู่/ไม่ทราบสถานภาพ 3. บิดา/มารดาเสียชีวิต (กลุ่มฐาน)
2	การมีพี่น้อง (ตัวแปรหุ่น 3 ตัว)	1. เป็นลูกคนเดียว 2. เป็นลูกคนโต 3. เป็นลูกคนเล็ก 4. เป็นลูกคนกลาง (กลุ่มฐาน)
3	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	จำนวนสมาชิก (คน)
4	จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีงานทำ	จำนวนสมาชิก (คน)
5	สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว (ตัวแปรหุ่น 2 ตัว)	1. ลำบาก ขัดสน (กลุ่มฐาน) 2. พอมีพอกิน ไม่ลำบาก ไม่ขัดสน 3. ใช้ชีวิตอยู่อย่างสบาย ร่ำรวย
6	บุคคลที่เป็นแหล่งรายได้หลัก (ตัวแปรหุ่น 2 ตัว)	1. บิดาและ/หรือมารดา 2. ปู่/ย่า/ตา/ยาย 3. บุคคลอื่น (กลุ่มฐาน)

ตัวแปรลักษณะผู้ปกครองและการอยู่อาศัย (PL) ประกอบด้วย

ที่	ตัวแปร	กลุ่มย่อย/ตัวชี้วัด
1	ผู้ปกครองของนักเรียน (ตัวแปรหุ่น 2 ตัว)	1. บิดาและ/หรือมารดา 2. ปู่/ย่า/ตา/ยาย 3. บุคคลอื่น (กลุ่มฐาน)
2	อายุของผู้ปกครอง	อายุ (ปี)
3	ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ต่ำกว่าปริญญาตรี (กลุ่มฐาน) 2. ปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรี
4	อาชีพหลักของผู้ปกครอง (ตัวแปรหุ่น 4 ตัว)	1. รับจ้างทั่วไป (กลุ่มฐาน) 2. เกษตรกรรม 3. พนักงานประจำทั้งภาครัฐและเอกชน 4. ค้าขาย/ประกอบธุรกิจของตนเอง 5. อาชีพอื่นๆ
5	ความสนิทสนมกับผู้ปกครอง (ตัวแปรหุ่น 2 ตัว)	1. ต่ำถึงปานกลาง (กลุ่มฐาน) 2. สูง 3. สูงมาก
6	ทักษะด้าน IT ของผู้ปกครอง (ตัวแปรหุ่น 3 ตัว)	1. แย่/แย่มาก (กลุ่มฐาน) 2. พอใช้ 3. ดี 4. ดีมาก
7	ระดับความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง	ระดับคะแนนความสัมพันธ์ (ร้อยละ)
8	กิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง	จำนวนกิจกรรม (กิจกรรม)
9	ความสนิทสนมกับสมาชิกใน ครอบครัวคนอื่นๆ (ตัวแปรหุ่น 2 ตัว)	1. ต่ำถึงปานกลาง (กลุ่มฐาน) 2. สูง 3. สูงมาก
10	การเลี้ยงดูที่นักเรียนได้รับ (ตัวแปรหุ่น 3 ตัว)	1. เข้มงวด 2. มีเหตุผล 3. ใช้ความรุนแรง 4. ตามใจ (กลุ่มฐาน)
11	สภาพบ้านที่อยู่อาศัย (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. แข็งแรงปลอดภัย 2. ทรุดโทรม (กลุ่มฐาน)
12	สภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย (ตัวแปรหุ่น 1 ตัว)	1. ปลอดภัย 2. อันตราย (กลุ่มฐาน)

ผลการวิเคราะห์ Binary Logistic Regression

กรณีที่ 1: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี

ตารางที่ 2ก: ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีด้วย Binary Logistic Regression

Variable	Coefficient	Odd Ratio	Std. Error	P-Value	Marginal Effects
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	0.0299	1.0304	0.4763	0.9499	0.0014
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	1.0953	2.9901	0.7641	0.1517	0.0427
เด็กชาย	-0.9140**	0.4009	0.4123	0.0266	-0.0485
อายุ (ปี)	-0.5108	0.6000	0.3334	0.1255	-0.0246
มีความสามารถพิเศษอย่างน้อย 1 ด้าน	1.2122	3.3610	0.7548	0.1083	0.0734
มีความสามารถพิเศษด้านวิชาการ	-0.6409	0.5268	0.8016	0.4240	-0.0402
มีความสามารถพิเศษด้านกีฬา	-0.9685	0.3796	0.7512	0.1973	-0.0538
มีความสามารถพิเศษด้านภาษา ดนตรี ศิลปะ	-0.7206	0.4865	0.7538	0.3391	-0.0397
มีงานอดิเรกเล่นดนตรี	0.5013	1.6508	0.8130	0.5375	0.0200
มีงานอดิเรกเล่นกีฬา	0.2598	1.2966	0.4137	0.5300	0.0119
มีงานอดิเรกอ่านหนังสือ	0.1881	1.2070	0.5145	0.7146	0.0086
มีงานอดิเรกเล่นเกม	0.2953	1.3436	0.4098	0.4712	0.0138
มีงานอดิเรกฟังเพลง	0.5316	1.7016	0.4068	0.1913	0.0259
มีงานอดิเรกดูโทรทัศน์และภาพยนตร์	0.0932	1.0977	0.3740	0.8032	0.0045
มีงานอดิเรกเล่นอินเทอร์เน็ต	-0.0978	0.9068	0.3701	0.7915	-0.0047
มีงานอดิเรกคุยกับผู้ปกครอง	0.7368	2.0893	0.5323	0.1663	0.0299
ช่วยทำงานบ้านเป็นบางครั้ง	2.4962**	12.1364	0.9851	0.0113	0.1351
ช่วยทำงานบ้านเป็นประจำ	2.7870***	16.2315	1.0326	0.0070	0.1652
มีการทำงานพิเศษ	0.1667	1.1814	0.5643	0.7677	0.0076
ใช้โทรศัพท์ 1-3 ชั่วโมงต่อวัน	0.8578*	2.3579	0.4526	0.0580	0.0392
ใช้โทรศัพท์ 3-5 ชั่วโมงต่อวัน	0.5384	1.7133	0.4905	0.2723	0.0232
ใช้โทรศัพท์เกินกว่า 5 ชั่วโมงต่อวัน	1.3885**	4.0090	0.6098	0.0228	0.0477
ใช้โทรศัพท์เพื่อศึกษา/หาข้อมูล	-0.4678	0.6264	0.3876	0.2275	-0.0239
ใช้โทรศัพท์เพื่อโทรศัพท์	-0.7202	0.4866	0.5761	0.2112	-0.0457
ใช้โทรศัพท์เพื่อแชท/โซเชียล	-0.5230	0.5927	0.3470	0.1317	-0.0250
ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นเกม	-0.1872	0.8293	0.3854	0.6271	-0.0092
ใช้โทรศัพท์เพื่อฟังเพลง	0.1179	1.1251	0.3639	0.7459	0.0056
ใช้โทรศัพท์เพื่อดูคลิปวิดีโอ	0.8155*	2.2602	0.4790	0.0887	0.0338
ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นอินเทอร์เน็ต	-0.4029	0.6684	0.3985	0.3121	-0.0212

Variable	Coefficient	Odd Ratio	Std. Error	P-Value	Marginal Effects
มีเป้าหมายเรียนต่อสายวิชาชีพหลังจบ ม.ต้น	0.0203	1.0205	0.3949	0.9590	0.0010
มีเป้าหมายทำงานหลังจบ ม.ต้น	1.0346	2.8139	1.1279	0.3590	0.0329
มีโรคประจำตัว	-0.3950	0.6737	0.4965	0.4263	-0.0218
ระดับคะแนนสุขภาพ (1-5)	-0.0220	0.9782	0.2550	0.9312	-0.0011
เจ็บป่วยจนต้องเข้ารักษาในโรงพยาบาลในรอบ 1 ปี	-0.1085	0.8972	0.5320	0.8384	-0.0054
เจ็บป่วยในรอบ 1 เดือน	0.5811	1.7881	0.3980	0.1442	0.0253
มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์	-0.0471	0.9540	0.3584	0.8954	-0.0023
มีน้ำหนักเกิน/มีภาวะอ้วน	-0.8932*	0.4093	0.5118	0.0809	-0.0588
ระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียน	0.0241	1.0244	0.0310	0.4360	0.0012
อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล	0.6631*	1.9407	0.3738	0.0761	0.0329
คะแนนความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียน	0.3161	1.3717	0.2490	0.2042	0.0152
คะแนนความสัมพันธ์กับครูประจำชั้น	0.4304	1.5379	0.2921	0.1407	0.0207
คะแนนความสัมพันธ์กับพื้นที่อยู่อาศัย	0.7459***	2.1083	0.2573	0.0037	0.0359
เป็นลูกคนเดียว	0.4064	1.5014	0.5979	0.4967	0.0173
เป็นลูกคนโต	0.2655	1.3041	0.5123	0.6043	0.0123
เป็นลูกคนเล็ก	0.1097	1.1159	0.5033	0.8275	0.0052
บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	-0.8704	0.4188	0.7336	0.2354	-0.0427
บิดาแยกกันอยู่/ไม่ทราบสถานภาพ	-0.5753	0.5625	0.7393	0.4364	-0.0293
แหล่งรายได้หลักมาจากบิดามารดา	-1.1498	0.3167	0.9287	0.2157	-0.0439
แหล่งรายได้หลักมาจากปู่ตายาย	-0.1902	0.8268	1.0872	0.8611	-0.0097
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	-0.0902	0.9137	0.0987	0.3609	-0.0043
จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้	-0.0768	0.9260	0.1251	0.5389	-0.0037
ฐานะพอมีพอกิน ไม่ลำบาก	-0.3359	0.7147	0.4183	0.4220	-0.0155
ฐานะอยู่สบาย ร่ำรวย	-0.3025	0.7390	0.6324	0.6325	-0.0162
ผู้ปกครองหลักคือบิดามารดา	0.3807	1.4634	0.7704	0.6212	0.0187
ผู้ปกครองหลักคือปู่ตายาย	0.7152	2.0446	0.8443	0.3969	0.0321
ผู้ปกครองจบปริญญาตรีหรือสูงกว่า	-0.8592	0.4235	0.6358	0.1766	-0.0576
อายุของผู้ปกครอง	-0.0405**	0.9603	0.0200	0.0432	-0.0019
ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง	-1.6937	0.1838	1.0357	0.1020	-0.1004
ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกร	-1.5606	0.2100	1.0427	0.1345	-0.1049
ผู้ปกครองเป็นพนักงานประจำ	-0.8486	0.4280	1.1020	0.4413	-0.0540
ผู้ปกครองทำธุรกิจส่วนตัว	0.2908	1.3375	1.3826	0.8334	0.0126
มีสัมพันธ์กับผู้ปกครองในระดับดี	1.3718*	0.2536	0.8101	0.0904	0.0822
มีสัมพันธ์กับผู้ปกครองในระดับดีมาก	-1.0388	0.3539	0.8367	0.2144	-0.0490

Variable	Coefficient	Odd Ratio	Std. Error	P-Value	Marginal Effects
ระดับความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง (ร้อยละ)	0.0190*	1.0192	0.0101	0.0602	0.0009
จำนวนกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง	0.0150	1.0151	0.2063	0.9419	0.0007
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับพอใช้	-0.3574	0.6995	0.6350	0.5735	-0.0181
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับดี	-0.1176	0.8890	0.6719	0.8611	-0.0057
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับดีมาก	-0.0498	0.9514	0.8414	0.9528	-0.0024
มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวในระดับดี	-0.6421	0.5262	0.6656	0.3347	-0.0312
มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวในระดับดีมาก	-0.4135	0.6613	0.7225	0.5671	-0.0207
การเลี้ยงดูเป็นแบบเข้มงวด	1.6089**	4.9975	0.8047	0.0456	0.0455
การเลี้ยงดูเป็นแบบมีเหตุผล	1.4425**	4.2313	0.6087	0.0178	0.1121
การเลี้ยงดูเป็นแบบใช้ความรุนแรง	0.2863	1.3315	1.3252	0.8289	0.0122
บ้านที่อาศัยอยู่มีความแข็งแรง	0.0735	1.0762	0.5825	0.8996	0.0036
สภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่มีความปลอดภัย	0.5723	1.7724	0.8985	0.5242	0.0352
ครอบครัวสามรุ่น	-0.5207	0.5941	1.0358	0.6152	-0.0281
ครอบครัวพ่อแม่ลูก	-0.6444	0.5250	1.0661	0.5455	-0.0359
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาย้ายถิ่น	-0.0685	0.9338	1.0684	0.9489	-0.0033
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาขาดการติดต่อ	-2.7405*	0.0645	1.4936	0.0665	-0.3957
ครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว	0.5005	1.6495	1.3030	0.7009	0.0199
Observations	602				
Pseudo R-Squared	0.4276				
Hosmer and Lemeshow's Chi Square	10.1011				
P-Value	0.2580				

หมายเหตุ: *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

กรณีที่ 2: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง

ตารางที่ 2ข: ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งด้วย Binary Logistic Regression

Variable	Coefficient	Odd Ratio	Std. Error	P-Value	Marginal Effects
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	0.0269	1.0272	0.3260	0.9343	0.0052
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	0.4413	1.5547	0.5101	0.3870	0.0808
เด็กชาย	0.1872	1.2058	0.2786	0.5017	0.0359
อายุ (ปี)	-0.0954	0.9090	0.2212	0.6661	-0.0185
มีความสามารถพิเศษอย่างน้อย 1 ด้าน	0.7703	2.1605	0.5140	0.1339	0.1576
มีความสามารถพิเศษด้านวิชาการ	0.8505	2.3409	0.6794	0.2106	0.1340
มีความสามารถพิเศษด้านกีฬา	-0.7212	0.4862	0.4939	0.1442	-0.1453

Variable	Coefficient	Odd Ratio	Std. Error	P-Value	Marginal Effects
มีความสามารถพิเศษด้านภาษา ดนตรี ศิลปะ	-0.7136	0.4899	0.4985	0.1523	-0.1460
มีงานอดิเรกเล่นดนตรี	-0.2749	0.7596	0.4490	0.5403	-0.0561
มีงานอดิเรกเล่นกีฬา	0.6953**	2.0043	0.2738	0.0111	0.1251
มีงานอดิเรกอ่านหนังสือ	0.0351	1.0357	0.3180	0.9121	0.0068
มีงานอดิเรกเล่นเกม	-0.3939	0.6744	0.2648	0.1368	-0.0777
มีงานอดิเรกฟังเพลง	-0.0573	0.9443	0.2520	0.8202	-0.0111
มีงานอดิเรกดูโทรทัศน์และภาพยนตร์	-0.1503	0.8604	0.2423	0.5350	-0.0292
มีงานอดิเรกเล่นอินเทอร์เน็ต	0.0185	1.0187	0.2536	0.9418	0.0036
มีงานอดิเรกคุยกับผู้ปกครอง	-0.2277	0.7963	0.2937	0.4382	-0.0454
ช่วยทำงานบ้านเป็นบางครั้ง	1.0341	2.8127	0.7953	0.1935	0.1966
ช่วยทำงานบ้านเป็นประจำ	0.8947	2.4466	0.8116	0.2703	0.1725
มีการทำงานพิเศษ	1.0316***	2.8056	0.3951	0.0090	0.1621
ใช้โทรศัพท์ 1-3 ชั่วโมงต่อวัน	0.4526	1.5724	0.3309	0.1714	0.0857
ใช้โทรศัพท์ 3-5 ชั่วโมงต่อวัน	0.1889	1.2080	0.3625	0.6022	0.0357
ใช้โทรศัพท์เกินกว่า 5 ชั่วโมงต่อวัน	0.3203	1.3775	0.4055	0.4297	0.0590
ใช้โทรศัพท์เพื่อศึกษา/หาข้อมูล	0.0481	1.0493	0.2571	0.8515	0.0093
ใช้โทรศัพท์เพื่อโทรศัพท์	-0.3441	0.7089	0.3873	0.3743	-0.0709
ใช้โทรศัพท์เพื่อแชท/โซเชียล	0.3625	1.4369	0.2297	0.1146	0.0705
ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นเกม	-0.1134	0.8928	0.2626	0.6659	-0.0221
ใช้โทรศัพท์เพื่อฟังเพลง	-0.4621*	0.6300	0.2363	0.0505	-0.0902
ใช้โทรศัพท์เพื่อดูคลิปวิดีโอ	0.0439	1.0449	0.2647	0.8683	0.0085
ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นอินเทอร์เน็ต	0.4443	1.5594	0.2710	0.1012	0.0816
มีเป้าหมายเรียนต่อสายวิชาชีพหลังจบ ม.ต้น	-0.1724	0.8416	0.2648	0.5150	-0.0341
มีเป้าหมายทำงานหลังจบ ม.ต้น	-1.2223*	0.2945	0.6627	0.0651	-0.2829
มีโรคประจำตัว	0.1264	1.1347	0.3421	0.7119	0.0239
ระดับคะแนนสุขภาพ (1-5)	-0.1002	0.9046	0.1690	0.5532	-0.0194
เจ็บป่วยจนต้องเข้ารักษาในโรงพยาบาลในรอบ 1 ปี	0.3256	1.3849	0.3839	0.3964	0.0590
เจ็บป่วยในรอบ 1 เดือน	-0.1705	0.8432	0.2421	0.4811	-0.0336
มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์	0.1460	1.1572	0.2387	0.5407	0.0281
มีน้ำหนักเกิน/มีภาวะอ้วน	0.4930	1.6372	0.3662	0.1782	0.0868
ระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียน	0.0230	1.0233	0.0186	0.2150	0.0045
อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล	0.2438	1.2760	0.2370	0.3037	0.0473
คะแนนความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียน	0.5274***	1.6946	0.1789	0.0032	0.1021
คะแนนความสัมพันธ์กับครูประจำชั้น	0.2414	1.2731	0.1918	0.2081	0.0467

Variable	Coefficient	Odd Ratio	Std. Error	P-Value	Marginal Effects
คะแนนความสัมพันธ์กับพื้นที่อยู่อาศัย	0.1953	1.2157	0.1713	0.2543	0.0378
เป็นลูกคนเดียว	0.0817	1.0851	0.4202	0.8459	0.0156
เป็นลูกคนโต	0.0201	1.0203	0.3643	0.9561	0.0039
เป็นลูกคนเล็ก	0.0156	1.0157	0.3625	0.9657	0.0030
บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	0.0703	1.0728	0.4287	0.8698	0.0136
บิดาแยกกันอยู่/ไม่ทราบสถานภาพ	0.3368	1.4004	0.4127	0.4145	0.0642
แหล่งรายได้หลักมาจากบิดามารดา	0.2661	1.3049	0.4381	0.5435	0.0532
แหล่งรายได้หลักมาจากปู่ย่าตายาย	1.3302**	3.7818	0.5461	0.0149	0.2011
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	-0.0928	0.9114	0.0686	0.1760	-0.0180
จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้	0.1384	1.1484	0.0887	0.1185	0.0268
ฐานะพอมีพอกิน ไม่ลำบาก	-0.1206	0.8864	0.2855	0.6727	-0.0231
ฐานะอยู่สบาย ร่ำรวย	-0.4066	0.6659	0.4218	0.3351	-0.0841
ผู้ปกครองหลักคือบิดามารดา	0.0024	1.0024	0.4875	0.9961	0.0005
ผู้ปกครองหลักคือปู่ย่าตายาย	0.2401	1.2714	0.5446	0.6592	0.0458
ผู้ปกครองจบปริญญาตรีหรือสูงกว่า	0.5073	1.6608	0.4383	0.2471	0.0881
อายุของผู้ปกครอง	-0.0121	0.9880	0.0131	0.3563	-0.0023
ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง	-0.4889	0.6133	0.5852	0.4034	-0.0964
ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกร	-0.7249	0.4844	0.5891	0.2186	-0.1489
ผู้ปกครองเป็นพนักงานประจำ	-0.9339	0.3930	0.6317	0.1393	-0.2041
ผู้ปกครองทำธุรกิจส่วนตัว	-0.3547	0.7014	0.6908	0.6076	-0.0732
มีสัมพันธ์กับผู้ปกครองในระดับดี	-0.1206	0.8863	0.4519	0.7895	-0.0235
มีสัมพันธ์กับผู้ปกครองในระดับดีมาก	0.0913	1.0956	0.4651	0.8444	0.0177
ระดับความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง (ร้อยละ)	0.0150**	1.0151	0.0070	0.0322	0.0029
จำนวนกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง	0.2315*	1.2604	0.1281	0.0708	0.0448
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับพอใช้	0.7777**	2.1765	0.3923	0.0474	0.1423
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับดี	0.5357	1.7086	0.4096	0.1909	0.1014
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับดีมาก	0.1112	1.1176	0.5002	0.8240	0.0211
มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวในระดับดี	0.2744	1.3157	0.4401	0.5330	0.0531
มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวในระดับดีมาก	0.2002	1.2217	0.4793	0.6761	0.0384
การเลี้ยงดูเป็นแบบเข้มงวด	0.4257	1.5307	0.5838	0.4658	0.0753
การเลี้ยงดูเป็นแบบมีเหตุผล	0.2916	1.3385	0.4652	0.5308	0.0591
การเลี้ยงดูเป็นแบบใช้ความรุนแรง	0.2683	1.3077	0.9835	0.7850	0.0486
บ้านที่อาศัยอยู่มีความแข็งแรง	0.0112	1.0113	0.4243	0.9789	0.0022
สภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่มีความปลอดภัย	0.1259	1.1342	0.6346	0.8427	0.0250

Variable	Coefficient	Odd Ratio	Std. Error	P-Value	Marginal Effects
ครอบครัวสามรุ่น	0.5151	1.6737	0.5019	0.3048	0.0939
ครอบครัวพ่อแม่ลูก	1.0180*	2.7677	0.5402	0.0595	0.1737
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาย้ายถิ่น	0.3434	1.4098	0.5067	0.4979	0.0644
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาขาดการติดต่อ	0.5842	1.7936	1.0299	0.5705	0.0973
ครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว	0.4009	1.4931	0.6104	0.5114	0.0710
Observations	602				
Pseudo R-Squared	0.2809				
Hosmer and Lemeshow's Chi Square	9.9101				
P-Value	0.2714				

หมายเหตุ: *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

กรณีที่ 3: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข

ตารางที่ 2ค: ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุขด้วย Binary Logistic Regression

Variable	Coefficient	Odd Ratio	Std. Error	P-Value	Marginal Effects
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	0.4059	1.5006	0.4174	0.3309	0.0400
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	0.3016	1.3520	0.6337	0.6341	0.0289
เด็กชาย	-0.8454**	0.4294	0.3545	0.0171	-0.0918
อายุ (ปี)	-0.1221	0.8850	0.2740	0.6558	-0.0124
มีความสามารถพิเศษอย่างน้อย 1 ด้าน	-0.4584	0.6323	0.7760	0.5547	-0.0438
มีความสามารถพิเศษด้านวิชาการ	0.6477	1.9112	0.9145	0.4788	0.0525
มีความสามารถพิเศษด้านกีฬา	0.9728	2.6454	0.7682	0.2054	0.0905
มีความสามารถพิเศษด้านภาษา ดนตรี ศิลปะ	0.8777	2.4053	0.7702	0.2545	0.0792
มีงานอดิเรกเล่นดนตรี	-0.3833	0.6816	0.5880	0.5145	-0.0440
มีงานอดิเรกเล่นกีฬา	0.2796	1.3226	0.3385	0.4088	0.0272
มีงานอดิเรกอ่านหนังสือ	0.4830	1.6210	0.4134	0.2427	0.0439
มีงานอดิเรกเล่นเกม	-0.1928	0.8246	0.3250	0.5529	-0.0199
มีงานอดิเรกฟังเพลง	-0.2708	0.7628	0.3168	0.3926	-0.0274
มีงานอดิเรกดูโทรทัศน์และภาพยนตร์	0.7795**	2.1804	0.3087	0.0116	0.0785
มีงานอดิเรกเล่นอินเทอร์เน็ต	0.0700	1.0725	0.3163	0.8249	0.0071
มีงานอดิเรกคุยกับผู้ปกครอง	0.0998	1.1049	0.3833	0.7946	0.0099
ช่วยทำงานบ้านเป็นบางครั้ง	1.7325*	5.6545	0.9025	0.0549	0.1784
ช่วยทำงานบ้านเป็นประจำ	1.2524	3.4987	0.9178	0.1724	0.1305
มีการทำงานพิเศษ	0.3565	1.4284	0.4266	0.4034	0.0326

Variable	Coefficient	Odd Ratio	Std. Error	P-Value	Marginal Effects
ใช้โทรศัพท์ 1-3 ชั่วโมงต่อวัน	0.0522	1.0536	0.3791	0.8905	0.0053
ใช้โทรศัพท์ 3-5 ชั่วโมงต่อวัน	0.6334	1.8841	0.4656	0.1737	0.0572
ใช้โทรศัพท์เกินกว่า 5 ชั่วโมงต่อวัน	0.4360	1.5465	0.4874	0.3711	0.0398
ใช้โทรศัพท์เพื่อศึกษา/หาข้อมูล	-0.3120	0.7320	0.3097	0.3138	-0.0327
ใช้โทรศัพท์เพื่อโทรศัพท์	0.0111	1.0111	0.4912	0.9820	0.0011
ใช้โทรศัพท์เพื่อแชท/โซเชียล	-0.3179	0.7277	0.2801	0.2565	-0.0320
ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นเกม	-0.2385	0.7878	0.3128	0.4457	-0.0248
ใช้โทรศัพท์เพื่อฟังเพลง	-0.3830	0.6818	0.2878	0.1832	-0.0395
ใช้โทรศัพท์เพื่อดูคลิปวิดีโอ	-0.5645*	0.5686	0.3355	0.0924	-0.0634
ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นอินเทอร์เน็ต	-0.7853**	0.4560	0.3187	0.0137	-0.0921
มีเป้าหมายเรียนต่อสายวิชาชีพหลังจบ ม.ต้น	-0.2273	0.7966	0.3203	0.4779	-0.0242
มีเป้าหมายทำงานหลังจบ ม.ต้น	-0.2796	0.7561	0.7423	0.7065	-0.0314
มีโรคประจำตัว	0.6729	1.9600	0.4518	0.1364	0.0562
ระดับคะแนนสุขภาพ (1-5)	0.1345	1.1439	0.2023	0.5063	0.0136
เจ็บป่วยจนต้องเข้ารักษาในโรงพยาบาลในรอบ 1 ปี	-0.0147	0.9854	0.4643	0.9747	-0.0015
เจ็บป่วยในรอบ 1 เดือน	-0.1353	0.8734	0.3017	0.6538	-0.0140
มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์	0.0751	1.0779	0.2894	0.7954	0.0076
มีน้ำหนักเกิน/มีภาวะอ้วน	0.7235	2.0617	0.4695	0.1233	0.0598
ระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียน	0.0239	1.0242	0.0255	0.3501	0.0024
อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล	0.0051	1.0051	0.2938	0.9861	0.0005
คะแนนความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียน	0.6429***	1.9020	0.2188	0.0033	0.0652
คะแนนความสัมพันธ์กับครูประจำชั้น	0.0820	1.0854	0.2468	0.7399	0.0083
คะแนนความสัมพันธ์กับพื้นที่อยู่อาศัย	-0.0391	0.9617	0.2242	0.8617	-0.0040
เป็นลูกคนเดียว	-0.3880	0.6784	0.4845	0.4233	-0.0436
เป็นลูกคนโต	0.0720	1.0747	0.4314	0.8674	0.0072
เป็นลูกคนเล็ก	0.1366	1.1464	0.4320	0.7519	0.0137
บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	0.1200	1.1275	0.5159	0.8160	0.0122
บิดาแยกกันอยู่/ไม่ทราบสถานภาพ	0.0926	1.0971	0.4932	0.8510	0.0093
แหล่งรายได้หลักมาจากบิดามารดา	-0.3981	0.6716	0.6487	0.5394	-0.0373
แหล่งรายได้หลักมาจากปู่ย่าตายาย	-0.0899	0.9140	0.7540	0.9051	-0.0093
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	0.0045	1.0045	0.0865	0.9588	0.0005
จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้	-0.0019	0.9981	0.1065	0.9856	-0.0002
ฐานะพอมีพอกิน ไม่ลำบาก	-0.1466	0.8636	0.3365	0.6630	-0.0146
ฐานะอยู่สบาย ร่ำรวย	0.3367	1.4003	0.5465	0.5378	0.0310

Variable	Coefficient	Odd Ratio	Std. Error	P-Value	Marginal Effects
ผู้ปกครองหลักคือบิดามารดา	-0.4233	0.6549	0.7076	0.5497	-0.0423
ผู้ปกครองหลักคือปู่ย่าตายาย	-0.2784	0.7570	0.7578	0.7133	-0.0291
ผู้ปกครองจบปริญญาตรีหรือสูงกว่า	0.8264	2.2851	0.5928	0.1633	0.0646
อายุของผู้ปกครอง	0.0099	1.0100	0.0165	0.5461	0.0010
ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง	-1.4402	0.2369	0.9089	0.1131	-0.1650
ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกร	-1.5574*	0.2107	0.9187	0.0900	-0.2027
ผู้ปกครองเป็นพนักงานประจำ	-0.3873	0.6789	0.9803	0.6928	-0.0436
ผู้ปกครองทำธุรกิจส่วนตัว	-1.4060	0.2451	1.0125	0.1649	-0.2148
มีสัมพันธกับผู้ปกครองในระดับดี	0.3697	1.4473	0.5352	0.4896	0.0361
มีสัมพันธกับผู้ปกครองในระดับดีมาก	0.3149	1.3701	0.5639	0.5765	0.0324
ระดับความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง (ร้อยละ)	-0.0033	0.9967	0.0083	0.6881	-0.0003
จำนวนกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง	0.5745***	1.7762	0.1888	0.0024	0.0582
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับพอใช้	0.3567	1.4286	0.5042	0.4793	0.0349
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับดี	0.3749	1.4548	0.5360	0.4844	0.0372
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับดีมาก	0.1220	1.1297	0.6427	0.8495	0.0119
มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวในระดับดี	0.5661	1.7615	0.5026	0.2600	0.0579
มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวในระดับดีมาก	1.2564**	3.5127	0.5755	0.0290	0.1195
การเลี้ยงดูเป็นแบบเข้มงวด	0.4417	1.5553	0.6703	0.5100	0.0389
การเลี้ยงดูเป็นแบบมีเหตุผล	0.8400	2.3164	0.5390	0.1192	0.1063
การเลี้ยงดูเป็นแบบใช้ความรุนแรง	0.8969	2.4521	1.1816	0.4478	0.0651
บ้านที่อาศัยอยู่มีความแข็งแรง	-0.6987	0.4972	0.5269	0.1848	-0.0570
สภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่มีความปลอดภัย	0.2327	1.2620	0.7452	0.7549	0.0256
ครอบครัวสามรุ่น	0.1994	1.2207	0.6835	0.7705	0.0195
ครอบครัวพ่อแม่ลูก	0.0952	1.0999	0.7200	0.8948	0.0095
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาย้ายถิ่น	0.6617	1.9380	0.6929	0.3396	0.0614
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาขาดการติดต่อ	-0.9731	0.3779	1.3100	0.4576	-0.1394
ครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว	0.7302	2.0755	0.8311	0.3796	0.0581
Observations	602				
Pseudo R-Squared	0.3635				
Hosmer and Lemeshow's Chi Square	4.3969				
P-Value	0.8197				

หมายเหตุ: *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

กรณีที่ 4: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์

ตารางที่ 2ง: ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้วย Binary Logistic Regression

Variable	Coefficient	Odd Ratio	Std. Error	P-Value	Marginal Effects
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	0.2907	1.3374	0.4039	0.4716	0.0307
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	0.7734	2.1672	0.6407	0.2274	0.0727
เด็กชาย	-0.5625	0.5698	0.3457	0.1037	-0.0633
อายุ (ปี)	-0.3893	0.6776	0.2770	0.1599	-0.0420
มีความสามารถพิเศษอย่างน้อย 1 ด้าน	-0.2296	0.7948	0.7174	0.7489	-0.0240
มีความสามารถพิเศษด้านวิชาการ	0.8471	2.3329	0.9069	0.3502	0.0687
มีความสามารถพิเศษด้านกีฬา	0.7988	2.2229	0.7087	0.2596	0.0801
มีความสามารถพิเศษด้านภาษา ดนตรี ศิลปะ	0.4800	1.6160	0.7095	0.4987	0.0485
มีงานอดิเรกเล่นดนตรี	-0.0109	0.9891	0.6081	0.9857	-0.0012
มีงานอดิเรกเล่นกีฬา	0.3327	1.3947	0.3351	0.3209	0.0341
มีงานอดิเรกอ่านหนังสือ	0.4154	1.5150	0.3935	0.2911	0.0408
มีงานอดิเรกเล่นเกม	0.0802	1.0835	0.3175	0.8007	0.0086
มีงานอดิเรกฟังเพลง	-0.3063	0.7362	0.3092	0.3219	-0.0330
มีงานอดิเรกดูโทรทัศน์และภาพยนตร์	0.2557	1.2913	0.2936	0.3838	0.0275
มีงานอดิเรกเล่นอินเทอร์เน็ต	0.3822	1.4654	0.3093	0.2166	0.0409
มีงานอดิเรกคุยกับผู้ปกครอง	0.0164	1.0165	0.3796	0.9656	0.0018
ช่วยทำงานบ้านเป็นบางครั้ง	2.2349***	9.3452	0.8599	0.0093	0.2475
ช่วยทำงานบ้านเป็นประจำ	1.8399**	6.2958	0.8766	0.0358	0.2082
มีการทำงานพิเศษ	0.5341	1.7058	0.4467	0.2318	0.0496
ใช้โทรศัพท์ 1-3 ชั่วโมงต่อวัน	0.5466	1.7274	0.3856	0.1563	0.0569
ใช้โทรศัพท์ 3-5 ชั่วโมงต่อวัน	0.1924	1.2121	0.4254	0.6511	0.0200
ใช้โทรศัพท์เกินกว่า 5 ชั่วโมงต่อวัน	0.5449	1.7244	0.4844	0.2607	0.0518
ใช้โทรศัพท์เพื่อศึกษา/หาข้อมูล	-0.4367	0.6461	0.3078	0.1559	-0.0493
ใช้โทรศัพท์เพื่อโทรศัพท์	-0.6489	0.5226	0.4435	0.1434	-0.0854
ใช้โทรศัพท์เพื่อแชท/โซเชียล	-0.2346	0.7909	0.2766	0.3963	-0.0252
ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นเกม	-0.5334*	0.5866	0.3140	0.0894	-0.0607
ใช้โทรศัพท์เพื่อฟังเพลง	-0.0714	0.9310	0.2910	0.8061	-0.0077
ใช้โทรศัพท์เพื่อดูคลิปวิดีโอ	0.5393	1.7147	0.3583	0.1323	0.0532
ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นอินเทอร์เน็ต	-0.3945	0.6740	0.3213	0.2195	-0.0457
มีเป้าหมายเรียนต่อสายวิชาชีพหลังจบ ม.ต้น	-0.1731	0.8410	0.3215	0.5902	-0.0194
มีเป้าหมายทำงานหลังจบ ม.ต้น	-0.4867	0.6147	0.7600	0.5219	-0.0622

Variable	Coefficient	Odd Ratio	Std. Error	P-Value	Marginal Effects
มีโรคประจำตัว	0.4203	1.5224	0.4447	0.3446	0.0402
ระดับคะแนนสุขภาพ (1-5)	0.1889	1.2080	0.2012	0.3478	0.0204
เจ็บป่วยจนต้องเข้ารักษาในโรงพยาบาลในรอบ 1 ปี	0.4170	1.5175	0.4827	0.3876	0.0396
เจ็บป่วยในรอบ 1 เดือน	-0.3521	0.7032	0.2911	0.2264	-0.0402
มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์	-0.3050	0.7371	0.2925	0.2971	-0.0334
มีน้ำหนักเกิน/มีภาวะอ้วน	0.0596	1.0614	0.4321	0.8903	0.0063
ระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียน	0.0348	1.0355	0.0257	0.1750	0.0038
อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล	0.1271	1.1355	0.2961	0.6678	0.0138
คะแนนความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียน	0.6876***	1.9889	0.2138	0.0013	0.0742
คะแนนความสัมพันธ์กับครูประจำชั้น	0.3242	1.3830	0.2392	0.1753	0.0350
คะแนนความสัมพันธ์กับพื้นที่อยู่อาศัย	0.4361**	1.5467	0.2147	0.0422	0.0470
เป็นลูกคนเดียว	-0.0970	0.9076	0.4784	0.8394	-0.0107
เป็นลูกคนโต	0.3913	1.4789	0.4310	0.3639	0.0404
เป็นลูกคนเล็ก	0.1033	1.1088	0.4191	0.8053	0.0110
บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	0.4805	1.6169	0.4868	0.3236	0.0521
บิดาแยกกันอยู่/ไม่ทราบสถานภาพ	0.7518	2.1208	0.4783	0.1160	0.0776
แหล่งรายได้หลักมาจากบิดามารดา	-1.1858*	0.3055	0.6413	0.0644	-0.1032
แหล่งรายได้หลักมาจากปู่ตายาย	0.2487	1.2824	0.7777	0.7491	0.0252
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	-0.1022	0.9029	0.0798	0.2006	-0.0110
จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้	0.0343	1.0349	0.1032	0.7398	0.0037
ฐานะพอมีพอกิน ไม่ลำบาก	-0.2788	0.7567	0.3443	0.4181	-0.0291
ฐานะอยู่สบาย ร่ำรวย	-0.2083	0.8120	0.5374	0.6983	-0.0238
ผู้ปกครองหลักคือบิดามารดา	0.7863	2.1952	0.5955	0.1867	0.0883
ผู้ปกครองหลักคือปู่ตายาย	1.0826	2.9524	0.6767	0.1096	0.1068
ผู้ปกครองจบปริญญาตรีหรือสูงกว่า	-0.5077	0.6019	0.5373	0.3448	-0.0640
อายุของผู้ปกครอง	-0.0185	0.9817	0.0154	0.2278	-0.0020
ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง	-0.3755	0.6869	0.6642	0.5718	-0.0416
ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกร	-0.6275	0.5339	0.6750	0.3526	-0.0746
ผู้ปกครองเป็นพนักงานประจำ	0.4902	1.6326	0.7381	0.5066	0.0465
ผู้ปกครองทำธุรกิจส่วนตัว	0.6446	1.9053	0.8745	0.4610	0.0571
มีสัมพันธ์กับผู้ปกครองในระดับดี	0.4265	1.5318	0.5330	0.4236	0.0441
มีสัมพันธ์กับผู้ปกครองในระดับดีมาก	0.2950	1.3431	0.5584	0.5973	0.0322
ระดับความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง (ร้อยละ)	0.0104	1.0105	0.0082	0.2032	0.0011
จำนวนกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง	0.3175*	1.3737	0.1720	0.0649	0.0343

Variable	Coefficient	Odd Ratio	Std. Error	P-Value	Marginal Effects
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับพอใช้	0.1333	1.1425	0.5000	0.7898	0.0142
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับดี	-0.0969	0.9076	0.5243	0.8534	-0.0105
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับดีมาก	-0.2010	0.8179	0.6491	0.7568	-0.0229
มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวในระดับดี	-0.1929	0.8245	0.4990	0.6991	-0.0208
มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวในระดับดีมาก	-0.0369	0.9638	0.5647	0.9479	-0.0040
การเลี้ยงดูเป็นแบบเข้มงวด	0.8760	2.4012	0.6830	0.1996	0.0720
การเลี้ยงดูเป็นแบบมีเหตุผล	1.2966**	3.6567	0.5330	0.0150	0.1927
การเลี้ยงดูเป็นแบบใช้ความรุนแรง	-0.3128	0.7314	1.0492	0.7656	-0.0378
บ้านที่อาศัยอยู่มีความแข็งแรง	-0.2977	0.7425	0.5488	0.5874	-0.0293
สภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่มีความปลอดภัย	-0.8813	0.4142	0.9312	0.3439	-0.0698
ครอบครัวสามรุ่น	0.3241	1.3827	0.6647	0.6259	0.0331
ครอบครัวพ่อแม่ลูก	0.1854	1.2037	0.7042	0.7924	0.0194
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาย้ายถิ่น	0.1543	1.1668	0.6790	0.8203	0.0163
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาขาดการติดต่อ	0.3168	1.3728	1.2637	0.8020	0.0304
ครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว	0.3879	1.4738	0.8329	0.6415	0.0368
Observations	602				
Pseudo R-Squared	0.3699				
Hosmer and Lemeshow's Chi Square	6.0365				
P-Value	0.6431				

หมายเหตุ: *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์แบบ Multiple Linear Regression

กรณีที่ 1: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี

ตารางที่ 2จ: ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีด้วย Multiple Linear Regression

Variable	Good-EQ ₂			LnGood-EQ ₂		
	Coefficient	Std. Error	P-Value	Coefficient	Std. Error	P-Value
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	0.6599	0.6775	0.3305	0.0129	0.0128	0.3112
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	1.0298	1.0713	0.3369	0.0220	0.0202	0.2770
เด็กชาย	-1.3787**	0.5810	0.0180	-0.0264**	0.0110	0.0164
อายุ (ปี)	0.3471	0.4693	0.4598	0.0049	0.0088	0.5776
มีความสามารถพิเศษอย่างน้อย 1 ด้าน	1.4141	0.9910	0.1542	0.0263	0.0187	0.1596

Variable	Good-EQ ₂			LnGood-EQ ₂		
	Coefficient	Std. Error	P-Value	Coefficient	Std. Error	P-Value
มีความสามารถพิเศษด้านวิชาการ	1.2031	1.1262	0.2859	0.0217	0.0212	0.3065
มีความสามารถพิเศษด้านกีฬา	-1.3579	0.9280	0.1440	-0.0248	0.0175	0.1573
มีความสามารถพิเศษด้านภาษา ดนตรี ศิลปะ	0.4049	0.9486	0.6697	0.0063	0.0179	0.7239
มีงานอดิเรกเล่นดนตรี	0.6151	0.8887	0.4892	0.0105	0.0168	0.5293
มีงานอดิเรกเล่นกีฬา	0.9779*	0.5484	0.0751	0.0180*	0.0103	0.0821
มีงานอดิเรกอ่านหนังสือ	1.1557*	0.6452	0.0738	0.0204*	0.0122	0.0938
มีงานอดิเรกเล่นเกม	-0.3405	0.5513	0.5371	-0.0057	0.0104	0.5868
มีงานอดิเรกฟังเพลง	-0.3203	0.5338	0.5488	-0.0037	0.0101	0.7143
มีงานอดิเรกดูโทรทัศน์และภาพยนตร์	0.6312	0.5155	0.2213	0.0125	0.0097	0.2004
มีงานอดิเรกเล่นอินเทอร์เน็ต	0.1887	0.5264	0.7201	0.0035	0.0099	0.7273
มีงานอดิเรกคุยกับผู้ปกครอง	1.3019**	0.5975	0.0298	0.0240**	0.0113	0.0339
ช่วยทำงานบ้านเป็นบางครั้ง	2.0955	1.7434	0.2299	0.0410	0.0329	0.2129
ช่วยทำงานบ้านเป็นประจำ	2.7925	1.7723	0.1157	0.0535	0.0334	0.1097
มีการทำงานพิเศษ	0.7682	0.6759	0.2562	0.0141	0.0127	0.2673
ใช้โทรศัพท์ 1-3 ชั่วโมงต่อวัน	1.8305***	0.6865	0.0079	0.0352***	0.0129	0.0067
ใช้โทรศัพท์ 3-5 ชั่วโมงต่อวัน	0.5634	0.7684	0.4638	0.0121	0.0145	0.4043
ใช้โทรศัพท์เกินกว่า 5 ชั่วโมงต่อวัน	1.2268	0.8569	0.1529	0.0253	0.0162	0.1183
ใช้โทรศัพท์เพื่อศึกษา/หาข้อมูล	-0.6322	0.5317	0.2349	-0.0119	0.0100	0.2352
ใช้โทรศัพท์เพื่อโทรศัพท์	-0.7809	0.8489	0.3580	-0.0160	0.0160	0.3188
ใช้โทรศัพท์เพื่อแชท/โซเชียล	-0.5507	0.4742	0.2461	-0.0103	0.0089	0.2477
ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นเกม	-0.2481	0.5491	0.6515	-0.0045	0.0104	0.6664
ใช้โทรศัพท์เพื่อฟังเพลง	0.3366	0.4937	0.4956	0.0067	0.0093	0.4720
ใช้โทรศัพท์เพื่อดูคลิปวิดีโอ	0.5476	0.5588	0.3275	0.0109	0.0105	0.3032
ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นอินเทอร์เน็ต	-0.1357	0.5413	0.8021	-0.0023	0.0102	0.8208
มีเป้าหมายเรียนต่อสายวิชาชีพหลัง จบ ม.ต้น	-0.2145	0.5632	0.7035	-0.0040	0.0106	0.7031
มีเป้าหมายทำงานหลังจบ ม.ต้น	-1.7227	1.4287	0.2284	-0.0293	0.0269	0.2772
มีโรคประจำตัว	-0.7292	0.7106	0.3053	-0.0131	0.0134	0.3287
ระดับคะแนนสุขภาพ (1-5)	0.1760	0.3396	0.6046	0.0026	0.0064	0.6825
เจ็บป่วยจนต้องเข้ารักษาใน โรงพยาบาลในรอบ 1 ปี	-1.1294	0.7768	0.1466	-0.0217	0.0146	0.1388
เจ็บป่วยในรอบ 1 เดือน	0.2697	0.4986	0.5888	0.0054	0.0094	0.5690
มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์	-0.0840	0.4900	0.8639	-0.0014	0.0092	0.8797
มีน้ำหนักเกิน/มีภาวะอ้วน	1.1595	0.7391	0.1173	0.0183	0.0139	0.1890

Variable	Good-EQ ₂			LnGood-EQ ₂		
	Coefficient	Std. Error	P-Value	Coefficient	Std. Error	P-Value
ระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียน	0.0814**	0.0365	0.0261	0.0014**	0.0007	0.0380
อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล	1.1102**	0.4789	0.0208	0.0210**	0.0090	0.0204
คะแนนความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียน	0.4117	0.3742	0.2717	0.0077	0.0071	0.2752
คะแนนความสัมพันธ์กับครูประจำชั้น	1.2466***	0.4052	0.0022	0.0233***	0.0076	0.0024
คะแนนความสัมพันธ์กับพื้นที่อยู่อาศัย	1.3718***	0.3664	0.0002	0.0265***	0.0069	0.0001
เป็นลูกคนเดียว	0.5143	0.8630	0.5515	0.0084	0.0163	0.6053
เป็นลูกคนโต	0.3763	0.7586	0.6201	0.0063	0.0143	0.6604
เป็นลูกคนเล็ก	-0.0293	0.7533	0.9690	-0.0027	0.0142	0.8486
บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	0.8037	0.8937	0.3689	0.0123	0.0168	0.4653
บิดาแยกกันอยู่/ไม่ทราบสถานภาพ	0.9780	0.8540	0.2526	0.0158	0.0161	0.3272
แหล่งรายได้หลักมาจากบิดามารดา	-1.1027	0.9552	0.2488	-0.0223	0.0180	0.2158
แหล่งรายได้หลักมาจากปู่ตายาย	-0.2301	1.1219	0.8376	-0.0045	0.0211	0.8321
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	-0.2175	0.1421	0.1264	-0.0041	0.0027	0.1287
จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้	0.0827	0.1851	0.6554	0.0019	0.0035	0.5806
ฐานะพอมีพอกิน ไม่ลำบาก	-0.3080	0.5871	0.6001	-0.0072	0.0111	0.5145
ฐานะอยู่สบาย ร่ำรวย	-0.5561	0.8614	0.5188	-0.0098	0.0162	0.5483
ผู้ปกครองหลักคือบิดามารดา	2.1247**	1.0687	0.0473	0.0408**	0.0201	0.0432
ผู้ปกครองหลักคือปู่ตายาย	2.0135*	1.1764	0.0876	0.0382*	0.0222	0.0856
ผู้ปกครองจบปริญญาตรีหรือสูงกว่า	-0.3336	0.8579	0.6975	-0.0059	0.0162	0.7162
อายุของผู้ปกครอง	-0.0363	0.0280	0.1958	-0.0007	0.0005	0.1675
ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง	-2.6895**	1.1637	0.0212	-0.0535**	0.0219	0.0151
ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกร	-2.3070*	1.1744	0.0500	-0.0455**	0.0221	0.0402
ผู้ปกครองเป็นพนักงานประจำ	-0.9479	1.2614	0.4527	-0.0204	0.0238	0.3921
ผู้ปกครองทำธุรกิจส่วนตัว	-0.2155	1.3472	0.8730	-0.0091	0.0254	0.7198
มีสัมพันธ์กับผู้ปกครองในระดับดี	-1.2313	0.9814	0.2102	-0.0260	0.0185	0.1605
มีสัมพันธ์กับผู้ปกครองในระดับดีมาก	-1.1541	1.0099	0.2536	-0.0246	0.0190	0.1977
ระดับความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง (ร้อยละ)	0.0392***	0.0147	0.0081	0.0007***	0.0003	0.0080
จำนวนกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง	-0.0625	0.2373	0.7923	-0.0016	0.0045	0.7225
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับพอใช้	0.1650	0.8531	0.8467	0.0018	0.0161	0.9101
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับดี	-0.7930	0.8952	0.3761	-0.0144	0.0169	0.3927
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับดีมาก	-0.1276	1.0728	0.9053	-0.0024	0.0202	0.9068

Variable	Good-EQ ₂			LnGood-EQ ₂		
	Coefficient	Std. Error	P-Value	Coefficient	Std. Error	P-Value
มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวในระดับดี	-0.5384	0.9539	0.5727	-0.0111	0.0180	0.5383
มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวในระดับดีมาก	-0.0053	1.0290	0.9959	0.0000	0.0194	0.9984
การเลี้ยงดูเป็นแบบเข้มงวด	1.6169	1.2532	0.1975	0.0338	0.0236	0.1535
การเลี้ยงดูเป็นแบบมีเหตุผล	1.8169*	1.0081	0.0721	0.0380*	0.0190	0.0462
การเลี้ยงดูเป็นแบบใช้ความรุนแรง	0.7985	2.1627	0.7121	0.0198	0.0408	0.6282
บ้านที่อาศัยอยู่มีความแข็งแรง	-0.7960	0.8620	0.3562	-0.0144	0.0162	0.3766
สภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่มีความปลอดภัย	0.8749	1.3016	0.5018	0.0132	0.0245	0.5922
ครอบครัวสามรุ่น	-1.2721	1.0834	0.2408	-0.0212	0.0204	0.2990
ครอบครัวพ่อแม่ลูก	-2.0208*	1.1663	0.0838	-0.0359	0.0220	0.1028
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาย้ายถิ่น	-0.4842	1.0979	0.6594	-0.0058	0.0207	0.7810
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาขาดการติดต่อ	-2.3994	2.2566	0.2882	-0.0459	0.0425	0.2807
ครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว	-0.4801	1.3271	0.7177	-0.0076	0.0250	0.7609
Observations	602			602		
Adjusted R-Squared	0.2607			0.2586		
F-Stat for Overall Significance	3.6491			3.6199		
P-Value	0.0000			0.0000		

หมายเหตุ: *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

กรณีที่ 2: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง

ตารางที่ 2ฉ: ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งด้วย Multiple Linear Regression

Variable	Smart-EQ ₂			LnSmart-EQ ₂		
	Coefficient	Std. Error	P-Value	Coefficient	Std. Error	P-Value
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	0.4617	0.7777	0.5530	0.0098	0.0159	0.5412
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	1.9326	1.2297	0.1166	0.0415	0.0252	0.1004
เด็กชาย	1.1391*	0.6668	0.0882	0.0240*	0.0137	0.0798
อายุ (ปี)	-0.1078	0.5387	0.8415	-0.0042	0.0110	0.7009
มีความสามารถพิเศษอย่างน้อย 1 ด้าน	1.7478	1.1375	0.1250	0.0329	0.0233	0.1586
มีความสามารถพิเศษด้านวิชาการ	1.5806	1.2926	0.2220	0.0330	0.0265	0.2132

Variable	Smart-EQ ₂			LnSmart-EQ ₂		
	Coefficient	Std. Error	P-Value	Coefficient	Std. Error	P-Value
มีความสามารถพิเศษด้านกีฬา	-0.6779	1.0652	0.5248	-0.0110	0.0218	0.6145
มีความสามารถพิเศษด้านภาษา ดนตรี ศิลปะ	-0.2682	1.0888	0.8055	-0.0033	0.0223	0.8837
มีงานอดิเรกเล่นดนตรี	-0.2460	1.0201	0.8095	-0.0037	0.0209	0.8597
มีงานอดิเรกเล่นกีฬา	0.6338	0.6294	0.3144	0.0148	0.0129	0.2517
มีงานอดิเรกอ่านหนังสือ	0.0969	0.7406	0.8959	0.0017	0.0152	0.9118
มีงานอดิเรกเล่นเกม	-1.1764*	0.6328	0.0636	-0.0233*	0.0130	0.0733
มีงานอดิเรกฟังเพลง	-0.7300	0.6127	0.2340	-0.0157	0.0126	0.2112
มีงานอดิเรกดูโทรทัศน์และภาพยนตร์	-0.2848	0.5917	0.6304	-0.0046	0.0121	0.7040
มีงานอดิเรกเล่นอินเทอร์เน็ต	0.0412	0.6042	0.9457	0.0025	0.0124	0.8405
มีงานอดิเรกคุยกับผู้ปกครอง	0.4832	0.6858	0.4814	0.0062	0.0141	0.6607
ช่วยทำงานบ้านเป็นบางครั้ง	0.9149	2.0011	0.6477	0.0233	0.0410	0.5707
ช่วยทำงานบ้านเป็นประจำ	0.5628	2.0342	0.7821	0.0156	0.0417	0.7077
มีการทำงานพิเศษ	1.5561**	0.7758	0.0454	0.0315**	0.0159	0.0480
ใช้โทรศัพท์ 1-3 ชั่วโมงต่อวัน	1.5165*	0.7880	0.0548	0.0308*	0.0162	0.0574
ใช้โทรศัพท์ 3-5 ชั่วโมงต่อวัน	0.4705	0.8820	0.5940	0.0107	0.0181	0.5543
ใช้โทรศัพท์เกินกว่า 5 ชั่วโมงต่อวัน	0.6186	0.9836	0.5297	0.0110	0.0202	0.5845
ใช้โทรศัพท์เพื่อศึกษา/หาข้อมูล	-0.0480	0.6103	0.9373	-0.0003	0.0125	0.9792
ใช้โทรศัพท์เพื่อโทรศัพท์	-0.0325	0.9743	0.9734	-0.0015	0.0200	0.9398
ใช้โทรศัพท์เพื่อแชท/โซเชียล	-0.1519	0.5443	0.7802	-0.0026	0.0112	0.8127
ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นเกม	-0.4302	0.6302	0.4952	-0.0098	0.0129	0.4478
ใช้โทรศัพท์เพื่อฟังเพลง	-0.8939	0.5666	0.1153	-0.0189	0.0116	0.1036
ใช้โทรศัพท์เพื่อดูคลิปวิดีโอ	-0.9504	0.6414	0.1390	-0.0190	0.0132	0.1498
ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นอินเทอร์เน็ต	0.0048	0.6213	0.9938	0.0023	0.0127	0.8573
มีเป้าหมายเรียนต่อสายวิชาชีพหลัง จบ ม.ต้น	-0.4676	0.6465	0.4698	-0.0104	0.0133	0.4324
มีเป้าหมายทำงานหลังจบ ม.ต้น	-1.7328	1.6399	0.2912	-0.0377	0.0336	0.2626
มีโรคประจำตัว	0.9258	0.8156	0.2569	0.0169	0.0167	0.3127
ระดับคะแนนสุขภาพ (1-5)	0.5084	0.3898	0.1927	0.0102	0.0080	0.2008
เจ็บป่วยจนต้องเข้ารับการรักษาใน โรงพยาบาลในรอบ 1 ปี	0.7418	0.8916	0.4058	0.0162	0.0183	0.3755
เจ็บป่วยในรอบ 1 เดือน	-1.1804**	0.5723	0.0396	-0.0233**	0.0117	0.0480
มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์	0.0005	0.5624	0.9993	-0.0012	0.0115	0.9173
มีน้ำหนักเกิน/มีภาวะอ้วน	0.9096	0.8483	0.2841	0.0183	0.0174	0.2929
ระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียน	0.0694*	0.0419	0.0980	0.0013	0.0009	0.1210

Variable	Smart-EQ ₂			LnSmart-EQ ₂		
	Coefficient	Std. Error	P-Value	Coefficient	Std. Error	P-Value
อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล	0.5924	0.5496	0.2816	0.0097	0.0113	0.3891
คะแนนความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียน	0.7730*	0.4295	0.0725	0.0165*	0.0088	0.0621
คะแนนความสัมพันธ์กับครูประจำชั้น	1.2161***	0.4651	0.0092	0.0243**	0.0095	0.0112
คะแนนความสัมพันธ์กับพื้นที่อยู่อาศัย	0.7465*	0.4206	0.0765	0.0139	0.0086	0.1067
เป็นลูกคนเดียว	-0.3512	0.9905	0.7231	-0.0102	0.0203	0.6162
เป็นลูกคนโต	-0.9894	0.8708	0.2564	-0.0229	0.0179	0.1998
เป็นลูกคนเล็ก	-0.7423	0.8647	0.3910	-0.0171	0.0177	0.3350
บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	0.2324	1.0258	0.8209	0.0091	0.0210	0.6655
บิดาแยกกันอยู่/ไม่ทราบสถานภาพ	2.1677**	0.9802	0.0274	0.0481**	0.0201	0.0170
แหล่งรายได้หลักมาจากบิดามารดา	0.1902	1.0964	0.8623	0.0034	0.0225	0.8808
แหล่งรายได้หลักมาจากปู่ตายาย	1.3968	1.2877	0.2786	0.0316	0.0264	0.2327
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	-0.0941	0.1631	0.5643	-0.0027	0.0033	0.4124
จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้	0.3035	0.2125	0.1538	0.0066	0.0044	0.1294
ฐานะพอมีพอกิน ไม่ลำบาก	0.5257	0.6739	0.4356	0.0106	0.0138	0.4434
ฐานะอยู่สบาย ร่ำรวย	0.6346	0.9887	0.5213	0.0096	0.0203	0.6360
ผู้ปกครองหลักคือบิดามารดา	0.1275	1.2267	0.9173	0.0015	0.0252	0.9524
ผู้ปกครองหลักคือปู่ตายาย	0.2708	1.3503	0.8411	0.0056	0.0277	0.8411
ผู้ปกครองจบปริญญาตรีหรือสูงกว่า	-0.0126	0.9847	0.9898	0.0019	0.0202	0.9251
อายุของผู้ปกครอง	-0.0142	0.0321	0.6600	-0.0002	0.0007	0.7705
ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง	-0.9850	1.3358	0.4612	-0.0212	0.0274	0.4389
ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกร	-0.7013	1.3479	0.6031	-0.0190	0.0276	0.4928
ผู้ปกครองเป็นพนักงานประจำ	-0.0600	1.4478	0.9670	-0.0054	0.0297	0.8565
ผู้ปกครองทำธุรกิจส่วนตัว	-0.0067	1.5464	0.9966	-0.0014	0.0317	0.9656
มีสัมพันธ์กับผู้ปกครองในระดับดี	-0.2574	1.1264	0.8193	-0.0056	0.0231	0.8093
มีสัมพันธ์กับผู้ปกครองในระดับดีมาก	0.1925	1.1591	0.8681	0.0059	0.0238	0.8031
ระดับความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง (ร้อยละ)	0.0369**	0.0169	0.0294	0.0008**	0.0003	0.0165
จำนวนกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง	0.8867***	0.2724	0.0012	0.0166***	0.0056	0.0031
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับพอใช้	0.2329	0.9792	0.8121	0.0071	0.0201	0.7228
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับดี	-0.5027	1.0276	0.6249	-0.0083	0.0211	0.6922
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับดีมาก	-0.3838	1.2314	0.7554	-0.0108	0.0253	0.6682
มีความสัมพันธ์กับสมาชิกใน	0.5041	1.0949	0.6454	0.0135	0.0225	0.5470

Variable	Smart-EQ ₂			LnSmart-EQ ₂		
	Coefficient	Std. Error	P-Value	Coefficient	Std. Error	P-Value
ครอบครัวในระดับดี						
มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวในระดับดีมาก	0.7168	1.1811	0.5442	0.0156	0.0242	0.5208
การเลี้ยงดูเป็นแบบเข้มงวด	0.6235	1.4384	0.6648	0.0116	0.0295	0.6943
การเลี้ยงดูเป็นแบบมีเหตุผล	0.8047	1.1571	0.4871	0.0129	0.0237	0.5856
การเลี้ยงดูเป็นแบบใช้ความรุนแรง	-2.1247	2.4823	0.3924	-0.0503	0.0509	0.3239
บ้านที่อาศัยอยู่มีความแข็งแรง	-0.3717	0.9894	0.7073	-0.0058	0.0203	0.7759
สภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่มีความปลอดภัย	-0.2405	1.4939	0.8722	-0.0082	0.0306	0.7901
ครอบครัวสามรุ่น	0.8371	1.2435	0.5012	0.0195	0.0255	0.4441
ครอบครัวพ่อแม่ลูก	1.7208	1.3387	0.1992	0.0376	0.0275	0.1715
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาย้ายถิ่น	1.0514	1.2602	0.4045	0.0204	0.0258	0.4293
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดาขาดการติดต่อ	-0.6666	2.5902	0.7970	-0.0067	0.0531	0.8991
ครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว	0.2756	1.5232	0.8565	0.0088	0.0312	0.7789
Observations	602			602		
Adjusted R-Squared	0.1387			0.1379		
F-Stat for Overall Significance	2.2101			2.2016		
P-Value	0.0000			0.0000		

หมายเหตุ: *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

กรณีที่ 3: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข

ตารางที่ 2ข: ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุขด้วย Multiple Linear Regression

Variable	Happy-EQ ₂			LnHappy-EQ ₂		
	Coefficient	Std. Error	P-Value	Coefficient	Std. Error	P-Value
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	1.5804**	0.7545	0.0367	0.0345**	0.0162	0.0336
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	2.1681*	1.1930	0.0697	0.0458*	0.0256	0.0743
เด็กชาย	-1.6684**	0.6469	0.0102	-0.0364***	0.0139	0.0090
อายุ (ปี)	-0.7217	0.5226	0.1679	-0.0161	0.0112	0.1510
มีความสามารถพิเศษอย่างน้อย 1 ด้าน	1.6167	1.1036	0.1435	0.0343	0.0237	0.1478
มีความสามารถพิเศษด้านวิชาการ	0.0851	1.2541	0.9459	0.0045	0.0269	0.8681
มีความสามารถพิเศษด้านกีฬา	-0.8674	1.0334	0.4017	-0.0171	0.0222	0.4403

Variable	Happy-EQ ₂			LnHappy-EQ ₂		
	Coefficient	Std. Error	P-Value	Coefficient	Std. Error	P-Value
มีความสามารถพิเศษด้านภาษา ดนตรี ศิลปะ	-0.2127	1.0563	0.8405	-0.0044	0.0227	0.8471
มีงานอดิเรกเล่นดนตรี	-0.6425	0.9897	0.5165	-0.0131	0.0212	0.5392
มีงานอดิเรกเล่นกีฬา	0.9974	0.6107	0.1030	0.0210	0.0131	0.1104
มีงานอดิเรกอ่านหนังสือ	0.4488	0.7185	0.5324	0.0082	0.0154	0.5971
มีงานอดิเรกเล่นเกม	-1.3237**	0.6139	0.0315	-0.0283**	0.0132	0.0324
มีงานอดิเรกฟังเพลง	-1.0499*	0.5944	0.0779	-0.0216*	0.0128	0.0909
มีงานอดิเรกดูโทรทัศน์และภาพยนตร์	0.2552	0.5740	0.6568	0.0082	0.0123	0.5081
มีงานอดิเรกเล่นอินเทอร์เน็ต	-0.0300	0.5862	0.9592	0.0009	0.0126	0.9431
มีงานอดิเรกคุยกับผู้ปกครอง	0.9773	0.6653	0.1425	0.0205	0.0143	0.1524
ช่วยทำงานบ้านเป็นบางครั้ง	2.6425	1.9414	0.1741	0.0605	0.0417	0.1474
ช่วยทำงานบ้านเป็นประจำ	1.9484	1.9735	0.3240	0.0452	0.0424	0.2870
มีการทำงานพิเศษ	0.8153	0.7527	0.2792	0.0168	0.0162	0.2992
ใช้โทรศัพท์ 1-3 ชั่วโมงต่อวัน	1.0696	0.7645	0.1624	0.0213	0.0164	0.1950
ใช้โทรศัพท์ 3-5 ชั่วโมงต่อวัน	1.2979	0.8557	0.1299	0.0278	0.0184	0.1302
ใช้โทรศัพท์เกินกว่า 5 ชั่วโมงต่อวัน	1.3813	0.9543	0.1484	0.0301	0.0205	0.1420
ใช้โทรศัพท์เพื่อศึกษา/หาข้อมูล	-0.6859	0.5921	0.2472	-0.0144	0.0127	0.2583
ใช้โทรศัพท์เพื่อโทรศัพท์	-1.0017	0.9453	0.2898	-0.0205	0.0203	0.3139
ใช้โทรศัพท์เพื่อแชท/โซเชียล	-0.5139	0.5281	0.3309	-0.0114	0.0113	0.3136
ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นเกม	0.0170	0.6115	0.9778	-0.0007	0.0131	0.9575
ใช้โทรศัพท์เพื่อฟังเพลง	0.0571	0.5497	0.9173	0.0006	0.0118	0.9591
ใช้โทรศัพท์เพื่อดูคลิปวิดีโอ	-0.8244	0.6222	0.1858	-0.0181	0.0134	0.1751
ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นอินเทอร์เน็ต	-0.3881	0.6028	0.5199	-0.0095	0.0129	0.4646
มีเป้าหมายเรียนต่อสายวิชาชีพหลัง จบ ม.ต้น	-0.0065	0.6272	0.9918	-0.0010	0.0135	0.9391
มีเป้าหมายทำงานหลังจบ ม.ต้น	-1.7141	1.5910	0.2818	-0.0367	0.0342	0.2831
มีโรคประจำตัว	1.5850**	0.7913	0.0457	0.0337**	0.0170	0.0481
ระดับคะแนนสุขภาพ (1-5)	0.5691	0.3782	0.1330	0.0121	0.0081	0.1384
เจ็บป่วยจนต้องเข้ารับรักษาใน โรงพยาบาลในรอบ 1 ปี	-0.0410	0.8651	0.9622	0.0018	0.0186	0.9244
เจ็บป่วยในรอบ 1 เดือน	-0.2609	0.5552	0.6386	-0.0048	0.0119	0.6894
มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์	0.5021	0.5456	0.3579	0.0111	0.0117	0.3422
มีน้ำหนักเกิน/มีภาวะอ้วน	1.3030	0.8230	0.1140	0.0279	0.0177	0.1144
ระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียน	0.0830**	0.0406	0.0416	0.0018**	0.0009	0.0368
อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล	0.0178	0.5332	0.9734	0.0016	0.0114	0.8909

Variable	Happy-EQ ₂			LnHappy-EQ ₂		
	Coefficient	Std. Error	P-Value	Coefficient	Std. Error	P-Value
คะแนนความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียน	1.3034***	0.4167	0.0019	0.0297***	0.0089	0.0010
คะแนนความสัมพันธ์กับครูประจำชั้น	1.1976***	0.4512	0.0082	0.0250***	0.0097	0.0100
คะแนนความสัมพันธ์กับพื้นที่อยู่อาศัย	0.7936*	0.4081	0.0523	0.0156*	0.0088	0.0756
เป็นลูกคนเดียว	0.6141	0.9610	0.5231	0.0091	0.0206	0.6594
เป็นลูกคนโต	0.9137	0.8448	0.2799	0.0198	0.0181	0.2752
เป็นลูกคนเล็ก	0.4660	0.8389	0.5788	0.0114	0.0180	0.5255
บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	-0.0150	0.9952	0.9880	-0.0017	0.0214	0.9367
บิดาแยกกันอยู่/ไม่ทราบสถานภาพ	0.3118	0.9510	0.7431	0.0045	0.0204	0.8239
แหล่งรายได้หลักมาจากบิดามารดา	-1.1496	1.0637	0.2803	-0.0252	0.0228	0.2709
แหล่งรายได้หลักมาจากปู่ตายาย	-0.3621	1.2493	0.7721	-0.0073	0.0268	0.7847
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	-0.1982	0.1582	0.2109	-0.0039	0.0034	0.2497
จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้	0.3435*	0.2061	0.0962	0.0069	0.0044	0.1201
ฐานะพอมีพอกิน ไม่ลำบาก	1.0594	0.6538	0.1058	0.0208	0.0140	0.1391
ฐานะอยู่สบาย ร่ำรวย	1.0061	0.9593	0.2947	0.0187	0.0206	0.3644
ผู้ปกครองหลักคือบิดามารดา	-0.3562	1.1901	0.7648	-0.0059	0.0255	0.8177
ผู้ปกครองหลักคือปู่ตายาย	-0.0789	1.3100	0.9520	-0.0004	0.0281	0.9882
ผู้ปกครองจบปริญญาตรีหรือสูงกว่า	0.5856	0.9553	0.5402	0.0113	0.0205	0.5829
อายุของผู้ปกครอง	-0.0141	0.0312	0.6511	-0.0003	0.0007	0.6806
ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง	-0.9519	1.2959	0.4630	-0.0232	0.0278	0.4040
ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกร	-0.7940	1.3077	0.5440	-0.0212	0.0281	0.4508
ผู้ปกครองเป็นพนักงานประจำ	0.8937	1.4047	0.5249	0.0177	0.0302	0.5579
ผู้ปกครองทำธุรกิจส่วนตัว	0.3815	1.5003	0.7994	0.0034	0.0322	0.9161
มีสัมพันธ์กับผู้ปกครองในระดับดี	0.3617	1.0928	0.7408	0.0094	0.0235	0.6894
มีสัมพันธ์กับผู้ปกครองในระดับดีมาก	0.3384	1.1246	0.7636	0.0079	0.0241	0.7434
ระดับความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง (ร้อยละ)	0.0111	0.0164	0.4971	0.0002	0.0004	0.5563
จำนวนกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง	0.6959***	0.2643	0.0087	0.0149***	0.0057	0.0087
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับพอใช้	0.0519	0.9500	0.9564	0.0016	0.0204	0.9368
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับดี	-0.5116	0.9969	0.6081	-0.0085	0.0214	0.6898
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับดีมาก	-0.2748	1.1946	0.8181	-0.0059	0.0256	0.8186
มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวในระดับดี	0.7205	1.0622	0.4979	0.0150	0.0228	0.5098

Variable	Happy-EQ ₂			LnHappy-EQ ₂		
	Coefficient	Std. Error	P-Value	Coefficient	Std. Error	P-Value
มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวในระดับดีมาก	1.5897	1.1459	0.1659	0.0339	0.0246	0.1686
การเลี้ยงดูเป็นแบบเข้มงวด	0.3790	1.3955	0.7861	0.0067	0.0300	0.8241
การเลี้ยงดูเป็นแบบมีเหตุผล	1.7060	1.1226	0.1292	0.0359	0.0241	0.1370
การเลี้ยงดูเป็นแบบใช้ความรุนแรง	1.2931	2.4083	0.5915	0.0276	0.0517	0.5937
บ้านที่อาศัยอยู่มีความแข็งแรง	-1.2664	0.9599	0.1876	-0.0264	0.0206	0.2003
สภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่มีความปลอดภัย	-0.3162	1.4494	0.8274	-0.0084	0.0311	0.7868
ครอบครัวสามรุ่น	0.6191	1.2064	0.6080	0.0136	0.0259	0.6002
ครอบครัวพ่อแม่ลูก	0.6322	1.2988	0.6267	0.0148	0.0279	0.5966
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดา ย้ายถิ่น	1.0466	1.2226	0.3924	0.0246	0.0262	0.3491
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดา ขาดการติดต่อ	0.3661	2.5129	0.8842	0.0088	0.0539	0.8700
ครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว	1.0266	1.4778	0.4876	0.0242	0.0317	0.4464
Observations	602			602		
Adjusted R-Squared	0.1868			0.1869		
F-Stat for Overall Significance	2.7261			2.7265		
P-Value	0.0000			0.0000		

หมายเหตุ: *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

กรณีที่ 4: ภาวะความฉลาดทางอารมณ์

ตารางที่ 2ข: ผลการวิเคราะห์ภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้วย Multiple Linear Regression

Variable	EQ ₂			LnEQ ₂		
	Coefficient	Std. Error	P-Value	Coefficient	Std. Error	P-Value
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	2.7020	1.8219	0.1386	0.0182	0.0121	0.1328
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	5.1304*	2.8807	0.0755	0.0352*	0.0191	0.0657
เด็กชาย	-1.9081	1.5621	0.2225	-0.0128	0.0104	0.2163
อายุ (ปี)	-0.4824	1.2619	0.7024	-0.0043	0.0084	0.6076
มีความสามารถพิเศษอย่างน้อย 1 ด้าน	4.7786*	2.6648	0.0735	0.0310*	0.0177	0.0796
มีความสามารถพิเศษด้านวิชาการ	2.8687	3.0282	0.3439	0.0191	0.0201	0.3408
มีความสามารถพิเศษด้านกีฬา	-2.9031	2.4953	0.2452	-0.0180	0.0165	0.2761
มีความสามารถพิเศษด้านภาษา	-0.0760	2.5507	0.9762	-0.0005	0.0169	0.9772

Variable	EQ ₂			LnEQ ₂		
	Coefficient	Std. Error	P-Value	Coefficient	Std. Error	P-Value
ดนตรี ศิลปะ						
มีงานอดิเรกเล่นดนตรี	-0.2735	2.3897	0.9089	-0.0012	0.0158	0.9398
มีงานอดิเรกเล่นกีฬา	2.6092*	1.4746	0.0774	0.0172*	0.0098	0.0783
มีงานอดิเรกอ่านหนังสือ	1.7015	1.7349	0.3272	0.0110	0.0115	0.3413
มีงานอดิเรกเล่นเกม	-2.8405*	1.4823	0.0559	-0.0186*	0.0098	0.0587
มีงานอดิเรกฟังเพลง	-2.1002	1.4353	0.1440	-0.0130	0.0095	0.1723
มีงานอดิเรกดูโทรทัศน์และภาพยนตร์	0.6016	1.3860	0.6645	0.0048	0.0092	0.6009
มีงานอดิเรกเล่นอินเทอร์เน็ต	0.1999	1.4154	0.8877	0.0022	0.0094	0.8117
มีงานอดิเรกคุยกับผู้ป่วยครอง	2.7623*	1.6066	0.0861	0.0173	0.0107	0.1051
ช่วยทำงานบ้านเป็นบางครั้ง	5.6529	4.6878	0.2284	0.0411	0.0311	0.1870
ช่วยทำงานบ้านเป็นประจำ	5.3038	4.7654	0.2662	0.0383	0.0316	0.2263
มีการทำงานพิเศษ	3.1396*	1.8174	0.0847	0.0208*	0.0121	0.0849
ใช้โทรศัพท์ 1-3 ชั่วโมงต่อวัน	4.4166**	1.8460	0.0171	0.0294**	0.0122	0.0167
ใช้โทรศัพท์ 3-5 ชั่วโมงต่อวัน	2.3318	2.0663	0.2596	0.0163	0.0137	0.2344
ใช้โทรศัพท์เกินกว่า 5 ชั่วโมงต่อวัน	3.2266	2.3042	0.1620	0.0226	0.0153	0.1399
ใช้โทรศัพท์เพื่อศึกษา/หาข้อมูล	-1.3662	1.4297	0.3397	-0.0087	0.0095	0.3592
ใช้โทรศัพท์เพื่อโทรศัพท์	-1.8151	2.2825	0.4268	-0.0128	0.0151	0.3973
ใช้โทรศัพท์เพื่อแชท/โซเชียล	-1.2165	1.2751	0.3405	-0.0076	0.0085	0.3709
ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นเกม	-0.6613	1.4764	0.6544	-0.0045	0.0098	0.6448
ใช้โทรศัพท์เพื่อฟังเพลง	-0.5002	1.3274	0.7064	-0.0027	0.0088	0.7577
ใช้โทรศัพท์เพื่อดูคลิปวิดีโอ	-1.2271	1.5025	0.4144	-0.0076	0.0100	0.4485
ใช้โทรศัพท์เพื่อเล่นอินเทอร์เน็ต	-0.5190	1.4554	0.7215	-0.0028	0.0096	0.7714
มีเป้าหมายเรียนต่อสายวิชาชีพหลังจบ ม.ต้น	-0.6886	1.5145	0.6496	-0.0048	0.0100	0.6304
มีเป้าหมายทำงานหลังจบ ม.ต้น	-5.1696	3.8416	0.1790	-0.0342	0.0255	0.1800
มีโรคประจำตัว	1.7816	1.9106	0.3515	0.0112	0.0127	0.3763
ระดับคะแนนสุขภาพ (1-5)	1.2534	0.9132	0.1705	0.0081	0.0061	0.1838
เจ็บป่วยจนต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลในรอบ 1 ปี	-0.4285	2.0888	0.8375	-0.0022	0.0138	0.8728
เจ็บป่วยในรอบ 1 เดือน	-1.1716	1.3407	0.3826	-0.0071	0.0089	0.4223
มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์	0.4186	1.3175	0.7508	0.0024	0.0087	0.7806
มีน้ำหนักเกิน/มีภาวะอ้วน	3.3721*	1.9873	0.0903	0.0207	0.0132	0.1163
ระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียน	0.2338**	0.0981	0.0175	0.0016**	0.0007	0.0162
อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล	1.7204	1.2876	0.1821	0.0118	0.0085	0.1684

Variable	EQ ₂			LnEQ ₂		
	Coefficient	Std. Error	P-Value	Coefficient	Std. Error	P-Value
คะแนนความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียน	2.4881**	1.0062	0.0137	0.0172**	0.0067	0.0100
คะแนนความสัมพันธ์กับครูประจำชั้น	3.6603***	1.0895	0.0008	0.0239***	0.0072	0.0010
คะแนนความสัมพันธ์กับพื้นที่อยู่อาศัย	2.9118***	0.9853	0.0033	0.0192***	0.0065	0.0034
เป็นลูกคนเดียว	0.7772	2.3205	0.7378	0.0031	0.0154	0.8394
เป็นลูกคนโต	0.3006	2.0399	0.8829	0.0009	0.0135	0.9469
เป็นลูกคนเล็ก	-0.3056	2.0256	0.8802	-0.0031	0.0134	0.8162
บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	1.0211	2.4031	0.6711	0.0066	0.0159	0.6793
บิดาแยกกันอยู่/ไม่ทราบสถานภาพ	3.4575	2.2963	0.1328	0.0226	0.0152	0.1383
แหล่งรายได้หลักมาจากบิดามารดา	-2.0621	2.5684	0.4224	-0.0147	0.0170	0.3885
แหล่งรายได้หลักมาจากปู่ตายาย	0.8045	3.0167	0.7898	0.0059	0.0200	0.7699
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	-0.5099	0.3821	0.1827	-0.0034	0.0025	0.1763
จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้	0.7297	0.4978	0.1433	0.0049	0.0033	0.1344
ฐานะพอมีพอกิน ไม่ลำบาก	1.2771	1.5787	0.4189	0.0074	0.0105	0.4789
ฐานะอยู่สบาย ร่ำรวย	1.0845	2.3163	0.6398	0.0055	0.0154	0.7184
ผู้ปกครองหลักคือบิดามารดา	1.8959	2.8737	0.5097	0.0134	0.0191	0.4837
ผู้ปกครองหลักคือปู่ตายาย	2.2053	3.1633	0.4860	0.0154	0.0210	0.4639
ผู้ปกครองจบปริญญาตรีหรือสูงกว่า	0.2394	2.3068	0.9174	0.0016	0.0153	0.9172
อายุของผู้ปกครอง	-0.0645	0.0753	0.3919	-0.0004	0.0005	0.4071
ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง	-4.6264	3.1292	0.1399	-0.0326	0.0207	0.1163
ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกร	-3.8023	3.1578	0.2291	-0.0281	0.0209	0.1794
ผู้ปกครองเป็นพนักงานประจำ	-0.1142	3.3918	0.9732	-0.0025	0.0225	0.9124
ผู้ปกครองทำธุรกิจส่วนตัว	0.1593	3.6226	0.9649	-0.0026	0.0240	0.9154
มีสัมพันธ์กับผู้ปกครองในระดับดี	-1.1270	2.6388	0.6695	-0.0084	0.0175	0.6297
มีสัมพันธ์กับผู้ปกครองในระดับดีมาก	-0.6231	2.7154	0.8186	-0.0052	0.0180	0.7744
ระดับความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง (ร้อยละ)	0.0873**	0.0396	0.0280	0.0006**	0.0003	0.0246
จำนวนกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้ปกครอง	1.5201**	0.6382	0.0176	0.0094**	0.0042	0.0261
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับพอใช้	0.4498	2.2939	0.8446	0.0027	0.0152	0.8597
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับดี	-1.8073	2.4072	0.4531	-0.0114	0.0160	0.4757
ผู้ปกครองมีทักษะไอทีในระดับดีมาก	-0.7863	2.8847	0.7853	-0.0067	0.0191	0.7278
มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวในระดับดี	0.6862	2.5649	0.7892	0.0046	0.0170	0.7862

Variable	EQ ₂			LnEQ ₂		
	Coefficient	Std. Error	P-Value	Coefficient	Std. Error	P-Value
มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวในระดับดีมาก	2.3012	2.7669	0.4060	0.0157	0.0183	0.3929
การเลี้ยงดูเป็นแบบเข้มงวด	2.6195	3.3698	0.4373	0.0178	0.0223	0.4265
การเลี้ยงดูเป็นแบบมีเหตุผล	4.3277	2.7107	0.1110	0.0293	0.0180	0.1039
การเลี้ยงดูเป็นแบบใช้ความรุนแรง	-0.0331	5.8152	0.9955	-0.0008	0.0386	0.9841
บ้านที่อาศัยอยู่มีความแข็งแรง	-2.4341	2.3177	0.2941	-0.0158	0.0154	0.3039
สภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่มีความปลอดภัย	0.3182	3.4998	0.9276	0.0000	0.0232	0.9992
ครอบครัวสามรุ่น	0.1841	2.9131	0.9496	0.0029	0.0193	0.8825
ครอบครัวพ่อแม่ลูก	0.3322	3.1361	0.9157	0.0043	0.0208	0.8345
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดา ย้ายถิ่น	1.6138	2.9522	0.5849	0.0123	0.0196	0.5298
ครอบครัวข้ามรุ่น กรณีบิดามารดา ขาดการติดต่อ	-2.6998	6.0679	0.6565	-0.0176	0.0402	0.6618
ครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว	0.8221	3.5684	0.8179	0.0071	0.0237	0.7630
Observations	602			602		
Adjusted R-Squared	0.2313			0.2306		
F-Stat for Overall Significance	3.2601			3.2514		
P-Value	0.0000			0.0000		

หมายเหตุ: *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

ภาคผนวก 3
รายละเอียดจากการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึก

รายละเอียดการสนทนากลุ่มกับนักเรียน

คณะผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่มกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ในปีการศึกษา 2561 (นั่นคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ในปีการศึกษา 2560 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม) จากโรงเรียน B และ โรงเรียน C รวมจำนวนทั้งสิ้น 26 คน ซึ่งประกอบด้วยนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติจำนวน 10 คน (เป็นนักเรียนที่อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา 1 คน อีก 9 คน ที่เหลืออาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย) และนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติจำนวน 16 คน รายละเอียดมีดังนี้

สถานการณ์ของนักเรียน

1. กลุ่มที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ

- นักเรียนเกือบทั้งหมดไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา โดยอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย และมีนักเรียน 1 คนที่อาศัยอยู่กับทั้งบิดาและมารดา แต่ก็ยังมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ และมีนักเรียนที่บิดามารดาขาดการติดต่อโดยสิ้นเชิงที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำอย่างเห็นได้ชัด
- นักเรียนโดยส่วนใหญ่ที่ไม่ได้อยู่กับบิดามารดารายงานว่าไม่ค่อยได้ทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว หรือไม่ค่อยได้เจอกับบุคคลในครอบครัว เป็นลักษณะอยู่บ้านเดียวกันแต่ต่างคนต่างอยู่ ไม่มีปฏิสัมพันธ์หรือพูดคุยถามสารทุกข์สุขดิบกัน
- นักเรียนมีการติดต่อกับบิดามารดา 1 – 2 ครั้งต่อสัปดาห์โดยใช้โทรศัพท์ หลายคนรายงานว่าไม่ค่อยสนิทกับบิดามารดา โดยสนิทกับปู่ย่าตายายมากกว่า อย่างไรก็ตาม นักเรียนเกือบทุกคนรายงานว่ามีการทะเลาะหรือโต้เถียงกับปู่ย่าตายาย เพราะไม่เข้าใจกันหรือทัศนคติไม่ตรงกัน ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นหลายชายกับย่าตายาย
- นักเรียนที่อาศัยอยู่กับบิดามารดา (มีเพียง 1 คน) รายงานว่าสนิทสนมกับมารดามากกว่าบิดา เนื่องจากบิดาตมกและไม่ชอบเล่นด้วย ทำให้นักเรียนชอบเล่นหยอกล้อกับมารดาเป็นประจำมากกว่า
- ส่วนใหญ่มีลักษณะการเลี้ยงดู 2 แบบ คือ เข้มงวดมากมีกฎระเบียบในทุกๆ เรื่อง หรือปล่อยปละละเลย ไม่สนใจความเป็นอยู่ของเด็กเลย เช่น ถ้าเด็กไม่ยอมมาโรงเรียนก็ปล่อยตามใจเด็ก ไม่มีการตักเตือนหรือสอนเด็ก
- ส่วนใหญ่นักเรียนจะมีกิจกรรมกับเพื่อนที่โรงเรียน โดยกิจกรรมกับเพื่อนของนักเรียนส่วนใหญ่ ได้แก่ เล่นกีฬา แห่กับเพื่อน เล่นเกมออนไลน์ เล่นเกม ROV ดู YouTube เล่น Facebook ไปเที่ยว ส่วนใหญ่รายงานว่ามีความสุขเวลาอยู่โรงเรียนมากกว่าเวลาที่อยู่บ้าน เนื่องจากที่บ้านไม่มีกิจกรรมให้ทำ และไม่ได้เจอเพื่อน
- นักเรียนส่วนใหญ่รายงานว่าไม่มีเพื่อนสนิท มีกิจกรรมร่วมกับเพื่อนเป็นประจำ แต่มักเป็นความสัมพันธ์ในรูปแบบของการยอมตาม เช่น ไม่สามารถคัดค้านเพื่อนในสิ่งที่ตนเองไม่เห็นด้วย หรือต้องทำตามเพื่อนโดยไม่เต็มใจเพื่อให้ได้รับการยอมรับ นักเรียนส่วนใหญ่รายงานว่ากลัวเพื่อนโกรธ ถ้าโกรธเพื่อน จะโกรธได้ไม่นานต้องกลับมาคุยกัน เพราะกลัวไม่มีเพื่อน จะอยู่ไม่ได้ถ้าไม่มีเพื่อน
- นักเรียนจำนวนหนึ่งรายงานว่าไม่ชอบความกดดัน ไม่ชอบเรื่องยากๆ ถ้าเจอเรื่องยากๆ จะรู้สึกกดดัน ไม่มีความสุข จะไม่ทำสิ่งที่ตนเองรู้สึกว่าไม่อยากทำ นักเรียนส่วนใหญ่มีบุคลิกเก็บตัว พูดน้อย ชอบอยู่ตัวคนเดียว ไม่ชอบเข้าสังคม และไม่ชอบสูงส่งกับผู้อื่น

- นักเรียนส่วนใหญ่มีเป้าหมายชัดเจนว่าจะเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่ไม่มีแผนชีวิตหรือความต้องการในชีวิตที่ชัดเจน รู้เพียงว่าต้องเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหลังจากสำเร็จการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการเป็นตำรวจหรือทหารในอนาคต
- นักเรียนส่วนใหญ่มีการช่วยงานบ้าน แต่ไม่ได้มีงานบ้านที่ได้รับมอบหมายให้ทำเป็นประจำ บางส่วนไม่มีการช่วยงานบ้านแต่อย่างใด มีเพียงส่วนน้อยมากที่มีภาระช่วยงานบ้านเป็นประจำ
- นักเรียนส่วนใหญ่มีภาพลักษณ์การมองตนเองไม่ตรงกันกับที่คนอื่นมอง กล่าวคือ มองภาพลักษณ์ตนเองเป็นแบบหนึ่งในขณะที่เพื่อนหรือคนรอบข้างมองอีกแบบหนึ่ง บางส่วนมักมองตนเองด้อยหรือมองในเชิงลบและมีข้อเสีย และมักคิดว่าคนอื่นมองตนเองในเชิงลบเช่นเดียวกัน
- นักเรียน 1 คนรายงานว่าเคยทำร้ายตัวเอง เนื่องจากมีความเครียดจากความกดดันที่ได้รับจากทางบ้านและหาทางออกไม่ได้ บอกใครไม่ได้ โดยคิดว่าการทำร้ายตัวเองจะช่วยให้หายจากความเครียด แต่ท้ายที่สุดรู้สึกอึดอัดหลังจากที่ทำ และไม่คิดที่จะทำอีก
- นักเรียนส่วนใหญ่ให้คะแนนตนเองเกี่ยวกับภาวะความฉลาดทางด้านอารมณ์ด้านดีในเกณฑ์คะแนนที่เหมาะสมสอดคล้องกับความเป็นจริง นั่นคือ เด็กนักเรียนสามารถรับรู้อารมณ์ความรู้สึกของตนเอง และรู้จักหาวิธีระบายความเครียดในแนวทางที่เหมาะสมตามวัย แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ตนไม่พึงพอใจจะแสดงออกตามความรู้สึกของตนเองก่อน และนึกถึงเพื่อนตามมา สอดคล้องกับวัยของเด็กที่เพิ่งเริ่มจะเข้าวัยรุ่น เริ่มให้ความสำคัญกับเพื่อน ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อน
- นักเรียนส่วนใหญ่ประเมินตนเองต่ำเกี่ยวกับภาวะความฉลาดทางด้านอารมณ์ด้านเก่ง โดยเด็กนักเรียนให้คะแนนตัวเองน้อย อาจเนื่องมาจากเด็กนักเรียนรับรู้ตนเองผ่านความคิดของผู้อื่น จึงมีความคิดว่าตนเองด้อยไม่มีความสามารถ อาจเป็นเพราะเด็กนักเรียนไม่พอใจกับความสามารถของตนเอง และอาจเป็นเพราะไม่เคยได้รับคำชมจากคนในครอบครัว
- นักเรียนหลายคนประเมินตนเองเกี่ยวกับภาวะความฉลาดทางด้านอารมณ์ด้านสุขค่อนข้างสูง แต่ขัดกับสภาพความเป็นจริงที่ได้จากการสนทนากลุ่ม นั่นคือ เด็กนักเรียนมีความสุขเมื่อได้อยู่และเล่นกับเพื่อน แต่ไม่ได้มีความสุขเมื่ออยู่กับครอบครัว และไม่สามารถสร้างความสุขให้ตนเองได้ และโดยเด็กนักเรียนไม่รู้สึกรว่าครอบครัวคือที่พึ่ง เมื่อเจอเรื่องเครียดจึงหาทางออกไม่ได้

2. กลุ่มที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติและสูงกว่าเกณฑ์ปกติ

- นักเรียนเกือบทั้งหมดไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา โดยอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย และมีนักเรียน 1 คน ปัจจุบันอาศัยอยู่คนเดียว เนื่องจากยายซึ่งเป็นผู้ปกครองหลักเพิ่งเสียชีวิต แต่ก็ยังมีญาติอาศัยอยู่ในละแวกเดียวกัน
- นักเรียนที่อาศัยอยู่ตัวคนเดียวดังกล่าวมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติ โดยพบว่านักเรียนมีความสนิทสนมกับยายเป็นอย่างมาก โดยยายเลี้ยงดูมาตั้งแต่เด็ก และมีการทำกิจกรรมร่วมกับยาย ยายเป็นที่คนที่ให้การดูแลและชี้แนะมาโดยตลอด ทำให้ยังคงมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติแม้ปัจจุบันต้องอาศัยอยู่ตัวคนเดียว
- นักเรียนกลุ่มนี้มีการติดต่อกับบิดามารดาบ่อยมากคือเกือบทุกวันหรือ 4 – 5 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยการใช้โทรศัพท์ และเกือบทุกคนรายงานว่ามีความสนิทสนมกับบิดามารดาเป็นอย่างดี และยังคงมีการติดต่อเพื่อขอคำปรึกษาทุกครั้งเมื่อมีปัญหา

- นักเรียนจำนวนหนึ่งรายงานว่ามีปัญหาทะเลาะกับผู้ปกครอง เพราะมีความไม่เข้าใจกันซึ่งเกิดจากความแตกต่างของอายุ อย่างไรก็ตาม ก็ยังคงมีกิจกรรมร่วมกับครอบครัว เช่น กินข้าวด้วยกัน ดูโทรทัศน์ร่วมกัน ไปวัดด้วยกัน ฯลฯ รวมทั้งมีการถามสารทุกข์สุกดิบกันหลังกลับมาจากโรงเรียน
- นักเรียนบางคนรายงานว่าไม่สนิทกับผู้ปกครองข้ามรุ่นแต่อย่างใด แต่อาศัยการติดต่อพูดคุยกับบิดามารดาอย่างใกล้ชิด โดยเป็นที่พึ่งหลักของนักเรียนเสมอมา ทำให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ ในขณะที่นักเรียนหลายคนรายงานว่าไม่สนิทกับผู้ปกครองข้ามรุ่นคนหนึ่ง แต่ยังคงสนิทกับอีกคนหนึ่งเป็นอย่างดี (เช่น ไม่สนิทกับยาย แต่สนิทกับตา) และเป็นผู้ที่คอยให้การดูแลและให้คำปรึกษาโดยตลอด
- นักเรียนส่วนใหญ่มีพี่หรือน้องอาศัยอยู่ด้วยในครอบครัว และทั้งหมดรายงานว่าสนิทสนมกับพี่น้องเป็นอย่างมาก และเป็นเพื่อนเล่นที่บ้าน ทำให้ไม่เหงาเวลาที่อยู่ที่บ้าน อย่างไรก็ตาม นักเรียนทุกคนรายงานว่ามีความสุขเวลาอยู่ที่โรงเรียนมากกว่าอยู่บ้าน เนื่องจากที่โรงเรียนมีเพื่อน โดยกิจกรรมกับเพื่อนของนักเรียนส่วนใหญ่ ได้แก่ เล่นกีฬา แซทกับเพื่อน เล่นเกมออนไลน์ เล่นเกม ROV ดู YouTube เล่น Facebook ไปเที่ยว เป็นต้น ทั้งนี้ นักเรียนส่วนใหญ่รายงานว่ามีเพื่อนสนิทและมีกิจกรรมร่วมกับเพื่อนเป็นประจำ
- ส่วนใหญ่มีลักษณะการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดเป็นบางเรื่อง โดยจะเน้นเรื่องเรียนเป็นพิเศษ แต่ให้อิสระในเรื่องอื่นๆ พอสมควร
- นักเรียนส่วนใหญ่มีการช่วยงานบ้านเป็นประจำตามสิ่งที่ทำได้ แต่ไม่ได้มีงานบ้านที่ได้รับมอบหมายให้ทำเป็นประจำอย่างชัดเจน
- นักเรียนส่วนใหญ่มีความภูมิใจในตนเอง (Self-Esteem) ค่อนข้างสูง มีภาพลักษณ์การมองตนเองค่อนข้างสอดคล้องกับที่คนอื่นมอง กล่าวคือ มองภาพลักษณ์ตนเองเป็นแบบเดียวกับที่เพื่อนหรือคนรอบข้างมอง โดยส่วนใหญ่มองว่าตนเองมีข้อดีหรือมีจุดแข็ง มองเห็นข้อดีของตนเอง และก็ทราบว่าตนเองมีจุดด้อยเรื่องใด นอกจากนี้พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีลักษณะเปิดเผย กล่าวพูดกล้าคิด กล้าแสดงออก
- นักเรียนทุกคนมีเป้าหมายชัดเจนว่าจะเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลายคนมีเป้าหมายอาชีพและเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจน และหลายคนมีเป้าหมายทำเพื่อปู่ตายายที่เป็นผู้ปกครอง
- นักเรียนส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับครูประจำชั้นเป็นอย่างดี และมีการพูดคุยกับครูประจำชั้นในเรื่องต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ
- นักเรียนส่วนใหญ่ให้คะแนนตนเองเกี่ยวกับภาวะความฉลาดทางด้านอารมณ์ด้านดีในเกณฑ์คะแนนที่เหมาะสมสอดคล้องกับความเป็นจริง นั่นคือ นักเรียนสามารถรับรู้ความรู้สึกความต้องการของตนเอง รู้จักวิธีการจัดการความเครียดเหมาะสมกับวัย รับผิดชอบของตนเอง และสิ่งที่คนอื่นมองเหมาะสมกับความเป็นจริง สามารถสร้างแรงจูงใจให้ตัวเองได้ โดยคิดถึงผู้อื่น เข้าใจความคิดความรู้สึกของผู้อื่น
- นักเรียนส่วนใหญ่ประเมินตนเองค่อนข้างสูงเกี่ยวกับภาวะความฉลาดทางด้านอารมณ์ด้านเก่ง โดยเด็กนักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการรับรู้ความสามารถของตนเอง รู้ว่าตนเองอยากทำอะไรต้องการอะไร รู้ว่าตนเองชอบอะไรและเก่งในเรื่องใด มีความมั่นใจในความสามารถของตนเอง
- นักเรียนหลายคนประเมินตนเองเกี่ยวกับภาวะความฉลาดทางด้านอารมณ์ด้านสุขค่อนข้างสูง แต่ก็มีหลายคนที่ไม่ประเมินตนเองต่ำ เนื่องจากมักมีเหตุการณ์ทะเลาะกับผู้ปกครองข้ามรุ่น หรือถูกดูว่าโดยผู้ปกครองข้ามรุ่น ทำให้เด็กนักเรียนให้คะแนนความสุขของตนเองค่อนข้างต่ำ

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์

- เด็กนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่ไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ทั้งในเรื่องการพูดคุยสนทนาระหว่างกันหรือการมีกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน ซึ่งอาจทำให้

เด็กรู้สึกว่าคุณเองไม่ได้รับการยอมรับ ไม่สามารถรับรู้ถึงความรักความห่วงใยภายในครอบครัว ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางจิตใจของเด็ก และอาจทำให้เด็กเสียโอกาสที่ได้เรียนรู้การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีหรือการปรับตัวใช้ชีวิตร่วมกับคนรอบข้าง ในทางตรงกันข้ามเด็กที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติ มักจะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองข้ามรุ่นอย่างน้อย 1 คน โดยจะเป็นผู้ปกครองที่คอยให้คำปรึกษาและให้การดูแลโดยตลอด

- เด็กนักเรียนที่อาศัยอยู่กับปู่ย่าตายายโดยที่บิดามารดาขาดการติดต่อโดยสิ้นเชิงมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเด็กนักเรียนที่อาศัยอยู่กับปู่ย่าตายายและยังมีการติดต่อกับบิดามารดาอยู่ ซึ่งการที่ขาดการติดต่อกับบิดามารดาโดยสิ้นเชิงก่อให้เกิดปมด้อยกับตัวเด็กนักเรียน ส่งผลเสียต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ โดยเฉพาะภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนี้ ความถี่ในการติดต่อกับบิดามารดาที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียน โดยพบว่าเด็กนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติส่วนใหญ่จะมีการติดต่อกับบิดามารดาเพียง 1 – 2 ครั้งต่อสัปดาห์ ในขณะที่เด็กนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติส่วนใหญ่จะมีการติดต่อกับบิดามารดาอย่างน้อย 4 – 5 ครั้งต่อสัปดาห์ ทำให้เด็กนักเรียนยังคงมีที่พึ่งและที่ปรึกษา แม้ว่าหลายคนจะมีปัญหาความไม่เข้าใจหรือไม่สนิทสนมกับผู้ปกครองข้ามรุ่นหรือมีปัญหาทะเลาะกับผู้ปกครองข้ามรุ่นก็ตาม

- เด็กนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์มักเลือกที่จะใช้เวลาอยู่กับตนเอง ทำกิจกรรมต่างๆ ตัวคนเดียวเมื่ออยู่ที่บ้าน เช่น การเล่น Social Media ตลอดเวลา ทำให้ไม่มีช่วงเวลาสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับคนในครอบครัว โดยเฉพาะครอบครัวข้ามรุ่น ซึ่งมีความห่างกันทางอายุ ทำให้มีกรอบทัศนคติที่แตกต่างกันด้วยสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง ในทางตรงกันข้ามเด็กที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติ แม้จะชอบทำกิจกรรมคนเดียวเช่นเดียวกับกลุ่มแรก แต่ก็มักจะมีกิจกรรมร่วมกับครอบครัว เช่น รับประทานอาหารด้วยกัน ดูโทรทัศน์ร่วมกัน ไปวัดด้วยกัน ฯลฯ รวมทั้งมีการถามสารทุกข์สุกดิบกันหลังกลับมาจากโรงเรียน

- เด็กนักเรียนขาดต้นแบบ (Role Model) ที่ดีในการเลียนแบบเพื่อพัฒนาเป็นบุคลิกภาพที่ดีในอนาคตด้วย แต่ในทางตรงกันข้ามเด็กที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติส่วนใหญ่จะมีการทำกิจกรรมร่วมกับบุคคลในครอบครัว มีการพูดคุยถามสารทุกข์สุกดิบ ซึ่งจะทำให้เด็กรู้สึกมีตัวตนในครอบครัว และรู้สึกปลอดภัยหากมีปัญหายังมีคนให้คอยปรึกษาได้ ทั้งยังเป็นการฝึกทักษะการปรับตัว การใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นอีกด้วย

- เด็กนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีลักษณะการเลี้ยงดู 2 แบบ คือ เข้มงวดมาก หรือปล่อยปละละเลย ซึ่งการเลี้ยงดูจากบุคคลในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญมากในการสร้างและพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก การเลี้ยงดูแบบเข้มงวดมากจะทำให้เด็กรู้สึกกลัว ไม่กล้าคิด ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ซึ่งขัดแย้งกับลักษณะของเด็กวัยรุ่นที่มีความต้องการเป็นตัวของตัวเอง และหากเด็กปรับตัวต่อความขัดแย้งนี้ไม่ได้จะทำให้เด็กรู้สึกอึดอัด ต้องทำตามความต้องการของผู้อื่นทั้งที่ไม่เต็มใจ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็ก และยังส่งผลกระทบต่อความสุขในชีวิตของเด็กด้วย ในกรณีเด็กที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติส่วนใหญ่จะถูกเลี้ยงอย่างเข้มงวดในบางเรื่อง เช่น ด้านการเรียน แต่จะปล่อยอิสระในเรื่องอื่นๆ

- ในทางตรงกันข้าม การเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ไม่สนใจเด็ก ทำให้เด็กรู้สึกไม่ได้รับความรักความอบอุ่น ทั้งยังไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก ไม่มีการส่งเสริมจากผู้เลี้ยงดูว่าสิ่งใดควรทำไม่ควรทำ ทำให้ไม่พยายาม ขาดความมีระเบียบวินัย ขาดแรงจูงใจที่จะฝ่าฟันอุปสรรค ขาดความกระตือรือร้นในการทำสิ่ง

ต่างๆ ไว้เป้าหมาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้เด็กมีความยากลำบากในการจัดลำดับความสำคัญในชีวิต หรือขาดความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกับผู้อื่น จนทำให้ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ยากมากยิ่งขึ้น

- ในประเด็นพัฒนาการของวัยรุ่น พบว่ากลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อเด็กมาก เด็กจึงมักหาวิธีทำให้เพื่อนยอมรับตนเองให้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม แต่เนื่องจากกลุ่มเด็กที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าปกติส่วนใหญ่เป็นเด็กที่ขาดทักษะ ขาดการยอมรับจากครอบครัวเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว จึงยังทำให้เด็กอยากได้รับการยอมรับจากเพื่อนมากขึ้นไปอีก โดยส่วนใหญ่มักยอมทำตามเพื่อนเพื่อให้เพื่อนยอมรับ ในกรณีของเด็กที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติ แม้จะติดเพื่อนและต้องการการยอมรับจากเพื่อนไม่แตกต่างกัน แต่ก็พบว่าในกลุ่มที่ได้รับการดูแลจากครอบครัวเป็นอย่างดี และมักเป็นผู้นำในกลุ่มเพื่อน

- อย่างไรก็ตาม เด็กนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์มักไม่ค่อยได้เรียนรู้ทักษะในการปรับตัว มักไม่มีต้นแบบในการใช้ชีวิตที่เหมาะสม ประกอบกับมีความภูมิใจในตัวเอง (Self-Esteem) ต่ำ ไม่ค่อยมั่นใจในตนเอง และมักคิดว่าตนเองมีปมด้อย จึงจะสังเกตเห็นว่าเด็กนักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ในกลุ่มนี้ มักมีการปรับตัวในการใช้ชีวิตกับเพื่อนแบบยอมตามทั้งที่ไม่เต็มใจ ซึ่งเป็นรูปแบบการปรับตัวที่ไม่ค่อยเหมาะสมนัก เช่น สมยอม ไม่มีทักษะการปฏิเสธ ไม่หนักแน่น ถูกชักจูงจากบุคคลอื่นได้ง่ายและอาจทำให้เกิดความขัดแย้งภายในจิตใจ ส่งผลต่อความสุขในการใช้ชีวิตในระยะยาวได้ ในทางตรงกันข้าม นักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติส่วนใหญ่จะมีความภูมิใจในตนเอง (Self-Esteem) ค่อนข้างสูง เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ทำให้มองเห็นข้อดีของตนเอง

- เมื่อนักเรียนมีความภูมิใจในตัวเองต่ำ ก็มักทำให้การรับรู้ตนเอง (Self-Awareness) ของเด็กนักเรียนเป็นไปในทางไม่ดี เช่น มองว่าตนเองด้อยกว่าเพื่อนหรือคนรอบข้าง ประกอบกับการที่ไม่มีต้นแบบและไม่มีผู้ชี้แนะแนวทาง ก็ทำให้เด็กนักเรียนมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งและด้านสุขต่ำไปโดยปริยาย ในทางตรงกันข้าม นักเรียนที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติหรือสูงกว่าเกณฑ์ปกติส่วนใหญ่จะมีการรับรู้ตนเองไปในทางที่ดี ทำให้เด็กนักเรียนมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งและด้านสุขในระดับสูง

รายละเอียดการสนทนากลุ่มกับผู้ปกครอง

คณะผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่มกับผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนที่เป็นเป้าหมาย 2 โรงเรียน ได้แก่โรงเรียน B และโรงเรียน C จำนวน 10 คน รายละเอียดมีดังนี้

1. กลุ่มที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ

- ผู้ปกครองที่มาร่วมทำการสนทนากลุ่มส่วนมากมีความสัมพันธ์อยู่ในสถานะหย่าและยาย มีลูก 1 คน บ่า 1 คน และมารดา 1 คน

- ผู้ปกครองมีลูกหลานที่ต้องดูแลมากกว่า 1 คน ยกเว้นนักเรียนคนที่อยู่กับมารดา ซึ่งมีพี่อีก 2 คน แต่พี่แยกออกไปมีครอบครัวและย้ายถิ่นฐานไปอยู่จังหวัดอื่น การดูแลเลี้ยงดูไม่ถึงขั้นปล่อยปละละเลย แต่ก็ไม่ได้บังคับเข้มงวด แต่มี 1 รายที่ยอมรับว่ามีความเข้มงวดกับนักเรียนมากและคาดหวังในตัวนักเรียนค่อนข้างสูง (ในขณะที่นักเรียนก็ยอมรับว่ามีความกดดันจากครอบครัว)

- ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน แต่มีกิจกรรมร่วมกันค่อนข้างน้อย ยกเว้น การรับประทานอาหารเย็นร่วมกันในเกือบทุกครอบครัว ส่วนใหญ่จะมีความสนิทสนมมากกว่านี้ตอนก่อนเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น (โดยเฉพาะกรณีของนักเรียนที่อาศัยอยู่กับบิดามารดา) แต่พอเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น นักเรียนจะมีบุคลิกที่ค่อนข้างเก็บตัวมากขึ้น หรือบางรายสนใจที่จะทำกิจกรรมกับเพื่อนมากกว่าคนในครอบครัว ทั้งนี้ นักเรียนส่วนใหญ่ยังคง

ติดต่อกับบิดามารดาเป็นปกติผ่านทางโทรศัพท์ แต่ความสัมพันธ์กับบิดามารดาก็ยังค่อนข้างน้อย บางรายได้ไปอาศัยอยู่กับบิดามารดาในช่วงปิดเทอม

- ผู้ปกครองมักจะมอบหมายให้นักเรียนช่วยเหลืองานบ้าน ซึ่งนักเรียนก็ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี แต่จะไม่เริ่มทำก่อนจนกว่าจะโดนสั่ง นักเรียนส่วนใหญ่จะเฉื่อย ไม่โต้ตอบ หรือเถียงผู้ปกครอง
- ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความกังวลกับผลการเรียนและพฤติกรรมของนักเรียนที่ค่อนข้างเก็บตัว และอยู่กับโทรศัพท์มือถือตลอดเวลา บางรายมีความกังวลกับการที่นักเรียนติดเพื่อนมากเกินไป บางรายมีความกังวลกับการที่นักเรียนไม่คบหาเพื่อน ในขณะที่บางรายไม่คิดว่านักเรียนมีพฤติกรรมน่าเป็นห่วงแต่อย่างใด

2. กลุ่มที่มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ปกติและสูงกว่าเกณฑ์ปกติ

- ผู้ปกครองที่มาร่วมทำการสนทนากลุ่มทั้งหมดมีความสัมพันธ์อยู่ในสถานะยาย และมีหลานที่อยู่ในการดูแลมากกว่า 1 คน
- ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะให้การเลี้ยงดูเป็นอย่างดี มีความใกล้ชิด และมีความภาคภูมิใจในตัวนักเรียน
- ผู้ปกครองและนักเรียนมีกิจกรรมร่วมกันบ้างพอสมควร และมีกิจกรรมร่วมกันน้อยในกรณีที่นักเรียนเป็นเพศชาย แต่ที่ทำเป็นประจำคือการรับประทานอาหารร่วมกัน ดูโทรทัศน์ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทางศาสนาพุทธในบางครั้ง ในขณะที่นักเรียนส่วนใหญ่จะเป็นเด็กกิจกรรมเวลาอยู่ที่โรงเรียน และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนที่โรงเรียน
- นักเรียนส่วนใหญ่จะมีแต่มารดา โดยมีการติดต่อกันบ้างทางโทรศัพท์ หรือมารดามักจะกลับมาเยี่ยมในช่วงเทศกาล แต่ความสัมพันธ์กับมารดาค่อนข้างน้อย
- ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่ค่อยกังวลกับผลการเรียนและพฤติกรรมของนักเรียน เห็นว่านักเรียนเป็นเด็กดีเรียบร้อย และมีเป้าหมายในชีวิต

รายละเอียดการสนทนากลุ่มกับครูประจำชั้นหรือผู้ดูแลเด็กนักเรียน

คณะผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่มกับครูประจำชั้นหรือผู้ดูแลเด็กนักเรียนในโรงเรียนที่เป็นเป้าหมาย 2 โรงเรียน ได้แก่โรงเรียน B และโรงเรียน C จำนวน 7 คน รายละเอียดมีดังนี้

- ปกติแล้วครูที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลเด็กนักเรียนที่ได้รับมอบหมายจะอยู่ดูแลเด็กกลุ่มเดิมตลอดทั้ง 3 ชั้นปี (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3) ทั้งนี้อาจจะขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บริหารแต่ละคนด้วยเช่นกัน โดยครูจะติดตามผลการเรียนและพฤติกรรมของนักเรียน รวมถึงสถานการณ์ส่วนตัวและของครอบครัวที่อาจส่งผลกระทบต่อเด็กนักเรียนอย่างใกล้ชิด ซึ่งในกรณีที่นักเรียนมีพฤติกรรมที่น่าเป็นห่วง ครูจะคอยให้คำแนะนำ และพยายามช่วยเหลือ แต่บางครั้งนักเรียนและครอบครัวอาจจะมีมุมมองที่แตกต่างไป และไม่คิดว่ามีปัญหา
- ครูให้ความเห็นว่านักเรียนโดยรวมมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น มีสมาธิที่สั้นลง มีความก้าวร้าว หรือไม่ก็จะต่อต้านอย่างเฉื่อยๆ แต่ในขณะเดียวกันก็กล้าพูดและกล้าแสดงความคิดเห็นเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้การแสดงออกทางพฤติกรรมของนักเรียนจะเป็นเหมือนกันทั้งกลุ่ม เช่น ถ้าดื้อก็จะดื้อทั้งกลุ่ม ดังนั้นเพื่อนจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมรายบุคคลเป็นอย่างมาก
- ครูให้ความเห็นว่าโทรศัพท์มือถืออาจจะส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้ เนื่องจากนักเรียนใช้เวลาอยู่กับโทรศัพท์มือถือ ดูคลิปวิดีโอ เล่น Social Media และเล่นเกมในโทรศัพท์มือถือค่อนข้างมากทั้งในระหว่างเรียนและนอกห้องเรียน (ทั้งใช้อย่างเปิดเผยและแอบใช้) โดยนักเรียนเกือบร้อยละ 100 ใช้ Smart Phone นอกจากนี้นักเรียนยังใช้จ่ายเงินไปกับการเติมเงินค่าอินเทอร์เน็ตและเล่นเกม แทนที่จะซื้ออาหารรับประทาน ซึ่งนอกจากจะส่งผลให้นักเรียนหิวข้าว ไม่มีสมาธิเรียนและผลการเรียนตกตามมาแล้ว สื่อ

ออนไลน์บางประเภทที่รุนแรงอาจจะส่งผลให้นักเรียนอยากลอกเลียนแบบ และเปลี่ยนความคิด รวมถึงความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ให้เป็นไปในทางลบได้

- ในบางโรงเรียนที่ทำการสนทนากลุ่ม ครูแจ้งว่ามีปัญหานักเรียนเสพยาเสพติดจำพวกยาบ้าและกัญชา ในโรงเรียน โดยเฉพาะกับนักเรียนที่มีผลการเรียนไม่ค่อยดีและมาจากครอบครัวที่บิดามารดาไม่ได้อยู่ด้วย รวมถึงปัญหาการแข่งมอเตอร์ไซด์บนท้องถนนในยามวิกาล ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาแล้ว ยังอาจส่งผลกระทบต่อความฉลาดทางอารมณ์ได้ด้วย

- ครูสังเกตว่าในครอบครัวที่นักเรียนอยู่กับแค่ปู่ตายาย นักเรียนจะมีปัญหามากกว่าที่อยู่กับบิดามารดา อาจจะเป็นเพราะช่องว่างทางอายุ และสังคมที่เติบโตมาต่างกัน ทำให้ปู่ตายายไม่เข้าใจนักเรียนมากพอ หรือบางครั้งตามใจนักเรียนมากเกินไป รวมทั้งการขาดกิจกรรมที่จะสานความสัมพันธ์ในครอบครัว หรือขาดการพูดคุยที่ก่อให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ โดยปัญหาหลักที่พบในนักเรียนที่มาจากครอบครัวดังกล่าวคือการที่นักเรียนไม่เข้าเรียนแต่ปู่ตายายไม่ทราบ ในกรณีที่ปู่ตายายเลี้ยงดู และบิดามารดาส่งเงินมาให้พอใช้และสมำเสมอ จะเกิดปัญหาปู่ตายายตามใจหลาน ซื้อมือถือให้ ทำให้นักเรียนไม่รู้ค่าของเงิน ในขณะที่กรณีที่บิดามารดาไม่ได้ส่งเงินมาให้มาใช้อย่างสมำเสมอ และปู่ตายายก็อายุมากเกินไปที่จะออกไปทำงานหาเงิน ก็จะทำให้เกิดปัญหาคือ เด็กไม่มีเงินรับประทานอาหารเช้า จึงไม่มีสมาธิเรียน และอารมณ์หงุดหงิด

- อย่างไรก็ตาม ในกรณีครอบครัวที่นักเรียนอยู่กับบิดามารดาตามปกติ ครูก็สังเกตว่านักเรียนบางคนมีปัญหาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยเช่นกัน เนื่องจากบิดามารดามีทัศนคติว่าต้องเลี้ยงลูกไม่ให้ลำบากเหมือนตัวเอง และถูกตามใจ ทั่วๆ ที่มีฐานะยากจน ทำให้ต้องไปยืมเงิน หรือต้องรับจ้างทำงานเล็กน้อยเยอะมาก เพื่อหาเงินมาซื้อสิ่งฟุ่มเฟือยให้ลูกใช้

- ทั้งนี้ ปัญหาครอบครัวที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อเด็กนักเรียนทุกคน ขึ้นอยู่กับตัวนักเรียนเองด้วยว่ามีความคิดใฝ่ดี เข้มแข็ง และมีความมุ่งมั่นแค่ไหน เนื่องจากพบว่า ถึงแม้ว่านักเรียนหลายๆ คนจะมาจากครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ แต่ก็ยังคงประพฤติตัวดี ระเบียบ ใฝ่ดี ไม่มีปัญหาแต่อย่างใด

- ครูให้ความเห็นว่าการแก้ไขปัญหาคือความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนอาจทำได้โดย

- 1) โรงเรียนอาจจะต้องออกมาตรการห้ามใช้โทรศัพท์มือถือในโรงเรียนหรือระหว่างเรียน แต่อาจมีความขัดแย้งในกรณีที่บางครั้งโทรศัพท์มือถือก็สามารถถูกใช้เป็นสื่อการสอนที่ช่วยดึงดูดให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนมากขึ้น

- 2) ควรมีการบล็อกเว็บไซต์บางแห่งที่มีเนื้อหาไม่สมควรต่อเยาวชน

- 3) รัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมอาชีพในชุมชน เพื่อให้บิดามารดาไม่ต้องออกไปหางานไกลบ้าน

- 4) กระทรวงศึกษาธิการควรมีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่สอดคล้องกัน ยกตัวอย่างเช่น ถ้าในปัจจุบันเน้นการเรียนการสอนที่ตอบโจทย์สังคมยุค 4.0 การวัดผลเพื่อศึกษาต่อก็ควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมสร้างสรรค์ดังกล่าวด้วย ไม่ใช่วัดผลการเข้าศึกษาต่อจากคะแนนสอบส่วนกลางเพียงอย่างเดียว

- 5) การพัฒนาของเด็กนักเรียนควรเริ่มมาจากสถาบันครอบครัว โดยการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ผู้ใหญ่ในครอบครัวก่อน เพราะมีหลายครั้งที่ผู้ปกครองนักเรียนปฏิเสธที่จะรับรู้และให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

รายละเอียดการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อผู้บริหารของโรงเรียน

คณะผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อผู้บริหารของโรงเรียนที่เป็นเป้าหมาย 4 โรงเรียน จำนวน 4 คน รายละเอียดดังนี้

1. ผู้อำนวยการโรงเรียน C จังหวัดเพชรบูรณ์

คำถาม “ทางโรงเรียนได้มีการกำหนดให้การพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนเป็นนโยบายของโรงเรียนหรือไม่”

คำตอบ “ที่ผ่านมาโรงเรียนยังไม่ได้มีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียน อาจเป็นเพราะที่ผ่านมาก็ยังไม่เคยกำหนดกรอบที่ชัดเจนว่าแค่นั้นคือความฉลาดทางอารมณ์ แต่อย่างไรก็ตามทางโรงเรียนก็ได้ให้ความสำคัญกับการพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนมาโดยตลอด แต่ไม่ได้กำหนดชัดเจนว่าเป็นเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ แต่คิดว่าภาวะความฉลาดทางอารมณ์ก็เป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม คือต้องการให้เด็กนักเรียนมีพฤติกรรมที่ดี เป็นคนดี คิดถึงคนอื่น คิดถึงสังคม”

คำถาม “ทางโรงเรียนตระหนักถึงความสำคัญของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนมากน้อยเพียงใด”

คำตอบ “ตามที่บอกไปก่อนหน้านี้ว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนเป็นอย่างมาก โดยทางโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมทุกวันศุกร์ ซึ่งมีกิจกรรมหลากหลายรูปแบบที่เน้นพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เด็ก เชื่อว่าเป็นกิจกรรมที่จะพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้เด็กนักเรียนได้ แม้ว่าอาจจะไม่ครอบคลุมทุกๆ เรื่อง ก็อาจจะพูดได้ว่า โรงเรียนให้ความสำคัญกับพฤติกรรมที่ดีของเด็ก ควบคู่ไปกับผลการเรียน โดยอยากเห็นเด็กนักเรียนมีความรับผิดชอบ มีความตั้งใจ และเป็นคนดี”

คำถาม “ที่ผ่านมา ทางโรงเรียนได้มีสำรวจหรือประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร”

คำตอบ “โรงเรียนไม่เคยได้มีการสำรวจหรือประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนมาก่อน ที่ผ่านมาก็จะใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนโดยครูประจำชั้นและครูแนะแนว หากพบว่านักเรียนคนใดเป็นกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มเสี่ยงที่จะไปในทิศทางที่ไม่ดี ก็จะเรียกพบเพื่อตักเตือน หรือถ้ามีปัญหาจริงๆ ก็จะเรียกผู้ปกครองมาพบ เพื่อช่วยกันแก้ปัญหา แต่ก็จะมีการทำอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ”

คำถาม “โรงเรียนมีกิจกรรมใดบ้างที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโรงเรียน”

คำตอบ “กิจกรรมสำคัญของโรงเรียนคือ กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ซึ่งจัดทุกวันศุกร์ ซึ่งนักเรียนทุกคนต้องเข้าร่วม เช่น ไปวัด ทำสมาธิ บำเพ็ญประโยชน์ นอกจากนี้ก็ยังมีการประชุมผู้ปกครองทุกภาคเรียน มีการเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคนทุกภาคเรียน แต่ถ้าคนไหนมีปัญหา ก็อาจต้องมีการเชิญผู้ปกครองมาพบที่โรงเรียนเพื่อช่วยกันแก้ปัญหา อีกโครงการที่คิดว่าช่วยได้คือ โรงเรียนได้ทำความร่วมมือ MOU กับวิทยาลัยเทคนิค เพื่อแนะแนวทางสายวิชาชีพให้แก่การศึกษา ช่วยให้นักเรียนเห็นแนวทางชีวิตมากขึ้น เพราะที่ผ่านมามีเด็กจำนวนมากที่ไม่ตั้งใจ ไม่ทำอะไรเลย เพราะไม่รู้ว่าจะเรียนไปเพื่ออะไร เพราะรู้ตัวว่าเรียนต่อมัธยมปลายไม่ไหว ไม่มีเงินเรียน แต่พอมีการทำความร่วมมือกับสายวิชาชีพ ก็ช่วยให้เด็กเห็นทางชีวิต ก็กลับมาตั้งใจมากขึ้น อีกหนึ่งสิ่งที่ทางตัวผู้อำนวยการได้ทำ คือการไปสอนให้กับโรงเรียนผู้สูงอายุ ทำให้ได้มีโอกาสพบปะกับผู้สูงอายุมากมาย ทำให้มีโอกาสให้ความรู้ความเข้าใจกับผู้สูงอายุเกี่ยวกับการดูแลหลาน การเข้าใจหลาน ก็คิดว่าจะช่วยเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กได้ทางอ้อม”

คำถาม “โดยทั่วไปแล้ว คุณครูหรืออาจารย์ที่ทำหน้าที่ติดตามภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนคือใคร”

คำตอบ “ปกติแล้ว ก็จะเป็นครูประจำชั้นและครูแนะแนวที่จะช่วยกันดูเรื่องพฤติกรรมของนักเรียน แต่จะเป็นครูประจำชั้นที่จะทำหน้าที่เยี่ยมนักเรียนที่บ้าน แต่หลักๆ แล้วทั้งครูประจำชั้นและครูแนะแนวก็จะช่วยกันดูแลและติดตามนักศึกษา”

คำถาม “ในความคิดเห็นของท่าน นักเรียนกลุ่มใดมีปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในระดับที่น่าเป็นห่วงมากที่สุด”

คำตอบ “เท่าที่พบ จะเป็นเด็กกลุ่มที่ครอบครัวแตกแยก คือเด็กที่พ่อแม่ไม่อยู่ด้วย พ่อแม่ทิ้ง อยู่กับปู่ย่าตายาย และปู่ย่าตายายก็ไม่ได้สนใจ ไม่ได้พูดคุยกัน ไม่มีใครให้ปรึกษา ขาดความอบอุ่น กลุ่มนี้จะเป็นเป็นกลุ่มที่มีปัญหาพฤติกรรมมากกว่ากลุ่มอื่นๆ แต่จริงๆ แล้ว กลุ่มที่อยู่กับปู่ย่าตายายแต่ไม่มีปัญหาก็มีมาก แต่กลุ่มนี้จะเป็นครอบครัวที่อบอุ่น ปู่ย่าตายายดูแลให้คำปรึกษาดี อันที่จริงแล้ว อีกกลุ่มที่มีปัญหาคือกลุ่มที่ถูกตามใจ คือกลุ่มที่อยู่กับพ่อแม่และปู่ย่าตายาย แต่ถูกตามใจมาก ก็จะมีปัญหามากเช่นกัน”

คำถาม “ท่านคิดว่า อุปสรรคที่สำคัญที่ขัดขวางการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนคืออะไร”

คำตอบ “อุปสรรคสำคัญที่พบคือ การที่ครอบครัวไม่ใส่ใจ บ่อยครั้งโรงเรียนพบว่า ผู้ปกครองไม่สนใจเด็กแม้แต่น้อย โดยโยนภาระมาที่โรงเรียน คือโยนให้เป็นภาระของโรงเรียนในการดูแลนักศึกษา พอเด็กมีปัญหา เรียกผู้ปกครองมาพบ ก็ไม่ยอมมา อีกปัญหาหนึ่งคือ เด็กมีพฤติกรรมที่บ้านและที่โรงเรียนไม่เหมือนกัน พอทางโรงเรียนแจ้งว่ามีปัญหา แต่ทางบ้านไม่เชื่อ อันนี้ทำให้แก้ปัญหาไม่ได้”

คำถาม “ท่านคิดว่า นโยบายของภาครัฐที่เหมาะสมต่อการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนควรเป็นอย่างไร”

คำตอบ “ที่ผู้ปกครองดูแลเด็กไม่ได้ดีเพราะต้องทำมาหากินเลี้ยงชีพ เวลาที่จะมาดูแลเด็กก็น้อยลง ดังนั้น การแก้ไขปัญหานี้ทั้งระบบก็ต้องเริ่มจากการสร้างอาชีพให้คนอยู่ได้ ความเป็นอยู่ดีขึ้น เมื่อคนอยู่ดีมีสุข มีความมั่นคงในชีวิตมากขึ้น ก็ย่อมมีโอกาสที่จะใส่ใจดูแลเลี้ยงดูบุตรหลานให้มีพฤติกรรมอันดีได้ มีความฉลาดทางอารมณ์ดีขึ้น สำหรับตัวเด็ก นโยบายที่อยากให้มีความสำคัญคือการส่งเสริมให้เด็กเรียนสาขาวิชาชีพอย่างจริงจังต่อเนื่อง เพราะเด็กจำนวนมากบ้านฐานะยากจน พ่อแม่ก็ไปทำงานทำที่อื่นๆ อยู่กับปู่ย่าตายาย คนแนะแนวก็ไม่มี จะให้เรียนต่อมัธยมปลายก็ไม่มีเงิน เรียนก็ไม่ไหว ถ้ามีการส่งเสริมไปทางสายวิชาชีพอย่างจริงจัง ก็จะช่วยให้เด็กจะได้มีแรงจูงใจ มีความหวังในชีวิต ก็จะมีคามมุ่งมั่น ตั้งใจมากขึ้น แต่ปัญหาปัจจุบันคือ ไม่มีการส่งเสริมอย่างจริงจัง ทำให้เด็กมัธยมอยากเรียนก็เรียนไม่ได้”

2. รองผู้อำนวยการโรงเรียน B จังหวัดหนองบัวลำภู

คำถาม “ทางโรงเรียนได้มีการกำหนดให้การพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนเป็นนโยบายของโรงเรียนหรือไม่”

คำตอบ “ทางโรงเรียนไม่ได้มีนโยบายที่ชัดเจน เพียงแค่คร่าวๆ แต่ยังไม่ได้เป็นรูปเป็นร่าง”

คำถาม “ทางโรงเรียนตระหนักถึงความสำคัญของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนมากน้อยเพียงใด”

คำตอบ “มีความตระหนักถึงพอสมควร ส่วนใหญ่นักเรียนที่มีพฤติกรรมน่าเป็นห่วง ทั้งทางด้านอารมณ์และวิชาการมักจะเป็นนักเรียนที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ ทางฝ่ายบุคคลจึงมีหน้าที่รับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มดังกล่าว โดยคุณครูที่สอนและคุณครูที่ปรึกษาจะคอยให้ข้อมูลแก่ฝ่ายบุคคลอยู่เป็นระยะๆ”

คำถาม “ที่ผ่านมา ทางโรงเรียนได้มีการประเมินนักเรียนทั้งทาง EQ และ IQ ตั้งแต่แรกเข้า ทั้งระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 หรือไม่ อย่างไร”

คำตอบ “ทางโรงเรียนจะมีการประเมินนักเรียนทั้งทาง EQ และ IQ ตั้งแต่แรกเข้า ทั้งระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยมีฝ่ายแนะแนวเป็นผู้รับผิดชอบให้นักเรียนทำแบบทดสอบ ถ้านักเรียนคนใดมีคะแนนน่าเป็นห่วง ทางฝ่ายแนะแนวก็จะประสานงานกับหน่วยดูแลให้ติดตามอย่างใกล้ชิด”

คำถาม “โรงเรียนมีกิจกรรมใดบ้างที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโรงเรียน”

คำตอบ “โรงเรียนมีกิจกรรม YC ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ไม่ใช่ทางวิชาการ เพื่อดูว่านักเรียนมีความสนใจหรือความสามารถทางด้านใดเป็นพิเศษ และมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้ไปเข้าร่วมแข่งขันในกิจกรรมที่นักเรียนมีความสนใจ เช่น ประกวดร้องเพลง กีฬา และอื่นๆ ทำให้นักเรียนได้พบเจอเพื่อนๆ จากต่างโรงเรียน ซึ่งอาจจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน”

คำถาม “โดยทั่วไปแล้ว คุณครูหรืออาจารย์ที่ทำหน้าที่ติดตามภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนคือใคร”

คำตอบ “เป็นคุณครูที่ปรึกษาระดับชั้น ในหนึ่งห้องจะมีครูที่ปรึกษา 1 – 2 คน โดยถ้าเป็นห้องที่นักเรียนมีพฤติกรรมดีอาจจะมีครูที่ปรึกษาแค่คนเดียว ครูที่ปรึกษาจะอยู่ดูแลนักเรียนกลุ่มเดิมตลอดทั้ง 3 ปี ในกรณีที่พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมน่าเป็นห่วง ครูที่ปรึกษาจะแจ้งให้ทางฝ่ายที่ดูแล ได้แก่ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายแนะแนว และฝ่ายบุคคล รับทราบเรื่องก่อนที่จะแจ้งผู้ปกครองในอันดับต่อไป”

คำถาม “ในความคิดเห็นของท่าน นักเรียนกลุ่มใดมีปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในระดับที่น่าเป็นห่วงมากที่สุด”

คำตอบ “มากกว่าครึ่งจะเป็นนักเรียนที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ โดยอาจจะอยู่กับปู่ย่าตายาย หรือญาติผู้ใหญ่”

คำถาม “ท่านคิดว่า อุปสรรคที่สำคัญที่ขัดขวางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนคืออะไร”

คำตอบ “คือตัวนักเรียนเอง และสถานการณ์ครอบครัว เนื่องจากพ่อแม่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ เด็กจึงมักจะเรียกร้องเอาเงินเป็นตัวแทน พ่อได้เงินมาก็มักจะใช้จ่ายไปกับเรื่องที่ฟุ่มเฟือย เช่น ค่าอินเทอร์เน็ตในโทรศัพท์ และใช้เวลาอยู่กับโทรศัพท์มากกว่าที่จะพบเจอกับผู้คนจริงๆ หรือมีปฏิสัมพันธ์จริงๆ กับคนในครอบครัว”

คำถาม “ท่านคิดว่า นโยบายของภาครัฐที่เหมาะสมต่อการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนควรเป็นอย่างไร”

คำตอบ “รัฐบาลควรมีนโยบายที่จะสามารถทำให้เด็กและพ่อแม่ได้อยู่ด้วยกัน เช่น มีการส่งเสริมให้มีแหล่งงานใกล้บ้านและมีค่าตอบแทนที่เหมาะสม เพื่อที่พ่อแม่จะได้ไม่ต้องออกจากบ้านไปอยู่ที่อื่น และทิ้งลูกไว้ให้ญาติเลี้ยง”

3. รองผู้อำนวยการโรงเรียน D จังหวัดสระแก้ว

คำถาม “ทางโรงเรียนได้มีการกำหนดให้การพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนเป็นนโยบายของโรงเรียนหรือไม่”

คำตอบ “ทางโรงเรียนยังไม่เคยกำหนดเรื่องการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์เป็นนโยบายมาก่อน แต่มีนโยบายเรื่องการพัฒนาคุณลักษณะทางอารมณ์ ซึ่งไม่แน่ใจว่าเป็นเรื่องเดียวกันหรือไม่ โดยที่ผ่านมาจะเน้นการพัฒนาพฤติกรรมที่ดีให้กับเด็กนักเรียน พัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมให้นักเรียน รวมทั้งพัฒนาเรื่องอารมณ์และจิตใจให้กับเด็กนักเรียนผ่านกิจกรรมเสริมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดให้”

คำถาม “ทางโรงเรียนตระหนักถึงความสำคัญของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนมากน้อยเพียงใด”

คำตอบ “ทางโรงเรียนให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับการพัฒนาเด็กนักเรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม โดยคิดว่าให้น้ำหนักมากกว่าเรื่องผลการเรียนอีกด้วย และก็ให้ความสำคัญกับเรื่องการพัฒนาคุณลักษณะทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนเป็นอย่างมาก โดยอยากเน้นให้เด็กมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ดี คือมีจิตใจดี คุมอารมณ์ได้ดี เข้าใจผู้อื่น ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่ดี”

คำถาม “ที่ผ่านมา ทางโรงเรียนได้มีสำรวจหรือประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร”

คำตอบ “ที่ผ่านมาก็ยังไม่เคยมีการประเมินหรือสำรวจเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียน โดยที่ผ่านมาก็อาศัยความใกล้ชิดระหว่างครูและนักเรียนในการสังเกตและติดตามพฤติกรรมที่โรงเรียนของเด็กนักเรียน เพื่อดูว่านักเรียนคนใดที่มีพฤติกรรมสุ่มเสี่ยงหรือมีโอกาสไปผิดทาง เพื่อร่วมกันหาทางแก้ไข โดยโรงเรียนมีขนาดไม่ใหญ่มาก ครูประจำชั้นก็จะดูแลได้ทั่วถึง รู้จักเด็กทุกคน”

คำถาม “โรงเรียนมีกิจกรรมใดบ้างที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโรงเรียน”

คำตอบ “โรงเรียนให้ความสำคัญกับกิจกรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมและวุฒิภาวะทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนมาโดยตลอด ซึ่งไม่แน่ใจว่าครอบคลุมภาวะความฉลาดทางอารมณ์ครบถ้วนหรือไม่ โดยทางโรงเรียนก็จะมีกิจกรรมเสริมให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญๆ และเกี่ยวข้องกับวุฒิภาวะทางอารมณ์โดยตรงก็คือ กิจกรรมที่ทางโรงเรียนได้ร่วมมือกับโรงพยาบาลในการจัดการอบรมเพื่อพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์ให้เด็กมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 นอกจากนั้นก็จะมีเรื่องของการเยี่ยมบ้านนักเรียน 100% ซึ่งครูประจำชั้นของนักเรียนแต่ละคนจะออกไปเยี่ยมบ้านเพื่อพบปะผู้ปกครองและรับทราบปัญหาของนักเรียนที่บ้าน โดยจะมีการเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกภาคเรียน นอกจากนี้ก็มีการประชุมผู้ปกครองทุกภาคเรียน ส่วนกรณีที่เด็กคนไหนที่มีปัญหามากเป็นพิเศษ ก็จะเชิญผู้ปกครองมาพบเพื่อรายงานพฤติกรรม ที่เหลือก็จะเป็นพวกกิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ และก็กิจกรรมต่างๆ ไป เช่น กีฬาสี”

คำถาม “โดยทั่วไปแล้ว คุณครูหรืออาจารย์ที่ทำหน้าที่ติดตามภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนคือใคร”

คำตอบ “คนที่รับบทบาทโดยตรงก็คือครูประจำชั้นซึ่งเป็นคนใกล้ชิดนักเรียนที่สุด โดยกรณีของโรงเรียน D ครูประจำชั้นจะติดตามนักเรียนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไปจนจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 แต่ครูประจำชั้นก็จะ

ไม่ได้เป็นครูแนะแนวโดยตรง ทั้งนี้ ทางโรงเรียนมีครูแนะแนวเพียง 1 คน ซึ่งต้องดูแลนักเรียนทั้งโรงเรียน ซึ่งก็ทำได้ไม่ทั่วถึง ก็ต้องอาศัยครูประจำชั้นเป็นหลัก”

คำถาม “ในความคิดเห็นของท่าน นักเรียนกลุ่มใดมีปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในระดับที่น่าเป็นห่วงมากที่สุด”

คำตอบ “เท่าที่ประสบมา กลุ่มที่มีปัญหาเรื่องพฤติกรรมและวุฒิภาวะทางอารมณ์มากๆ ก็คือนักเรียนที่มาจากรอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ ประเภทพ่อแม่แยกทางกัน ทั้งไว้กับปู่ย่าตายาย หรือต้องอยู่ตัวคนเดียว ไม่มีใครคอยดูแลให้คำปรึกษา แต่จริงๆ แล้ว กลุ่มที่อยู่กับพ่อแม่ก็มีปัญหาไม่น้อยเหมือนกัน โดยจะพบมากกับกลุ่มที่พ่อแม่ไม่ดูแล ไม่สนใจ”

คำถาม “ท่านคิดว่า อุปสรรคที่สำคัญที่ขัดขวางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนคืออะไร”

คำตอบ “จริงๆ แล้วอุปสรรคสำคัญในการแก้ปัญหาพฤติกรรมเด็กก็คือการที่ครอบครัวหรือผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน ที่ผ่านมามีปัญหามากที่ผู้ปกครองไม่สนใจเด็กนักเรียนแม้แต่น้อย ทางโรงเรียนเรียกมาพบก็ไม่มา แจ้งพฤติกรรมให้รับทราบก็ไม่สนใจ โดยมักโยนให้เป็นภาระของทางโรงเรียน เช่น ‘อาจารย์ทำอะไรทำไปเลย’ ‘ฝากโรงเรียนจัดการไปเลย’ แต่ไม่สนใจดูแล ซึ่งสาเหตุจริงๆ ก็น่าจะมาจากเรื่องปากท้อง เรื่องเศรษฐกิจ ที่ผู้ปกครองจำนวนมากมีฐานะไม่ดีและต้องทำมาหากิน เช่น อาชีพรับจ้างทั่วไป ทำให้ยากที่ผู้ปกครองจะหันมาสนใจเรื่องปัญหาบุตรหลานอย่างจริงจัง ซึ่งจริงๆ แล้ว ครอบครัวหรือผู้ปกครองหลายครั้งก็เป็นคนที่ทำให้เด็กมีปัญหาเพราะชอบดุว่าเด็กตลอดเวลา จนเด็กขาดความมั่นใจ”

คำถาม “ท่านคิดว่า นโยบายของภาครัฐที่เหมาะสมต่อการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนควรเป็นอย่างไร”

คำตอบ “ในเบื้องต้นก็อยากให้บรรจุเรื่องของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ไว้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน โดยอาจบรรจุไว้เป็นส่วนหนึ่งของวิชาสุขศึกษา เพื่อให้การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์เป็นระบบและเป็นไปอย่างถูกต้อง อื่นๆ ก็อาจจะเป็นนโยบายเรื่องเศรษฐกิจให้คนมีงานทำในท้องถิ่น จะได้ไม่ต้องย้ายไปทำงานที่อื่น”

4. รองผู้อำนวยการโรงเรียน A จังหวัดสุรินทร์

คำถาม “ทางโรงเรียนได้มีการกำหนดให้การพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนเป็นนโยบายของโรงเรียนหรือไม่”

คำตอบ “โรงเรียนยังไม่เคยมีนโยบายเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน แต่ก็ให้ความสำคัญกับการติดตามดูแลพฤติกรรมของนักเรียน ควบคู่กับเรื่องผลการเรียน หลักๆ ก็จะเน้นไปที่พฤติกรรมที่ดีของนักเรียน การรับผิดชอบตนเอง การรับผิดชอบต่องานต่างๆ ที่ได้รับมอบหมาย การใฝ่รู้ การรักการเรียนรู้”

คำถาม “ทางโรงเรียนตระหนักถึงความสำคัญของภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนมากน้อยเพียงใด”

คำตอบ “ทางโรงเรียนเห็นความสำคัญของการทำให้เด็กนักเรียนเป็นคนดี มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีเป้าหมายและมีความสุขในชีวิต แต่ไม่ได้มีเป้าหมายไปที่ความฉลาดทางอารมณ์โดยตรง แต่ก็คิดว่าเป็นส่วนหนึ่งของความฉลาดทางอารมณ์”

คำถาม “ที่ผ่านมา ทางโรงเรียนได้มีสำรวจหรือประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร”

คำตอบ “ทางโรงเรียนยังไม่เคยสำรวจหรือประเมินภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนมาก่อน แต่ก็ได้มีการติดตามพฤติกรรมของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยมีการติดตามพฤติกรรมที่โรงเรียนของนักเรียน ความรับผิดชอบ คุณธรรมจริยธรรมในด้านต่างๆ ของนักเรียน อย่างสม่ำเสมอ”

คำถาม “โรงเรียนมีกิจกรรมใดบ้างที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโรงเรียน”

คำตอบ “ที่ผ่านมายังไม่เคยมีกิจกรรมที่เน้นไปที่การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนโดยตรง แต่ก็มีกิจกรรมเสริมต่างๆ ไว้ในรายวิชา ที่ให้นักเรียนได้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น การแข่งกีฬา กิจกรรมทางศาสนา ฯลฯ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สร้างเสริมคุณลักษณะที่ดีให้เด็กนักเรียน เช่น ความอดทน ความสามัคคี ความรับผิดชอบ ฯลฯ นอกจากนี้ก็มีการประชุมผู้ปกครองประจำภาคเรียนซึ่งก็จะเป็นโอกาสที่ทางโรงเรียนได้พบปะกับผู้ปกครองเพื่ออัปเดตเรื่องต่างๆ ของนักเรียนให้แก่ผู้ปกครอง และมีการเยี่ยมบ้านนักเรียนปีละ 2 ครั้ง ซึ่งก็เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ติดตามพฤติกรรมของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

คำถาม “โดยทั่วไปแล้ว คุณครูหรืออาจารย์ที่ทำหน้าที่ติดตามภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนคือใคร”

คำตอบ “ปกติแล้ว ครูประจำชั้นจะทำหน้าที่ติดตามพฤติกรรมของเด็กนักเรียน ร่วมกับครูแนะแนวที่คอยทำหน้าที่ให้คำแนะนำแนะแนวแก่เด็กนักเรียน โดยครูประจำชั้นจะค่อนข้างใกล้ชิดกับนักเรียน ก็จะรู้ปัญหาของนักเรียนเป็นอย่างดี และติดตามได้อย่างสม่ำเสมอ ”

คำถาม “ในความคิดเห็นของท่าน นักเรียนกลุ่มใดมีปัญหาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ในระดับที่น่าเป็นห่วงมากที่สุด”

คำตอบ “กลุ่มที่ครอบครัวแตกแยกจะมีปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ส่วนใหญ่ที่พบก็เด็กที่พ่อแม่แยกทางกัน พ่อแม่ขาดการติดต่อ อยู่กับปู่ย่าตายาย แต่ปู่ย่าตายายก็ไม่เคยสนใจ เพราะต้องทำมาหากิน กลุ่มนี้ก็จะขาดเรียนบ่อย ไม่สนใจเรียน มีพฤติกรรมก้าวร้าว ไม่ใส่ใจ แต่กลุ่มที่อยู่กับพ่อแม่ก็มีปัญหาเช่นกัน โดยเฉพาะกลุ่มที่พ่อแม่ไม่สนใจติดตามดูแล หรือกลุ่มที่อยู่กับทั้งพ่อแม่และปู่ย่าตายายที่ถูกเลี้ยงแบบตามใจก็มีปัญหามากเช่นกัน”

คำถาม “ท่านคิดว่า อุปสรรคที่สำคัญที่ขัดขวางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนคืออะไร”

คำตอบ “จริงๆ แล้วปัญหาใหญ่อยู่ที่ครอบครัว เพราะบทบาทสำคัญมันอยู่ที่ครอบครัว โรงเรียนทำได้แต่ช่วยสนับสนุน ครอบครัวเองก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการใส่ใจเด็กนักเรียนมากพอ กลับบ้านก็ไม่ได้พูดคุยกัน เด็กก็เลยต่างคนต่างอยู่ มีปัญหาก็ไม่ได้ช่วยกันแก้ เด็กก็เลยมีปัญหาทางด้านอารมณ์และพฤติกรรม ซึ่งไม่ว่าผู้ปกครองจะเป็นใคร สำคัญคือต้องใกล้ชิดกับเด็กให้มาก”

คำถาม “ท่านคิดว่า นโยบายของภาครัฐที่เหมาะสมต่อการพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนควรเป็นอย่างไร”

คำตอบ “ก็คิดว่านโยบายสร้างอาชีพในท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญ เพราะถ้ามีงาน คนก็ไม่ต้องย้ายไปไหน อยู่ที่บ้าน
ดูแลใกล้ชิดลูก ก็จะช่วยได้มาก”

This is to certify that:

Research Title: Impact of Skipped Generation Family on Emotional Quotient of Junior High School Students

Researcher: Sumanee Suppakornkosai, Ph.D.

Affiliation: School of Economics and Investment

Reference no. 416106007

has been reviewed and approved by the Ethics Committee for Human Research, Bangkok University, in accordance with the Declaration of Helsinki.

Date of approval: 18 January 2019

.....
Assoc. Prof. Yothin Sawangdee, Ph.D.
Chairman, Ethics Committee for Human Research
Bangkok University

Ethics Committee for Human Research
Office: Research and Creative Activity Support Office
Building A7-106
Bangkok University, Rangsit Campus
Tel: 662-407-3888 ext. 2818, 2819